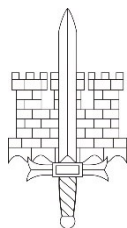

PRO-GRADU TUTKIELMA (KAKSOISGRADU)
SOTATIETEIDEN MAISTERIKURSSI 11
TURVALLISUUS JA STRATEGINEN ANALYYSI -MAISTERIOHJELMA
MAALISKUU 2023

MARKO RUOKOLAINEN

VARAUKSELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ KONFLIKTIIN

**Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus Venäjän uhkakäsityk-
sistä länsimaisessa tutkimuksessa 1999–2021**

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU
SOTATAIDON LAITOS

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
INFORMAATIOTEKNOLOGIAN TIEDEKUNTA

TIIVISTELMÄ

Ruokolainen, Marko

Varauksellisesta yhteistyöstä konfliktiin: Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus Venäjän uhkakäsityksistä länsimaisessa tutkimuksessa 1999–2021

Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu; Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2023, 100 s.

Strategia (MPKK), Turvallisuus ja strateginen analyysi (JYU), pro gradu -tutkielma (kaksoisgradu)

Ohjaajat: Pynnöniemi, Katri
Moilanen, Panu
Forsström, Pentti

Tutkimuksessa selvitettiin, millä tavoin englanninkielinen länsimainen tutkimus on tulkinnut Venäjän uhkakäsityksiä vuosien 1999 ja 2021 välillä. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen kirjallisuuskatsaus ja siinä on hyödynnetty metanarratiivisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää. Tutkimuksen aineiston keräämisen tueksi toteutettiin asiantuntijakysely Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntijoille. Tutkimuksen aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja teoriaohjaavaa päättelyä hyödyntäen. Aineistoksi valikoitui yhteensä 87 englanninkielistä nimikettä. Aineisto kerättiin kahdeksasta tietokannasta, 18 muusta verkkolähteestä sekä tutkimuskirjallisuudesta.

Analysoitujen tutkimusten metodologisista perusteista hahmoteltiin neljä erilaista näkökulmaa, joiden kautta Venäjän uhkakäsityksiä on tarkasteltu. Poliittisstrategisen näkökulman omaava tutkimus katsoo, että Venäjän uhkakäsitys on johdateltavissa julkituoduista viesteistä, toimista ja diskursseista, kun sotilasstrateginen näkökulma näkee uhkakäsityksen perustuvan sotilaallisiin suorituskykyihin ja niiden tasapainoon. Historiallinen näkökulma näkee menneet tapahtumat ja historiallisen itseymmärryksen keskeisenä uhkakäsitykselle. Sosiologinen näkökulma eroaa metodologisesti selkeimmin kolmesta edellisestä, ja katsoo uhkakäsityksen ilmevän kansalaisten ja eliittien asenteissa, mielipiteissä, normeissa sekä arvoissa.

Tutkimuksesta havaittiin kaksi sisällöllistä avainulottuvuutta. Venäjän uhkakäsitystä tarkasteltiin usein suhteessa Venäjän ja lännen suhteisiin. Tästä ulottuvuudesta hahmottui kolme eri ajallista kokonaisuutta, joissa vuosina 1999–2007 tutkimus kuvasi suhteita varauksellisena yhteistyönä, vuosien 2008–2014 välillä kriisiytymässä olevina ja vuoden 2015 jälkeen konfliktina. Toinen avainulottuvuus liittyi Venäjän uhkakäsityksen motiiveihin ja ajureihin, joihin valtaosa tutkimuksesta suhtautui lähtökohtaisesti kriittisesti.

Pitkittäistarkastelun perusteella länsimainen tutkimus Venäjän uhkakäsityksistä on tarkastelujaksolla kyennyt ennakoimaan ja selittämään hyvin Venäjän toimintaa. Tutkimuksen perusteella Venäjän viestimillä uhkanarratiiveilla on usein ollut yhteys sen ulko- ja sotilaspoliittiseen toimintaan, ja ne omaavat siksi hyvän selitysvoiman ennakoidessa Venäjän ulko- ja sotilaspoliittista toimintaa.

Asiasanat: Venäjä, uhka, uhkakäsitys, uhkakuva, turvallisuustutkimus, metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus

ABSTRACT

Ruokolainen, Marko

From Suspicious Cooperation to Conflict: Meta-narrative Review of Russia's Threat Perceptions in Western Studies 1999–2021

Helsinki: National Defence University, Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2023, 100 pp.

Strategy (NDU), Security and Strategic Analysis (JYU), master's thesis (double thesis)

Supervisors: Pynnöniemi, Katri

Moilanen, Panu

Forsström, Pentti

The aim of the study was to find out how the English-written studies from Europe and North America have interpreted Russia's threat perceptions between the years 1999 and 2021. The study is a qualitative literature review, and it applies the method of meta-narrative review. An expert survey for specialists in Russia's security policy was conducted to support the collection of research data. The research material was analyzed using material-oriented content analysis and abductive reasoning. The final material included 87 titles and it was collected from 8 different databases, 18 different internet-sources and from different literature.

From the material, four different methodological perspectives were found, which were used to study Russia's threat perceptions. The research with a political perspective considers that Russia's perception of threat can be derived from published messages, actions, and discourses, while military strategic perspective focuses on military capabilities and their balances. Historical perspective sees past events and historical self-understanding as essential to the threat perceptions. Sociological perspective differs methodologically from these three the most clearly and sees that threat perceptions appears in attitudes, views, norms, and values of the public and the elites.

There were found two key dimensions from the material. Most of the material studied Russia's threat perceptions in the light of the relations between Russia and the West. There were three different consecutive periods, where the relations were first described as a suspicious cooperation between 1999–2007, then as a crisis between 2008–2014, and lastly as a conflict since 2015. Another key dimension was related to Russia's motives and drivers for its threat perceptions, which the vast majority of the research was initially critical of.

Based on a longitudinal review, the Western studies about Russia's threat perceptions has managed to predict and explain Russia's actions relatively well. Based on this study, it can be concluded that Russia's strategic narratives about its threat perceptions are quite often linked to its military and foreign policy activities, and therefore they are notable indicators when predicting Russia's actions on military and foreign policy.

Keywords: Russia, threat, threat perception, threat assessment, security studies, meta-narrative review

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen tausta ja esiyymmärrys	2
1.2. Tutkimuksen viitekehys	7
1.3. Tutkimustehtävä.....	9
1.4. Tutkimusongelman näkökulma ja rajaus	10
1.5. Keskeiset käsitteet.....	11
1.6. Tutkimuksen lähdeaineisto	12
1.7. Tutkimuksen rakenne.....	13
TUTKIMUKSEN METODOLOGIA.....	15
2.1. Tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat.....	15
2.2. Kirjallisuuskatsaus metodina ja soveltaminen strategian tutkimuksessa.....	18
2.3. Tutkimuksen toteuttaminen – Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus	21
2.3.1. Tutkimusprosessi	24
2.3.2. Aineiston analyysi	26
VALTIO, UHKA JA UHKAKÄSITYS – ANALYYSI TUTKIMUSKENTÄN ERI SELITYSMALLEISTA	28
3.1. Uhka ja turvallisuus – länsimaisia ja venäläisiä määritelmiä	29
3.2. Valtio uhan kohteena	31
3.3. Uhka kansainvälisissä suhteissa.....	32
3.3.1. Uhka poliittisen realismin teorioissa	33
3.3.2. Uhka liberalistisissa teorioissa	35
3.3.3. Konstruktivismi ja laajentuva turvallisuuskäsitys	35
3.4. Uhkakäsitys ja sen rakentuminen	37
3.4.1. Päätöksentekijöiden uhkakäsityksen muodostuminen.....	38
3.4.2. Turvallistaminen ja uhkakupolitiikka	39
3.4.3. Identiteetti ja uhkakäsitys	41
3.5. Pohdinta – Tutkimuskentän eri tulkintamallit	42
MONISÄVYINEN TUTKIMUSKENTTÄ – ASiantuntijakysely Venäjän TURVALLISUUDEN JA UHKAKÄSITYSTEN TUTKIMUKSESTA.....	46
4.1. Kyselyn toteuttaminen	46
4.2. Otanta ja vastaajat	48
4.3. Julkaisut ja julkaisualustat	50
4.4. Julkaisutyypit	51
4.5. Johtopäätökset.....	53
TUTKIMUS VENÄJÄN UHKAKÄSITYKSISTÄ 1999–2021 – TUTKIMUSKENTÄN KARTOITUS	54
5.1. Aineistonkeruu.....	54
5.1.1. Hakustrategia	54
5.1.2. Hakuparametrit	55
5.1.3. Haun kohdentaminen – tietokannat ja verkkosivustot.....	56
5.1.4. Toteutetut haut ja tulokset	58
5.2. Aineiston rajaus ja valikointi	58
5.3. Aineiston kuvaus ja analyysi tutkimuskentästä	60
MIKÄ VENÄJÄÄ UHKAA? – LÄNSIMAISEN TUTKIMUSKENTÄN METANARRATIIVIT JA TULKINNAT	65
6.1. Näkökulmat Venäjän uhkakäsityksien tulkitsemiselle	66
6.1.1. Uhkakäsitys diskursseina ja viesteinä	68
6.1.2. Uhkakäsitys sotilaallisina suorituskykyinä.....	72
6.1.3. Uhkakäsitys historiallisina kokemuksina ja itseymmärryksenä	74
6.1.4. Uhkakäsitys kansalaisten ja eliittien asenteina.....	76

6.2.	Tulkinnat Venäjän uhkakäsityksestä – länsisuhteiden paradigma.....	78
6.2.1.	Varauksellinen yhteistyö 1999–2007	79
6.2.2.	Kriisiytyvät suhteet 2008–2014.....	82
6.2.3.	Konflikti 2015–2021	86
6.3.	Venäjän uhkanarratiivien vaikuttimet ja motiivit – kriittinen paradigma.....	89
YHTEENVETO		92
7.1.	Tutkimuksen luotettavuus ja kritiikki	95
7.2.	Jatkotutkimustarpeet	96
7.3.	Pohdinta	98
LÄHTEET		101

LIITTEET

LIITE 1: ASIANTUNTIJAKYSELY	117
LIITE 2: TIEDOTE	120
LIITE 3: TIETOSUOJASELOSTE	122
LIITE 4: TOTEUTETUT HAUT JA NIIDEN TULOKSET	125
LIITE 5: KIRJALLISUUSKATSAUSTAULUKKO.....	127

KUVAT

Kuva 1: Muutosajurit tulkintoihin Venäjän uhkakäsityksestä.....	9
Kuva 2: Tutkimusprosessi	25
Kuva 3: Uhan merkityksen muodostuminen eri tarkastelutasoilla eri tulkintamalleissa	45
Kuva 4: Hakustrategia	55
Kuva 5: Aineiston haut ja rajaus vaiheittain (flow chart).....	60
Kuva 6: Nimikkeiden määrä aineistossa alueittain.....	61
Kuva 7: Nimikkeiden määrät aineistossa julkaisuajankohdan ja alueen mukaan	62
Kuva 8: Näkökulmien ilmaantuvuus vuosittain	67

TAULUKOT

Taulukko 1: Valtioon kohdistuvan uhan erilaisia tulkintamalleja.....	44
Taulukko 2: Vastaajien akateeminen kokemus Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimuksesta	49
Taulukko 3: Vastaajien kansallisuus ja työskentelymaa	50
Taulukko 4: Vastaajien nimeämät julkaisukanavat (yli yksi maininta)	50
Taulukko 5: Vastaajien esiintuomat tutkimuslaitokset ja ajatuspajat.....	51
Taulukko 6: Vastaajien mielestä parhaat lähdetyypit.....	52
Taulukko 7: Koestetut hakulausekkeet ja niiden hakutulokset eri tietokannoissa	56
Taulukko 8: Käytetyt tietokannat	57
Taulukko 9: Muut käytetyt lähteet.....	57
Taulukko 10: Valintakriteerit	59
Taulukko 11: Eniten aineistossa esiintyvät julkaisijat ja JUFO-luokka (yli yksi otsikko)	64
Taulukko 12: Tutkimukselliset näkökulmat Venäjän uhkakäsityksen tulkitsemiselle...	66
Taulukko 13: Venäjän uhkakäsitys suhteessa länsisuhteisiin sekä tutkimuksen teemat	79

JOHDANTO

“At bottom of Kremlin’s neurotic view of world affairs is traditional and instinctive Russian sense of insecurity”.

George Kennan¹

Venäjä aiheutti länsimaille strategisen yllätyksen vuonna 2014, kun se miehitti Ukrainalle kuuluvan Krimin niemimaan. Myös vuonna 2022 monien länsimaisten analyytikkojen ja päätöksentekijöiden oli vaikea varmaksi arvioida sitä, miten eri päätöksenteon vaikuttimet painottuivat Venäjän valtiojohdossa ennen laajamittaisen hyökkäyksen aloittamista Ukrainaa vastaan. Syyt ennakoinnin vaikeuteen ovat monitahoiset. Yhtenä ennakoinnin haasteena pidetään analyysin tekijän puutteellista käsitystä itselle vieraassa poliittisessa järjestelmässä toimivan päätöksentekijän psykologisista, organisatorisista ja kognitiivisista piirteistä². Jo 1970-luvulla länsimaissa tunnistettiin ongelmaksi muodostaa käsitystä neuvostoliittolaisesta strategisesta ajattelusta. Yhdysvaltalainen tutkija Jack Snyder kyseenalaisti Neuvostoliiton päätöksenteon tarkastelun samoin oletuksin kuin yhdysvaltalaista päätöksentekoa tarkasteltiin. Hän selitti Neuvostoliiton erilaista suhtautumista taktisiin ydinaseisiin eroilla *strategisessa kulttuurissa*³. Kokenut Venäjä-tutkija Keir Giles esittää kirjassaan *Moskovan opit: mikä saa Venäjän vastustamaan länttä*, kuinka ymmärtämättömyys Venäjän ja venäläisen maailmankuvan erityislaatuisuudesta johtaa toistuvasti lännen yllättymiseen Venäjän toimista sekä epäonnistumisiin luottamuksellisten suhteiden rakentamisessa⁴.

Turvallisuuspolitiikkaa toimeenpanevilla valtioilla ja niiden päätöksentekijöillä on oltava käsitys uhasta, joihin ne turvallisuuspolitiikallaan varautuu. Tällä valtio perustelee omaa turvallisuuspolitiikkaansa esimerkiksi sotilaallisen varautumisen ja liittoutumisen suhteen⁵. Uhkakäsityksen ja uhka-ajattelun ollessa keskeinen osa

¹ Kennan, George: *Long Telegram* -sähke vuonna 1946. Ks. esim. [<https://nsarchive2.gwu.edu/cold-war/documents/episode-1/kennan.htm>], luettu 8.3.2022.

² Sivonen, Pekka: Tulevaisuuden ennakointi strategian tutkimuksen kohteena teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Sivonen, Pekka (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 130; Jervis, Robert: *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton University Press, Princeton (N.J.) 1976, passim.

³ Snyder, Jack L.: *The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations.*, RAND Corporation 1977. [<https://www.rand.org/pubs/reports/R2154.html>], luettu 17.5.2022.

⁴ Giles, Keir (suom. Ilkka Rekiaro): *Moskovan opit: mikä saa Venäjän vastustamaan länttä*. Docendo, Jyväskylä 2020, passim.

⁵ Walt, Stephen M.: *The Origins of Alliances*. Cornell University Press, Ithaca, N.Y 1987, s. 262–285; Limnell, Jarno: Uhkakuvat ohjaavat turvallisuuspolitiikkaa teoksessa *Näkökulmia puolustuskäytön uskottavuuteen*. Puolustusministeriö 2012, s. 5–33.

turvallisuuspolitiikkaa koskevaa päätöksentekoa, on itse käsityksen, sen perusteiden ja syntyprosessien onnistunut kuvaaminen keskeistä sille, miten valtion toimintaa ja päätöksentekoa pystytään ennakoimaan ja ymmärtämään. Tämän ennakoinnin tulos vaikuttaa keskeisesti siihen, miten ennakoinnin tekijä toteuttaa omaa päätöksentekoaan ja varautumistaan.

Edesmennyt arvostettu kansainvälisen politiikan tutkija Robert Jervis kyseenalaistaa klassikkoteoksessaan *Perception and Misperception in International Politics* päätöksenteon rationaalisuusoletuksen kansainvälisessä politiikassa, ja osoittaa päätöksenteon pohjalla olevan informaation ja tulkintojen valikoivan luonteen. Hänen mukaansa ”sen arviointi ei riitä, kuinka oletat vastustajan reagoivan toimintaasi, jos kuvasi vastustajasta on oikea. Lisäksi on pyrittävä arvioimaan reaktiot myös silloin, jos sillä on arvioinnistasi poikkeavat aikomukset ja käsitykset.”⁶

Vuosien 2014 ja 2022 tapahtumiin viitaten on perusteltua kysyä, onko länsimaissa vieläkään onnistuttu ymmärtämään tarpeeksi hyvin Venäjän päätöksenteon taustalta löytyviä arvoja, preferenssejä, prosesseja ja narratiiveja? Tässä tutkimuksessa pyritään kartoittamaan, millaisia erilaisia tulkintakehyksiä länsimaiset analyytikot ovat rakentaneet ymmärtääkseen Venäjän toimintaa sen kokemien uhkien ja viholliskuvien kautta. Tämä kartoitus tehdään metanarratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut saavuttaa ja kuvata kaikkea Venäjän uhkakäsityksestä länsimaissa kirjoitettua, vaan osoittaa sen sisältä erilaisia tulkintakehyksiä, näkökulmia ja niiden synnyttämiä tulkintoja. Näiden perusteella pystytään osoittamaan erilaisten näkökulmien vahvuuksia ja ongelmia sekä osoittamaan mahdollisia aukkoja jatkotutkimusta tai tutkimuskentän jatkokartoitusta varten.

1.1. Tutkimuksen tausta ja esiyymmärrys

Venäjän uhkakäsityksistä on kirjoitettu länsimaissa paljon tiedeyhteisössä, tutkimuslaitoksissa ja populaarissa kirjallisuudessa. Aiheesta ei kuitenkaan löydetty kokonaiskatsausta, jossa tietoa olisi tarkasteltu kokonaisuutena yhdistellen ja kriittisesti⁷. Tässä alaluvussa perehdytään suomenkieliseen tutkimukseen venäläisistä uhkakäsityksistä sekä muuhun tämän tutkimuksen esiyymmärryksen ja tutkimusongelman luomisen kannalta keskeiseen aikaisempaan tutkimukseen. Tarkastelusta on jätetty pois aihetta koskevat pro gradu -tutkielmat.

Eräs Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimuksen kenttään kohdistunut kokonaiskartoitus on vuonna 2021 Stephan De Spiegeleiren työryhmineen MPKK:n Venäjä-seminaariin tekemä työpaperi (*Russian*) *Deterrence, we hardly know ye...* Työpaperi esittää, että Venäjän (strategisesta) pidäkkeestä tehty tutkimus on hajanaista ja tieto on huonosti tavoitettavissa. Tutkimuksessa kyseenalaistetaan siten tutkimuksen tehokkuus ja

⁶ Jervis (1976), s. 113. Suomennos kirjoittajan.

⁷ Nk. *review article*. Ks. luku 2.2.

koheesio sekä esitetään huoli siitä, onko tuotettu tieto tarvitsijoiden tavoitettavissa. Tutkimuksen tulokset osoittavat synteessin tarpeellisuuden Venäjää koskevassa käsitteellisessä ja turvallisuuspoliittisessa tutkimuksessa.⁸

Tutkimuksen käsittelemä ongelma vastaa osiltaan tämän tutkimuksen ongelmanasettelua, ja sen osoittamat perustelut hajanaisen tutkimuskentän synteessille antavat perusteita myös tämän tutkimuksen tarkoitukselle. Tutkimuksien metodologiset lähtökohdat eroavat toisistaan kuitenkin niin merkittävästi, ettei tutkimuksien tulokset ole vertailukelpoisia. De Spiegeleiren työryhmän tarkastelu pysyy pitkälti tutkimuskentän ylätasoin bibliometrisessä ja kvantitatiivisessa tarkastelussa, kun tässä tutkimuksessa pyritään pääsemään sisälle tutkimuskentän eri tulkintamalleihin ja narratiiveihin.

Anna-Liisa Heusala, Emilia Pyykönen ja Markku Kivinen laativat vuonna 2016 Valtioneuvostolle raportin *Venäjän turvallisuuspolitiikka – tutkimus Suomessa ja kehitystrendit Venäjällä*, jossa kartoitetaan Suomessa Venäjän turvallisuuspolitiikasta tehtyä tutkimusta. Raportti on meta-analyysi vuosina 2011–2015 Venäjän turvallisuuspolitiikkaa koskeneesta Suomessa tehdystä vertaisarvioidusta tutkimuksesta. Raportin johtopäätöksenä on, että Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimus painottuu paljolti taloudelliseen, ulkopoliittiseen ja yhteiskuntapoliittiseen tutkimukseen, kun esimerkiksi sotilalliseen turvallisuuteen keskittyvässä tutkimuksessa raportissa havaittiin tutkimuksellinen aukko.⁹

Kartoituksen johtopäätöksiä tutkimuksen tilasta ei voi kuitenkaan pitää koko totuutena Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntemuksen tilasta Suomessa tarkastelujaksolla. Venäjän turvallisuuspolitiikasta tehdään praktista tutkimusta paljon myös akateemisen maailman ulkopuolella, kuten esimerkiksi turvallisuusviranomaisten sisällä. Todennäköisesti esimerkiksi asevoimia koskevasta tutkimuksesta vain pieni osa on julkista.

Pentti Forsström käsittelee väitöskirjassaan *Venäjän sotilasstrategia muutoksessa – Tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen* Venäjän sotilasstrategisen ajattelun perusteita ja kehitystä, sekä niiden ilmentymistä asevoimien kehittämisessä ja käyttöperiaatteissa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Tutkimuksessaan Forsström esittää, kuinka kylmän sodan jälkeen Venäjän ”...sotilasstrategian painottumisessa toteutettiin siirtymä sotilaallisen voiman käytön valmisteluista **uhan** ennaltaehkäisemiseen sotilaallisen ja laajemmin strategisen pidäkkeen avulla”¹⁰, ja kuinka

⁸ De Spiegeleire, Stephan et al.: (Russian) Deterrence, We Hardly Know Ye... teoksessa Forsström, Pentti (ed.): *Russian concept of deterrence in contemporary and classic perspective* (Vol. 2). Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2021. [<https://www.doria.fi/handle/10024/182133>], luettu 18.8.2022.

⁹ Heusala, Anna-Liisa, Emilia Pyykönen, & Markku Kivinen: *Venäjän turvallisuuspolitiikka – tutkimus Suomessa ja kehitystrendit Venäjällä*. Valtioneuvoston kanslia, 2016. [<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79596>], luettu 4.9.2022.

¹⁰ Forsström, Pentti: *Venäjän sotilasstrategia muutoksessa: tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019, s. 483. Lihavointi kirjoittajan.

asevoimien käyttölogiikkaa on muutettu sen myötä joustavaksi sisältäen puolustuksellisia sekä hyökkäyksellisiä elementtejä olosuhteiden vaatiman pidäkkeen mukaisesti. Sotilasstrategisen ajattelun kehityksen ajureina ovat toimineet sodan paradigman muutos, mutta myös asevoimien materiaalisen valmiuden ja kyvykkyyden asettamat realiteetit¹¹. Tämän tutkimuksen kannalta väitöskirjan merkittävin anti liittyy kuvauksiin sotilaallisen turvallisuuden, vaaran ja uhan käsitteistä, joita käsitellään luvussa 3.

Suomalaisessa tutkimuskentässä Venäjän uhkakäsityksestä ja sen kehityksestä on kirjoitettu perustuen Venäjän turvallisuuspoliittisiin ohjausasiakirjoihin, eritoten sotilasdoktriineihin. Jarno Limnell käsittelee osana väitöskirjaansa *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa* Venäjän uhkanarratiiveja perustuen aikakauden turvallisuuspoliittisiin ohjausasiakirjoihin ja presidentti Vladimir Putinin puheisiin¹². Limnellin mukaan venäläinen turvallisuuspoliittinen ajattelu perustuu uhkalähtöisyyteen sekä korostaa ”kansallisten intressien turvaamista ja kansallisen identiteetin vahvistamista”¹³.

Venäjän sotilasdoktriineissa esitettyjä kuvauksia sotilaallisista vaaroista ja uhista käsittelevät esimerkiksi Katri Pynnöniemi ja James Mashiri tutkimusraportissaan *Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa: Nykyinen versio viritettiin kriisiajan taajuudelle* sekä väitöskirjansa lisäksi Pentti Forsström työpaperissaan *Venäjän sotilasdoktriinien kehittyminen Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*¹⁴. Pynnöniemi ja Mashiri keskittyvät vertaamaan ennen Krimin valtausta ja sen jälkeen julkaistuja sotilasdoktriineja analysoimalla niiden yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Raportissa esitetään, kuinka pikavauhtia vuonna 2014 päivitetty uusi doktriini heijastelee kiristynyttä maailmantilannetta sekä Venäjän tavoitetta legitimoida omia pyrkimyksiään konfliktissa Ukrainan kanssa, sekä laajemmin maailmanpolitiikassa¹⁵. Forsström kuvaa laajemmin Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen julkaistuissa sotilasdoktriineissa esiintyvää muutosta ja pysyvyyttä sekä niiden taustalta löytyviä ajureita.

Edellä mainittujen tutkimusten perusteella doktriinien ja muiden Venäjän turvallisuuspolitiikan ohjausasiakirjojen uhkakuvastot sisältävät sekä pysyviä että muuttuvia teemoja. Yhtäältä kaikki doktriinit jakavat näkemyksen siitä, että suursodan ja suoran hyökkäyksen uhka on vähentynyt¹⁶. Sen sijaan laajalti tunnustetaan se, että erilaisia uhkia on olemassa ja ne ovat jopa vahvistumassa. Vuosituhannen vaihteen jälkeen doktriinit ovat alkaneet heijastelemaan *traditionalistisempaa* maailmankuvaa, joka korostaa suurvaltojen välistä kilpailua ja *moninapaista* maailmanjärjestystä¹⁷. Tämä

¹¹ Forsström (2019), passim.

¹² Limnell, Jarno: *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu 2009, s. 194–204.

¹³ Ibid.

¹⁴ Forsström, Pentti: *Venäjän sotilasdoktriinien kehittyminen Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2016; Pynnöniemi, Katri, & James Mashiri: *Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa: Nykyinen versio viritettiin kriisiajan taajuudelle*. Ulkopoliittinen instituutti, Helsinki 2015.

¹⁵ Pynnöniemi & Mashiri (2015), s. 29–42.

¹⁶ Forsström (2016), s. 16; Limnell (2009), s. 197.

¹⁷ Forsström (2016), s. 17; Limnell (2009), s. 194–198; Pynnöniemi, & Mashiri (2015), s. 29–31.

tulkintakehys näkee Yhdysvaltojen hegemonian uhkana kansainväliselle järjestelmälle sekä Venäjän intresseille. Pynnöniemen ja Mashirin raportin vaarakuvauksien vertailusta käy ilmi, että viimeistään Krimin valtauksen jälkeisen turvallisuustilanteen sekä vuosien 2011 ja 2012 Moskovan laajojen Putinia vastustaneiden protestien myötä kuvaukset vaaroista ovat muuttuneet jyrkemmiksi ja pessimistisemmiksi¹⁸.

Pysyviksi teemoiksi uhkatematikassa voi katsoa esimerkiksi Venäjän alueelliseen koskemattomuuteen kuuluvat uhat, kuten aluevaatimukset sekä yleisesti häiriöt *strategisessa vakaudessa*. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat muun muassa ydinasevoimien tasapaino ja sen säilyttäminen, konfliktit Venäjän lähialueilla, sotilaallisen infrastruktuurin ja harjoitustoiminnan lisääntyminen lähialueilla, kansainvälisen normiperustan heikkeneminen sekä sotilasliittojen toiminta ja laajeneminen Venäjän lähialueille¹⁹. Vuoden 2014 doktriiniin on nostettu lisäksi vakautta heikentävinä tekijöinä esille ”informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttäminen sotilaspoliittisin tavoittein”, ”ulkovaltojen ja niiden koalitioiden erikoispalveluiden ja organisaatioiden vahingollinen toiminta” sekä ”hallinnot, joiden politiikka uhkaa Venäjän etuja”²⁰. Edellisten nähdään suoraan heijastelevan Venäjän omaa toimintaa Ukrainassa vuosien 2013 ja 2014 aikana²¹.

Terrorismi sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla on ollut varsin pysyvä uhka doktriineissa. Sen painotus oli suhteessa merkittävämpi 1990- ja 2000-lukujen doktriineissa Pohjois-Kaukasian levottomuuksien sekä globaalin islamistisen terrorismin myötä²². Sisäiseen vakauteen kohdistuvat uhat toistuvat läpi doktriinien, mikä osoittaa ulkoisten ja sisäisten uhkien lomittumisen venäläisessä uhka-ajattelussa²³. Sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvissa uhissa korostuu näkökulma, jossa vaarat ja uhat kohdistuvat sisäiseen yhtenäisyyteen ja perustuslailliseen järjestykseen²⁴.

Neuvostoliiton romahtamisesta 2000-luvun alkuun uhkakuvaukset korostivat sisäisiä uhkia. Niissä korostuivat Venäjän yhteiskunnalliset ongelmat, kuten rikollisuus, korruptio ja väkivaltainen ekstremismi²⁵. Näihin lääkkeeksi ehdotettiin 2000-luvun alussa vahvaa valtiota ja instituutioita²⁶. Sisäisissä uhissa on lisäksi kiinnitetty huomiota moraalisiin, hengellisiin ja historiallisiin tekijöihin sekä informaatiotilan hallintaan, joiden merkitys doktriineissa on etenkin 2010-luvulla korostunut²⁷.

¹⁸ Pynnöniemi, & Mashiri (2015), passim.

¹⁹ Forsström (2016), s. 15–25; Limnéll (2009), s. 94–204; Pynnöniemi, & Mashiri (2015), s. 32–36.

²⁰ Pynnöniemi, & Mashiri (2015), s. 34–36.

²¹ Ibid.

²² Forsström (2016), s. 19; Limnéll (2009), s. 201–203; Pynnöniemi, & Mashiri (2015), s. 34.

²³ Pynnöniemi & Mashiri (2015), s. 31. Forsströmin mukaan tämä pohjautuu järjestelmäänalyttiseen lähestymistapaan tarkastella turvallisuutta ja uhkia. Ks. Forsström (2016), s. 15–16.

²⁴ Forsström (2016), s. 15–25; Pynnöniemi, & Mashiri (2015), s. 37–39; Limnéll (2009), s. 198–201.

²⁵ Forsström (2016), s. 15–25; Limnéll (2009), s. 198–201.

²⁶ Limnéll (2009), s. 199–201.

²⁷ Pynnöniemi, & Mashiri (2015), s. 37–39.

Doktriineissa on jo 2000-luvun alusta alkaen vahvistunut ajatus siitä, että sisäiset ongelmat ovat tavalla tai toisella linkittyneitä vihamielisiin ulkovaltoihin²⁸. Etenkin 2010-luvulla julkaistujen asiakirjojen henki kertoo Venäjän turvallisuuspoliittisen eliitin vahvistuneesta näkemyksestä siitä, että Venäjän nykyistä hallintoa vastustavat toimet ovat vähintään vihamielisten ulkopuolisten toimijoiden hyödynnettävissä, ellei jopa niiden aiheuttamia. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden linkittämisen sotilasdoktriineissa voi tulkita hallinnon kannalta epäsuotuisan tai sitä haastavan toiminnan militarisoimisena, jolloin sotilaalliseen turvallisuuteen vedoten niitä pystytään hallitsemaan. Doktriineja tarkastellessa tulee hyvin esille se, että sotilaallisiin vaaroihin ja uhkiin nähdään kuuluvaksi hyvin laaja kirjo erilaisia teemoja, tekijöitä ja tapahtumia. Doktriinit eivät rajoitu vain sotilaallisen voimankäytön alueelle, vaikka puhuttaisiin sotilaallisista vaaroista.

Olli-Matti Mikkola on väitöskirjassaan *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella: Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008–2012* tutkinut venäläisten sanomalehtien diskurssia Venäjän sotilasreformista²⁹. Tutkimuksen mukaan sotilasreformia perusteltiin uhkien lisääntymisellä, sodan kuvan muutoksella, asevoimien kalustollisella ja toiminnallisella jälkeenyäänisyydellä, henkilöstön osaamisen alhaisella tasolla ja tarpeella toiminnan järjestykseen³⁰. Tämä vastaa pitkälti ajureita, joita Forsström väitöskirjassaan esittelee venäläisen sotilasstrategian murrokselle³¹.

Mikkola tarkastelee sanomalehdissä esiteltyä uhkadiskurssia yhtenä osana tutkimustaan. Mikkola osoittaa, kuinka silloinen presidentti Dmitri Medvedev taustoitti sotilasreformin tarpeellisuutta *ubkalähtöisesti* sekä painotti tarvetta syvällisen uhka-analyysin tekemiselle asevoimien kehittämisen perustaksi³². Mikkolan kuvaamassa uhkadiskurssissa kilpailivat niin sanotusti *vanhat* ja *uudet* uhat. Vanhoilla uhilla tarkoitetaan pääasiassa Yhdysvaltojen kanssa käytävästä geopoliittisesta kilpailusta kumpuavia uhkia, kuten ydinsotaa. Tähän uhkakäsitykseen perustuvassa diskurssissa esitettiin huoli esimerkiksi siitä, että Yhdysvaltojen ja länsimaiden perimmäisenä intressinä olisi saada haltuun Venäjän luonnonvarat. Uusilla uhkilla tarkoitetaan esimerkiksi paikallisia konflikteja, väkivaltaista ekstremismia ja terrorismia. Uusien uhkien kehityksessä Venäjällä nähtiin olevan jopa yhteisiä turvallisuusintressejä länsimaiden kanssa, joten näkökulmat olivat perustavaa laatua ristiriidassa myös niiden lähtökohtaisten ratkaisumallien suhteen. Tietyissä puheenvuoroissa tunnistettiin myös Kiinan nouseva uhka sen kanssa tehtävästä yhteistyöstä huolimatta. Yhtä mieltä oltiin kuitenkin laajasti siitä, että uhat Venäjää kohtaan olivat kasvamassa.³³

²⁸ Forsström (2016), s. 18; Linnéll (2009), s. 198; Pynnöniemi, & Mashiri (2015), s. 37–39.

²⁹ Mikkola, Olli-Matti: *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella. Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008–2012*. Turun yliopisto, Turku 2014.

³⁰ Mikkola, Olli-Matti: *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella. Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008–2012*, 2014, <https://www.utupub.fi/handle/10024/102219>.

³¹ Vrt. esim. Forsström (2019), s. 331–341.

³² Mikkola (2014), s. 92–93. Tämä vastaa Linnéllin näkemystä venäläisen turvallisuusajattelun uhkalähtöisyydestä.

³³ Mikkola (2014), s. 92–105.

Mikkolan tarkastelun perusteella voi tulkita, että uhkakäsitys Venäjällä oli murroksessa 2010-luvun taitteessa. Sen perusteella konservatiiviset näkemykset painottuivat keskustelussa, ja niitä esittivät korkein sotilasjohto sekä esimerkiksi kommunistisen puolueen edustajat³⁴. Mikkolan väitöskirjassa esitetty diskurssi on myös mielenkiintoinen osoitus Venäjällä käydystä turvallisuuspuhunnasta. Sen perusteella ainakin vielä 2000- ja 2010-luvun taitteissa käytiin kohtalaisen avointa ja monisävyistä turvallisuuskeskustelua julkisuudessa. Toisaalta julkisuudessa käyty keskustelu rajautui hyvin pieneen sotilaalliseen ja poliittiseen eläntiin³⁵.

Edellä esitetystä suomenkielisestä tutkimuksesta piirtyy kuva, jossa etenkin 2000-luvulla Venäjän uhkakäsityksissä on liikuttu useiden kilpailevien narratiivien välillä. Liikkeet ovat tapahtuneet suurien käynnissä olevien trendien, kuten informaatioteknologisen murroksen, venäläisen yhteiskunnan vaurastumisen ja terroristisen liikehdinnän mukaisesti. Viimeistään 2010-luvulla vallalle näyttää päässeän dynaamisemman turvallisuuskäsityksen sijaan konservatiivinen Neuvostoliiton peria oleva maailmankatsoisuus, jossa maailma nähdään suurvaltojen valtakamppailuna ja merkittävimmät uhat tavalla tai toisella liittyvät Yhdysvaltoihin. Samaan aikaan käsitys turvallisuudesta on laajentunut käsittelemään aseellisen voimankäytön ja maailmanpolitiikan lisäksi myös esimerkiksi taloudellisia, yhteiskunnallisia, poliittisia, hengellismoraalisia, kulttuurisia ja historiallisia kysymyksiä. Monissa esityksissä esille tulee se, kuinka keskeisenä osana uhkaympäristön tulkintaa pidetään Venäjän toiminnan ajurina.

Huomattavaa on kuitenkin, että tässä tarkasteltu tutkimus perustuu pääosin joko Venäjän turvallisuuspoliittisiin ohjausasiakirjoihin tai ylimmän poliittisen ja sotilaallisen eliitin julkilausumiin. Julkilausutut uhkakuvat ovat aina myös viestejä omalle ja ulkopuoliselle yleisölle, joilla on tavoite ja tarkoitus³⁶. Vain julkituotujen viestien tutkimus ei riitä siihen, että pystyisimme hahmottamaan esimerkiksi uhkakäsityksen taustalta löytyvää maailmankuvaa ja muita vaikuttimia. Samalla esitetään kaksi esimerkkiä siitä, millä tavoin Venäjän turvallisuuspolitiikan perusteita voi tutkia. Esimerkiksi Forsströmin, Pynnöniemen ja Mashirin tutkimukset ovat otteeltaan hermeneuttisia, joissa asiakirjoja tulkitaan tekstin ja siinä esiintyvän kielen perusteella esimerkiksi suhteessa toimintaympäristöön. Mikkolan lähestymistapa on konstruktivistinen, jossa pyritään löytämään tutkitusta diskurssista perusteita ja syy-yhteyksiä käytännön turvallisuuspolitiikan toteuttamiselle.

1.2. Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen ongelmanasettelun laatimisen yhteydessä hahmotettiin neljä erilaista tekijää, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet länsimaisten tutkijoiden tulkintoihin Venäjän uhkakäsityksistä. Ensimmäinen näistä on Venäjän yhteiskunnan muutos, mihin

³⁴ Mikkola (2014), s. 105.

³⁵ Mikkola (2014), s. 92–105.

³⁶ Ks. luku 3.

keskeisesti liittyy Neuvostoliiton romahtaminen ja kylmän sodan päättyminen vuonna 1991. Neuvostoliiton hajottua syntyi Venäjän federaatio, jolloin yhteiskuntaa aloitettiin muokkaamaan kommunistidiktatuurista ja suunnitelmataloudesta liberaaliksi demokraattiseksi markkinataloudeksi. Kehitykseen liittyi myös 1990-luvulla Venäjän asteittainen lähentyminen länsimaihin. 2000-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä on nähty Venäjän intressiperustaisen voimapolitiikan paluu ja yhteiskunnan kääntyminen kohti autoritaarisempaa järjestelmää³⁷. Venäjän yhteiskunnan kehitys on oleellisesti vaikuttanut siihen, millä tavalla valtio on kulloinkin nähnyt uhkaympäristönsä ja millaisia tekijöitä se on siinä painottanut.

Edellä kuvattu muutos on vaikuttanut merkittävästi siihen, miten Venäjää on länsimaissa ja Suomessa tutkittu. Venäjä-tutkimuksen murroksia Suomessa käsittelee esimerkiksi Anna-Liisa Heusala artikkelissaan *Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimus taitekohdassa?* Hänen mukaansa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjä-tutkimuksesta eriytyi oma muista erillinen aluetutkimuksen haara, koska 1990-luvulla koettiin mahdolltomaksi tulkita valtaviin murroksien kourissa olevaa Venäjää länsimaiseen aluetutkimukseen vakiintuneella käsitteistöllä, vaan korostettiin Venäjän ymmärtämistä ja erityislaatuisuutta³⁸. Metodologisesti rajojen avauduttua empiirinen ja etnografinen tutkimus täydensi sovjetologian perintönä tullutta historiaan ja järjestelmätasoon keskittyntä tutkimusta³⁹. Heusalan mukaan Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimus on kuitenkin pitkään keskittynyt sotilaallisten näkökulmien tai kansainvälisten suhteiden tarkasteluun. Hän korostaa turvallisuuspolitiikan *syvätason* eli kulttuurisen itseyymmärryksen sekä laajempialaisen turvallisuuspolitiikan tutkimuksen tarvetta, koska ”turvallisuuspolitiikka on Venäjällä laaja-alaista ja sen tutkimuksellinen ymmärtäminen (eli kyky sen tulkintaan) vaatii useamman eri yhteiskunnan alan seuraamista yhtä aikaa”⁴⁰.

Kylmän sodan jälkeen kaksinapaisesta maailmanjärjestyksestä siirryttiin nopeasti yksinapaiseen järjestykseen, jossa Yhdysvallat nousi ainoaksi globaaliksi suurvallaksi. Kansainvälisen järjestelmän muutokset vaikuttivat merkittävästi sodan, asevoiman käytön ja turvallisuuden paradigmoihin. Niissä suurvaltojen välisen suursodan tilalle etenkin länsimaissa nousi ilmiöitä kuten *terrorismin vastainen sota* ja *humanitaariset interventiot*⁴¹. Paradigmojen muutoksien vaikutteet ovat nähtävissä myös edellisessä alaluvussa kuvatussa venäläisessä keskustelussa uhkaympäristöstä. Kylmän sodan jälkeiset sodan paradigmat ovat kuitenkin joutuneet 2010-luvulla uudelleentarkasteluun Kiinan nousun ja Venäjän aggressiivisen voimapolitiikan myötä.

³⁷ Esim. Juntunen, Alpo: *Venäjän imperiumin paluu*. 2. uud. p. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2012, passim; *Voiman Venäjä*. Tutkimusraportti, puolustusministeriö 2019. [<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161438>], luettu 18.8.2022.

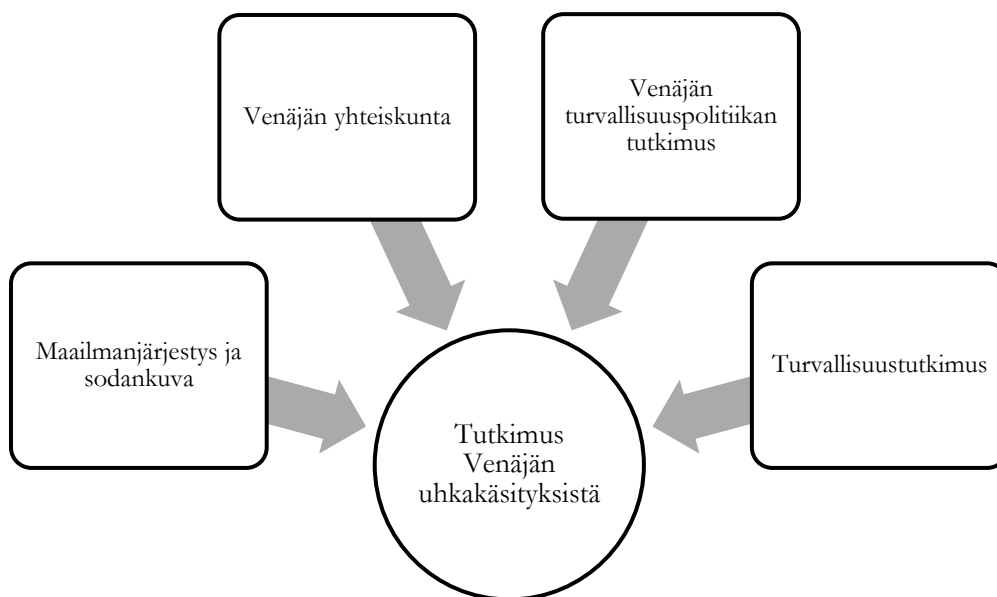
³⁸ Heusala, Anna-Liisa: Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimus taitekohdassa? teoksessa *Professori Juha Mäkisen 50-vuotisjuhlakirja*. Mutanen, Arto, & Otto Pekkarinen (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014. s. 69–70.

³⁹ Heusala (2014), s. 71.

⁴⁰ Heusala (2014), s. 74–75.

⁴¹ Esim. Raitasalo, Jyri, & Joonas Sipilä: Reconstructing War after the Cold War, *Comparative Strategy* vsk. 23, nro 3 (2004), s. 239–261.

Muutokset kansainvälisessä järjestelmässä ja sodankuvassa aiheuttivat merkittävän murroksen kansainvälisten suhteiden, turvallisuuden ja strategian tutkimukseen. Turvallisuuskäsitys ja uhkapuhunta ovat laajentuneet 1960-luvulta alkaen yksinään sotilaallisen ja valtiokeskeisen turvallisuuden tarkastelun ulkopuolelle. Kiivainta kehitys on ollut kylmän sodan päättymisen jälkeen 1990-luvulla, jolloin perinteiset uhkakäsitykset vaikuttivat romahtaneen. Puhutaan *laajasta turvallisuuskäsityksestä* ja turvallisuustutkimuksen *jälkipositivistisesta* suuntauksesta, jotka suhtautuvat kansainvälisen politiikan ja turvallisuuden ilmiöihin aikaisempia teorioita relativistisemmin.⁴²

Kuva 1: Muutosajurit tulkintoihin Venäjän uhkakäsityksestä

1.3. Tutkimustehtävä

Tutkimuksessa kartoitettiin, millä tavoin englanninkielisessä länsimaisessa tutkimuksessa on kuvattu venäläisiä uhkakäsityksiä ja uhka-ajattelua Neuvostoliiton hajoamisesta lähtien. Tämä toteutettiin tarkastelemalla millaisin ongelmanasetteluin, käsittein, aineistoin, teoriapohjin ja johtopäätöksin venäläisestä uhka-ajattelusta sekä uhkakäsityksestä on kirjoitettu länsimaisessa tutkimuskentässä.

Tutkimuksen päätutkimuskysymys on, **miten länsimainen tutkimus on tulkinnut Venäjän uhkakäsitystä 1999–2021?** Tätä kysymystä selvitetään seuraavilla alakysymyksillä:

1. Millaisin käsitteellisin, teoreettisin, menetelmällisin ja aineistollisin näkökulmin Venäjän uhkakäsitystä on tutkittu?
2. Millaisten teemojen ympärille tutkimus Venäjän uhkakäsityksestä keskittyy?
3. Millaisia johtopäätöksiä tutkimus on tehnyt Venäjän uhkakäsityksestä?

⁴² Esim. Buzan, Barry, & Lene Hansen: *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge University Press, Cambridge 2009; Limnell (2009), s. 43–78. Lisää aiheesta luvussa 3.

1.4. Tutkimusongelman näkökulma ja rajaus

Tutkimuksen tarkastelujaksoksi rajattiin 22 vuoden aika vuosien 1999 ja 2021 välillä. Tarkastelujakso on merkityksellinen siksi, että siihen osuu useita murroskohtia koskien Venäjää ja kansainvälistä järjestelmää yleisesti, kuten edellä tutkimuksen viitekehystä hahmotellessa kuvattiin. Rajaus sulkee pois Neuvostoliiton aikaisen materiaalin, josta esimerkiksi uhkakäsityksen maantieteelliset ja ideologiset perusteet ovat muuttuneet⁴³. Rajaukseen päädyttiin osaltaan myös saatavilla olleen aineiston perusteella, minkä osalta rajausta perustellaan lisää aineiston valikoinnin raportoinnin yhteydessä luvussa 5⁴⁴.

Tutkimuksessa tarkastellaan Venäjän uhkakäsitystä länsimaisesta näkökulmasta. Tutkimus tuottaa siten tietoa ensisijaisesti länsimaisen tutkimusyhteisön tuottamista näkemyksistä, eikä itse Venäjän uhkakäsityksestä. Toissijaisesti tutkimuksessa saavutetaan tietoa myös itse Venäjän uhkakäsityksestä esimerkiksi tutkimuksissa käytettyjen lähteiden, aineistojen ja johtopäätösten kartoituksen perusteella. Voidaan perustellusti pitää kyseenalaisena sitä, tuottaako länsimaisten näkemysten käsittely syvempää ymmärrystä Venäjän uhkakäsityksestä itsessään. Tutkimuksen näkökulmaa voidaan kuitenkin pitää perusteltuna ainakin kahdesta syystä.

Uhkakäsitys tai uhka-ajattelu eivät ole tutkimuskohteina eksakteja, eikä niistä ole saatavissa aukotonta primääriaineistoa, jolloin yksittäiset tutkimukset eivät tuota välttämättä kovin kattavaa kuvaa ilmiöstä kokonaisuudessaan. Aihetta voi lähestyä monella eri näkökulmalla, ongelmanasettelulla, menetelmällä ja aineistolla synnyttäen erilaisia johtopäätöksiä. Uhkakäsityksiä voi lähestyä esimerkiksi julkilausuttujen ohjausasiakirjojen tai poliittisen eliitin puheiden kautta, kuten edellisessä alaluvussa esiteltiin. Uhkakäsityksiä voidaan toisaalta lähestyä esimerkiksi historiallisten narratiivien ja kulttuurin kautta⁴⁵. Tämänkaltaisen tutkimus valottaa uhka-ajattelun taustalta löytyviä tekijöitä ja historiaa, joilla parhaimmillaan pystytään valottamaan narratiiveja, joita päätöksentekijät ja yhteiskunta käyttävät uhkakäsityksensä perustana.

Suomalaiselle strategian tutkimukselle on ominaista normatiiviset tavoitteet Suomen turvallisuusaseman vahvistamiseksi⁴⁶. Länsimaisen tutkimuksen tarkastelu avaa parhaimmillaan länsimaisten tutkijayhteisöjen ja analyytikkojen Venäjää koskevaa tilannekuvaa, sekä analyysin taustalta löytyviä tekijöitä ja vaikuttimia viimeisen 22 vuoden

⁴³ Esimerkiksi neuvostoliittolainen sodan kuva perustui paljolti marxilais-leninistiselle maailmankuvalle ja clausewitzilaiselle käsitykselle sodasta, jossa sota on politiikan jatkamista väkivaltaisain keinoin ja pohjimmiltaan luokkataistelun muoto. Tässä kehyksessä kamppailu kapitalistisen lännen kanssa oli olemassa kommunistiseen maailmanvallankumoukseen saakka. Ks. esim. Jonsson, Oscar: *The Russian Understanding of War: Blurring the Lines between War and Peace*. Georgetown University Press, Washington, DC 2019, s. 22–42.

⁴⁴ Ks. luku 5.2. s. 64–65.

⁴⁵ Ks. esim. Pynnöniemi, Katri: Ivan II'in and the Kremlin's Strategic Communication of Threats – Evil Worthy and Hidden Enemies teoksessa *Nexus of Patriotism and Militarism in Russia: A Quest for Internal Cohesion*. Pynnöniemi, Katri (ed.). Helsinki University Press, Helsinki 2021. s. 82–110.

⁴⁶ Sivonen (2013), s. 127

ajalta. Tarkastelun perusteella on mahdollista löytää analyysin taustalta löytyvät oletukset, joiden esiin tuominen mahdollistaa esimerkiksi erilaisten ajatusvääristymien tunnistamisen ja ehkäisemisen jatkossa. Se luo perustaa myös empiirisemmälle tutkimukselle, jossa voidaan tarkastella esimerkiksi Venäjän uhkakäsityksiä suhteessa sen ulko- ja sotilaspoliittiseen toimintaan.

Tutkimuksen asemoiminen strategian tutkimuksen piiriin rajaa myös tutkimuksen kiinnostuksenkohdetta erityisesti kansainväliseen järjestelmään, valtioon ja asevoimiin⁴⁷. Tutkimus keskittyy siksi turvallisuuden makrotasolle ja kuvauksiin Venäjän valtion kokemista uhista. Uhan rajaaminen strategisessa ajattelussa yhteen lokeroon ei ole mielekästä eikä edes mahdollista. Uhka elää osana kokonaisuutta, johon liittyvät esimerkiksi päätöksentekijöiden tai järjestelmän ontologiset käsitykset turvallisuudesta, maailmasta, kansainvälisestä järjestelmästä, valtiosta, intresseistä, identiteetistä ja sodasta⁴⁸.

1.5. Keskeiset käsitteet

Tutkimusongelmaa määriteltessä puhutaan **länsimaisesta tutkimuksesta**, millä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa englannin kielellä Euroopassa, Yhdysvalloissa tai Kanadassa julkaistuja tieteellisiä artikkeleita, tutkimusraportteja, tutkimuskirjallisuutta sekä muita tieteellisen argumentaation kriteerit täyttäviä dokumentteja⁴⁹. Tähän ei sisälly pääasiassa Venäjällä ja venäjäksi julkaisevien venäläisten tutkijoiden englanninkieliset artikkelit tai tutkimuskirjallisuus. Tällä asettelulla halutaan saada käsitys Venäjän kulttuuripiirin ulkopuolisista tulkinnoista.

Paradigmalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Thomas S. Kuhnin teoksessa *The Structure of Scientific Revolutions* esittelemää tiedeyhteisön yleisesti hyväksymää ja käyttämää konseptuaalista, teoreettista, metodologista ja välineellistä kokonaisuutta, jolla tutkimuskentän ilmiöitä tarkastellaan⁵⁰. Paradigmaa voi pitää siten yleisesti tiedeyhteisön käyttämänä linssinä, jonka lävitse tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan. **Metanarratiivilla** tarkoitetaan *suurta kertomusta* tai *kertomusten kertomusta*, jonka perusteella todellisuutta hahmotetaan. Tämän tutkimuksen tapauksessa sillä tarkoitetaan ontologisten olettamusten kokonaisuutta, jossa Venäjän uhkakäsityksiä tarkastellaan⁵¹.

Turvallisuuden ja uhan käsitteistöä on käsitelty tarkemmin luvussa 3. Kysymyksenasettelun ja tutkimusongelman kannalta on aiheellista määritellä vähintään se, mitä käsitteistöllä tarkoitetaan niiden kohdalla. **Turvallisuudella** tarkoitetaan *uhkien*

⁴⁷ Tässä tutkimuksessa kansainvälisellä järjestelmällä tarkoitetaan itsenäisten valtioiden tai niihin verrattavien toimijoiden, niiden välisten suhteiden, normien ja instituutioiden muodostamaa kokonaisuutta.

⁴⁸ Ks. luku 3.

⁴⁹ Ks. luku 2.1.

⁵⁰ Kuhn, Thomas S.: *The Structure of Scientific Revolutions*. 2d ed. University of Chicago Press, Chicago 1970.

⁵¹ Metanarratiivista ks. esim. New World Encyclopedia: *Metanarrative*. [<https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Metanarrative>], luettu 8.3.2023.

olemattomuutta tai kykyä puolustautua niitä vastaan. **Uhalla** tarkoitetaan olosuhdetta, tekijää tai tapahtumaa, joka viimekädessä kiistää sen kohteen olemassaolon, selviytymisen tai toiminnanvapauden. Uhalla on kohde, aiheuttaja ja kuvaus sen olemuksesta. Uhka tässä merkityksessä käsittää kaikki sen tasot esimerkiksi laajoista olosuhteista toiminnanvapauden rajoittamiseksi aina välittömästi kohteen olemassaoloa kiistäväksi tekijäksi⁵². **Sotilaallisella uhalla** tarkoitetaan uhkia, jotka luovat edellytykset sodalle siinä merkityksessä, jollaiseksi tulkitsija sodan kokee.

Uhkakuvalla tarkoitetaan uhkaavaa tulevaisuudennäkymää tai skenaariota, jossa pystytään määrittelemään uhan kohde, laatu ja sen aiheuttaja. **Uhkakäsitystä** pidetään laajempänä, yksilön tai yhteisön käsityksenä siitä, millaisia uhat ovat, mitkä ovat niiden kohteita ja mitkä tekijät tai ilmiöt tuottavat uhan. **Uhka-ajattelu** on uhkiin liittyvä ontologinen ajatusmalli siitä, millainen maailma on, mihin tekijöihin uhat kohdistuvat, sekä millaisista ilmiöistä ja tekijöistä uhkia syntyy.

1.6. Tutkimuksen lähdeaineisto

Tutkimuksen pääasiallinen lähdeaineisto voidaan jakaa kahteen luokkaan: tutkimusasetelman rakentamiseen käytettyyn kirjallisuuteen ja tutkimuksen aineistona toimivaan kirjallisuuteen. Tutkimuksen metodologisten perusteiden rakentamisessa on käytetty ihmistieteiden piirissä tieteenfilosofiaa käsittelevää kirjallisuutta sekä kirjallisuuskatsauksien metodeja käsittelevää kirjallisuutta. Läpi tutkimusprosessin on hyödynnetty Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven kattavaa menetelmäteosta *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, jonka kautta on perehdytty tutkimuksen tieteenfilosofisiin lähtökohtiin, tieteelliseen päättelyyn ja aineiston analyysin toteuttamiseen⁵³. Tieteenfilosofisen kehyksen rakentamisessa ja eri tieteenfilosofisten diskurssien hahmottamisessa on käytetty pohjana Panu Raatikaisen teosta *Ihmistieteet ja filosofia*⁵⁴.

Kirjallisuuskatsauksen metodiseen kirjoon perehtymiseen on hyödynnetty emeritusprofessori Ari Salmisen julkaisua *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*, jossa seikkaperäisesti esitellään eri kirjallisuuskatsauksien tyyppisiä ja niiden käyttöä hallintotieteissä⁵⁵. Anthea Suttonin, Mark Clowesin, Louise Prestonin ja Andrew Boothin artikkeli *Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements* auttoi kirjallisuuskatsauksen metodikentän hahmottamisessa ja valikoimaan omaan ongelmanasetteluun niistä sopivimman metodin⁵⁶. Metanarratiivisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamisessa ja tutkimusprosessin rakentamisessa on käytetty perusteena artikkelin *Storylines of Research in*

⁵² Vrt. venäläinen käsitteistö sotilaallisesta uhasta ja vaarasta. Ks. luku 3.1.

⁵³ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018.

⁵⁴ Raatikainen, Panu: *Ihmistieteet ja filosofia*. Gaudeamus, Helsinki 2004.

⁵⁵ Salminen, Ari: *Mikä kirjallisuuskatsaus?: johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto 2011.

⁵⁶ Sutton, Anthea et al.: Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements, *Health Information & Libraries Journal* vsk. 36 (2019), s. 202–222.

Diffusion of Innovation: A Meta-Narrative Approach to Systematic Review kuvausta metanarratiivisesti kirjallisuuskatsauksesta sekä artikkelissa *RAMESES Publication Standards: Meta-Narrative Reviews* esitettyä julkaisustandardia⁵⁷.

Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen rakentamisessa on käytetty uhan käsitettä ja laajemmin kansainvälisiä suhteita käsitellyttä kirjallisuutta. David L. Rousseau käsittelee kumpaakin näistä teoksessaan *Identifying threats and threatening identities: the social construction of realism and liberalism*, jossa keskitytään identiteetin merkitykseen uhkakäsitysten rakentumisessa. Teoksessa esitellään myös perusteellisesti kansainvälisten suhteiden tutkimuksen teoriakoulukuntien suhtautumista uhkiin ja identiteettiin⁵⁸. Barry Buzan on tarkastellut turvallisuuden ja uhan eri tasoja esimerkiksi teoksissa *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-cold war era* ja *Security: A New Framework for Analysis* yhdessä Ole Wæverin ja Jaap de Wilden kanssa⁵⁹. Uhkakäsityksen teoretisoinnin pohjana on lisäksi hyödynnetty erityisesti Raymond Cohenin *Threat perception in international crisis* teosta sekä Jarno Limnellin väitöskirjaa *Suomen uhkakavapolitiikka 2000-luvun alussa*⁶⁰.

Tutkimuksessa tarkasteltavaksi aineistoksi valikoitiin lopulta 87 englanninkielistä nimikettä, joista 68 oli tieteellisissä aikakauslehdissä julkaistuja vertaisarvioituja artikkeleita, neljä kirjan osaa, 12 tutkimusraporttia sekä neljä seminaari- tai konferenssiartikkelia. Aineiston keruun ja valikoinnin toteutus on esitetty luvussa 5, ja analyysiin käytetty aineisto on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 5.

1.7. Tutkimuksen rakenne

Seuraavassa luvussa avataan tutkimuksen metodologisia perusteita, kuten tieteenfilosofisia olettamuksia sekä tutkimukseen valittua menetelmää. Kolmannessa luvussa perehdytään, millaiseen teoreettiseen tutkimusperinteeseen ja käsitteistöön länsimaiset tulkinnat valtioihin sekä kansainväliseen järjestykseen kohdistuvista uhista perustuu. Tällä luodaan perusta myöhemmälle analyysille, jossa pyritään hahmottamaan, millaisia teoreettisia tulkintamalleja ja näkökulmia Venäjän uhkakäsityksistä tehty tutkimus sisältää. Tämän kyseisen tutkimuksen kysymyksenasettelusta ja valitusta menetelmästä johtuen olen nähnyt parhaaksi käsitellä teorian ja metodit tässä järjestyksessä, sillä tutkimuksen metodologia antaa perusteita sille, millä tasolla teoriaa tutkimuksessa sovelletaan.

⁵⁷ Greenhalgh, Trisha et al.: Storylines of Research in Diffusion of Innovation: A Meta-Narrative Approach to Systematic Review, *Social Science & Medicine* vsk. 61, nro 2, 2005, s. 417–430; Wong, Geoff et al.: RAMESES Publication Standards: Meta-Narrative Reviews, *BMC Medicine* 2013 11:20, s. 15.

⁵⁸ Rousseau, David L.: *Identifying Threats and Threatening Identities: The Social Construction of Realism and Liberalism*. Stanford University Press, Stanford, California 2006.

⁵⁹ Buzan, Barry: *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era.*, 2nd ed Harvester Wheatsheaf, Hemel Hempstead, Herts 1991; Buzan, Barry, Ole Wæver, & Jaap de Wilde: *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colo.; London 1998.

⁶⁰ Cohen, Raymond: *Threat Perception in International Crisis*. Madison, WI 1979; Limnell (2009).

Neljännestä luvusta eteenpäin raportoidaan tutkimuksen toteutus ja tulokset. Neljännessä luvussa käsitellään tutkimuksen aineistonkeruuta varten toteutetun asiantuntijakyselyn toteuttaminen, sen tulokset sekä sen perusteella tehdyt johtopäätökset tutkimuksen seuraavien vaiheiden toteuttamisesta. Viidennessä luvussa raportoidaan aineiston keruun ja valikoinnin toteuttaminen, jonka lisäksi esitellään valikoitunutta aineistoa ja analysoidaan sitä bibliometrisen luokittelun perusteella. Kuudennessa luvussa esitetään analyysin tuloksena hahmotetut neljä tutkimuksellista näkökulmaa ja kaksi sisällöllistä avainulottuvuutta, joiden valossa tutkimuksien kuvauksia Venäjän uhkakäsityksestä tarkastellaan. Viimeisessä luvussa kootaan yhteenveto tutkimuksen tuloksista, esitetään pohdintaa, arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta sekä esitetään tutkimuksen perusteella havaitut jatkotutkimustarpeet.

2

TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

“No theory ever agrees with all the facts in its domain...”

Karl Paul Feyerabend⁶¹

Jokainen tutkimus perustuu tutkijan käsitykseen siitä, millaisia todellisuus, maailma ja tutkimuskohde ovat (ontologia) sekä miten niistä on mahdollista saada tietoa (epistemologia). Käsitys voi olla tiedostettu tai tiedostamaton. Se mahdollistaa tutkimuskohteen tarkastelun tietyllä näkökulmalla, mutta samalla rajaa väistämättä joitain pois. Siksi käsityksen on hyvä olla tiedostettu ja kirjoitettu lukijalle, jotta analyysiin valittu näkökulma ja sen muotoutumisen taustat tulevat ymmärretyiksi. Käsitykseen perustuu tutkimuksen metodologinen pohja, joka koostuu tieteenfilosofisesta ja teoreettisesta taustasta sekä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmästä.⁶²

Tässä luvussa esitetään tämän tutkimuksen metodologisia perusteita. Tutkimuksen aineistona toimineen tutkimuksen metodologisia taustoja käsitellään myöhemmissä luvuissa osana kerätyn aineiston analyysiä. Tieteenfilosofisten traditioiden avaamisella seuraavassa alaluvussa rakennetaan lisää pohjaa myöhemmälle analyysille siitä, mihin Venäjän kokemista uhista tehty tutkimus asettuu tutkimuskentässä.

2.1. Tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat

Strategian, turvallisuuden ja kansainvälisten suhteiden tutkimus luetaan ihmistieteisiin⁶³. Ihmistieteissä kiinnostuksen kohteena on ihminen erityislaatuisena, tietoisena, kielellisenä ja kulttuurisena olentona⁶⁴. Tieteen aatehistoriasta voi erottaa kaksi eri traditiota, joiden käsitys tieteellisestä selityksestä ja sen ehdoista eroavat toisistaan. Puhutaan *selittävästä* ja *ymmärtävästä* traditiosta⁶⁵. Määrällinen tutkimus on katsottu yleisesti kuuluvaksi selittävään traditioon ja laadullinen tutkimus ymmärtävään traditioon⁶⁶.

⁶¹ Feyerabend, Paul: *Against Method.*, 3rd ed Verso, London; New York 1993. s. 39.

⁶² Esim. Sipilä, Joonas, & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan* (2. uud. p.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014, s. 12–18; Jyväskylän yliopiston Koppa: *Menetelmäpolku*. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/menetelmapolku>], luettu 8.7.2022. Prosessi ei ole välttämättä yksisuuntainen, vaan myös valittu aineistonkeruu tai -analyysimenetelmä voivat tuoda tutkimukseen ontologisia, epistemologisia ja teoreettisia oletuksia.

⁶³ Sipilä, & Koivula (2014), s.7.

⁶⁴ Raatikainen (2004), s. 9.

⁶⁵ Ks. esim. Tuomi & Sarajärvi (2018), s. 30–36; Sipilä & Koivula (2014), s. 17–18; Raatikainen, Panu: *Ymmärtäminen vs. selittäminen ihmistieteissä*, tuni.fi/alustalehti, 20.1.2015, [<https://www.tuni.fi/alustalehti/2015/01/20/ymmartaminen-vs-selittaminen-ihmistieteissa/>], luettu 8.7.2022.

⁶⁶ Tuomi & Sarajärvi (2018), s. 30–36.

Eri tieteenalat painottavat eri tavoin näitä kahta traditiota. Ihmistieteet ovat ottaneet vaikutteita kummastakin traditiosta omaan tieteenfilosofiseen kirjoonsa, ja niiden painotus on vaihdellut aikakausittain. Luonnontieteiden nopea kehitys ja sen yhteiskuntaan aiheuttama muutos viimeisen kahdensadan vuoden aikana ovat johtaneet siihen, että ihmistieteitä on pyritty *tieteellistämään* tuomalla siihen luonnontieteille ominaisia ajatusmalleja ja tieteellisiä normeja. Ihmistieteiden sisällä on vallinnut kahden eri ajatusmallin välinen ristiriita, jossa toisaalta korostetaan tieteen ja tieteellisen ajattelun luonteen ykseyttä ja toisaalta ihmistieteiden erityislaatuisuutta, johon esimerkiksi luonnontieteiden normeja on mahdotonta sovittaa.⁶⁷

Panu Raatikainen kuvaa ihmistieteiden tieteenfilosofisen keskustelun jakautuneen karkeasti kolmeen eri traditioon: positivistiseen ja empiiriseen, relativistiseen ja konstruktivistiseen sekä realistiseen traditioon⁶⁸. Positivistisessa traditiossa korostetaan tieteen luonnetta loogisena ja empiirisenä prosessina, jossa tietoa voidaan saada vain havaintomme tavoittamista tosiasioista.⁶⁹ Positivismin ongelmina Raatikainen pitää esimerkiksi vaatimuksia havaittavuudesta ja todennettavuudesta sekä sen taipumusta behaviorismiin ihmistieteiden kohdalla⁷⁰.

Relativismi suhtautuu kriittisesti positivistiseen käsitykseen havaintotiedon varmuudesta ja objektiivisen yhden totuuden olemassaolosta. Relativismi katsoo tiedon olevan suhteessa esimerkiksi kulttuuriin ja uskomusjärjestelmiin sekä näkee käsitteellisten viitekehyksien olevan yhteismitattomia. Raatikainen erottelee jyrkän ja maltillisen relativismin sekä kritisoi jyrkkää relativismia esimerkiksi totuuden ja viitekehyksien absoluuttisen yhteismitallisuuden ajatuksen mahdottomuudesta⁷¹. Maltillinen relativismi katsoo, että erilaisista lähtökohdista voi rationaalisesti uskoa vastakkaisiin asioihin, mutta hyväksyy tiettyjen totuuksien olemassaolon.⁷²

⁶⁷ Raatikainen (2004), s. 9–14. Selittävän traditio näkee ihmiset ja yhteiskunnat osaksi ”luonnollista” maailmaa. Maailmaa ja ihmistä selittävät muuttumattomat erilaiset lainalaisuudet, jolloin ilmiöt ovat toistuvia ja ennakoitavissa. Selittävä traditio keskittyy kausaalisuhteiden löytämiseen ja niiden kiistattomaan osoittamiseen. Ymmärtävä traditio näkee taas ihmisen ja maailman subjekteina, jotka ovat jatkuvassa keskinäisessä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Ymmärtäminen sisältää myös oletuksen tutkijan ja tutkimuskohteen vuorovaikutuksellisuudesta. Ihminen ei ole vain ulkoisten muuttumattomien lainalaisuuksien ohjaama, vaan on oman tahdon omaava toimija. Maailma ja ihmiset osana sitä ovat dynaamisia ja siten kausaalisuhteita voi olla vaikea todentaa. Ks. esim. Sipilä & Koivula (2014), s. 17–18.

⁶⁸ Raatikainen (2004), passim. Tässä tapauksessa konstruktivismilla ja realismilla puhutaan tieteenfilosofisista suuntauksista, ei kansainvälisten suhteiden teoriasuuntauksista.

⁶⁹ Raatikainen (2004), s. 15–30.

⁷⁰ Raatikainen (2004), s. 30–42.

⁷¹ Yksi pisimmälle tieteellistä relativismia vienyt filosofi on Paul Feyerabend, jonka mukaan kaikkea tai mitä tahansa itsensä tieteenä luokittelevaa on pidettävä tieteenä, jotta poissulkeminen ei tukahduta tieteen kehitystä. Ks. esim. Feyerabend (1993), s. 14 ja 24.

⁷² Raatikainen (2004), s. 42–70. Kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa positivistisen ja relativistisen tieteenfilosofian kamppailusta hyvä esimerkki on rakenteellisen realismin ja konstruktivismin välinen väittely, jota kuvaa hyvin esim. artikkelissaan Vuori, Juha A.: Luomisen Hurmaa? Konstruktivistinen Tiede Kansainvälisten Suhteiden Tutkimuksessa teoksessa *Tieteenteoriat Ja Kansainvälisten Suhteiden Oppialan Kehitys*. Hakovirta, Harto & Juha A. Vuori (toim.). 2008. [https://www.academia.edu/14683909/Luomisen_hurmaa_Konstruktivistinen_tiede_kansainv%C3%A4listen_suhteiden_tutkimuksessa], luettu 8.7.2022.

Realismin voi nähdä yritykseksi yhdistää ymmärtävää ja selittävää traditiota⁷³. Realismi kiistää positivistisen käsityksen havaittavuudesta, mutta toteaa olemassa olevan joko havaittavia tai ihmisten aistihavaintojen ulkopuolella olevia todellisia olioita. Realismin mukaan tiede hyväksytään kuvauksena todellisuudesta, vaikka se ei kykene sitä täydellisesti havainnoimaan. Parhaatkin teoriat ovat vain osatotuuksia, mutta tieteen itsekorjaavuudella pystytään lisäämään käsitysten totuudenmukaisuutta.⁷⁴

Tutkimuksen kysymyksenasettelussa ollaan kiinnostuneita länsimaisen tutkimuksen *tulkinnosta* Venäjän *uhkakäsityksistä*. Kysymyksenasettelu sisältää siten oletuksen siitä, että on olemassa ilmiö, jota voi tutkia ja tulkita useilla eri tavoilla. Uhkakäsitystä itsessään voidaan pitää intersubjektivisena tulkintana muun muassa itsestään, ympäristöstään, turvallisuudesta ja uhan luonteesta⁷⁵. Tutkimuksen voi nähdä asettuvan siksi tieteenfilosofisessa kentässä *laadulliseen traditioon ja konstruktivistiseen paradigmaan*. Konstruktivistiseen paradigmaan on liitetty sosiaalinen ontologia ja relativistinen epistemologia⁷⁶.

Sosiaalinen konstruktivismi (tai konstruktiovismi) on tieteenfilosofinen suuntaus, joka haastaa etenkin positivistisen käsityksen todellisuuden muuttumattomasta objektiivisesta ja mitattavasta luonteesta. Konstruktivismilla on vahva yhteys tieteelliseen relativismiin⁷⁷. Sosiaalisen konstruktivismiin mukaan todellisuus rakentuu ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Todellisuus on siksi intersubjektivinen. Ihmisryhmät antavat todellisuudelle erilaisia jaettuja merkityksiä, jotka pohjautuvat aiemmin rakentuneelle merkitysrakenteelle. Konstruktivismi painottaa ihmisten käsityksiä, kieltä ja kulttuuria todellisuuden rakentajina ja tutkimuskohteena⁷⁸.

Tässä tutkimuksessa tunnustetaan tiedon suhteellinen ja subjektiivinen luonne. Tutkimuksessa hyväksytään, että samasta ilmiöstä voidaan saada erilaista tietoa tutkimuksen ja tutkijan lähtökohtien mukaan. Aineistoksi valikoituneita eri tutkimuksia ei arvoteta niiden ontologisten ja epistemologisten oletusten vuoksi, vaan ne hyväksytään yhdenveroisina lähtökohtina kuvata todellisuutta. Aineistoon ei kuitenkaan suhtauduta jyrkän relativistisesti siten, ettei näitä oletuksia kohtaan esitettäisi myös kritiikkiä⁷⁹. Tutkimus ei myöskään suhtaudu jyrkän relativistisesti tiedon luonteeseen, vaan arvottaa käsiteltävää aineistoa myös sen mukaan, miten ne täyttävät laadukkaan argumentaation edellytyksiä. Sellaisina pidetään tieteelliselle argumentaatiolle ja prosessille

⁷³ Esim. Sipilä & Koivula (2014), s. 17.

⁷⁴ Raatikainen (2004), s. 70–84.

⁷⁵ Ks. luku 3.

⁷⁶ Sirén, Torsti, & Otto Pekkarinen: *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu -tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017, s. 6–7.

⁷⁷ Raatikainen (2004), s. 60–64.

⁷⁸ Esim. Berger, Peter L., & Thomas Luckmann: *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Open Road Integrated Media, Inc. 1967, s. 54–106.

⁷⁹ Seuraavissa alaluvuissa kuvattu tutkimuksen metodi jopa edellyttää kriittistä tarkastelua aineistona olevaa tutkimusta kohtaan.

asetettuja ihanteita, kuten järjestelmällisyyttä, rationaalisuutta, avoimuutta (julki-
suutta), kriittisyyttä, objektiivisuutta ja johdonmukaisuutta⁸⁰.

Tutkimuksessa oletetaan, että aineiston tuottaneiden tutkijoiden oma kokemusmaa-
ilma ja sosiaalinen viitekehys vaikuttavat siihen, miten he tutkittavaa ilmiötä tarkaste-
levat. Konkreettisesti tämä oletus näyttäytyy esimerkiksi siinä, että kysymyksenasette-
lussa oletetaan olevan eroteltavissa länsimaisessa kulttuuripiirissä tehdyn tutkimuksen
luokka, joka eroaa esimerkiksi Venäjällä tehdystä tutkimuksesta. Lisäksi oletetaan, että
tässä kulttuuripiirissä tehdystä tutkimuksesta on löydettävissä käsityksiä, jotka keskus-
televat toistensa ja muun tieteenalan tutkimuksen kanssa ja jotka ovat rakentuneet
tiedeyhteisön keskinäisessä diskurssissa. Tästä diskurssista oletetaan löytyvän jaettuja
tai ristiriidassa olevia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Tutkimuksessa hyväksytään toisaalta relativistinen ja toisaalta realistinen käsitys Ve-
näjän uhkakäsityksestä tutkittavana ilmiönä. Uhka tunnistetaan abstraktiksi ilmiöksi,
jolla ei ole aineellista mitattavaa luonnetta, vaikka se saattaa pohjautua materiaalsiin
tekijöihin. Venäjän uhkakäsityksestä ei voida siksi saada kuin rajoitetusti eksaktia ja
objektiivista tietoa. Siten tutkimuksella voi nähdä olevan myös realistinen tehtävä: tar-
kastelemalla kriittisesti ja yhdistelemällä eri teorioita ja tutkimusaineistoa voidaan
päästä lähimmäksi totuudenmukaista käsitystä.

Selittävän tieteenradition tiukan menetelmällisyyden ja empirian sijasta ymmärtävä
traditio suhtautuu tutkimuskohteeseensa monesti ymmärtävästi tai tulkitsevästi⁸¹.
Tässä tutkimuksessa käytetään laadulliselle tutkimukselle tyypillistä hermeneuttista
tutkimusotetta, jolla tutkimuskohteista muodostetaan erilaisia tulkintoja. Tutkimus-
kohteesta on olemassa esiymmärrys, joka tutkimuksen edetessä täydentyy muuttaen ja
syventäen tulkintoja tutkimuskohteesta. Puhutaan *hermeneuttisesta kehästä*, jossa esimer-
kiksi tekstien osien tulkinta muokkaa käsitystä kokonaisuudesta ja päinvastoin⁸².

Hermeneuttisen tutkimusotteen avulla abstraktia tutkimuskohdetta ja monivivahteista
tutkimusaineistoa pystytään analysoimaan joustavasti siten, että tutkittavasta aiheesta
saadaan mahdollisimman syvä kokonaiskuva. Tutkimus nähdään enemmän luovana
ongelmanratkomisena ja jatkuvana kehämäisenä prosessina kuin lineaarisena ja yksi-
suuntaisena, mikä mahdollistaa sen, että tutkimusprosessi elää uuden tiedon ja uusien
näkökulmien noustessa esille.

2.2. Kirjallisuuskatsaus metodina ja soveltaminen strategian tutkimuksessa

Tutkimuksen ongelmanasettelussa huomio keskittyy aikaisempaan tutkimukseen, ja
siksi kirjallisuuskatsauksen metodeilla pystytään vastaamaan tutkimusongelmaan.

⁸⁰ Esim. Haaparanta, Leila, & Ilkka Niiniluoto: *Johdatus tieteelliseen ajatteluun.*, Uudistettu painos Gau-
deamus, Helsinki 2016, s. 28–42; Sipilä, & Koivula (2014), s. 7.

⁸¹ Raatikainen (2004), s. 86–87; Sipilä, & Koivula (2014), s. 7–11; Tuomi, & Sarajärvi (2018), s. 30–36.

⁸² Raatikainen (2004), s. 86–87; Tuomi, & Sarajärvi (2018), s. 40–42.

Kirjallisuuskatsausta on yleisesti pidetty muita metodeja tukevana menetelmänä, mutta sitä pystytään soveltamaan myös kokonaan omana metodinaan⁸³. Sitä on käytetty tutkimusmenetelmänä etenkin lääketieteissä, mutta myös esimerkiksi psykologiassa ja yhteiskuntatieteissä⁸⁴. Meta-analyysin ja systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmät ovat saaneet alkunsa lääketieteistä, jossa yhdistelemällä eri kliinisten tutkimusten tuloksia pyrittiin saavuttamaan mahdollisimman aukoton kokonaiskuva tutkittavasta aiheesta⁸⁵.

Kirjallisuuskatsaukset voidaan lukea teoreettiseksi tutkimukseksi niiden perustuessa toisen käden lähteisiin, vaikka niiden käsittelemä tutkimus saattaisi perustua empiiriseen aineistoon⁸⁶. Kirjallisuuskatsauksen metodinen arvo ja käytettävyys itsenäisenä metodina on kasvanut sitä myötä, kun työkalut tiedon hallintaan ja käsittelyyn ovat digitalisaation myötä parantuneet mahdollistaen suurten tietomäärien tarkastelun⁸⁷. Kirjallisuuskatsaukset ovat myös nostaneet merkitystään tietopohjaisen päätöksenteon tukemisessa, kun tutkittua tietoa kirjallisuuskatsauksella etsimällä ja kokoamalla pystytään antamaan perusteita päätöksenteolle⁸⁸.

Kirjallisuuskatsausta voidaan käyttää esimerkiksi olemassa olevan teorian kehittämiseksi ja uuden rakentamiseksi, teorioiden arvioimiseksi, kokonaiskuvan rakentamiseksi, ongelmien tunnistamiseksi tutkimuksessa sekä tietyn teorian tai aihekokonaisuuden kehityksen historialliseksi tarkastelemiseksi⁸⁹. Tässä tutkimuksessa rakennetaan kokonaiskuva Venäjän uhkakäsityksestä ja sen länsimaisista tulkinnoista, pyritään etsimään ongelmakohtia ja aukkoja tarkasteltavasta tutkimuksesta sekä tarkastellaan uhkakäsityksen ja sen tulkintojen historiallista kaarta vuosituhaten vaihteesta lähtien.

Kirjallisuuskatsausta ei voi pitää yhtenä metodina, vaan laajana ja monihaaraisena metodiperheenä. Anthea Sutton, Mark Clowes, Louise Preston ja Andrew Booth ovat artikkelissaan kartoittaneet yhteensä 48 erilaista kirjallisuuskatsauksen metodia⁹⁰. He

⁸³ Esim. Bruce, Christine Susan: Research students' early experiences of the dissertation literature review, *Studies in Higher Education* vsk. 19, nro 2 (1994), s. 217–229. Salminen (2011) pitää kirjallisuuskatsauksen suomenkielistä termiä osaltaan harhaanjohtavana. Englanniksi eri kirjallisuuskatsauksien nimissä toistuu termi *review*, joka viittaa uudelleen tarkasteluun tai arviointiin. Kirjallisuuskatsaus itsenäisenä metodina sisältää aina tiedon yhdistelyn ja vertailun lisäksi käsiteltävän kirjallisuuden kriittisen arvioinnin tai uudelleen tarkastelun laajemmassa kontekstissa. Näin kirjallisuuskatsaus metodina ei ole vain ”tutkimuksen tutkimusta”, vaan sen pyrkimyksenä on hajanaista tietoa yhdistelemällä, kumuloimalla ja uudelleen tarkastelemalla luoda uutta tietoa.

⁸⁴ Esim. Boland, Angela, M. G. Cherry, & R. Dickson (toim.): *Doing a Systematic Review: A Student's Guide*. SAGE, Los Angeles 2014, s. 1–16; Sutton et al. (2019), s. 202–222.

⁸⁵ Esim. Boland, Cherry & Dickson (2014), s. 9.

⁸⁶ Tuomi, & Sarajärvi (2018), s. 139.

⁸⁷ Boland, Cherry & Dickson (2014), s. 9; De Spiegeleire et al. (2021), s. 125–126.

⁸⁸ Boland, Cherry & Dickson (2014), s. 9; Salminen (2011), s. 40; Sutton et al. (2019), s. 202–203.

⁸⁹ Baumeister, Roy F. & Mark R. Leary: Writing Narrative Literature Reviews, *Review of General Psychology* vsk. 1, nro 3 (1997), s. 311–320.

⁹⁰ Sutton et al. (2019), s. 202–222. Artikkelissa kirjallisuuskatsaukset jaetaan seitsemään ”perheeseen”: perinteisiin kirjallisuuskatsauksiin, systemaattisiin kirjallisuuskatsauksiin, kirjallisuuskatsausten tarkasteluun (review of reviews), pikakatsauksiin (rapid reviews), laadullisiin kirjallisuuskatsauksiin, monimene-
telmällisiin kirjallisuuskatsauksiin sekä tarkoituksen mukaisiin kirjallisuuskatsauksiin (purpose specific reviews).

pitävät kirjallisuuskatsauksen metodista kenttää varsin löyhästi määriteltynä ja osoittavat sen sisältävän paljon päällekkäisyyksiä⁹¹. He toteavat myös, että jokaisen kirjallisuuskatsauksen tulisi olla systemaattinen sisältäen johdonmukaisia ja perusteltuja tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiä, vaikka ne eivät olisikaan varsinaisesti *systemaattisia kirjallisuuskatsauksia*⁹². Myös Arlene Fink määrittelee kirjallisuuskatsauksen systemaattiseksi, täsmälliseksi ja toistettavissa olevaksi menetelmäksi⁹³. Tätä voi pitää perusteltuna etenkin silloin, kun kirjallisuuskatsausta käytetään itsenäisenä tieteellisenä metodina.

Strategian tai sen lähitieteiden tutkimuksessa Suomessa kirjallisuuskatsausta ja sen sovelluksia päämetodinä on käytetty vain yksittäisissä tutkimuksissa⁹⁴. Yksi esimerkki tästä on Antti Sillanpään ja Tommi Koivulan artikkeli *Mapping Conflict Research: A Bibliometric Study of Contemporary Scientific Discourses*, jossa tutkitaan konfliktitutkimuksen kenttää sitaattianalyysin keinoin⁹⁵. Toinen kansainvälinen esimerkki on aiemmin mainittu De Spiegeleiren työryhmineen laatima tutkimus Venäjän strategisen pelotteen käsitteellisestä tutkimuksesta⁹⁶. Tämän tutkimuksen tutkimusalat jakavissa pro gradu -tutkielmissa kirjallisuuskatsauksien metodeja ovat käyttäneet hyväkseen esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa Max Stucki työssään *Refleksiivinen kontrolli: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus* sekä Niklas Eerikkilä Maanpuolustuskorkeakoululla työssään *Strategian alalta tehdyt Pro gradu -opinnäytetyöt Maanpuolustuskorkeakoululla*⁹⁷.

Strategian tutkimus ei ole menetelmälliseltä luonteeltaan kuitenkaan kovin koherenttia, vaan menetelmän suhteen määräävässä asemassa ovat ongelmanasettelu ja käsiteltävä aineisto⁹⁸. Lääketieteen ja psykologian tavoin, strategian ja turvallisuustutkimuksen ilmiöt ovat niin monimutkaisia, että kaikki näkökulmat huomioonottavaa

⁹¹ Sutton et al. (2019) s. 221–222.

⁹² Sutton et al. (2019), s. 222. Systemaattiset kirjallisuuskatsaukset kehitettiin vastaamaan niin kutsuttujen kuvailevien kirjallisuuskatsauksien läpinäkyvyyden, järjestelmällisyyden ja kattavuuden puutteisiin. Tällä pyritään estämään esimerkiksi johtopäätöksien ja katsauksen otannan altistuminen tutkijan ajatusviinonille. Ks. esim. Pae, Chi-Un: Why Systematic Review Rather than Narrative Review? *Psychiatry Investigation* vsk. 12, nro 3 (2015), s. 417. Kuvailevista kirjallisuuskatsauksista ks. esim. Salminen (2011), s. 6–9.

⁹³ Fink, Arlene: *Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to Paper.*, 3rd ed Sage Publications, Thousand Oaks, California 2010, s. 3.

⁹⁴ On toisaalta otettava huomioon, että kirjallisuuskatsauksen menetelmälliset sovellukset ovat syntyneet hyvin erilaisessa tieteellisessä perinteessä kuten lääketieteissä. Se, ettei strategian tutkimuksessa ole tunnistettu tutkimusta ”kirjallisuuskatsauksiksi”, ei tarkoita, etteikö esimerkiksi teoreettista aikaisempaan tutkimukseen perustuvaa käsitteellistä analyysiä olisi tehty. Strategian ilmiöiden ja niiden tutkimuksen luonteen vuoksi selvän rajan tekeminen empirian ja teorian välille saattaa olla haastavaa. Strategian ja sen lähitieteiden tutkimuskentän hajanaisuudesta saattaa osin johtua se, miksi etenkin systemaattista kirjallisuuskatsausta ei metodina ole juurikaan käytetty. Systemaattisuuden rakentaminen saattaa osoittautua vaikeaksi aineiston ja ilmiöiden moninaisuuden takia. Lisäksi tarkasteltavat makrotason ilmiöt vaikeuttavat riittävän tarkkarajaisen tutkimusongelman muodostamista. Ks. esim. Sipilä & Koivula (2014), passim.

⁹⁵ Sillanpää, Antti, & Tommi Koivula: *Mapping Conflict Research: A Bibliometric Study of Contemporary Scientific Discourses*, *International Studies Perspectives* vsk. 11, nro 2 (2010), s. 148–171.

⁹⁶ De Spiegeleire et al. (2021).

⁹⁷ Stucki, Max: *Refleksiivinen kontrolli: systemaattinen kirjallisuuskatsaus*. Pro gradu tutkielma, Jyväskylän yliopisto 2022; Eerikkilä, Niklas: *Strategian alalta tehdyt Pro gradu -opinnäytetyöt Maanpuolustuskorkeakoululla*, Sotatieteiden maisteriopiskelijan pro gradu, Maanpuolustuskorkeakoulu 2020.

⁹⁸ Sipilä, & Koivula (2014), s. 45.

synteesiä eri ilmiöistä on vaikea saada yhdessä tutkimuksessa. Strategian ja turvallisuuden kysymyksiä voidaan tutkia monen eri tutkimussuuntauksen toimesta ja eri näkökulmista, kuten turvallisuustutkimuksen, rauhantutkimuksen ja politiikatutkimuksen näkökulmasta⁹⁹. Strategian tutkimukselle ominaisista ilmiöistä analyysiä tehdään akateemisen tiedeyhteisön lisäksi myös erilaisissa tutkimuslaitoksissa ja ajatuspajoissa. Riskinä tässä on se, että laajalla tutkimuskentällä tehdyt analyysit eivät keskustele toistensa kanssa tai ne eivät ole tarvitsijoidensa saavutettavissa.

Strategian tutkimukselle kirjallisuuskatsauksen metodit tarjoavat laajojen tutkimusaineistojen kokoamiseen ja käsittelyyn työkalun. Vähintään niillä on mahdollista tehdä perustutkimusta, joka luo pohjaa empiiriselle tutkimukselle. Kirjallisuuskatsauksien eri metodien tarjoamaa systemaattisempaa otetta kirjallisten aineistojen haussa ja käsittelyssä pystyy hyödyntämään monenlaisen strategian tutkimuksen tukena, vaikka ne eivät olisikaan tutkimuksen päämetodeina. Kirjallisuuskatsauksen metodit voivat tarjota työkalun myös tiedusteluanalyysiin, jolla verkoissa, tietokannoissa ja muissa avoimissa lähteissä jo olemassa olevaa tietoa pystytään hakemaan, arvioimaan ja järjestelemään tiedusteluanalyysin ja -raportoinnin tueksi.

2.3. Tutkimuksen toteuttaminen – Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus

Tutkimuksessa kirjallisuuskatsauksen alametodina käytetään metanarratiivista kirjallisuuskatsausta. Se on laadullisten kirjallisuuskatsausten perheeseen luettava metodi, jonka tarkoituksena on aineiston tuloksien yhdistelemisen lisäksi tulkita tarkasteltavien tutkimuksien taustoja ja eroavaisuuksia¹⁰⁰. Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus (meta-narrative review) on metodina nuori, eikä sille ole muodostunut vakiintunutta tutkimuserinnettä¹⁰¹. Ensimmäisen kerran metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus on esitelty vuonna 2005¹⁰². Uudella kirjallisuuskatsauksen muodolla pyrittiin luomaan työkalu laajojen heterogeenisten ilmiökenttien tutkimusten kokoamiselle ja analysoimiselle. Menetelmän pohjana on Thomas S. Kuhnin teoksessaan *The Structure of Scientific Revolutions* esittelemä käsitys *normaalitieteistä* ja *paradigmoista*. Hänen mukaansa ilmiökentän ongelmia tarkastellaan pääsääntöisesti kulloinkin normaalitieteen, eli tiedeyhteisön yleisesti hyväksymien teoreettisten ja metodologisten normien kautta.¹⁰³

⁹⁹ Koivula, Tommi, & Petteri Kajanmaa: Strategian tutkimus näkökulmana suomalaiseen turvallisuuden tutkimukseen, *Kosmopolis. Rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti* vsk. 52, nro 2 (2022), s. 131–141.

¹⁰⁰ Sutton et al. (2019), s. 207–208.

¹⁰¹ Metodista käytetään myös nimitystä metanarratiivinen synteesi (metanarrative synthesis).

¹⁰² Greenhalgh et al. (2005), s. 417–430.

¹⁰³ Kuhn, Thomas S.: *The Structure of Scientific Revolutions.*, 2d ed., enl University of Chicago Press, Chicago 1970, passim. Kuhn kuvaa tieteen kehityksen elinkaarta kolmivaiheiseksi, joka alkaa luovasta paradigmatiedeyhteisöstä edeltävästä vaiheesta. Tätä seuraa paradigmatiedeyhteisö, jossa tutkimusilmiötä tarkastellaan ”normaalitieteiden”, eli yleisesti tiedeyhteisön hyväksymien käsitteellisten, teoreettisten, metodologisten ja välineellisten oletusten kautta. Taantumisvaiheessa ilmiökenttää tehdään sellaisia havaintoja, mitä vanha paradigma ei onnistu selittämään, jolloin tiedeyhteisö on pakotettu muodostamaan uusia selitysmalleja. Metodi sisältää siten konstruktivistisen tieteenfilosofisen käsityksen maailmasta, tieteestä ja sen tekemisestä, ks. esim. Kuhn (1970), passim. ja Wong et al. (2013), s. 6.

Paradigmat voi katsoa koostuvan neljästä ulottuvuudesta, jotka määrittävät tutkimusperinteen ontologiset ja epistemologiset lähtökohdat: konseptuaalisesta ulottuvuudesta (mikä on merkityksellinen tutkimuskohde ja mikä ongelma on tieteellisesti ratkaistavissa), teoreettisesta ulottuvuudesta (miten tutkimuskohteet suhteutuvat toisiinsa ja ympäröivään maailmaan), metodologisesta ulottuvuudesta (millä lähestymistavoin ongelmaa tutkitaan) ja välineellisestä ulottuvuudesta (tutkijoiden hyväksymät välineet ja tekniikat)¹⁰⁴. Nämä muodostavat kokonaisuuden tai *suuren kertomuksen* tutkimuksen taustalla, joka kertoo sen suhtautumisesta esimerkiksi todellisuuteen ja tutkimuskohteeseen. Metanarratiivista kirjallisuuskatsausta voi käyttää joihinkin tai kaikkiin seuraaviin kysymyksiin vastaamiseksi¹⁰⁵:

- Mitkä tutkimusperinteet (epistemologiset ja muut) ovat koskettaneet tätä tutkimusaihetta?
- Kuinka eri perinteet ovat käsitteellistäneet tutkimusaihetta (sisältäen ontologiset oletukset)?
- Mitä teoreettisia ja metodisia lähestymistapoja tutkimuksissa on käytetty?
- Mitkä ovat merkittävimmät empiiriset löydökset?
- Mitä johtopäätöksiä voidaan esittää yhdistelemällä ja vertailemalla eri tutkimusperinteiden löydöksiä?

Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus on monia muita systemaattisia kirjallisuuskatsauksia avoimempi käytettävien aineistojen laadun, hakemisen ja valintakriteerien suhteen. Se edellyttää kuitenkin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoin ennalta laaditun hakustrategian, hakukriteerit sekä valintakriteerit haettavalle aineistolle¹⁰⁶. Menetelmä korostaa haku- ja tutkimusprosessin raportointia sekä tutkimuksen aikana niihin tehtyjen muutosten kirjaamista¹⁰⁷. Hakuprosessia kuvataan iteratiiviseksi, jolloin aineiston hakua toistetaan koko tutkimusprosessin ajan sen aikana ilmi tulevien uusien havaintojen mukaisesti¹⁰⁸. Menetelmää voi siten kuvata tutkimusotteeltaan hermeuttiseksi.

Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus on valikoitunut tutkimuksen pääasialliseksi menetelmäksi tarkasteltavan ilmiön, tutkimusongelman ja saatavilla olevan aineiston vuoksi. Koska tutkimuksessa oletetaan, että Venäjän uhkakäsitys on ilmiönä moniselitteinen, abstrakti ja elävä, on sen yksiselitteinen käsitteellistäminen mahdotonta¹⁰⁹. Käsiteltävässä tutkimuksessa valitut näkökulmat ohjaavat sitä, millaisia tulkintoja niissä Venäjän uhkakäsityksestä tehdään. Metanarratiivisen kirjallisuuskatsauksen esittämät kysymykset käsitteistä, teorioista, metodeista ja johtopäätöksistä vastaavat siksi tutkimusongelmaan. Kun ilmiötä ja aineistoa tarkastellaan näiden kysymysten kautta, löydetään tutkittavasta aineistosta yhteisiä ja ristiriitaisia narratiiveja sekä

¹⁰⁴ Greenhalgh et al. (2005), s. 419 mukailten Kuhn (1970).

¹⁰⁵ Wong et al. (2013), s. 5.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Wong et al. (2013), s. 6.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ks. luku 3.

tutkimuksellisia aukkoja, jotka mahdollistavat jatkotutkimustarpeiden kartoittamisen.

Tutkittavan ilmiökentän rajaamisen ja tarkkarajaisen käsitteellistämisen vaikeus, sekä käsiteltävän tutkimuskentän tuottaman aineiston hajanaisuus eivät mahdollista lineaarista ja tarkkaan rajatun tutkimusprosessin käyttöä. Siten metanarratiivisen kirjallisuuskatsauksen pluralistinen suhtautuminen aineistoon ja iteratiivinen hakuprosessi mahdollistavat tutkimukseen sopivamman hermeneuttisen tutkimusotteen.

Metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus perustuu kuuteen pääperiaatteeseen¹¹⁰:

1. **Pragmaattisuuden periaate** – tutkimusaineistoa arvotetaan sen perusteella, mistä nähdään olevan hyötyä tutkimusongelman ratkaisun kannalta.
2. **Pluralismin periaate** – tutkijan tulee välttää arvottamasta eri tutkimusperinteitä ja paradigmoja ennalta tai toisen tutkimusperinteen standardien mukaisesti.
3. **Historiallisuuden periaate** – tutkimustraditioiden keskeisien tekijöiden, tutkijoiden ja traditioiden kehityksen tarkastelu vaatii niiden asettamista historialliseen perspektiiviin ja pitkittäiseen tarkasteluun.
4. **Vertailun periaate** – eri traditioiden tuottamaa toistensa kanssa ristiriitaista tietoa tulee tarkastella niiden paradigmojen kautta.
5. **Refleksiivisyyden periaate** – tutkimusprosessia ja sen löydöksiä tulee tarkastella jatkuvasti itsekriittisesti läpi tutkimuksen.
6. **Vertaisarvioinnin periaate** – tutkimusprosessia ja sen tuloksia on esitettävä ulkopuoliselle yleisölle analyysin ja reflektion ohjaamiseksi.

Aineiston valintakriteerien määrittämisessä ja aineiston valikoinnissa on hyödynnetty pragmaattisuuden periaatetta. Aineistoa tarkasteltiin laadullisesti läpi tutkimusprosessin sen mukaan, minkälainen arvo niillä oli tutkimusongelman ratkaisun kannalta. Pluralismin periaate otettiin huomioon siinä, ettei aineistoa arvotettu esimerkiksi näkökulmien tai metodologisten valintojen kautta, kun ne täyttivät valintakriteereissä määritellyt ominaisuudet¹¹¹. Lisäksi aineistoon on etsitty mahdollisimman moniääninen kattaus tutkimusta, mikä edesauttaa vertailun periaatteen toteutumista. Historiallisuuden periaate toteutuu tutkimuksen ajallisessa rajauksessa. Koska kyseessä on opinnäytetyö, refleksiivisyyden ja vertaisarvioinnin periaatteet ovat toteutuneet tutkimusprosessin aikana ohjaajilta, opettajilta ja kanssaopiskelijoilta saatujen havaintojen perusteella¹¹².

¹¹⁰ Wong et al. (2013) s. 7; Greenhalgh et al. (2005), s. 417–430.

¹¹¹ Tutkimuksen ongelmanasettelua ja siihen liittyvää käsitteistöä voi tutkimuksen tuloksien perusteella pitää perustellusti ongelmallisina pluralismin periaatteen kannalta, ks. lisää luku 7.

¹¹² Menetelmä olisi muiden kirjallisuuskatsausten tavoin paras soveltaa tutkimusryhmässä tutkimusaineiston valikoinnissa tapahtuvien vääristymien estämiseksi, mutta se ei ole ollut kuitenkaan tämän työn toteuttamisessa mahdollista. Siksi aineiston valikointi on pyritty kirjaamaan mahdollisimman hyvin, mutta siihen tulee kuitenkin suhtautua kirjoittajan subjektiivisen arvioinnin tuloksena.

2.3.1. Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessia laadittaessa on hyödynnetty Arlene Finkin kuvausta systemaattisen kirjallisuuskatsauksen suorittamisesta, sekä Trisha Greenhalghin, Glenn Robertin, Fraser Macfarlanen, Paul Baten, Olympia Kyriakidoun ja Richard Peacockin kuvausta metanarratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta. Heidän mukaan se voidaan jakaa kuuteen eri vaiheeseen¹¹³:

1. **Suunnitteluvaihe** (*Planning phase*) – muodostetaan mahdollinen tutkimusryhmä, muotoillaan tutkimuskysymys laveasti, sovitaan lopputuote mahdollisen asiakkaan kanssa ja sovitaan mahdolliset välitarkastelut.
2. **Hakuvaihe** (*Searching phase*) – alustavat haut tutkimuskentän kartoittamiseksi, merkittävimpien tutkimusten kartoittaminen ja muun aineiston hakeminen esimerkiksi avaintietokannoista ja -julkaisuista.
3. **Kartoitusvaihe** (*Mapping phase*) – eri tutkimusperinteiden kartoitus ja niiden sisäisten tutkimusparadigmojen, avaintekijöiden ja narratiivien tunnistaminen
4. **Arviointivaihe** (*Appraisal phase*) – primääritutkimuksen luotettavuuden ja merkityksellisyyden tarkastelu tutkimusongelmaan nähden sekä tutkimusten johdopäätösten luokittelu.
5. **Synteesivaihe** (*Synthesis phase*) – tunnistetaan kaikki tutkittavan ilmiön avainulottuvuudet, havainnoidaan miten eri tutkimusperinteet ovat ulottuvuuksia käsitelleet ja tunnistetaan tutkimuksien ristiriidat sekä tarkastellaan niitä suhteessa eri paradigmoihin.
6. **Suositusvaihe** (*Recommendations phase*) – tehdään yhteenveto tarkasteltujen tutkimusten ydinviesteistä sekä esitetään ja pohditaan toimenpidesuosituksia ja jatkotutkimustarpeita.

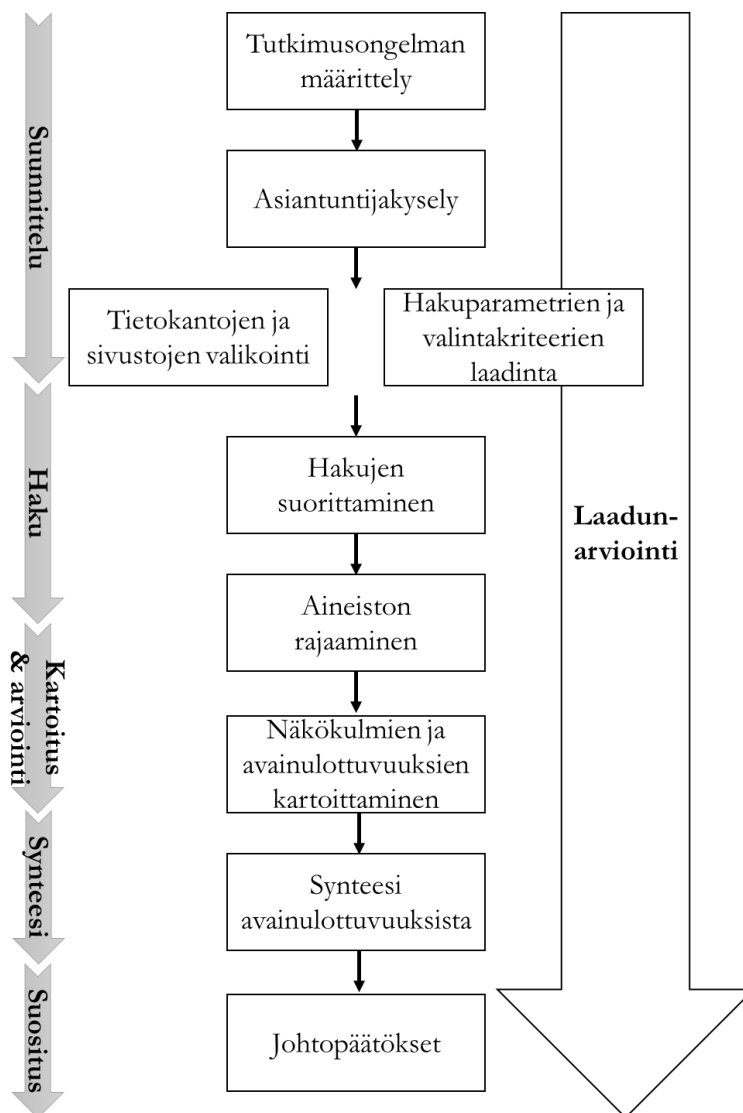
Tutkimuksen suunnitteluvaiheen aluksi määriteltiin tutkimusongelma. Tämän perusteella kartoitettiin mahdollisia lähteitä ja tietokantoja aineiston keruulle. Nopeasti kävi ilmi, että aiheen tutkimuskenttä oli hyvin laaja ja tutkimusta on tuottanut hyvin erilaiset toimijat. Ratkaisuksi ongelmaan laadittiin asiantuntijakysely, jossa pyrittiin kartoittamaan parhaat tietokannat ja lähteet aihetta koskevan tutkimuksen hakemiseksi. Vastaajiksi pyrittiin saamaan kokeneita Venäjän turvallisuuskysymysten tutkijoita. Kyselyn toteuttaminen ja sen tuottamat tulokset ovat raportoitu luvussa 4.

Asiantuntijakyselyn perusteella valittiin tietokannat ja sivustot, joihin hakuja kohdennettiin. Hakuja varten luotiin myös tutkimusongelman ja tutkimuksen käsitteellisen esiyymmärryksen perusteella hakuparametrit, kuten hakulausekkeet, sekä valintakriteerit hakutulosten rajaamiseksi. Edellisten perusteella suoritettiin haut valittuihin lähteisiin. Aineiston valikointi tapahtui kolmessa vaiheessa, joista ensimmäisessä vaiheessa hakutulokset rajattiin otsikon perusteella ja toisessa vaiheessa tiivistelmän tai sisällön yleiskuvan perusteella. Kolmas vaihe suoritettiin aineiston tarkemman sisällöllisen

¹¹³ Fink (2010), s. 4; Greenhalgh et al. (2005), s. 417–430.

analyysin yhteydessä, jossa selvästi irrelevantti ja laadullisesti riittämätön aineisto rajattiin pois. Aineiston hakeminen ja valikointi sekä valitun aineiston kuvaus on esitetty luvussa 5.

Aineiston valikoimisen jälkeen siirryttiin kartoitus- ja arviointivaiheeseen, joita sovellettiin rinnakkain aineiston käsittelyn yhteydessä. Tässä vaiheessa aineistosta pyrittiin kartoittamaan tutkimusperinteet tai näkökulmat, joiden kehyksessä Venäjän uhkakäsityksiä on tarkasteltu. Synteesivaiheessa tarkasteltiin tutkimuskentästä hahmotettuja avainulottuvuuksia ja selvitettiin, miten eri tutkimukset ja näkökulmat ovat ulottuvuuksia kuvanneet. Opinnäytetyön luonteen vuoksi suositusvaiheessa tutkimuksen tuloksena ei suositella varsinaisia toimenpiteitä, vaan esitellään tutkimuksen johtopäätöksien perusteella esiin tulleita mahdollisia näkökulmia jatkotutkimusta varten.

Kuva 2: Tutkimusprosessi

2.3.2. Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineiston tarkastelussa pyritään aineistolähtöisyyteen, jossa tutkittavasta aineistosta muodostetaan vastaukset tutkimuskysymyksiin¹¹⁴. Toisaalta aineiston luonteesta ja ongelmanasettelusta johtuen analyysiä ei ole edes tarkoituksenmukaista pitää puhtaan aineistolähtöisenä, vaan analyysissä pyritään aineiston selittämiseen parhaalla mahdollisella tavalla tutkimusaiheesta muodostettuun esiyymmärrykseen perustuen¹¹⁵. Esiyymmärrys aiheesta perustuu johdannossa esiteltyyn suomenkieliseen tutkimuskirjallisuuteen, sekä seuraavassa luvussa esiteltyyn tarkasteluun uhan, uhkakäsityksen ja niiden tutkimuksen luonteesta.

Päätely, jossa aineisto- ja teorialähtöisyys vuorottelevat toistensa kanssa, kutsutaan *abduktiiviseksi* päätteeksi. Sipilä ja Koivula toteavat strategian tutkimuksen luonteen vuoksi päädyttävän monesti abduktiiviseen päätteeseen, jossa pyritään parhaalla tai todennäköisimmällä tavalla selittämään tutkimusaineistoa. Abduktiivista päätteellä he kuvaavat luovaksi päätteeksi, jossa päätteellä tehdään aineistossa olevien viitteiden perusteella¹¹⁶. Abduktiiviseen päätteeseen perustuvaa analyysiä Tuomi ja Sarajärvi kuvaavat *teoriaohjaavaksi analyysiksi*. Siinä analyysi ei ole teoriaa testaavaa, kuten teorialähtöisessä analyysissä, vaan aikaisemman tiedon merkitys on ohjaava ja uusia ajatusuria luova. Heidän mukaansa teoriaohjaava analyysi lähtee teoreettisen viitekehyksen rakentamisesta, jossa kuvaillaan tutkimuskysymystä koskeva aikaisempi tieto tai teoreettiset selitysmallit. Aineistolähtöisen analyysin tavoin teoriaohjaava analyysi käsittelee aineistoa aluksi aineistolähtöisesti, mutta tuo sen selittämiseen ja tulkintaan elementtejä teoreettisesta viitekehystä ja aikaisemmasta tiedosta.¹¹⁷

Aineiston laadullisessa analyysissä apuna on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä¹¹⁸. Tuomi ja Sarajärvi kuvaavat sisällönanalyysin systemaattiseksi ja objektiiviseksi tavaksi tutkia tekstisisältöjä, jossa tutkittavasta dokumentista etsitään tutkimusongelman kannalta merkittäviä analyysiluokkia, kuten sanoja tai kokonaisia ajatusrakennelmia. Nämä pyritään esittämään pelkistettyinä ilmauksina, joista selviää alkuperäisen ilmauksen oleellisin sisältö. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä ilmauksista etsitään tämän jälkeen yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, joiden myötä ilmaukset yhdistellään

¹¹⁴ Klassinen tieteellinen päätteellä jaetaan karkeasti kahteen: *induktiiviseen* yksittäisestä yleiseen johtavaan päätteeseen, ja *deduktiiviseen* yleisestä yksittäiseen johtavaan päätteeseen. Induktiivinen päätteellä on aineistolähtöistä, kun deduktiivinen päätteellä lähtee teoriasta. Eritoten laadullisessa tutkimuksessa tämä puhdas jaottelu on ongelmallinen, sillä yleisesti tunnustetaan se, että esimerkiksi puhtaan induktiivinen päätteellä ei todellisuudessa ole mahdollista. Päätteellä nähdään ohjaavan esimerkiksi tutkijan esiyymmärrys aiheesta, teoreettiset tarkastelukulmat sekä tutkimuksen metodologiset lähtökohdat. Ks. esim. Haaparanta, & Niiniluoto (2016), s. 105–121; Tuomi, & Sarajärvi (2018), s. 107–114.

¹¹⁵ Ks. esiyymmärryksen merkityksestä analyysin perusteena esim. Tuomi, & Sarajärvi (2018), s. 39–41.

¹¹⁶ Sipilä, & Koivula (2014), s. 11–12.

¹¹⁷ Tuomi, & Sarajärvi (2018), s. 107–114.

¹¹⁸ Tuomi & Sarajärvi (2018), s. 138–140. Tuomi & Sarajärvi toteavat, ettei kirjallisuuskatsauksissa sisällönanalyysi ole varsinainen analyysimenetelmä, vaan tiedon järjestelyn apuväline. He käsittelevät myös vain aineistolähtöistä sisällönanalyysiä kirjallisuuskatsauksen osana. Heidän mukaansa kirjallisuuskatsauksissa ei pyritä abstrahointiin eli yläkäsitteiden luomiseen yläluokista, toisin kuin laadullisissa sisällönanalyysissä.

alaluokiksi. Alaluokista yhdistellään edelleen yläluokat¹¹⁹.

Tässä tutkimuksessa analyysiyksiköt ovat sekä yksittäisiä ilmaisuja että kokonaisia ajatusrakennelmia. Aineistosta etsittiin ilmaisuja tutkimuksien käyttämistä käsitteistä, teemoista, teorioista, metodeista ja välineistä, joiden perusteella arvioitiin aineiston tutkimuksellisia näkökulmia. Lisäksi muodostettiin pelkistettyjä kuvauksia sekä tutkimuksen ongelmanasetteluista että tutkimuksien tuottamista johtopäätöksistä Venäjän uhkakäsityksestä. Lisäksi aineisto luokiteltiin niiden bibliometrinen tietojen mukaan kirjoittajan, julkaisuvuoden, julkaisijan sekä kirjoittajan tai julkaisijan alueen mukaan. Tätä luokittelua käytettiin analyysin tukena tutkimuskentän kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Aineistosta löytyneistä ilmaisuista ja ajatusrakennelmista muodostettiin neljä tutkimuksellista näkökulmaa, jotka muodostivat käsitteistönsä, teorioidensa, metodiensa ja aineistonsa puolesta yhtenäisen kokonaisuuden. Lisäksi tutkimuksien sisältöjen perusteella hahmoteltiin kaksi tutkimuskentän läpileikkaavaa avainkysymystä, joiden kehityksessä tutkimuksien tuottamia kuvauksia Venäjän uhkakäsityksestä tarkasteltiin. Analyysin tulokset on esitetty luvussa 6.

¹¹⁹ Tuomi & Sarajärvi (2018), s. 122–127.

VALTIO, UHKA JA UHKAKÄSITYS – ANALYYSI TUTKIMUSKENTÄN ERI SELITYSMALLEISTA

“The world would be better off if international threats were neither overestimated nor underestimated.”

*Klaus Knorr*¹²⁰

U hka tai uhkakäsitys eivät ole yksiselitteisiä käsitteitä. Niiden merkitys vaihtelee riippuen kontekstista, jossa niitä käsitellään. Uhan käsite voi ilmetä esimerkiksi puhuttaessa ihmisen toiminnasta syntyvästä uhasta ekosysteemille, rikollisuuden aiheuttamasta uhasta kaupunginosan asukkaille tai toisen valtion aiheuttamasta uhasta toiselle¹²¹. Käsitteeseen uhasta nivoutuu myös käsitykset esimerkiksi turvallisuudesta ja pelosta. Sotilaallisessa kontekstissa esimerkiksi sodankuva ja uhkakäsitykset ovat erottamattomassa vuorovaikutuksessa keskenään. Uhalla on monesti toiminnallinen luonne, kun sillä perustellaan yksilöiden ja yhteisöjen toimintaa suhteessa ympäristöönsä. Makrotasolla yhteiskuntaa vastaan kohdistuvat uhat antavat perusteet varautumiselle. Myös Suomen puolustussuunnittelua on kuvattu *uhkalähtöiseksi*¹²².

Tutkimuksessa pyritään selvittämään länsimaisen tutkimuksen näkemys *Venäjän kokemasta uhasta*. Tutkimuksen kannalta on siksi oleellista määrittää se, miten länsimainen tutkijayhteisö on käsitellyt uhkia ja turvallisuutta osana kansainvälisiä suhteita ja valtioiden toimintaa. Uhkakäsityksen tarkastelu riippuu niistä ontologisista perusteista, jotka ovat rakentuneet uhasta ja turvallisuudesta käydyn teoreettisen keskustelun pohjalta. Ongelmanasettelun kannalta on myös syytä määritellä valtiota ja yhteiskuntaa uhan kohteena sekä turvallisuuden objektina, jotta ymmärretään mitä tarkoitetaan *Venäjällä* uhan kohteena.

Tutkimuksen kysymyksenasettelun kannalta on hyvä tiedostaa, ettei venäläinen käsitys uhasta rakennu aina välttämättä samanlaisille ontologisille perusteille, kuin esimerkiksi anglosaksisessa tutkimusperinteessä. Uhkapuhunnasta käytetään myös osaltaan erilaista käsitteistöä kuin länsimaissa¹²³. Kuva venäläisestä uhan käsittämisestä on kuitenkin tarkoitus syntyä tutkimusaineiston perusteella myöhemmissä luvuissa. Uhan,

¹²⁰ Knorr, Klaus: Threat Perception teoksessa *Historical Dimensions of National Security Problems*. Knorr, Klaus (toim.). University Press of Kansas, Lawrence (Kan.) 1976, s. 116.

¹²¹ Esim. Seppälä, Pekka: *Uhka käsitteenä*, Maanpuolustuskorkeakoulu 2011 [<https://www.doria.fi/handle/10024/74127>], luettu 14.3.2022.

¹²² Esim. Tynkkynen, Vesa: Sata vuotta uhkalähtöistä puolustussuunnittelua, *Kylkirauta 2/2018*, [https://kylkirauta.fi/wp-content/uploads/2020/01/kr2_18.pdf], luettu 14.3.2022; Limnell (2012).

¹²³ Vrt. esim. sotilaallinen vaara ja uhka, ks. luku 3.1.

vihollisen tai *toisen* luonnetta voi kuitenkin pitää osin universaaleina, kuten seuraavissa alaluvuissa osoitetaan.

3.1. Uhka ja turvallisuus – länsimaisia ja venäläisiä määritelmiä

Suomen kielessä uhalla tarkoitetaan jotain *mahdollisesti toteutuvaa epämieluisaa, pelottavaa tai vahingollista seikkaa*¹²⁴. Uhka ei ole toteutunut tapahtuma, kuten vahinko tai tuho, vaan mahdollisuus niihin. Käsitteeseen sisältyy siksi myös mahdollisuus välttää epätoivottu tapahtuma. Uhkien todennäköisyyksien ja seurauksien suhdetta voi kuvata *riskinä*. Uhkiin liitetään usein niiden hallitseminen, ja niiden toteutumisen todennäköisyyksiä pyritään vähentämään erilaisin toimenpitein¹²⁵. Jotta tämä olisi mahdollista, on kyettävä määrittelemään uhat. Koska uhat ovat hypoteettisia tapahtumia, niiden määrittelyyn liittyy paljon epävarmuustekijöitä¹²⁶. Uhat eivät ole stabiileja, vaan ne ovat vuorovaikutuksessa kohteidensa kanssa. Uhkaamisella kohdistetaan mahdollisuus epätoivotusta tapahtumasta johonkin kohteeseen tai kasvatetaan tietoisesti sen todennäköisyyttä. Uhkaamisella voidaan pyrkiä vaikuttamaan uhan kohteen käyttäytymiseen. Sotilaallisella voimankäytöllä uhkaaminen on yksi hyvä esimerkki uhan välineellisestä käytöstä. Uhalla on siten kohde, jonka kannalta se on epätoivottava.

Uhka nähdään usein turvallisuuden vastinparina, ja turvallisuus siten uhkalähtöisenä¹²⁷. Turvallisuus voidaan määritellä esimerkiksi *vapaudeksi uhista tai kyvyksi puolustautua niitä vastaan*¹²⁸ sekä *selviytymiseksi olemassaoloa uhkaavilta uhilta*¹²⁹. Erilaisten uhkien olemassaolo yhdistettynä haavoittuvuuksiin luo siten turvattomuutta¹³⁰. Turvallisuuden määrittely vaikuttaa väistämättä siihen, miten koemme uhat ja päinvastoin. Jarno Limnell näkee turvallisuuspuhuntaan liittyvän uhan lisäksi kaksi muuta ulottuvuutta: kohteen (mitä turvataan?) ja keinot (miten turvataan?)¹³¹.

Turvallisuuden ja uhan dualistista perusluonnetta voi pitää universaalina. Kuitenkin sitä kuvaava kieli, määritteet ja käsitteiden merkitys saattavat vaihdella esimerkiksi suhteessa kontekstiin tai tarkastelutasoon. Länsimaisen turvallisuustutkimuksen alalla käsitykset uhan aiheuttajista, kohteista ja keinoista turvallisuuden lisäämiselle ovat olleet jatkuvassa muutoksessa toisen maailmansodan jälkeen. Käsityksillä on ollut vaikutusta siihen millaisiksi me turvallisuuden ja uhan olemme kulloinkin mieltäneet, ja mitä olemme luokitelleet esimerkiksi turvallisuuspolitiikan alle luettaviksi kysymyksiksi¹³².

¹²⁴ Kielitoimiston sanakirja: *uhka* [<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/uhka?searchMode=all>], luettu 10.3.2022.

¹²⁵ Buzan (1991), s. 114.

¹²⁶ Esim. Kerttunen, Mika: Johdanto teoksessa *Uudet uhkat?*. Kerttunen, Mika (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu 2007, s. 1–9.

¹²⁷ Limnell (2009), s. 49.

¹²⁸ Buzan (1991), s. 18–19, 370; Seppälä (2011).

¹²⁹ Buzan, Wæver & Wilde (1998), s. 21.

¹³⁰ Buzan (1991), s. 112.

¹³¹ Limnell (2009), s. 45–46.

¹³² Buzan, & Hansen (2009), s. 8–20.

Strategisessa, poliittisessa tai sotilaallisessa mielessä uhan käsitteen määrittämisellä voi olla merkitystä käytännön toimintaan. Esimerkki venäläisestä turvallisuuden ja uhan määrittelystä on Pentti Forsströmin väitöskirjassa, jossa hän määrittelee sotilaallista turvallisuutta, vaaraa ja uhkaa venäläisessä kontekstissa. Forsström kuvaa sotilaallisen turvallisuuden, uhan ja vaaran käsitteiden määrittelyn kehitystä asevoimien ensyklopedioissa ja muissa lähteissä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Sotilaalliseen turvallisuuteen liittyy määrittelyiden mukaan sotilaallisen vaaran ja uhan poissaolo, sekä kyky vastustaa tai suojautua niiltä niiden ilmetessä¹³³. Sotilaallinen turvallisuus on yksi kansallisen turvallisuuden sektoreista, joka osiltaan lomittuu muiden sektorien kanssa. Venäläisessä turvallisuusajattelussa Forsström näkee valtiotason olevan keskiössä ja sotilaallisen turvallisuuden olevan erityisasemassa¹³⁴.

Sotilaallinen vaara ja uhka ovat dualistisessa ajattelussa sotilaallisen turvallisuuden vastinpareina. Niillä on kuitenkin keskinäinen hierarkia, jossa sotilaallinen vaara on lähempänä normaalioloja, kun sotilaallisen uhan nähdään olevan jo hyvin lähellä sodan tilaa. Sotilaallista vaaraa voi pitää olosuhteiden kokonaisuutena, jotka potentiaalisesti mahdollistavat sodan syttymisen¹³⁵. Vaaran kokonaisuuteen liittyvät sotilaallinen potentiaali ja vastustajan intressi, jonka se kokee mielekkäästi olevan tavoitettavissa asevoiman käytöllä. Sotilaallinen uhka syntyy, kun osoitetaan jollain toimijalla olevan riittävästi sotilaallista potentiaalia, intressejä ja tahtoa tavoitella niitä asevoiman käytöllä¹³⁶.

Venäläisten sotilaallisen vaaran ja uhan käsitteiden suhdetta käytännössä pystyy tarkastelemaan sotilasdoktriinien kautta¹³⁷. Sotilaallinen vaara käsitteenä vaikuttaa olevan hyvin laeva sisältäen erilaisia toimia ja olosuhteita, jotka laajemmin koskevat valtiollista turvallisuutta vallassa olevan eliitin näkökulmasta. Sotilaalliset uhat sen sijaan vaikuttavat olevan doktriineissa enemmän kuvauksia erilaisista turvallisuusympäristön häiriöistä kuten johtamisjärjestelmien häirinnästä¹³⁸, jotka ohjaavat turvallisuusviranomaisien varautumista¹³⁹. Tämä tulkinta ei sinänsä ole ristiriidassa käsitteiden keskinäisen hierarkian kanssa uhan välittömyyden suhteen. Forsströmin kuvauksessa sotilasdoktriinien uhkakuvaston kehityksessä kuva käsitteistä on hierarkkisempi, jossa eri kategoriat liikkuvat doktriinista toiseen vaara- ja uhkaluokan välillä ikään kuin tekijöiden keskinäisenä priorisoimisena¹⁴⁰.

¹³³ Forsström (2019), s. 60–62.

¹³⁴ Ibid. Tämä on yksi peruste sille, miksi venäläisen turvallisuuspolitiikan tutkimuksessa valtiollisella ja sotilaallisella turvallisuudella on keskeinen asema.

¹³⁵ Forsström (2019), s. 63–66.

¹³⁶ Forsström (2019), s. 65–66.

¹³⁷ Esim. Pynnöniemi, & Mashiri (2015), passim; Forsström (2016), s. 15–25.

¹³⁸ Pynnöniemi & Mashiri, s. 40–41.

¹³⁹ Tämä vastaisi esimerkiksi Pekka Seppälän Puolustusvoimien Kenttäohjesäännön (2008) perusteella laatimaa kuvausta *uhkamallista*. Ks. Seppälä (2011).

¹⁴⁰ Forsström (2016), s. 15–25.

3.2. Valtio uhan kohteena

Valtiokeskeisyys ja makrotason turvallisuusproblematiikka olivat pitkään uhkien ja turvallisuuden tarkastelun valtavirtaa länsimaisessa tutkimuksessa. *Perinteisessä turvallisuusorientaatiossa* uhan kohteena on valtio tai muu makrotason poliittinen yhteisö, uhkien keskittyessä etenkin sotilaallisiin uhkiin. Yksilön turvallisuuden nähdään olevan riippuvainen valtion turvallisuudesta. Valtion turvallisuuspolitiikan päämääränä oli siten sotilaallisen hyökkäyksen estäminen omaa aluetta vastaan, sekä vallinneen yhteiskuntajärjestyksen ja arvojen turvaaminen. Perinteinen turvallisuusorientaatio on tyyppillinen positivistisille kansainvälisten suhteiden tulkintatavoille, etenkin poliittisen realismin eri teorioille. Perinteisessä turvallisuusorientaatiossa valtio on uhan kohteen lisäksi myös keskeinen uhan tuottaja.¹⁴¹

Valtio on yksikkönä moniselitteinen ja monitulkintainen. Mitä käsitetään esimerkiksi Venäjä-nimiseen valtioon kohdistuvilla uhilla ja mihin ne lopulta kohdistuvat? Positivistiset teoriat tarkastelevat valtiota ja niiden muodostamaa kansainvälistä järjestelmää olemassa olevina *luonnollisina olioina*. Tämä mahdollistaa esimerkiksi erilaisten lainalaisuuksien ja systeemisen dynamiikan tarkastelun¹⁴². Barry Buzan näkee valtion rakentuvan toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevista fyysisestä perustasta, valtion ideasta ja valtion institutionaalisista ilmentymistä. Fyysiseen perustaan kuuluu materialistisia tekijöitä, kuten maantieteellinen alue, väestö, resurssit ja pääoma. Valtion institutionaalisia ilmentymiä ovat esimerkiksi hallinto, valtiojärjestys, viranomaiset, oikeuslaitos ja lainsäädäntö. Tärkeimpänä hän näkee kuitenkin valtion idean, joka liimaa kaikki tekijät yhteen. Siihen kuuluvat ajatukset esimerkiksi identiteetistä, kansasta sekä valtion tehtävästä ja tarkoituksesta. Idean ensisijaisuus näkyy hänen mukaansa esimerkiksi siinä, että puhumme *kansallisesta turvallisuudesta*, jossa turvallisuuden objektiksi nähdään *kansa*, ei valtio.¹⁴³

Uhan kohteina voivat olla siten esimerkiksi valtion hallitsija, yhteiskuntajärjestys, kriittinen infrastruktuuri, valtion itselleen katsoma maantieteellinen alue, kansalaiset tai heidän identiteettinsä. Edellisellä oletuksella voidaan selittää tilanteita, joissa eri toimijoiden kokemat uhkakäsitykset ovat ristiriidassa. Valtion hallitseva eliitti voi kokea jonkin uhakseen, mutta osa kansalaisista kokee päinvastoin juuri kyseisen eliitin uhakseen¹⁴⁴. Kumpikin tilanteista voidaan esittää uhkana kansalliselle turvallisuudelle. Etenkin kansallisvaltioiden kohdalla puhutaan useimmiten näiden tekijöiden synteesistä, jossa esimerkiksi hallinto, kansalaiset, yhteiskuntajärjestys, kulttuuri ja identiteetti muodostavat valtiollisen entiteetin¹⁴⁵. Kaikki uhat eivät tasaisesti kosketa valtion

¹⁴¹ Ks. esim. Limnell (2009), s. 51–53; Buzan, & Hansen (2009), s. 3.

¹⁴² Esim. rakenteellisen realismin teoriat, ks. esim. Waltz, Kenneth N.: *Theory of International Politics*. Repr Waveland Press, Long Grove (Ill.) 2010, passim.

¹⁴³ Buzan (1991), s. 57–107.

¹⁴⁴ Buzan (1991), s. 43–55.

¹⁴⁵ Tämä vastaa myös venäläistä käsitystä valtiosta turvallisuuden objektina. Esim. Forsström (2019) pohjautuen Venäjän YE-akatemian luentoon 2008: ”Valtiolle ja sen olemassaololle oleellisen tärkeitä ja

jokaista osatekijää, ja eri uhat saattavat kohdistua erityisesti joihinkin sen osiin. Buzan näkee, että valtio voi olla vahva toisaalla, kuten luonnonvaroissa, mutta heikko esimerkiksi sosiaaliselta koheesioltaan tai oikeusjärjestelmältään, tehden siten valtiosta kokonaisuudessaan haavoittuvaisen¹⁴⁶.

Nykyaikaisessa maailmanjärjestyksessä ja valtiojärjestelmässä valtion ensisijaisina tehtävinä on pidetty turvallisuuteen liittyviä tehtäviä¹⁴⁷. Ajatus sisältyy myös monien merkittävimpien yhteiskuntafilosofien, kuten Thomas Hobbesin ja John Locken ajatukseen valtiosta, joiden ajatukset ovat merkittävästi vaikuttaneet nykyaikaisiin käsityksiin valtiosta ja sen roolista. Hobbes esittää teoksessaan *Leviathan, eli, Kirkollisen ja valtiollisen yhteiskunnan aines, muoto ja valta* käsityksen suvereenista vallasta, jonka pakkovallan alle ihmiset alistuvat¹⁴⁸. Hobbes näkee, että ilman valtiota on olemassa ihmisen perusluonnosta johtuva *luonnontila*, jossa vallitsee kaikkien sota kaikkia vastaan. Luonnontilan välttämiseksi ihmiset tekevät *yhteiskuntasopimuksen*, jossa ihmiset luopuvat osasta vapauksistaan suojelusta vastaan. Suvereenin jakamattoman vallan tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvata yhteiskunnan jäsenten turvallisuus. Locke näkee sen sijaan valtion ihmisten luonnollisten oikeuksien kuten elämän, vapauden ja omistusoikeuden turvaajana, jonka ihmiset muodostavat omaehtoisesti yhteiskuntasopimuksen myötä¹⁴⁹.

Molempien ajatuksissa turvallisuus ja suojeleminen liittyvät valtion olemassaolon oikeutukseen. Siksi on oltava olemassa uhkia, joilta valtio yhteiskuntansa jäseniä suojelee. Hobbesin käsityksessä uhka on muuttumaton ihmisen perusluonteesta aiheutuva luonnontila, jolloin valtiolla on itsessään oikeus olemassaoloon. Locken käsityksessä luonnonoikeuksiin kohdistuvien uhkien poissaolo käytännössä poistaa esivallan tarpeen.

3.3. Uhka kansainvälisissä suhteissa

Sodan ja konfliktin syiden ymmärtäminen on ollut kansainvälisten suhteiden tutkimuksen keskeisiä kysymyksiä. Näiden tarkastelussa uhka ja pelko ovat olleet keskeisessä roolissa. Varhaisimpia valtioiden välisten konfliktien problematiikkaa laajasti tarkastellut teos on Thukydideen *Peloponnesolaissota*, joka tunnistaa sodan vaikuttimiksi pelon, kunnian ja intressit, joista pelko on merkittävin¹⁵⁰. Seuraavissa alaluvuissa

merkittäviä tekijöitä ovat alue, väestö ja sen elämänlaatu, valtainstituutiot (vallankäytön järjestelmä) sekä toiminnan säätelyksi tarkoitettu normiperusta”, s. 58.

¹⁴⁶ Buzan (1991), s. 96–117.

¹⁴⁷ Esim. Noponen, Martti: *Politiikka tutkimuksen kohteena.*, 6. uud. laitos WSOY, Porvoo; Helsinki; Juva 1992, s. 51–53.

¹⁴⁸ Hobbes, Thomas (suom. Tuomo Aho): *Leviathan, eli, kirkollisen ja valtiollisen yhteiskunnan aines, muoto ja valta*. Vastapaino, Tampere 1999. s. 121–125 ja 157–161.

¹⁴⁹ Locke, John. *Two Treatises of Government and a Letter Concerning Toleration*. Edited by Ian Shapiro, Yale University Press, 2003. *ProQuest Ebook Central*, [<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=3420119>], luettu 8.2.2022, passim.

¹⁵⁰ Thukydides & Holger Thesleff, (suom. J. A. Hollo): *Peloponnesolaissota. 1: Kirjat I-IV*. WSOY, Porvoo; Helsinki 1964, s. 48–49; Kajanmaa, Petteri: *Sotilasstrategia: yksinkertainen, vaikea sota*, Maanpuolustuskorkeakoulu 2021, s. 30–31. Teoksesta on juonnettu myös käsite *Thukydideen ansa*, jolla tarkoitetaan pelkoa toisen valtion kasvamisesta liian voimakkaaksi, jotta sen kanssa voitaisiin enää hallitusti

tarkastellaan eri kansainvälisten suhteiden teoriaperinteiden selitysmalleja valtioon kohdistuvista uhista, ja uhasta kansainvälisessä järjestelmässä.

3.3.1. Uhka poliittisen realismin teorioissa

Poliittisen realismin eri suuntaukset jakavat Thukydideen käsityksen voimasta keskeisenä uhan tekijänä, sekä Hobbesin käsityksen ihmisen ja maailman luonnontilaisesta perusolemuksesta¹⁵¹. Maailmassa ulkoiset uhat, epäluottamus ja valta ohjaavat kansainvälistä järjestelmää, jossa valtio on keskeinen toimija¹⁵². Poliittisen realismin eri teorioissa uhka syntyy voiman epätasapainosta¹⁵³. Klassisen realismin teoreetikot, kuten Hans Morgenthau, kuvaavat epätasapainon syntyvän vallan tavoitteluun ja epäluottamukseen taipuvaisesta ihmisen perusluonteesta, joka edelleen heijastuu kansainväliseen järjestelmään¹⁵⁴.

Rakenteelliseksi realistiksi luettavan Kenneth Waltzin teoriat korostavat voiman merkityksen ensisijaisuutta. Hänen mukaansa keskeisin valtioiden tavoite kansainvälisessä järjestelmässä on selviytyminen¹⁵⁵. Selviytyäkseen valtiot joko myötäilevät voimakkaampaa valtiota tai tasapainottavat voimasuhteita. Tasapainottamista voi tehdä sisäisesti, esimerkiksi asevoimia kasvattamalla, tai ulkoisesti liittoutumalla¹⁵⁶. Waltz näkee kansainvälisen järjestelmän valtioiden välisenä anarkiana, jossa uhka ja turvattomuus ovat itsessään läsnä¹⁵⁷. David L. Rousseau laskee voimaan keskittyviin ja realismiin taipuvaisiin teorioihin myös valtasiirtymäteorian, jossa sodan uhka syntyy voimatasapainon muuttuessa hegemonin ja sen haastavan valtion välillä hegemonille epäedullisesti¹⁵⁸.

Stephen Walt kyseenalaistaa rakenteelliselle realismille yleisen käsityksen voimatasapainosta teoksessaan *The Origins of Alliances*. Hän osoittaa tutkimalla pääosin Lähi-Idän turvallisuusrakennetta ja liittosuhteita vuosien 1955–1979 välillä, ettei vain voiman epäsuhtaan liittyvillä tekijöillä kyetä selittämään, miten valtiot kansainvälisessä järjestelmässä käyttäytyvät ja miten ne valitsevat liittosuhteensa¹⁵⁹. Hän tarkastelee asiaa sen kautta, mitkä tekijät saavat valtion valitsemaan myöntövyyspolitiikan ja mitkä tekijät tasapainottamisen.¹⁶⁰

toimia. Voimatasapainon muutoksen aiheuttama koettu uhka johtaa oman voiman kasvattamiseen tai konfliktiin. Ks esim. Kajanmaa (2021), s. 30–31.

¹⁵¹ Blombergs, Fred: *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990–2012: Euroopan vakaus rakenteellisen, uusklassisen ja hegemonisen realismin näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 13–15; Morgenthau, Hans J., Kenneth W. Thompson, & W. David Clinton: *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 7th ed. McGraw-Hill Higher Education, Boston 2006, s. 3–4; Rousseau (2006), s. 19, 23.

¹⁵² Esim. Blombergs (2013), s. 13–15.

¹⁵³ Rousseau (2006), s. 18–28.

¹⁵⁴ Morgenthau, Thompson, & Clinton (2006), s. 4–10; Rousseau (2006), s. 19.

¹⁵⁵ Waltz (2010), s. 91.

¹⁵⁶ Waltz (2010), s. 116–128.

¹⁵⁷ Waltz (2010), s. 88–89.

¹⁵⁸ Rousseau (2006), s. 25–27.

¹⁵⁹ Walt laskee voiman alle väestön, sotilaallisen ja taloudellisen kyvykkyyden, teknologisen kehityksen ja poliittisen koheesion. Ks. esim. Walt (1987), s. 265.

¹⁶⁰ Walt (1987), passim.

Walt esittelee teoksessa *uhkatasapainoteorian*, jonka mukaan voiman sijasta valtiot tasa-painottavat uhkaa. Epätasapaino syntyy, kun toinen valtio tai liittouma on toista selvästi *uhkaavampi*. Vaarallisuus tai uhkaavuus syntyy voimaan liittyvien materiaalien tekijöiden lisäksi maantieteellisestä läheisyydestä, hyökkäyksellisistä kyvyistä sekä koe-tusta aikomusten aggressiivisuudesta¹⁶¹. Walt tuo rakenteellisen realismin systemisen ja materialistisen tarkastelutavan rinnalle siten kognitiivisen ja subjektiivisen ulottu-vuuden.

Keskeinen poliittisen realismin perinteeseen kuuluva selitysmalli on myös turvallisuus-dilemma, jonka käsitteen esitteli ensimmäisenä saksalainen John H. Herz vuonna 1950¹⁶². Turvallisuusdilemma syntyy, kun valtio kasvattaa voimaa lisätäkseen turvalli-suuttaan, jolloin toinen valtio voi kokea voiman kasvattamisen uhaksi itselleen. Siten turvallisuuden kasvattamiseen liittyvät toimenpiteet saattavat johtaa tahattomasti osa-puolten väliseen eskalaatioon tai konfliktiin¹⁶³.

Uusklassinen realismi pyrkii yhdistelemään rakenteellisen realismin näkemyksiä kansainvälisestä järjestelmästä ja klassisen realismin perinnettä ihmisen keskeisestä roo-lista¹⁶⁴. Uusklassinen realismi kyseenalaistaa etenkin rakenteellisen realismin oletuksen kansainvälisen järjestelmän rationaalisuudesta, sekä siinä toimivien kyvystä järjestyk-sen objektiiviseen tulkintaan¹⁶⁵. Tällöin keskiöön nousevat toimijoiden käsitykset ja väärinkäsitykset järjestyksen tilasta, toisista toimijoista, niiden voimasta sekä niiden aiheuttamasta uhasta¹⁶⁶. Toisen valtion voima, aiheet ja niiden luoma uhka voidaan siksi yli- tai aliarvioida, mikä voi johtaa taas yli- tai alitasapainottamiseen¹⁶⁷.

Edellisestä on todettavissa, että valtioiden kokemalla uhalla ja turvattomuudella on keskeinen merkitys poliittisen realismin perinteeseen kuuluvissa selitysmalleissa. Niissä uhka on tavalla tai toisella linkittynyt voimaan. Vaikka voima koostuu useista eri tekijöistä, uhan kannalta sotilaallinen voima on osa-alueista merkityksellisin. Soti-laallinen voima on voiman osa-alueista ainoa, jolla pystyy välittömästi kiistämään tai turvaamaan valtion olemassaolon. Siksi on luonnollista, että realismiin taipuvissa seli-tysmalleissa huomio kiinnittyy pääosin materiaaliin tekijöihin, sekä etenkin sotilaal-lisiin kyvykkyyksiin ja kapasiteettiin muodostaa sitä.

¹⁶¹ Walt (1987), s. 221–226.

¹⁶² Herz, John H.: Idealist Internationalism and the Security Dilemma, *World Politics* vsk. 2, nro 2 (1950), s. 157–180.

¹⁶³ Ibid.; Jervis, Robert: Cooperation Under the Security Dilemma, *World Politics* vsk. 30, nro 2 (1978), s. 167–214; Jervis (1976), s. 167–214.

¹⁶⁴ Ks. esim. Rose, Gideon: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy, *World Politics*. vsk. 51, nro 1 (1998), s. 144–172.

¹⁶⁵ Ripsman, Norrin M., Jeffrey W. Taliaferro, & Steven E. Lobell: *Neoclassical Realist Theory of Inter-national Politics*. Oxford University Press, New York, NY 2016, s. 16–25.

¹⁶⁶ Ripsman, Taliaferro & Lobell (2016), s. 25–32.

¹⁶⁷ Schweller, Randall L.: Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing, *Inter-national Security* vsk. 29, nro 2 (2004), s. 159–201.

3.3.2. Uhka liberalistisissa teorioissa

Kansainvälisten suhteiden liberalistinen perinne ei ole yksittäinen teoria, vaan pikemminkin tarkastelutapa kansainvälisen politiikan kysymyksiin, joka perustuu valistuksen ajan filosofien, kuten John Locken ja Immanuel Kantin ajatuksiin yhteiskunnasta¹⁶⁸. Liberalistinen orientaatio ei välttämättä kiistä uhkien ja anarkian olemassaoloa kansainvälisessä järjestelmässä, mutta kiistää niiden oletusarvoisuuden ja muuttumattoman perusluonteen sekä painottavat kanssakäymisen intressiperustaisuutta¹⁶⁹. Liberalistinen orientaatio suhtautuu uhkaan hallittavana ja ratkaistavissa olevana kysymyksenä, jolloin uhkia ei tarkastella ja hallita lähtökohtaisesti voiman kautta. Liberalistiset teoriat perustavat uhan hallinnan keskinäisen kanssakäymisen, instituutioiden ja yhteiskuntamallien varaan¹⁷⁰.

Liberalistiselle näkökulmalle keskeinen ajatus on, että valtioiden keskinäinen samankaltaisuus ja keskinäisriippuvuus lisäävät valtioiden keskinäistä ymmärrystä, luottamusta ja halua yhteistyöhön, mitkä vähentävät niiden kokemaa uhkaa. Esimerkiksi demokraattisen rauhan teoriat katsovat, että uhka kansainvälisessä järjestelmässä syntyy ei-demokraattisista revisionistisista valtioista. Uhkan perimmäinen syy on siten ei-demokraattiset yhteiskuntarakenteet, kuten autoritaarisuus ja suunnitelmatalous. Tästä syystä vapauden ja demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen edistäminen on keskeistä uhkien hallinnalle.¹⁷¹

Epäluottamuksen ehkäisemisessä keskiössä on esimerkiksi erilaiset kansainväliset instituutiot. Institutionaalinen liberalismi, tai neoliberalismi, sitoo argumenttinsa neorealismiin ja sen rakenteelliseen tapaan tarkastella kansainvälistä järjestelmää. Teoriassa nähdään, että monitahoinen keskinäisriippuvuus ja keskinäinen kauppa laskevat sodan hyötyä kustannuksiin nähden, ja vähentää siten jännitteitä kansainvälisissä suhteissa. Tässä tarkastelutavassa uhan kokemus ei ole keskeinen valtioiden toimintaa ohjaava tekijä, vaan lopputulos valtioiden välisten suhteiden epäonnistuneesta järjestelystä.¹⁷²

3.3.3. Konstruktivismi ja laajentuva turvallisuuskäsitys

Konstruktivististen tieteenfilosofioiden nousu haastoi positivistiset käsitykset kansainvälisten suhteiden ja turvallisuuden tutkimuksessa. Turvallisuuskäsitys ja uhkapuhunta ovat laajentuneet 1970-luvulta lähtien yksinään sotilaallisen ja valtiokeskeisen turvallisuuden tarkastelun ulkopuolelle. Kiivainta kehitys on ollut kylmän sodan päätymisen jälkeen 1990- ja 2000-luvulla, jolloin perinteiset uhkakäsitykset vaikuttivat

¹⁶⁸ Morgan, Patrick: Liberalism teoksessa *Contemporary Security Studies*. Collins, Alan (toim.), 2nd ed Oxford University Press, Oxford; New York 2010, s. 35–36; Rousseau (2006), s. 28–31.

¹⁶⁹ Esim. Moravcsik, Andrew: Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics, *International Organization* vsk. 51, nro 4 (1997), s. 513–553; Sipilä, & Koivula (2014), s. 26.

¹⁷⁰ Morgan (2010), s. 35–48; Rousseau (2006), s. 28–32, 33–37; Sipilä, & Koivula (2014), s. 26–28.

¹⁷¹ Doyle, Michael W.: Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, *Philosophy & Public Affairs* vsk. 12, nro 3 (1983), s. 205–235; Morgan (2010), s. 42–43; Rousseau (2006), s. 28–37.

¹⁷² Esim. Morgan (2010), s. 39–42; Rousseau (2006), s. 33–37; Powell, Robert: Anarchy in International Relations Theory: The Neorealist-Neoliberal Debate, *International Organization*, vsk. 48, nro 2 (1994), s. 313–344.

romahtaneen. Puhutaan *laajasta turvallisuuskäsityksestä*, joka perustuu osaltaan kritiikille positivistisia kansainvälisten suhteiden teorioita kohtaan. Monia laajan turvallisuuskäsityksen omaavia teorioita yhdistää pyrkimys tarkastella turvallisuutta laajalti eri yhteiskunnan sektoreilta sekä eri tarkastelutasoilta. Laajan turvallisuuskäsityksen jakaviksi teorioiksi, teoriakoulukunniksi tai tutkimussuunniksi voi lukea esimerkiksi englantilaisen koulukunnan, Kööpenhaminan koulukunnan, kriittisen turvallisuustutkimuksen sekä feministisen turvallisuustutkimuksen.¹⁷³

Laajan turvallisuuskäsityksen peruselementti on turvallisuuden käsittäminen sotilaalista turvallisuutta laajemmaksi kokonaisuudeksi. Barry Buzan jakoi uhat viidelle eri sektorille, joihin poliittisen ja sotilaallisen turvallisuuden lisäksi kuuluivat taloudellinen, yhteiskunnallinen ja ympäristöllinen turvallisuus¹⁷⁴. Limnéll kuvaa näiden lisäksi eri turvallisuuden sektoreiksi esimerkiksi terveydellisen, henkilökohtaisen ja ravinnollisen turvallisuuden¹⁷⁵. Myös esimerkiksi kyberturvallisuutta voisi pitää omana sektorinaan. Uhan eri sektorit eivät ole tarkkarajaisia, vaan esimerkiksi sotilaallisen uhan toteutuessa se koskettaisi todennäköisesti kaikkia eri sektoreita tavalla tai toisella¹⁷⁶.

Laajassa turvallisuuskäsityksessä tarkastelutasot voivat vaihdella yksilön turvallisuudesta aina kansainväliseen järjestelmään. Muita tarkastelutasoja voivat olla esimerkiksi alueelliset järjestelmät, valtiot, tai niiden alayksiköt, kuten etujärjestöt tai vähemmistökansanosat¹⁷⁷. Valtaosa teorioista eivät sulje pois valtiotason turvallisuutta, vaan pitävät valtiota edelleen relevanttina ja keskeisenä turvallisuuspolitiikan objektina¹⁷⁸. Laajan turvallisuuskäsityksen omaavissa teorioissa korostetaan kuitenkin turvallisuuden ja uhkien eri tarkastelutasojen vuorovaikutus toistensa kanssa. Yksilöiden käsitykset uhasta ja identiteetistä vaikuttavat siihen, miten yksikkötason toimijat uhan kokevat. Päinvastoin muutokset kansainvälisessä järjestelmässä vaikuttavat siihen, kuinka uha-
tuiksi valtion kansalaiset itsensä kokevat.

Yksi tunnetuimmista konstruktivistisista kansainvälisen politiikan tulkinnoista on Alexander Wendtin esittämä teoreettinen tarkastelu teoksessa *Social Theory of International Politics*¹⁷⁹. Wendtin ajatus pohjautuu teesiin, jonka mukaan valtioille sekä niiden väliselle dynamiikalle on keskeistä ihmisten jakamat ideat ja normit¹⁸⁰. Näkemys haastaa positivistisen käsityksen valtion ja kansainvälisen järjestelmän muuttumattomasta ja *todellisesta* luonteesta. Kritiikki etenkin rakenteellista realismia kohtaan kiteytyy Wendtin tunnetun artikkelin otsikkoon ”Anarkia on sitä, millaiseksi valtiot sen

¹⁷³ Esim. Buzan, & Hansen (2009), s. 1–38, 187–224; Limnéll (2009), s. 53–64.

¹⁷⁴ Buzan (1991), s. 116–142; Buzan, Wæver, & Wilde (1998), passim.

¹⁷⁵ Limnéll (2009), s. 48.

¹⁷⁶ Buzan, Wæver, & Wilde (1998), s. 57–58.

¹⁷⁷ Buzan, Wæver, & Wilde (1998), s. 5–7; Limnéll (2009), s. 48.

¹⁷⁸ Limnéll (2009), s. 53–57.

¹⁷⁹ Wendt, Alexander: *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press, Cambridge 1999.

¹⁸⁰ Wendt, Alexander: Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics, *International Organization* vsk. 46, nro 2 (1992), s. 391–425; Wendt (1999), passim.

tekevät¹⁸¹. Wendtin mukaan valtioiden väliset suhteet voivat liikkua yhteistyön ja viholisuuden suhteen eri tasoilla riippuen ihmisten niille antamista merkityksistä¹⁸². Konstruktivistinen käsitys kansainvälisestä järjestelmästä suhtautuu uhkaan siten relativistisesti: uhan olemassaolo riippuu siitä, millaisia merkityksiä ihmiset antavat esimerkiksi valtioiden välisille suhteille, kansainväliselle järjestykselle ja itselleen.

3.4. Uhkakäsitys ja sen rakentuminen

Uhkaa voi pitää perusluonteeltaan hypoteettisena¹⁸³. Sen määrittelyn voi nähdä perustuvan ainakin osiltaan sen määrittelijän subjektiiviseen arvioon. Uhan käsittämisen ja määrittämisen kysymykset tulevat pohdittavaksi silloin, kun arvioidaan kansainvälisen politiikan, diplomatian ja sodan kognitiivisia, psykologisia ja sosiologisia piirteitä.

David Singer määrittelee uhkakäsitystä artikkelissaan *Threat Perception and the Armament-Tension Dilemma*. Artikkelissa esitellään sekä Suomessa että maailmalla paljon käytetty käsitys uhasta matemaattisena funktiona, jossa käsitys uhasta muodostuu arvioitujen kykyjen ja arvioitujen aikomusten tulona ($Threat-Perception = Estimated Capability \times Estimated Intent$)¹⁸⁴. Siten mallin mukaan koettu uhka voi olla esimerkiksi olematon tai pieni, jos toinen kyvystä tai aikomuksista on olematon tai pieni. Mallin avulla voidaan selittää esimerkiksi miksi Suomi ei koe Ruotsista sotilaallista uhkaa, vaikka maalla olisi periaatteessa sotilaallisia kyvykkyksiä uhan muodostamiseksi.

Singerin mallia uhasta on kritisoitu sen uhkaa yksinkertaistavasta ja rationalisoivasta luonteesta. Raymond Cohen kritisoi mallia uhan psykologisen ulottuvuuden unohtamisesta ja siitä, että matemaattinen mallinnus unohtaa helposti uhkakäsityksen irrationaalisen, tahdottoman ja intuitiivisen luonteen¹⁸⁵. Charles Vandepeer toteaa väitöskirjassaan *Rethinking threat: intelligence analysis, intentions, capabilities, and the challenge of non-state actors*, että Singerin malli sopii huonosti ei-valtiollisten toimijoiden aiheuttamien uhkien arviointiin, sillä sen peruslähtökohtana on käytetty valtioiden tai vastaavien toisilleen aiheuttamaa konventionaalista uhkaa¹⁸⁶.

Suomessa malli esitetään monesti muodossa $Uhka = Tahto \times Kyky$ ¹⁸⁷. Etenkin tämä malli ylirationalisoi uhan käsitteen sellaiseksi, että olisi olemassa objektiivisesti mitattavaa kykyä ja tahtoa. Kuvaus jättää huomiotta Singerin mallille oleellisen huomion

¹⁸¹ Wendt (1992), s. 391–425. Suomennos kirjoittajan.

¹⁸² Wendt (1999), s. 246–312; Rousseau (2006), s. 46–54.

¹⁸³ Esim. Knorr (1976), s. 79.

¹⁸⁴ Singer, J. David: Threat-Perception and the Armament-Tension Dilemma, *The Journal of Conflict Resolution* vsk. 2, nro 1 (1958), s. 90–105. Mallin käytöstä ks. esim. Seppälä (2011); Vandepeer, Charles: *Rethinking threat: intelligence analysis, intentions, capabilities, and the challenge of non-state actors*. The University of Adelaide, 2011. Vandepeerin mukaan malli on tiedusteluyhteisön pitkään käyttämä jo ennen Singerin tekemää teoreettista käsitteellistämistä, ks. s. 16.

¹⁸⁵ Cohen (1979), s. 5–6.

¹⁸⁶ Vandepeer (2011), s. 264–282. Myös Limnell (2009, s. 65) esittää, että mallilla on rajoitteensa, sillä kaikkien uhkien lähteiden (esim. ympäristöuhkien) tahtoa ei kyetä määrittämään tai arvioimaan.

¹⁸⁷ Esim. Seppälä (2011).

kyvyn ja tahdon subjektiivisuudesta. Mallissa unohtuu myös muuttujien kontekstisidonaisuus, etenkin kun tarkastellaan sotilaallisia kykyjä. Samanlainen materiaallinen suorituskyky ja voimakapasiteetti voivat muodostaa hyvin erilaisen sotilaallisen potentiaalın riippuen tilanteesta ja käyttötavasta, jossa potentiaalia ulosmitataan¹⁸⁸. Tahtoa tarkastellessa on huomioitava ympäröivien olosuhteiden vaikutus päätöksentekoon. Tietyissä olosuhteissa toimijoiden aiheet ja intressit saattavat olla hyvin erilaiset kuin toisenlaisissa¹⁸⁹. Seuraavissa alaluvuissa esitellään erilaisia uhkakäsityksen muodostumiseen liittyviä teorioita ja tarkasteluita.

3.4.1. Päätöksentekijöiden uhkakäsityksen muodostuminen

Raymond Cohen kritisoi Singerin mallia siitä, ettei se vastaa kysymykseen, miksi uhkakäsitys muodostuu¹⁹⁰. Klaus Knorr kiinnitti huomiota jo vuonna 1974 ilmestyneessä artikkelissaan uhkakäsityksen kognitiivisiin ja psykologisiin syntymekanismeihin. Knorrin mukaan, vaikka uhka perustuu isoilta osin havaittaviin tekijöihin, vain harvoin niillä on täysin kiistatonta objektiivista merkitystä¹⁹¹. Knorr korostaa uhan havainnoitsijan ennako-olettamuksien merkitystä, sillä uhkakäsitys perustuu hänen mukaansa paljon myös havainnoitsijan käsitykseen menneestä ja nykyisyydestä¹⁹². Knorr tunnistaa myös ilmiön, jossa havainnoitsijan ympäristöön liittyvät tekijät, kuten organisaatio ja yhteiskuntamuoto, jossa havainnoitsija toimii, vaikuttavat keskeisesti uhkakäsityksen muodostumiseen¹⁹³. Hänen mukaansa uhkakäsitys on kognitiivinen malli, joka viimekädessä on hypoteesi ja työkalu¹⁹⁴.

Myös Raymond Cohen keskittyi tutkimaan uhkakäsityksen syntymekanismia teoksesseen *Threat Perception in International Crises* kuuden historiallisen tapausesimerkin kautta¹⁹⁵. Tutkimuksessaan Cohen tunnistaa uhkakäsityksen muodostumisesta ulkoisia ja sisäisiä vaikuttimia. Hän luettelee uhkakäsityksen muodostumisen kannalta merkittäviksi ulkoisiksi olosuhteiksi uhan käsittäjän sitoutuneisuuden ja sen kokeman merkityksen kysymyksessä olevaan alueeseen, vallitsevan epäluottamuksen osapuolten välillä, sekä käsittäjän kokemuksen epäedullisesta voimatasapainosta

¹⁸⁸ Esimerkiksi länsimaissa Venäjän sotilaallista kapasiteettia arvioitiin vuoden 2014 jälkeen peilaten tutkimusraportteihin Baltiaan Venäjän toteuttamasta hyökkäyksestä, jonka Robert Dalsjö, Michael Jonsson ja Johan Norberg arvioivat johtaneen Venäjän sotilasvoiman yliarvioimiseen länsimaissa. Myös Michael Kofman muistutti luennollaan Helsingin yliopistossa 6.9.2022 viitaten Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa, että sotilaallinen voima on aina kontekstisidonnaista. Ks. Dalsjö, Robert, Michael Jonsson, & Johan Norberg: A Brutal Examination: Russian Military Capability in Light of the Ukraine War, *Survival* vsk. 64, nro 3 (2022), s. 7–28; Kofman, Michael: *Russia's armed force in action: lessons from spring 2022*, luento Helsingin yliopistossa 6.9.2022, muistiinpanot kirjoittajalla.

¹⁸⁹ Esimerkkinä tästä voidaan käyttää Suomen kansalaisten ja päätöksentekijöiden hyvin nopeasti muuttunutta konsensusta sotilaallisesta liittoutumattomuudesta Nato-jäsenyyden hakemiseksi kevään 2022 aikana Venäjän aloitettua laajamittaisen hyökkäyksen Ukrainaan.

¹⁹⁰ Cohen (1979), s. 5–6.

¹⁹¹ Knorr (1976), s. 78–119.

¹⁹² Knorr (1976), s. 98, 100, 112–117.

¹⁹³ Knorr (1976) s. 100, 112–117; Cohen (1979), s. 9–10.

¹⁹⁴ Knorr (1976), s. 112.

¹⁹⁵ Cohen (1979). Cohen käsittelee aihetta vuoden 1875 Saksan ja Ranskan välisen ”Sota näköpiirissä” -kriisin, vuoden 1889 Italian kokeman miehityksen pelon, vuoden 1913 Venäjän ja Turkin suhteiden, vuoden 1939 ”Prahan kriisin”, vuoden 1939 Puolan käytävän kysymyksen sekä vuoden 1946 Turkin salmien kysymyksen kautta.

potentiaaliseen vastustajaan nähden¹⁹⁶. Vastaavasti merkittäviksi sisäisiksi olosuhteiksi hän näkee uhan tulkitsijan persoonalliset tekijät, yleisen mielipiteen vaikutuksen sekä poliittisen järjestelmän, jonka kehityksessä uhkaa tulkitaan¹⁹⁷.

Cohenin mukaan päätöksentekijän ennakkokäsitykset vaikuttavat merkittävästi siihen, millä tavalla uhan käsittäjä tulkitsee ja arvottaa ympäristöstään tulevia syötteitä, jotka se valitsee uhkakäsityksensä perustaksi¹⁹⁸. Uhkakäsitys on siksi altis erilaisille kognitiivisille vääristymille. Cohen toteaa, ettei päätöksentekijän uhkakäsityksen syntyä tai sen rakennetta voi kuvata täysin systemaattisena, objektiivisena ja loogisena prosessina, mutta toisaalta se harvoin perustuu pelkästään intuitioon¹⁹⁹. Uhkakäsityksen rakentumiseen sisältyy useimmiten epävarmuuksia ja tietoaukkoja, joita uhan tulkitsija joutuu päättelynsä avulla täyttämään²⁰⁰. Hänen mukaansa kansainvälisessä järjestelmässä valtioiden ja päätöksentekijöiden toiminta perustuu erilaisille toimitsijoiden jakamille normeille, lainalaisuuksille ja *pelisäännöille*. Uhkakäsitys on siten päätöksentekijän deduktiivinen päätelmä tai *peukalotuntuma* toisten toimijoiden aikeista, kun ne toimivat ennakoimattomasti tai näiden normien vastaisesti²⁰¹.

Cohenin tarkastelu keskittyy perinteisen turvallisuusorientaation mukaisesti valtioiden väliseen turvallisuusproblematiikkaan. Vaikka hän tunnistaa erilaisten yhteiskunnallisten ja sosiaalisten tekijöiden vaikutuksen uhkakäsityksen muodostumiseen, tarkastelee hän uhkakäsityksen muodostumista keskittyen päätöksentekijöihin. Tarkastelu ei kuitenkaan avaa sitä, miten eri ennako-olettamukset ja tulkintakehykset uhkien tulkittamiselle yhteiskunnassa tai päätöksiä tekevissä ryhmissä muodostuvat.

3.4.2. Turvallistaminen ja uhkakuva politiikka

Konstruktivistisen tieteenfilosofian jakavat teoriat keskittyvät uhan ja turvallisuuden kysymyksissä niiden sosiaaliseen rakentumiseen. Yksi eniten kylmän sodan jälkeen vaikuttaneista uhan ja turvallisuuskysymysten synnyn teorisoinneista on Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria²⁰². Teorian mukaan turvallisuuskysymykset ja uhat rakentuvat sosiaalisessa konstruktiossa. Turvallistamisteoria näkee turvallistamisen puhetoimena, ja turvallisuuskysymysten syntyvän silloin, kun joku ne sellaiseksi ilmaisee. Teoriassa turvallistaja (eli puheaktin suorittaja) ilmaisee turvallistettavan asian jonkin olemassaoloa uhkaavana yleisölle, joka joko hyväksyy tai hylkää asian

¹⁹⁶ Cohen (1979), s. 87–88.

¹⁹⁷ Cohen (1979), s. 113–117.

¹⁹⁸ Cohen (1979), s. 88–91.

¹⁹⁹ Cohen (1979), s. 159–162.

²⁰⁰ Cohen (1979), s. 163–165.

²⁰¹ Cohen (1979), s. 178–189.

²⁰² Kööpenhaminan koulukunnalla tarkoitetaan Kööpenhaminan rauhantutkimuslaitoksessa työskennellyttä tutkimusryhmää ja sen keskeisille teorioille perustuvaa tutkimussuuntausta. Koulukunnan keskeisinä tutkijoina on pidetty Ole Wæveria ja Barry Buzania ja se perustaa teoriansa konstruktivistiselle tieteenfilosofialle. Turvallistamisteorian lisäksi tutkimussuuntaukseen on liitetty myös uhkien sektoriajattelu ja alueellisen turvallisuusrakenteen teoria. Ks. esim. Linnéll (2009), s. 53–55.

nostamisen turvallisuuskysymykseksi normaalilta poliittiselta asialistalta²⁰³. Teorian keskiössä ei ole uhan todellinen tai materiaallinen luonne vaan se, kokeeko yleisö esille nostetun asian uhaksi²⁰⁴. Turvallistamisprosessi voi toimia myös päinvastoin, eli turvallisuuskysymyksiä voidaan palauttaa takaisin normaalille poliittiselle asialistalle²⁰⁵.

Teoria katsoo, että asian esittäminen turvallisuuskysymyksenä mahdollistaa hätätoimenpiteiden tai epätavanomaisten toimenpiteiden käytön uhan hallitsemiseksi. Toimenpiteillä pystytään sivuuttamaan normaalit poliittiset prosessit ja normit. Turvallistaminen voi olla välttämättömyys uhan hallitsemiselle, mutta se voidaan nähdä myös epätoivottavana kehityskulkuna, mikäli sitä käytetään esimerkiksi omien turvallisuuden kannalta toissijaisten päämäärien saavuttamiseksi.²⁰⁶

Turvallistamisteoria näkee turvallistamisen äärimmäisenä politiikkana²⁰⁷. Turvallistamisteoriaa on kritisoitu liberaalidemokratioihin keskittyneeksi, sillä muissa yhteiskuntamalleissa ei nähdä olevan normaaleita poliittisia prosesseja, joita turvallistamisella voitaisiin ohittaa²⁰⁸. Myöhemmin näkemys turvallistamisesta ja sen tavoitteista on laajentunut teoriaa soveltaneen tutkimuksen myötä²⁰⁹. Esimerkiksi Juha Vuori käsittelee väitöskirjassaan turvallistamista autoritaarisessa ja yksipuolueisessa Kiinan kansantasavallassa osoittaen, että turvallistamisteoriaa pystyy soveltamaan erilaisiin poliittisiin järjestelmiin²¹⁰.

Vuori esittelee väitöskirjassaan viisi erilaista tavoitetta turvallistamiselle: asian nostaminen turvallisuusasialistalle, tulevien toimien legitimoiminen, kontrolloiminen, pelote ja menneiden toimien legitimoiminen²¹¹. Tässä kehyksessä tarkasteltuna turvallistaminen ja turvallisuuspuhunta ovat keskeinen osa autoritaaristen yhteiskuntien valankäyttöä, mutta myös enenevässä määrin osa demokratioissa tapahtuvaa politiikan tekoa. Koska turvallisuutta pidetään sen kaikilla tasoilla ja kaikilla sektoreilla yleisesti prioriteeteissa korkealla, turvallisuuspuhuntaa voidaan käyttää poliittisessä priorisoinnissa tai argumentaatiota vahvistavana tekijänä.

Valtiosolla voidaan puhua turvallisuuspolitiikan lisäksi *uhkakewapolitiikasta*, jossa

²⁰³ Buzan, Wæver, & Wilde (1998), s. 23–26; Wæver, Ole: Securitization and Desecuritization teoksessa *On Security*. Lipschutz, Ronnie D. (toim.). New York. Columbia University Press, s. 46–86.

²⁰⁴ Vuori, Juha A: *How To Do Security With Words - A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China*, Turun Yliopisto, 2011. s. 106–107; Wæver (1995), s. 55.

²⁰⁵ Ks. esim. Wæver (1995); Vuori (2011), 115–128.

²⁰⁶ Buzan, Wæver, & Wilde (1998), s. 25; Vuori (2011), s. 107–108.

²⁰⁷ Esim. Emmers, Ralf: Securitization teoksessa *Contemporary Security Studies*. Alan Collins (ed.) 2nd ed. Oxford University Press 2010, s. 138.

²⁰⁸ Esim. Emmers (2010), s. 142–144.

²⁰⁹ Esim. Balzacq, Thierry et al.: What kind of theory – If any – Is securitization?, *International Relations vsk.* 29 (2014), s. 96–196.

²¹⁰ Vuori (2011), passim.

²¹¹ Vuori (2011), s. 194–216.

määritellään uhat, joihin turvallisuuspolitiikalla vastataan²¹². Turvallisuus ja uhat voidaan katsoa osaksi politiikkaa, jossa niiden merkityksistä käydään kamppailua erilaisen konfliktissa olevien päämäärien edistämiseksi. Jarno Limnellin mukaan etenkin julkiset uhkakuvat ovat aina harkittuja poliittisia esityksiä, joissa uhka voidaan yli- tai aliladata kulloinkin tavoiteltavan loppuasetelman mukaisesti²¹³. Turvallisuuskäsityksen politisoituminen aiheuttaa sen, että turvallisuudelle osoitetuista resursseista kilpailee aiempaa laajempi toimijajoukko. Päinvastoin perinteisten turvallisuustoimijoiden, kuten asevoimien osalta vaarana on, että niitä käytetään niille soveltumattomien kysymysten ratkaisussa. Siksi Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä kuvaavat tätä niin sanottua *militarisoinnista* ongelmalliseksi, kun samalla se vie resursseja asevoimien päätehtävien toteuttamiselta²¹⁴.

3.4.3. Identiteetti ja uhkakäsitys

Kokemus omasta viiteryhmästä ja käsitys sen ulkopuolisista toimijoista ovat keskeisiä tekijöitä uhkakäsityksen muodostumiselle. Merkittävä saksalainen yhteiskuntafilosofi Carl Schmitt kuvaa teoksessaan *The Concept of the Political* käsityksen politiikasta, jonka mukaan se perustuu pohjimmiltaan ystävän ja vihollisen dikotomiaan²¹⁵. Schmittin mukaan poliittiset yhteisöt muodostuvat yhteisiä vihollisia vastaan. Hän katsoo sodan olevan jaon äärimmäinen muoto, ja sodan mahdollisuuden olevan aina läsnä eri ryhmien välillä²¹⁶. Hän näkee ystäviin ja vihollisiin perustuvan dualistisen asetelman mahdollistavan äärimmäisenä politiikkana halun taistella tai kuolla ryhmänsä kanssa, sekä halun tappaa toisia vain sen vuoksi, että he kuuluvat toiseen ryhmään²¹⁷. Uhkakäsityksen muodostumisessa keskeiseksi nousee silloin yhteiskuntarakenteiden sijasta uhan tulkitsijan identiteetti.

David L. Rousseau yhdistää kunnianhimoisesti realistisen ja liberaalin tulkinnan kansainvälisestä politiikasta teoksessaan *Identifying Threats And Threatening Identities* uhkaa ja identiteettiä soveltaen²¹⁸. Hänen mallinsa perustuu uhan eri tulkintatasojen yhdistämiselle, missä yksilöiden muodostamat käsitykset itsestä ja *toisesta* heijastuvat

²¹² Limnell (2009), s. 65–71; Raitasalo, Jyri, & Joonas Sipilä: *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuva politiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2007.

²¹³ Limnell (2009), s. 5.

²¹⁴ Raitasalo & Sipilä (2007). Esimerkkinä käytetään terrorismin militarisoitua ”terrorismin vastaiseksi sodaksi”. Nykyaikaista turvallisuusympäristöä pidetään kuitenkin äärimmäisen kompleksisena, missä laajasti yhteiskunnan eri ilmiöitä ja toimijoita aseellistetaan omien intressien ajamiseksi. Kun yhteiskuntaan syntyy jatkuvasti uusia haavoittuvuuksia, laajaa turvallisuuskäsitystä ja uhkakuva politiikkaa voi pitää jopa edellytyksenä siitä selviämiseksi. Turvallisuuden tuottaminen ja uhkiin varautuminen ei voi olla vain turvallisuusviranomaisten vastuulla. Laaja ja konstruktivistisen käsitys uhasta ja turvallisuudesta auttaa myös tunnistamaan eri toimijoiden erilaiset käsitykset uhasta, turvallisuudesta ja valtiollisista intresseistä erilaisissa poliittisissa järjestelmissä. Ks. aseellistamisesta lisää esim. Galeotti, Mark: *The Weaponisation of Everything: A Field Guide to the New Way of War*. Yale University Press, New Haven 2022.

²¹⁵ Schmitt, Carl & George Schwab: *The Concept of the Political*. Expanded ed. University of Chicago Press, Chicago 2007, s. 63.

²¹⁶ Schmitt & Schwab (2007), s. 69, 71.

²¹⁷ Schmitt & Schwab (2007), s. 84.

²¹⁸ Rousseau (2006), passim.

yhteiskunnan sekä kansainvälisen järjestelmän uhkakäsityksiksi²¹⁹. Rousseau perustee laajaan empiriseen aineistoon perustuen, että uhan kokemiseen vaikuttaa merkittävästi se, kokeeko uhan tulkitsija tarkasteltavan kohteen jakavan hänen kanssaan saman identiteetin, arvopohjan ja normit. Kokemus tästä ehkäisee toisen valtion kokemista uhkana ja lisää todennäköisyyttä yhteistyöhön, kun sen sijaan kokemus näiden eroista kasvattaa todennäköisyyttä kokea toinen valtio uhkana²²⁰.

Rousseauun tarkastelu osoittaa hyvin identiteetin ja *toisen* kokemisen merkityksen uhkakäsityksen muodostumiselle yhteiskunnassa. Mallin käyttöön yksin valtioiden välisen suhteiden toiminnan ja niiden perustana olevan uhkakäsityksen selittämiseen voi suhtautua kriittisesti. Malli toimii hyvin kuvatessa demokraattisissa valtioissa kansalaiskeskustelun, demokraattisten prosessien ja turvallistamisen kautta tapahtuvaa uhkakäsityksen rakentamista, jossa kaikki tarkastelutasot ovat vuoropuhelussa. Autoritaaristen yhteiskuntien kohdalla voidaan kysyä, kuinka paljon uhkakäsitykset perustuvat yhteiskunnalliselle vuoropuhelulle, ja kuinka paljon ne ovat eliitin intressien manipuloimia? Malli ei myöskään erottele sitä, millä tavoin eri toimijat arvottavat identiteettikysymykset kussakin tilanteessa esimerkiksi suhteessa intresseihin. Arvotuksella on keskeinen merkitys sille, miten valtioiden päätöksenteko käytännössä eri tilanteissa toimii.

3.5. Pohdinta – Tutkimuskentän eri tulkintamallit

Uhkaa valtion ja kansainvälisen järjestelmän tasolla voi edellä käsitellyyn kirjallisuuteen perustuen pitää materiaalisen ja intersubjektiviisen todellisuuden sekä kognitiivisen tulkinnan rakennelmana. Uhan voi nähdä jollain tasolla perustuvan materiaaliseen todellisuuteen ja sen aiheuttamiin syötteisiin²²¹. Toimijoina ja kohteina esimerkiksi valtio, kansa sekä valtioiden väliset instituutiot ovat intersubjektiviisiä olioita, jotka ovat luotuja ihmisten välisessä kanssakäymisessä²²². Näitä voidaan kuitenkin käsitellä positivistisesti todellisina ja olemassa olevina objekteina tai esimerkiksi konstruktivistisesti sosiaalisina rakennelmina²²³. Uhan ollessa hypoteettinen ja subjektiivinen kokemus, siihen liittyy kognitiivinen tulkinta, joka pohjautuu esimerkiksi tulkitsijan omakuvaan, aikaisempiin kokemuksiin, kulttuuriin ja viiteryhmään²²⁴.

²¹⁹ Rousseau (2006), s. 61–95.

²²⁰ Rousseau (2006), s. 209–218. Rousseau ei väitä, että uhkakäsityksen muodostuminen olisi vain identiteetin varassa, vaan se edellyttää myös kokemuksen tarkasteltavan toimijan kyvystä ja halusta tuottaa vahinkoa tarkastelijalle. Ks. esim. s. 217.

²²¹ Ks. esim. Walt (1987), s. 265; Buzan (1991), s. 57–107. Tämä ei sulje pois relativistista tulkintaa, että uhan kohde tai aiheuttaja voivat olla abstrakteja olioita kuten *valta* tai *oikeusvaltio*. Nämä voivat kuitenkin rajoittua esim. tiettyyn fyysiseen alueeseen, jolloin näilläkin on materiaalinen ulottuvuus.

²²² Ks. esim. Wendt (1991), s. 412:” The principle of sovereignty transforms this situation by providing a social basis for the individuality and security of states. *Sovereignty is an institution, and so it exists only in virtue of certain intersubjective understandings and expectations; there is no sovereignty without an other.*” Kursivointi kirjoittajan.

²²³ Vrt. rakenteellisen realismin käsitys esim. Waltz (2010) ja konstruktivistinen käsitys esim. Wendt (1999).

²²⁴ Esim. Cohen (1979), passim; Knorr (1976) s. 78–119; Rousseau (2006), passim.

Edellisten lukujen perusteella länsimaisen uhan ja uhkakäsityksen tutkimuksen voi jakaa karkeasti positivistiseen ja jälkipositivistiseen käsitykseen uhasta, joiden sisälle mahtuu erilaisia tulkintamalleja. Jako noudattelee yleistä käsitystä myös kansainvälisten suhteiden tutkimusperinteiden kehityksestä²²⁵. Tämä kertoo siitä, että eri teoria-perinteiden ontologiset eroavaisuudet vaikuttavat merkittävästi myös siihen, miten uhkaa ja sen käsittämistä on käsitteellistetty. Jako on hyvin karkea, eikä kehyksiä voi pitää täysin erillisinä suuntauksinaan, vaan limittäisinä ja toistensa kanssa keskusteluvina käsityksinä. Etenkin jälkipositivistinen tulkinta perustuu pitkälti positivistisille käsityksille ja niiden haastamiselle²²⁶.

Positivistisia tulkintamalleja on muodostettavissa ainakin neljä erilaista. Uhkia voi tarkastella *systemisesti*, jolloin uhkaan keskitytään järjestelmien ominaisuuksien ja lainalaisuuksien osana. Systemistä tulkintamallia uhista käyttää esimerkiksi rakenteellisen realismin teorit²²⁷. Uhka voi muodostua systeemissä, kuten kansainvälisessä järjestelmässä, esimerkiksi sen osien (valtioiden) voimasuhteiden muutoksesta²²⁸. *Materiaalinen* tulkintakehys perustuu uhan materiaalisen ilmentymän, kuten sotilaallisen voiman, sekä sen taustalla olevien resurssien ja maantieteen tarkasteluun. Uhka voi syntyä, kun uhkaajalla on riittävä määrä materiaalisia resursseja kiestää toisen toimijan selviytyminen ja toiminnanvapaus. Myös materiaalinen tarkastelutapa on tyypillinen esimerkiksi poliittisen realismin ja liberalismien tutkimusperinteille²²⁹. *Institutionaalinen* tapa tarkastella uhkia on tyypillinen etenkin liberaaleille teorioille, jossa esimerkiksi valtioiden yhteiskuntarakenteet sekä niiden välille rakennetut instituutiot ja normit ovat keskeisiä uhan käsittelylle²³⁰. *Kognitiivinen* tarkastelukehys keskittyy siihen, miten päätöksentekijät tulkitsevat kansainvälistä järjestystä ja muiden valtioiden toimintaa, miksi tulkinta on sellainen ja minkälaisia toimenpiteitä se aiheuttaa²³¹. Tässä tulkinnassa uhka on ulkopuolella, esimerkiksi valtioiden välillä, mutta tulkinta siitä muodostuu yksilötasolla.

Jälkipositivistisia tulkintamalleja on muodostettavissa ainakin kolme. *Ontologinen* tarkastelumalli käsittelee uhkaa sen perusteella, minkälaiseksi uhan tarkastelija kokee itsensä, mihin se kokee kuuluvansa ja millaisia merkityksiä tarkastelija ympäröivälle maailmalle antaa. Uhka voi silloin muodostua esimerkiksi yksilön kokemuksesta siitä, minkälaiset toimijat hän kokee kokemusmaailmalleen vieraisiksi, tai millaiseksi hän kokee oman ja yhteisönsä historian. Tätä tarkastelutapaa soveltaa esimerkiksi identiteettikysymyksiä käsittelevä uhkatarkastelu²³². *Konstruktivistinen* tapa tarkastella uhkia

²²⁵ Positivistisesta ja jälkipositivistisesta kansainvälisen politiikan tutkimuksesta esim. Smith, Steve: 1. Positivism and beyond teoksessa *International Theory: Positivism and Beyond*. Smith, Steve, Marysia Zalewski, & Ken Booth (ed.) Cambridge University Press, Cambridge 1996, s. 11–44.

²²⁶ Esim. Wendt (1992), s. 391–425.

²²⁷ Ks. luku 3.3.1.

²²⁸ Esim. valtasiirtymäteoria ks. Rousseau (2006), s. 25–27.

²²⁹ Ks. luvut 3.1.1 ja 3.1.2.

²³⁰ Ks. luku 3.1.2.

²³¹ Esim. Knorr (1976).

²³² Ks. luku 3.4.3.

keskittyy niihin yhteiskunnallisiin prosesseihin, joissa uhkapuhuntaa käydään ja uhkaku-
kuvia muodostetaan. Tulkintamallissa ihmisten tai yhteisöjen kokemus uhasta perus-
tuu ihmisten väliselle vuoropuhelulle ja jaetuille käsityksille siitä, mikä heitä uhkaa.
Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria on ehkä paras esimerkki tästä²³³.
Kaksi edellistä tapaa tarkastella uhkia voidaan lukea jollain tasolla relativistisiksi, mutta
on myös tarpeellista esittää *relativistinen* tarkastelumalli vielä omanaan. Tähän malliin
sisältyy tarkastelut, joissa esimerkiksi kyseenalaistetaan vallitseva käsitys uhista, turval-
lisuudesta tai niiden muodostumisesta. Tämä on ominainen tarkastelutapa erilaisille
kriittisille teorioille²³⁴.

Taulukko 1: Valtioon kohdistuvan uhan erilaisia tulkintamalleja

	Tarkastelumalli	Metafora uhan käsitteellisestä
Positivistinen	Systeeminen	”Uhka on järjestelmän ominaisuus”
	Materiaalinen	”Uhka on kykyä ja resursseja kiistää toisen olemassaolo”
	Institutionaalinen	”Uhka on epäonnistumista rakentaa sitä ehkäiseviä normeja”
	Kognitiivinen	”Uhka on riippuvainen sitä tulkitse- vasta toimijasta”
Jälkipositivistinen	Ontologinen	”Uhka on riippuvainen siitä, mil- laiseksi koen itseni, yhteisöni ja sen ulkopuolella olevat”
	Konstruktivistinen	”Uhka on sosiaalinen prosessi”
	Relativistinen	”Uhka on sellainen, jollaiseksi se käsi- tetään”

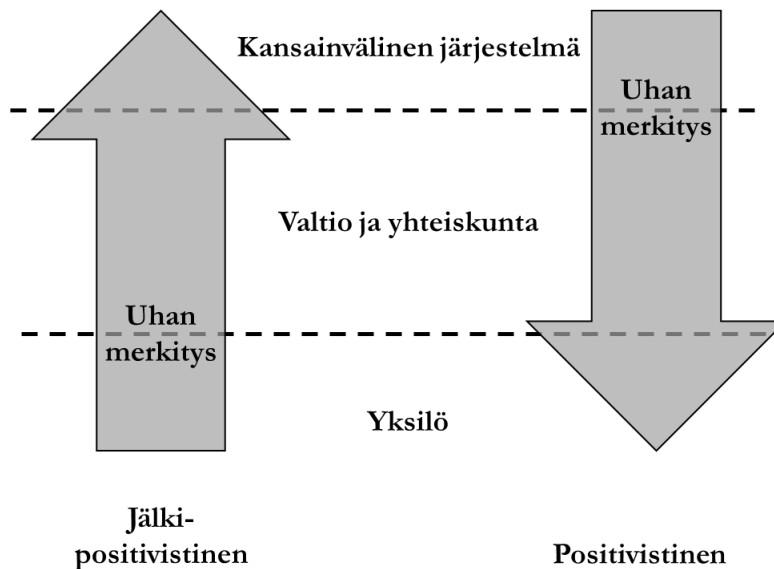
Keskeinen ero positivististen ja jälkipositivististen mallien välillä on siinä, millä tasolla
uhalle annettu merkitys muodostuu. Positivistisessa tulkinnassa uhka on todennetta-
vissa ja olemassa oleva asia tai ominaisuus. Uhan käsitetään olevan olemassa esimer-
kiksi kansainvälisen järjestelmän ominaisuutena tai vieraan valtion aseellisina suoritus-
kykyinä, jolloin merkitys uhalle muodostuu sitä tulkitsevan yksilön tai yhteisön ulko-
puolella. Tässä tapauksessa yksilön rooli on havaintojen tekijänä. Jälkipositivistisessä
tulkinnassa uhka perustuu ihmisten ja yhteisöjen antamista jaetuista merkityksistä
uhan luonteelle, kohteelle ja aiheuttajalle, kuten valtiolle ja kansainväliselle järjestel-
mälle. Tässä tarkastelutavassa ihminen on uhan merkityksen suhteen aktiivinen toi-
mija, eikä vain havainnoitsija. Tällöin merkitys uhalle muodostuu alemmilla tarkaste-
lutasoilla, kuten yksilöiden tai niiden muodostamien yhteisöjen tasolla.

Erilaiset tulkintakehykset eivät ole yksiselitteisiä. Ne eivät ole välttämättä toistensa
kanssa ristiriidassa tai sulje toisiaan pois. Esimerkiksi sotilaallisten kyvykkyyksien tar-
kastelu edellyttää väistämättä joltain osin materiaalista tulkintaa, mutta samalla voi-
daan pohtia ihmisten niille antamia merkityksiä. Ilmiönä ydinasepelote on hyvä esi-
merkki tästä. Vaikka se perustuu viimekädessä materiaaliseen uhkaan kiistää jonkun

²³³ Ks. luku 3.4.2.

²³⁴ Esim. Booth, Ken: *Theory of World Security*. Cambridge University Press, Cambridge 2007, s. 30.

olemassaolo perustavaa laatua olevalla tavalla, perustuu se ilmiönä pitkälti ihmisten kognitiiviseen tulkintaan ja yhteisöjen sille antamiin merkityksiin. Uhka-ajattelun tarkastelu vaatii taas ontologista tulkintaa ihmisen käsityksistä, mutta voi sisältää myös systeemitason tarkastelua. Voidaan esimerkiksi tarkastella, millä tavoin kansalaisten historiaan perustuva identiteetti vaikuttaa siihen, miten he käsittävät geopoliittisen ympäristönsä. Yhdistelemällä näiden elementtejä ja niiden muodostamia tulkintoja voidaan ehkä päästä lähimmäksi valtiota koskevan uhkatodellisuuden kokonaisuutta. Sinällään on luonnollista, ettei yksikään yksittäinen tarkastelu tai tutkimus pysty ottamaan näitä kaikkia tarkastelukulmia huomioon.

Kuva 3: Uhan merkityksen muodostuminen eri tarkastelutasoilla eri tulkintamalleissa

Kansainvälisen politiikan ja strategian tutkimuksen eri teorioita ja koulukuntia voi pitää itsessään omina paradigmoinaan, jonka sisällä myös uhkia ja uhkakäsityksiä tarkastellaan. Tämän tutkimuksen kannalta on kriittistä tiedostaa, että erilaiset tulkintamallit ja oletukset uhasta aiheuttavat todennäköisesti erilaisia johtopäätöksiä uhan vaikutuksista ja uhkakäsityksestä. Erilaiset tutkimuksille asetetut ongelmanasettelut ja tavoitteet johtavat todennäköisesti erilaisten tulkintamallien käyttöön. Päinvastoin eri tulkintamallit saattavat kertoa tutkimuksen tekijän oletuksista ja motiiveista.

Edellä esitetty pohdinta ei ole hypoteesi tai teoria, johon tutkimuksen aineistoa verrataan. Se tulee pikemminkin ymmärtää kirjoittajan omana viitattuun tutkimuskirjallisuuteen perustuvana esiyymmärryksenä valtioon kohdistuvan uhan eri tulkintatavoista ja olemuksesta. Viimeisessä kahdessa luvussa esitetään, miten nämä tarkastelutavat aineistossa ilmenivät.

MONISÄVYINEN TUTKIMUSKENTTÄ – ASiantuntijakysely Venäjän turvallisuuden ja uhkakäsitysten tutkimuksesta

Venäjän uhkakäsityksistä julkaissut tutkimuskenttä todettiin alustavissa hauissa hyvin monimuotoiseksi. Julkaisuja ilmiöstä löytyi tieteellisten aikakauslehtien lisäksi esimerkiksi eri tutkimuslaitoksilta. Tämä tekee systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamisesta haastavan: miten saadaan kartoitukseen otettua huomioon kaikki relevantit julkaisukanavat? Tutkimuksessa tähän ongelmaan vastattiin laatimalla kysely Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntijoille. Kyselyssä kartoitettiin eri julkaisukanavia ja validoitiin erilaisia tutkimuksellisia valintoja. Kysely toteutettiin kesän 2022 aikana ja siihen vastasi lopulta kuusi Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntijaa. Seuraavissa alaluvuissa on kuvattu kyselyn toteuttaminen, sen tulokset, sekä sen tuottamat johtopäätökset. Kysely on esitetty kokonaisuudessaan kysymyksineen liitteessä 1.²³⁵

4.1. Kyselyn toteuttaminen

Kysely on survey-tutkimuksen menetelmä, jolla pyritään standardoidusti keräämään aineisto tietystä perusjoukon otoksesta tai näytteestä. Kyselyssä pyritään saamaan vertailukelpoinen aineisto, jolloin vastaajilta kysytään samaa asiaa tismalleen samalla tavalla. Kyselyn tutkimusasetelma voi olla strukturoitu tai avoin riippuen tutkimusongelmasta. Kyselyä voi käyttää niin laadullisen kuin määrällisen tutkimuksen aineiston keruuseen. Kyselyn eduiksi voi laskea, että se on kustannustehokas tapa kerätä suuriakin määriä aineistoa, ja se mahdollistaa tutkimuskohteille joustavan osallistumisen tutkimukseen.²³⁶

Kysely valikoitui tutkimuksen aineiston keruuta ohjaavan vaiheen metodiksi pääasiassa sen vuoksi, että kysely oli toteuttamistavaltaan kustannustehokas, ja mahdollisti parhaiten suuren asiantuntijajoukon kutsumisen vastaamaan kyselyyn. Sillä ei ollut tarkoitus kerätä tutkimuksen pääaineistoa, vaan ohjata sen keruuta. Kysely oli toteutukseltaan siksi hyvin rajattu, eikä sillä pyritty saamaan aineistoa syvällisemmän analyysin perustaksi.

Kysely toteutettiin verkkokyselynä *Webropol*-palvelun avulla. Verkkokysely mahdollisti suuremman otannan, kun kutsu kyselyyn lähetettiin sähköpostitse ja vastaaminen

²³⁵ *Russia's Threat Perceptions – Interpretations and Their Change in Western Studies 1991-2021*. Kysely Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntijoille. Kesäkuu–syyskuu 2022. Aineisto kirjoittajalla.

²³⁶ Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara: *Tutki ja kirjoita*. 15. uud. p. Tammi, Helsinki 2009. s. 193–194.

kyselyyn tapahtui verkossa. Toteutustapa mahdollisti esimerkiksi asiantuntijoiden kutsumisen kyselyyn laajalta maantieteelliseltä alueelta. Webropol-sovellus helpotti kerätyn datan hallintaa, tuloksien raportointia sekä mahdollisti datan anonyymin käsittelyn. Osallistuminen kyselyyn oli kaikille vastaajille vapaaehtoista, ja hyväksyntä siihen osallistumisesta katsottiin olevan kyselyyn verkossa vastaaminen. Kyselyyn vastaaminen tapahtui anonyymisti, millä pyrittiin laskemaan osallistumisen kynnyistä sekä välttämään turhaa henkilötietojen käsittelyä. Vastausten yksilöimisen ei nähty tuovan tutkimukseen lisäarvoa.

Kyselyn laatimisessa käsiteltiin henkilötietoja kahdella tavalla, ja niiden käsittelyssä on huomioitu Euroopan Unionin yleisen tietosuojasetuksen (2016/679) vaatimukset. Vastaamaan kutsuttavien nimet ja sähköpostiosoitteet kerättiin verkosta heidän edustamiensa organisaatioiden sivuilta. Nämä taltioitiin kyselyyn kutsun lähettämistä varten. Kyselyssä itsessään pyydettiin vastaajia nimeämään muita alan asiantuntijoita, ja näitä nimiä käsiteltiin samalla tavalla henkilötietoina. Henkilötietoja käsiteltiin vain sen aikaa, kun kyselyyn kutsuminen edellytti, ja tiedot poistettiin välittömästi tarpeen poistuttua. Kyselyn kutsun liitteinä kutsuttaville lähetettiin tiedote ja tietosuojailmoitus tutkimuksesta, joissa tarkemmin määriteltiin henkilötietojen käsittelyyn liittyvät yksityiskohdat. Tiedote ja tietosuojailmoitus ovat esitetty liitteissä 2 ja 3.

Kyselyllä haluttiin hyödyntää alan asiantuntijoiden osaamista tutkimuksen aineistonkeruussa, ja siksi valtaosa kyselyn kysymyksistä laadittiin avoimiksi kysymyksiksi. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajien ilmaisun omin sanoin ja vastaajan asiantuntemuksen esille tuomisen mahdollisimman hyvin²³⁷. Kysymykset ovat kuitenkin pyritty strukturoimaan siten, että niihin vastaaminen olisi mahdollisimman helppoa, ja vastaukset palvelisivat mahdollisimman hyvin tutkimuksen ongelmanasettelua sekä kyselyn tavoitetta. Kyselyyn pyrittiin saamaan kansainvälinen vastaajajoukko, ja siksi se toteutettiin kokonaisuudessaan englanniksi.

Kyselyä varten voidaan toteuttaa pilottitutkimus, jossa esimerkiksi kokeillaan kyselylomakkeen toimivuutta ja kysymysten ymmärrettävyyttä²³⁸. Tätä kyselyä varten ei toteutettu pilottitutkimusta, koska siihen ei olisi ollut saatavissa vastaajia, jotka olisivat olleet lähellä kyselyn kohderyhmää. Pilottitutkimuksen toteuttamisella ei olisi pystytty varmistumaan kyselyn kysymysten toimivuudesta kohderyhmälle, ja pahimmillaan se olisi saattanut vääristää käsitystä tästä. Kysely validoitiin ohjaajien toimesta ennen sen toimeenpanoa.

Kysely toteutettiin 21.6.–18.9.2022 välisenä aikana. Ajankohta määräytyi pitkälti tutkimukselle ja opinnoille asetetun aikataulun mukaisesti, eikä sille nähty löytyvän muuta ajankohtaa. Vastausten kerääminen oli myös päätettävä viimeistään tässä vaiheessa, jotta tutkimuksessa pystyttiin siirtymään seuraavaan vaiheeseen. Ajankohta kyselylle

²³⁷ Hirsijärvi, Remes & Sajavaara (2009), s. 198–201.

²³⁸ Hirsijärvi, Remes & Sajavaara (2009), s. 204.

oli hankala, sillä se osui pääosin kiivaimmalle lomakaudelle.

4.2. Otanta ja vastaajat

Kyselyn otanta muodostettiin kahdessa vaiheessa. Kummassakin vaiheessa otanta toteutettiin harkinnanvaraisena. Otantaan pyrittiin saamaan kokeneita länsimaisia Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkijoita, joilla olisi mahdollisimman hyvä ymmärrys aiheen tutkimuskentästä. Siinä käytettiin myös tutkimuksen rajauksen mukaista harkintaa, jossa Venäjällä pääsääntöisesti venäjäksi julkaisevat tutkijat rajattiin pois. Osa esille tulleista asiantuntijoista jouduttiin rajaamaan ulos myös sen vuoksi, ettei heidän yhteystietojaan ollut saatavilla.

Ensimmäisessä vaiheessa kyselyn otanta muodostettiin eliittiotannalla²³⁹. Tässä otanta valittiin kartoittamalla eri Venäjän turvallisuuspolitiikkaa käsitteleviä julkaisuja ja organisaatioita. Julkaisuja olivat esimerkiksi erilaiset Venäjän turvallisuuspolitiikkaa käsittelevät kokoelmateokset. Organisaatioiden osalta kartoitettiin eri tutkimuslaitosten ja akateemisten Venäjän turvallisuuspolitiikkaa tutkivien tutkimusryhmien henkilöstöä sekä kirjoittajan muuten tunnistamia Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntijoita. Tällä tavalla otantaan valikoitui yhteensä 32 henkilöä.

Toisessa vaiheessa otantaa täydennettiin lumipallo-otannalla²⁴⁰. Kyselyyn vastanneita pyydettiin osoittamaan Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntijoita, joilla on paras asiantuntemus Venäjän uhkakäsityksistä (kysymys 8). Kysely lähetettiin edelleen tätä kautta esiin tulleille uusille tunnistetuille asiantuntijoille. Lumipallo-otannalla pyrittiin laajentamaan otantaa, sekä vähentämään kirjoittajan oman subjektiivisen tulkinnan vaikutusta Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimuskentästä ja sen asiantuntijoista. Tällä tavalla otantaan valikoitui kuusi (6) henkilöä lisää. Edellisen perusteella voidaan todeta, että jo ensimmäinen otanta oli hyvin kattava. Yhteensä kutsu kyselyyn osallistumiselle lähetettiin 38 henkilölle. Vastauksista ei noussut esille yhtään niin useasti toistuvaa nimeä, jolla olisi ollut kirjoittajan harkinnan mukaan tutkimuksellista arvoa.

Kyselyyn vastasi lopulta kuusi (6) vastaajaa. Vastaajia oli vähän suhteessa otantaan (noin 16 % otannasta), mutta ilmoituksensa mukaan vastaajat olivat pääosin kokeneita Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkijoita. Siksi jo yksittäisiä vastauksia voi pitää tutkimuksen aineistonkeruun ohjaamiselle arvokkaina. Alhainen vastausprosentti voi joutua useammasta seikasta. Yksi mahdollinen syy on kohderyhmä itsessään, johon kuului esimerkiksi tutkimusryhmien johtajia ja professoreita. Siksi on mahdollista, ettei kohderyhmä priorisoinut kyselyyn vastaamista kovin korkealle muihin työtehtäviinsä nähden. Toinen mahdollinen syy on kyselyn toteutustapa sähköpostikyselyinä, jolloin viesti kyselystä hukkuu helposti muuhun sähköpostivirtaan. Kyselystä tehtiin kaksi muistutusviestiä varsinaisen kutsun lisäksi. Kolmas mahdollinen syy on kyselyn

²³⁹ Eliittiotannasta ks. Tuomi, & Sarajärvi (2018), s. 99.

²⁴⁰ Lumipallo-otannasta ks. Tuomi & Sarajärvi (2018), s. 98–99.

ajoittuminen kesälomasesongin ajalle.

Otanta pyrittiin validoimaan kahdella taustoittavalla kysymyksellä (kysymykset 1 ja 2). Näissä kysyttiin vastaajan kokemusta Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimuksesta sekä vastaajan tuottamien akateemisten julkaisujen määrää. Vastaajista viisi (5) oli tutkinut Venäjän turvallisuuspolitiikkaa yli kymmenen vuotta ja yksi alle viisi vuotta. Vastaajien ilmoittama akateemisten julkaisujen määrä Venäjän turvallisuuspolitiikkaan liittyen kertoi myös vastaajien kokemuksesta. Kolme (3) vastaajista oli julkaissut yli 10 tieteellistä julkaisua koskien Venäjän turvallisuuskysymyksiä, kaksi vastaajaa viidestä kymmeneen julkaisua ja yksi vastaaja alle viisi julkaisua.

Taulukko 2: Vastaajien akateeminen kokemus Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimuksesta

1. How long have you studied Russia's security politics?	n	%
less than 5 years	1	16,7%
over 5 years but less than 10 years	0	0,0%
over 10 years	5	83,3%
2. How many academic publications have you published relating to Russia's security politics?		
less than 5	1	16,7%
over 5 but less than 10	2	33,3%
over 10	3	50,0%

Otannan maantieteellistä jakaumaa pyrittiin selvittämään kahdella kysymyksellä, joissa kysyttiin vastaajien kansallisuutta sekä maata, jossa hän pääsääntöisesti työskentelee (kysymykset 3 ja 4). Kysymyksillä pystytään analysoimaan sitä, onko vastauksissa alueellisia painotuksia. Vastaajista kolme (3) oli kansallisuudeltaan suomalaisia, yksi ruotsalainen, yksi tanskalainen ja yksi britti. Kaikki ilmoittivat työskentelevänsä samassa maassa kuin ilmoittivat kansalaisuudekseen. Suomalaiset olivat vastaajista selkeästi enemmistössä. Kyselyn otannasta oletettavasti Suomessa työskenteleviä oli 12, joten myös tähän nähden vastaajista suomalaiset ovat yllä esitettyinä. Edellinen saattaa aiheuttaa vääristymää vastauksissa esimerkiksi sen osalta, miten uusia asiantuntijoita lumipallo-otannassa tuli ilmi. Toisaalta on kyseenalaista, kuinka paljon kansallisuudella on merkitystä kansainvälisessä akateemisessa maailmassa, ja kuinka se vaikuttaa tutkimuskentän verkostoihin.

Taulukko 3: Vastaajien kansallisuus ja työskentelymaa

3. Your nationality/nationalities	n	4. Country, where you mainly work today	n
Finnish	3	Finland	3
Swedish	1	Sweden	1
Danish	1	Denmark	1
British	1	United Kingdom	1

4.3. Julkaisut ja julkaisualustat

Kyselyn päätavoitteena oli kartoittaa tutkimuskysymysten kannalta relevantit julkaisukanavat. Ennen kyselyn laatimista mahdollisiksi julkaisukanavatyypeiksi tunnistettiin tieteelliset vertaisarvioidut aikakauslehdet, konferenssijulkaisut, eri tutkimuslaitosten tuottamat raportit sekä tutkimuskirjallisuus. Tähän julkaisualustojen rajaukseen vaikutti tutkimusongelmassa määritelty pyrkimys selvittää tiedeyhteisön tulkintoja, jolloin aineistoksi haetaan tieteellisiä tai tieteellistä argumentointia sisältävää tekstiä.

Kysymyksessä 5 kartoitettiin akateemisia vertaisarvioituja aikakauslehtiä tai konferenssijulkaisuja. Kysymyksestä huolimatta vastauksissa tuli esille jo monia eri tutkimuslaitosten julkaisuja. Vastausten perusteella oli tarkoitus täydentää alustavaa tietokantojen kartoitusta, mutta siinä ei tullut esille sellaisia julkaisuja, joita ei olisi löytynyt jo alustavasti valituista tietokannoista. Vastauksissa useammin kuin kerran mainitut julkaisukanavat on esitetty alla olevassa taulukossa. Vastausmäärän vuoksi vastauksista ei voi tehdä johtopäätöksiä siitä, mitä julkaisuja tutkimusyhteisö pitää parhaimpina. Useampia mainintoja saaneita julkaisuja voidaan kuitenkin todennäköisemmin pitää tutkimusyhteisön relevantteina pitäminä julkaisuina. Vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita julkaisevista lehdistä *The Journal of Slavic Military Studies* sai kolme (3) mainintaa. Yli yhden maininnan saivat myös *Foreign Affairs* ja *Europe-Asia Studies*. Muista julkaisukanavista mainintoja jo tässä kysymyksessä saivat esimerkiksi yhdysvaltalainen tutkimuslaitos *RAND*.

Taulukko 4: Vastaajien nimeämät julkaisukanavat (yli yksi maininta)

5. Name maximum 10 publication channels (academic journals/serials or conferences) dealing with Russia's security politics, which you think to be the most relevant in this issue	
Vastaus	Maininnat (n)
RAND (eri julkaisut)*	3
The Journal of Slavic Military Studies	3
Foreign Affairs	2
PONARS	2
War on the Rocks*	2
Europe-Asia Studies	2
RUSI Journal	2
*ei vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita pääasiassa tuottava julkaisukanava	

Seuraavassa kysymyksessä kartoitettiin aihetta tutkivia tutkimuslaitoksia ja ajatuspajoja. Tällä pyrittiin laajentamaan aineistonkeruukanavia tieteellisiä artikkeleja

pääasiassa sisältävien tietokantojen ulkopuolelle. Vastaukset on otettu huomioon valikoidessa kanavia, joihin hakuja kohdistettiin aineistonkeruun yhteydessä. Vastauksissa nousee esille etenkin RAND, joka mainitaan yhtä lukuun ottamatta kaikissa vastauksissa. RUSI saa myös maininnan kolmessa vastauksessa. Muita yli yhden maininnan saaneita julkaisijoita ovat ruotsalainen FOI ja puolalainen OSW.

Taulukko 5: Vastaajien esiintuomat tutkimuslaitokset ja ajatuspajat

Vastaaja	Vastaukset				
1	PONARS	RUSI	RAND	SWF	RIAC
2	RUSI	FOI	NUPI	CSIS	RAND
3	RAND (US)	SWP (Germany)	FOI (Sweden)	FFI (Norway)	OSW (Poland)
4	rusi.org	CNA	RAND	FMSO	FOI
5	ICDS, Estonia	Chatham House, UK	OSW, Poland		
6	National Defense University	RAND			

Kysymyksessä 7 pyrittiin kartoittamaan Venäjän uhkakäsityksiä käsittelevää tutkimuskirjallisuutta. Tarkoituksena tällä oli edelleen laajentaa aineistonkeruuta tietokantojen ulkopuolelle. Vastauksissa vain Roger Kanetin toimittama *Routledge Handbook of Russian Security* mainittiin kahteen kertaan.

4.4. Julkaisutyypit

Viimeisessä kahdessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin valitsemaan heistä paras Venäjän uhkakäsityksiin liittyvän tutkimuksen julkaisutyyppi akateemisista aikausjulkaisuista, tutkimuslaitosten raporteista ja tutkimuskirjallisuudesta. Puolet vastaajista piti parhaana eri tutkimuslaitoksia ja ajatuspajoja, kaksi vastaajaa tutkimuskirjallisuutta ja yksi vastaaja akateemisia aikausjulkaisuja. Vastausten perusteella ei voida todeta yhden julkaisukanavan selvää paremmuutta, ottaen huomioon myös kyselyn vastausmäärä. Viimeisessä avoimessa kysymyksessä pyydettiin vastaajia perustelemaan vastaus edelliseen kysymykseen. Vastaajista viisi kuudesta vastasi kysymykseen. Näidenkään vastausten perusteella on vaikeaa määritellä yhtä toista parempaa julkaisukanavaa, vaan jokaiselle nähtiin oma roolinsa.

Akateemisia aikausilehtiä piti parhaana kanavana vain yksi vastaajista. Vastaajajoukon pienestä määrästä huolimatta tätä voi pitää kiinnostavana havaintona, sillä useimilla tieteenaloilla tieteelliset vertaisarvioituidet aikausjulkaisut ovat arvostetuin tieteellisen keskustelun foorumi. Yhden vastaajan mukaan tieteellisissä artikkeleissa keskitytään useimmin rajatumpiin kokonaisuuksiin, joka tekee niistä käytettävemmän

lähteen uhkakäsityksen kaltaista yksittäistä käsitettä tutkittaessa²⁴¹. Akateemiset artikkelit yhdistetään usein tieteenalan aikaisempaan tutkimukseen, teorioihin ja ilmiöihin, joka nähtiin vastauksissa sekä vahvuutena että heikkoutena. Pyrkimys sitoa havainnot väkisin tieteenalan teorioihin nähtiin irrottavan havainnot todellisuudesta²⁴².

Taulukko 6: Vastaaajien mielestä parhaat lähdetyypit

9. Which of these you prefer the most relevant source on Russian threat assessments or threat perceptions?	n	Per-cent
Academic journals	1	16,7%
Reports from reasearch institutes or think tanks	3	50,0%
Research literature	2	33,3%

Tutkimuslaitosten raportit nähtiin parhaina, kun käsitellään ajankohtaisia ilmiöitä. Raporttien nähtiin tuottavan laadukasta tietoa akateemisia vertaisarvioituja artikkeleja nopeammin. Lisäksi yhden vastaajan mukaan tutkimuslaitosten tuottamat raportit ovat akateemisia vertaisarvioituja artikkeleja vähemmän Venäjän informaatio-operaatioiden vaikutuksen alaisia, ja siten parempia lähteitä:

*Practitioner publications are far more relevant and reliable than academic ones because (a) they are not distorted by trying to apply academic theory (b) they are (definitely not all, but as a rule) less influenced by Russian information campaigns and (c) they are grounded in empirical evidence, and focused on the practical implications of their findings rather than having them divorced from reality.*²⁴³

Kahdessa vastauksessa korostettiin sitä, että eri julkaisut täydentävät toisiaan. Akateemisten artikkelien ja tutkimuskirjallisuuden nähtiin auttavan ilmiöiden ymmärtämisessä ja kontekstoinnissa, kun tutkimuslaitosten toimittamat raportit tarjoavat parasta tietoa ajankohtaisista ilmiöistä:

*If question is about current events, then research institutes provide most interesting research. But if interest is towards root causes and theoretically informed understanding, then academic journals. Basically you need both to do research on this theme.*²⁴⁴

²⁴¹ Kysymys 10 vastaus 4: “Peer-reviewed journals are usually more useful sources, because they tend to focus on single issue, which the concept of a threat perception is.”

²⁴² Kysymys 10 vastaus 2.

²⁴³ Ibid.

²⁴⁴ Kysymys 10, vastaus 5.

*Peer-reviewed journals are usually more useful sources, because they tend to focus on single issue, which the concept of a threat perception is. However, understanding the context requires reading the literature.*²⁴⁵

4.5. Johtopäätökset

Kyselyn perusteella on vaikea tehdä johtopäätöksiä siitä, mitkä yksittäiset julkaisutyypit, julkaisukanavat tai julkaisut olisivat ehdottomasti parempia liittyen Venäjän turvallisuuskysymyksiin tai uhkakäsitykseen. Yhtenä perusteena on kyselyn pieni kuuden vastauksen näyte, joka oli lisäksi keskittynyt suomalaisiin tutkijoihin. Kyselyn luotettavuutta parantaa se, että vastausten perusteella kyselyyn vastasi hyvin kokeneita Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkijoita. Siksi jo yksittäisetkin vastaukset olivat tutkimuksen aineistonkeruun ohjaamisen kannalta äärimmäisen tärkeitä. Tältä osin kyselyn laatimisessa onnistuttiin, sillä ilman vastaajien taustaa selvittäneitä kysymyksiä tällä vastausprosentilla kyselyn luotettavuus olisi jäänyt vähäiseksi.

Vastauksista löytyi selvästi hajontaa. Tämän perusteella voidaan todeta, ettei esitetyistä kysymyksistä todennäköisesti ole olemassa sen kaltaista konsensusta, että tutkimuksen aineistonkeruuta voitaisiin keskittää tiettyihin yksittäisiin julkaisuihin. Kysely vastasi lopulta hyvin siihen tarpeeseen, joka sille oli tässä tutkimuksessa ensisijaisesti asetettu. Kyselyn perusteella pystyttiin vahvistamaan ennakoita kerättyjen julkaisukanavien relevanttiutta, ja tunnistettiin ennalta tunnistamattomia julkaisuja. Tämän perusteella tutkimukseen myöhemmin kerättyä aineistoa voidaan pitää hyvin laajana ja kattavana otantana Venäjän uhkakäsityksiin liittyvästä länsimaisesta tutkimuksesta. Kysely vahvisti osaltaan myös kirjoittajan ennakkokäsityksen tutkimusilmiötä tarkastelevan tutkimuskentän monisävyisyydestä.

²⁴⁵ Kysymys 10, vastaus 4.

TUTKIMUS VENÄJÄN UHKAKÄSITYKSISTÄ 1999–2021 – TUTKIMUSKENTÄN KARTOITUS

Asiantuntijoiden vastausten tukemana toteutettiin tutkimuksen aineistonkeruu. Aineiston hakeminen ja valikointi eivät ole täysin objektiivisia prosesseja, eikä tutkimukseen valikoitua aineistoa voi pitää siksi koko tutkimuskentän kattavana *näytteenä*. Aineiston perusteella tehtyyn analyysiin tulee suhtautua sillä kritiikillä, ettei kaikkea relevanttia aineistoa ole välttämättä saatu osaksi sitä. Aineiston valikointi on toteutettu yksin kirjoittajan toimesta, jolloin jonkun muun arvioinnin perusteella analyysiin olisi voinut valikoitua erilaista aineistoa. Merkittävimpien tutkimusperinteiden ja paradigmojen löytämiseksi ilmiön sisältä näen kuitenkin seuraavassa kuvatun haun tuottaneen riittävän kattavan aineiston. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan aineiston keräämiseksi ja rajaamiseksi toteutettu prosessi mahdollisimman tarkasti, jotta lukijalla olisi mahdollisuus arvioida sen myötä analyysiin valikoituneen aineiston tuottamien johtopäätösten luotettavuutta.

5.1. Aineistonkeruu

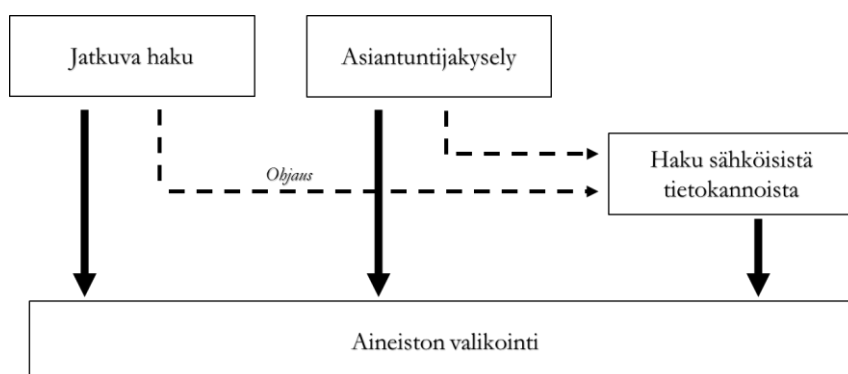
Aineiston haku aloitettiin alustavilla hauilla eri tietokantojen ja erilaisten hakuparametrien kokeilulla. Hakujen perusteella kävi ilmi, että tutkimuskysymyksen kannalta kiinnostavan aineiston rajaaminen sähköisistä tietokannoista oli vaikeaa uhan (*threat*) käsitteen monitulkintaisuuden vuoksi. Uhka käsitteenä ilmenee niin monenlaisessa erilaisessa kontekstissa, että sen rajaaminen koskettamaan vain tutkimuksen kannalta relevantteja makrotason valtiollisia uhkia osoittautui käytännössä pelkin hakuparametrein mahdottomaksi. Toinen tutkimusongelman kannalta hakuparametrein vaikeasti rajattavissa oleva ulottuvuus on näkökulma, missä kiinnostuneita ollaan nimenomaisesti Venäjään kohdistuvista uhista. Tietokannoista hakemalla tulee väistämättä paljon englanninkielistä tutkimusta, jossa käsitellään Venäjää uhkana esimerkiksi Natolle²⁴⁶.

5.1.1. Hakustrategia

Hakustrategia rakennettiin kolmen eri peruslinjan varaan, jatkuvaan hakuun, asiantuntijakyselyyn perustuvaan hakuun sekä sähköisiin tietokantoihin kohdistuvaan hakuun. Jatkuvalle haulle tarkoitetaan läpi tutkimusprosessin jatkuvia hakuja, joita suoritettiin tutkimusaiheeseen perehtymisen yhteydessä sekä tutkimusprosessin aikana ilmenevien tietotarpeiden mukaan. Jatkuvassa haussa valikoituneisiin aineistoihin ja tietokantoihin sisältyy alustavissa hauissa ja tutkimusaiheeseen perehtymisessä löytyneet aineistot ja kanavat, jotka on koettu tarkoituksenmukaiseksi ottaa osaksi analyysiä. Lisäksi tähän lasketaan kaikki tutkimusprosessin aikana ilmi tullut muu materiaali, joka

²⁴⁶ Halulausekkeita ja niiden osumia eri tietokannoissa esitetty taulukossa 7.

on löytynyt muuhun aineistoon perehtymisen yhteydessä. Alustavista hauista ja asiantuntijakyselyistä saatiin perusteita sähköisen haun kohdistamiseksi. Edellisten perusteella valikoitui lopulta tietokannat, julkaisukanavat ja julkaisijat, joihin sähköinen haku kohdistettiin.

Kuva 4: Hakustrategia

5.1.2. Hakuparametrit

Hakulausekkeiden muodostamisessa on hyödynnetty Boolean operaattoreita²⁴⁷. Käytettävän hakulausekkeen muodostaminen perustui esiyymmärrykseen tutkimusongelmaan liittyvästä käsitteistöstä. Lisäksi hakulausekkeen muodostamisessa on hyödynnetty vertaisarviointia, asiantuntija-arviota ohjaajien toimesta sekä suoritettuja koe-hakuja eri tietokantoihin. Hakulausekkeen muodostamisessa koestettuja lausekkeitä sekä niiden eri tietokannoissa tuottamat tulokset ovat esitelty taulukossa 7. Hauissa käytetyksi lähtökohtaiseksi hakulausekkeeksi valittiin:

russia AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")*

Hakusanalla *russia** haku kohdistettiin Venäjään. Sanalla *security* hakua pyrittiin kohdentamaan makrotason turvallisuutta käsittelevään aineistoon²⁴⁸. Termit *threat assessment* ja *threat perception* ovat englanninkielisessä tutkimuksessa ja kirjallisuudessa käytettyjä termejä vastaamaan suomalaisia termejä uhkakuva, uhkakäsitys tai uhka-arvio. Termi *enemy image** eli viholliskuva ei ole alustavien hakujen perusteella yhtä käytetty, mutta sitä käytetään etenkin identiteettiä liittyvässä tutkimuksessa. Muista hakuparametreista merkityksellisin on ajallinen raja. Alustavissa hauissa rajausta tehtiin siten, että hakuihin sisällytettiin 1.1.1991 – 31.12.2021 välillä julkaistu aineisto. Alustavissa hauissa kävi ilmi, että vuonna 1991 julkaistu tutkimus keskittyi vielä Neuvostoliiton uhkakäsityksiin ollen siten tutkimuksen rajauksen ulkopuolella. Lopulta hakuihin

²⁴⁷ Boolean operaattorit ovat yleisesti hakukoneissa käytettyjä hakulausekkeen osia, joilla pystytään hakemaan kaikkia lausekkeen sanoja (AND), joitain niistä (OR) tai poissulkemaan (NOT) niitä. Merkillä * hakusana katkaistaan, jolloin haussa otetaan huomioon myös sanan taivutusmuodot, esim. "russia*" hakusana hakee myös ilmaisut kuten "russia's". Boolean operaattoreista ks. esim. Heinikoski, Ursula:

LibGuides: Tieteellisen Tiedonhankinnan Opas: Boolean Operaattorit OR, AND, NOT [https://libguides oulu.fi/tieteellinentiedonhankinta/Boolean_operaattorit], luettu 10.8.2022.

²⁴⁸ Vrt. "safety".

sisällytettiin välillä 1.1.1992 – 31.12.2021 julkaistu aineisto.

Taulukko 7: Koestetut hakulausekkeet ja niiden hakutulokset eri tietokannoissa²⁴⁹

	Google Scholar	Scopus	Taylor & Francis	Huomiot
russia AND threat	n. 1 060 000	37 816	72 600	Ei sisällytä taivutusmuotoja kuten "russia's"
russia* AND threat*	n. 1 130 000	80 096	93 276	Laajentaa haun eri taivutusmuodoille
russia* AND security AND threat*	n. 696 000	29 178	66 900	Rajaa turvallisuuteen "security"
russia* AND security AND threat* AND military	n. 275 000	11 813	49 424	Rajaa sotilaalliseen turvallisuuteen ja uhkiin
russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*")	n. 16 900	1 878	1 870	Keskittää haun uhkakäsityksistä yleisesti englannin kielessä käytettyihin termeihin
russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*") AND military	n. 16 500	1 203	1 798	Keskittää haun sotilaallisiin uhkakäsityksiin
russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")	n. 16 600	2 019	2 029	Laajentaa haun vihollispuhuntaan

Hakukoneiden ominaisuuksien mukaan hakulauseketta ja eri parametreja jouduttiin muotoilemaan kullekin hakukoneelle sopivaksi, jolloin haut eivät ole kaikilta osin yhteneviä. Kaikissa hakukoneissa esimerkiksi Boolean operaattorit eivät toimineet. Jokaisessa hakukoneessa suoritettiin sen vuoksi koehakuja tutkimusongelman kannalta parhaan tuloksen saavuttamiseksi. Eri hakukoneilla oli myös erilaisia työkaluja rajata hakutuloksia esimerkiksi julkaisun tyyppiin, alueen tai muun seikan mukaan. Käytetyt hakulausekkeet ja -parametrit on esitetty lähteittäin liitteessä 4.

5.1.3. Haun kohdentaminen – tietokannat ja verkkosivustot

Eri julkaisukanavien kartoitus aloitettiin jo koehakuja tehdessä. Koehauissa julkaisukanavien kartoituksessa oli painopisteenä eri tieteellisiä vertaisarvioituja artikkeleja sisältäneet aikakausjulkaisut. Koehakuja suoritettiin Jyväskylän yliopiston ja Maanpuolustuskorkeakoulun kirjastojen hakukoneissa. Julkaisuja kartoitettiin lisäksi Maanpuolustuskorkeakoulun LibGuides-palvelun avulla. Pyrkimyksenä oli tässä vaiheessa löytää Venäjän turvallisuus- ja uhkakäsymyksiä käsitteleviä länsimaisia julkaisuja.

²⁴⁹ Ajallinen rajaus: 1991–2021; Haun kohdentaminen: Koko aineisto; Käyttöoikeus: Jyväskylän yliopisto; Haettu 11.8.2022.

Julkaisut kirjattiin ylös ja niiden perusteella kartoitettiin, minkä tietokantojen kautta julkaisuihin pääsee käsiksi. Näiden kautta syntyi luonnos tietokannoista, joihin varsinaisia hakuja kohdennettaisiin.

Taulukko 8: Käytetyt tietokannat

Tietokanta	Verkko-osoite
Taylor & Francis	https://www.tandfonline.com/
ProQuest	https://www.proquest.com/
SAGE Journal	https://journals.sagepub.com/
JSTOR	https://www.jstor.org/
OpenEditionJournals	https://journals.openedition.org/?lang=en
ScienceDirect	https://www.sciencedirect.com/
ProjectMuse	https://muse.jhu.edu/
Scopus	https://www.scopus.com

Seuraavassa vaiheessa tietokantoja ja lähteitä täydennettiin asiantuntijakyselyn perusteella. Asiantuntijakyselyn perusteella esiin ei tullut enää sellaisia julkaisuja, joiden perusteella hakuun mukaan otettavia tietokantoja olisi tullut lisää. Kyselyn perusteella valikoitiin kaikki tietokantoja täydentävät verkkosivustot. Lopulta hakuja kohdennettiin kahdeksaan (8) eri tietokantaan ja 18 eri verkkosivustoon, jotka on esitetty taulukoissa 8 ja 9. Hakuja kohdennettiin vain lähteisiin, joihin oli joko Jyväskylän yliopiston tai Maanpuolustuskorkeakoulun kirjaston kautta pääsyoikeus.

Taulukko 9: Muut käytetyt lähteet

Julkaisija	Verkko-osoite
PONARS (Program on New Approaches to Research and Security) in Eurasia	https://www.ponarseurasia.org/
RUSI (Royal United Services Institute)	https://rusi.org/
The RAND Corporation	https://www.rand.org/
FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut)	https://www.foi.se/
NUPI (Norwegian Institute of International Affairs)	https://www.nupi.no/en
CSIS (The Center for Strategic and International Studies)	https://www.csis.org/
SWP (Die Stiftung Wissenschaft und Politik)	https://www.swp-berlin.org/en/
FFI (Forsvarets forskningsinstitut)	https://www.ffi.no/en
OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich)	https://www.osw.waw.pl/en
CNA	https://www.cna.org/
FMSO (Foreign Military Studies Office)	https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmso/
ICDS (The International Centre for Defence and Security)	https://icds.ee/en/
CHATHAM HOUSE	https://www.chathamhouse.org/
FIIA (Ulkopoliittinen instituutti)	https://www.fii.fi/
War on the rocks	https://warontherocks.com/
Jamestown	https://jamestown.org/
US Army War College	https://www.armywarcollege.edu/
IISS	https://www.iiss.org/

Tietokannoista on rajattu ulos kaksi merkittävää tietokantaa: *Google Scholar* ja *Web of Science*. Google Scholar kattaa suurimman osan tutkimuksessa käytetyistä tietokannoista. Lisäksi haku kohdistuu laajalle muualle internetiin, jolloin hakutuloksissa on paljon myös erilaisia raportteja ja kirjan osia. Hakukoneen työkalut tulosten rajaamiseen ovat kuitenkin rajatut. Ongelmaksi muodostuu tällöin hakutulosten määrä ja sen sisältämä ei-haluttu aineisto, jonka rajaaminen olisi ollut tutkimuksen ajallisten resursien kannalta haastavaa. Myös työkalut aineiston käsittelyyn ovat Google Scholarissa rajatumpia. Web of Science ei sisältänyt tietokantana sellaisia alustavassa kartoituksessa esille tulleita julkaisuja, joita muissa tietokannoissa ei olisi ollut. Tietokannan hakukoneen ominaisuudet olivat myös muita tietokantoja heikommalla alustavien hakujen perusteella, jonka vuoksi tietokanta päätettiin rajata ulos.

5.1.4. Toteutetut haut ja tulokset

Toteutettujen hakujen tuloksena saatiin yhteensä 8380 hakutulosta eri tietokannoista ja verkkosivustoista. Hakutuloksissa on osin päällekkäisiä tuloksia, sillä esimerkiksi eri tietokannoista hakutuloksiksi tuli samoja artikkeleita. Hakutulosten määrästä eri tietokantojen ja sivustojen välillä ei voi tehdä johtopäätöksiä esimerkiksi tietokantojen kattavuudesta, sillä hakukoneissa käytettiin hyvin erilaisia hakuparametreja. Hauissa pyrittiin hakuparametrien käytöllä rajaamaan hakua mahdollisimman hyvin kuitenkin siten, että mitään relevanttia aineistoa ei jäisi pois.

Osiin verkkosivustoista haku kohdennettiin Googlen ohjelmoidulla haulalla, jos sivuston oman hakukoneen ominaisuudet osoittautuivat riittämättömäksi haun kohdentamiseksi. Osalla sivustoilla hakutuloksissa on myös muunkielistä aineistoa, jos haku on tuottanut parempia tuloksia ilman hakusanoja. Hakuihin käytetyt hakuparametrit sivustoittain ja niiden tuottamat osumat on esitetty liitteessä 4.

5.2. Aineiston rajaus ja valikointi

Tutkimussuunnitelman laatimisen ja esiymmärryksen muodostamisen jälkeen tutkimusilmiöstä laadittiin valintakriteerit aineiston valikoinnille. Valintakriteeristöön valikoidut tekijät johdettiin suoraan tutkimuksen tutkimustehtävästä ja rajauksista. Tekijät, joiden perusteella aineistoa valikoitiin, olivat julkaisuajankohta, julkaisija, lähtökohdat, kohde ja tutkimustulos. Tarkemmat kuvaukset ja kriteerit on esitetty taulukossa 11.

Valintakriteereitä käytettiin haku- ja arviointivaiheissa. Kriteereiden tarkoitus oli haarukoida suuresta aineistomassasta aineisto jatkotarkasteluun. Laadittujen valintakriteerien käyttö ei tehnyt aineiston valikoimisesta täysin objektiivista, vaan niiden soveltaminen edellytti edelleen kirjoittajan laadullista arviointia. Valintakriteerien laatimisella tehtiin aineiston valikointia läpinäkyvämmäksi.

Aineiston valikointi toteutettiin kolmessa vaiheessa, joista kaksi hakuvaiheessa ja viimeinen kartoitus- ja arviointivaiheiden yhteydessä. Ensimmäisessä vaiheessa hakujen

tuottamat aineistot rajattiin otsikon perusteella siten, että selvästi valintakriteereihin sopimattomat ja päällekkäiset hakutulokset rajattiin pois. Ensimmäisen rajauksen jälkeen sähköisten hakujen perusteella saadusta 8380 hakutuloksesta aineisto rajattiin **363** nimikkeeseen. Seuraavassa vaiheessa aineistoa rajattiin niiden tiivistelmien, muun kuvauksen tai aineiston yleiskatsauksen perusteella. Vaiheessa rajattiin pois edelleen selvästi valintakriteereihin sopimaton aineisto. Ennen toista rajausta mukaan otettiin myös asiantuntijakyselyssä esille tullut tutkimuskirjallisuus sekä muu esille tullut aineisto. Toisen rajauksen jälkeen jäljellä oli **210** nimikettä erilaatuista aineistoa.

Taulukko 10: Valintakriteerit

VALINTAKRITEERIT		
	SISÄLLYTYÄ	RAJAA ULOS
Julkaisuajankohta	- Julkaistu 1992–2021	- Julkaistu ennen 1992 - Julkaistu 2021 jälkeen
Kieli	- Englanti	- Muu kuin englanti
Julkaisija	- Julkaistu Euroopassa, Yhdysvalloissa tai Kanadassa - Julkaisija Euroopasta, Yhdysvalloista tai Kanadasta	- Pääosin Venäjällä ja venäjäksi julkaiseva tutkija tai tutkimuslaitos
Lähtökohdat	- Teksti perustuu aineistoon tai näkökulmaan ja analyysin pohjaksi on esitelty lähdeviitteet	- Tekstissä ei ole esitetty aineistoa tai näkökulmaa analyysin perustaksi
Kohde	- Käsittelee Venäjän valtioon tai yhteiskuntaan kohdistuvia uhkia - Käsittelee käsityksiä Venäjän valtioon tai yhteiskuntaan kohdistuvista uhista	- Käsittelee Venäjää uhan lähteenä - Uhan kohteena ei ole Venäjän valtio tai yhteiskunta
Tutkimustulos	- Tulkinta tai käsitys venäläisestä uhkakäsityksestä tai uhka-ajattelusta	- Ei sisällä johtopäätöksiä tai analyysisiä venäläisestä uhkakäsityksestä tai uhka-ajattelusta

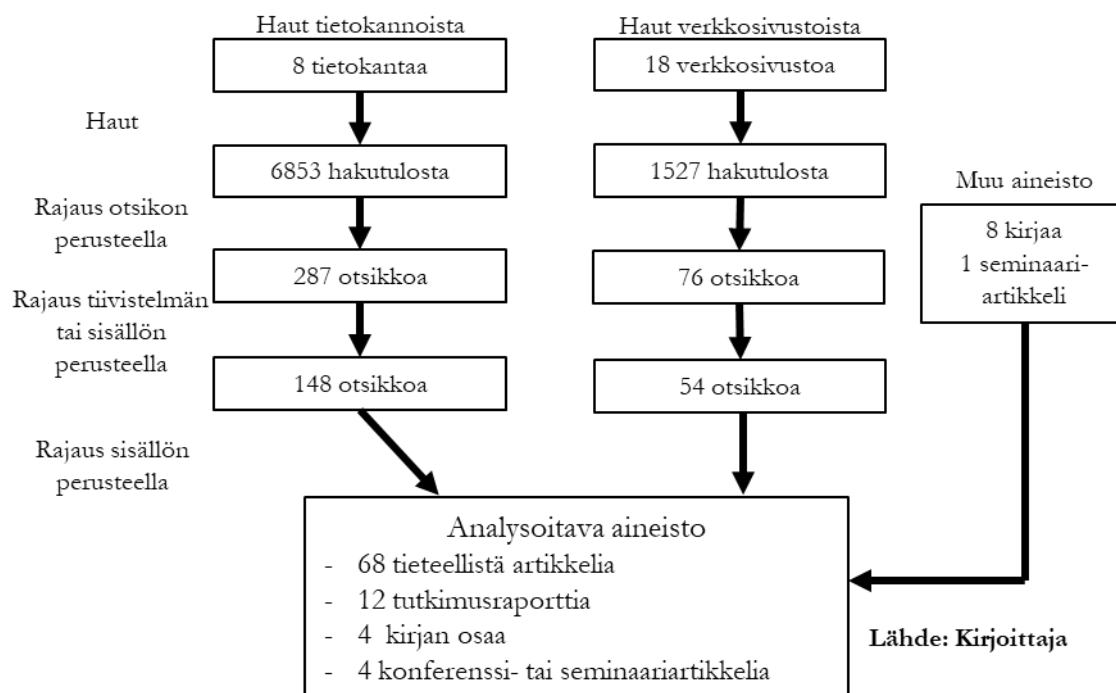
Kolmas rajauskierros suoritettiin kartoitus- ja arviointivaiheen yhteydessä aineistoon tarkemman perehtymisen yhteydessä. Rajauksessa kriteeriksi asetettiin lisäksi, että tutkimuksen tai jonkin osan siitä on kokonaisuudessaan käsiteltävä Venäjän kokemaa uhkaa ja käsityksiä siitä. Tällä pyrittiin edelleen rajaamaan laajaa aineistoa ja kohdentamaan aineistoa paremmin tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Tässä vaiheessa arviointiin myös aineiston laatua. Laadulliseksi lähtökohdaksi otettiin tieteelliset artikkelit, jolloin tutkimuksien tuli olla johdonmukaisesti argumentoitu, kokonaisuudessaan lähdeviitteistetty, ja niiden tuli soveltaa jotain selvästi osoitettavissa olevaa analyysitapaa. Tällä rajauksella rajautui pois esimerkiksi eri tutkimuslaitosten ja ajatuspajojen kommentinomaiset aineistot. Tutkimuskirjallisuudesta analyysin valittiin sellaiset osat, jotka vastasivat näiltä osin muuta aineistoa. Muu tutkimuskirjallisuus rajattiin pois tai niitä käytettiin analyysin taustoittavana materiaalina.

Kartoitus- ja arviointivaiheen yhteydessä tarkennettiin myös analyysin ajallista rajausta. Ennen tarkempaa perehtymistä aineistoon vuosien 1992–1998 välillä julkaistuja nimikkeitä oli 210 nimikkeestä 24 kappaletta. Valtaosaan näistä ei ollut kuitenkaan

pääsyoikeutta Maanpuolustuskorkeakoulun tai Jyväskylän yliopiston kirjastojen tunnuksilla. Kyseisten aineistojen otsikoiden ja tiivistelmien perusteella tehdyn arvon mukaan niiden ei nähty antavan analyysiin sellaista lisäarvoa, että niiden sisällyttäminen analyysiin olisi ollut välttämätöntä, ja ajallisiin resursseihin nähden järkevää. Luonnolliseksi ajalliseksi rajaukseksi nähtiin siten vuosi 1999, mistä lähtien Vladimir Putin on toiminut joko Venäjän federaation pääministerinä tai presidenttinä.

5.3. Aineiston kuvaus ja analyysi tutkimuskentästä

Aineistoksi valikoitiin lopullisten rajauksien jälkeen yhteensä **87** nimikettä. Näistä tieteellisissä aikakauslehdissä julkaistuja vertaisarvioituja artikkeleja on 67 kappaletta, tutkimuslaitosten ja ajatuspajojen tutkimusraportteja 12 kappaletta, konferenssi- tai seminaariartikkeleita neljä (4) kappaletta ja kirjojen osia neljä (4) kappaletta. Nimikkeistä neljä (4) otettiin analyysiin mukaan sähköisten hakujen ja asiantuntijakyselyn ulkopuolelta. Aineiston rajaus vaiheittain on esitetty kuvassa 5. Valikoitu aineisto on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 5.

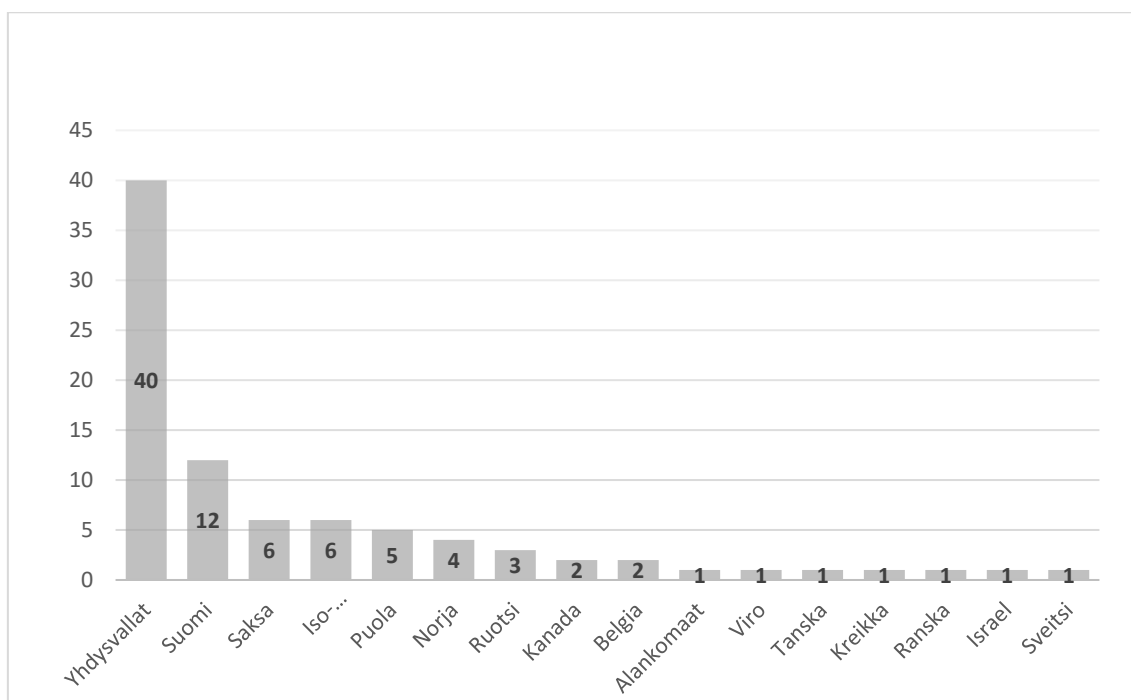

Kuva 5: Aineiston haut ja rajaus vaiheittain (flow chart)

Aineistoa luokiteltiin kirjoittajan tai julkaisijan alueen, julkaisuvuoden, kirjoittajan ja julkaisijan perusteella. Alueellisesti Venäjän uhkakäsityksestä tehty tutkimus painottuu tämän aineiston perusteella selvästi Yhdysvaltoihin, johon luokiteltiin aineistosta noin 46 %. Osaltaan asiaa voi selittää kielellisellä rajauksella, kuitenkin ero esimerkiksi Iso-Britanniaan on merkittävä. Suomella on suhteessa suuri osuus alueellisessa luokittelussa. Tätä voi osaltaan selittää sillä, että kaikki sähköisten hakujen ja asiantuntijakyselyn ulkopuolelta otetut aineistot ovat oletettavasti suomalaisen kirjoittajan (neljä

kappaletta) ja aineiston keruuta ohjanneeseen asiantuntijakyselyyn vastanneista puolet olivat ilmoituksensa mukaan suomalaisia. Näistä tekijöistä huolimatta määrää voi pitää merkityksellisenä. Kokonaisuudessaan neljässä pohjoismaassa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa tehtyä 20 tutkimusta voi pitää merkittävänä määränä (noin 23 % koko aineistosta).

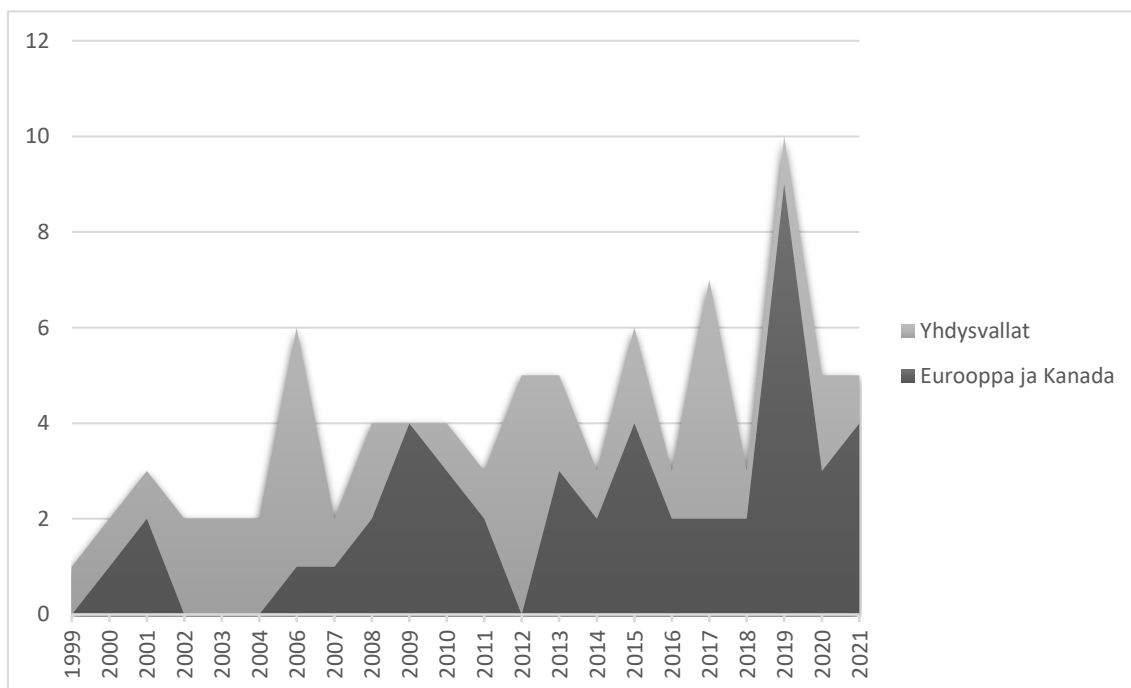
Merkille pantavaa on myös se, mistä Venäjän uhkakäsityksistä tehtyä tutkimusta ei löytynyt. Eurooppalaisista suurista maista Ranskassa tehtyä tutkimusta löytyi vain yksi nimike, eikä esimerkiksi Italiasta yhtään. Tämä herättää kysymykset siitä, onko alueilla tehty Venäjän uhkakäsityksestä tai Venäjän turvallisuuspolitiikasta tutkimusta ylipääntään, vai onko tutkimus julkaistu yksinomaan esimerkiksi ranskaksi tai italiaksi? Kielellinen raja voi olla selittävänä tekijänä myös monien muiden maiden, kuten Saksan ja BENELUX-maiden kohdalla, mutta tätä ei kyetä tämän tutkimuksen puitteissa varmentamaan.

Kuva 6: Nimikkeiden määrä aineistossa alueittain

Julkaisuajan osalta tarkasteltu tutkimus painottuu 2010-luvun loppupuolelle ja mediaani julkaisuvuosisista asettuu vuoteen 2013. Trendi Venäjän uhkakäsityksestä tehdystä tutkimuksesta on tämän tarkastelun perusteella ollut kasvava koko vuosituhannen alun. Trendi todennäköisesti korostuisi, jos analysoitavaan aineistoon olisi sisällytetty myös vuosien 1992–1998 välillä julkaistu tutkimus. Kiinnostuksen kasvu Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kohtaan erilaisten merkittävien tapahtumien, kuten Krimin valtauksen ja vuoden 2008 Venäjän ja Georgian välillä käydyn sodan myötä, on ilmeisin trendiä selittävä syy. Alueittain 2000-luvun alkupuolella tutkimus painottui vahvemmin Yhdysvaltoihin. Vuosikymmenen loppupuolelta alkaen tutkimusta on

tehty tasaisemmin Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Etenkin vuoden 2007 jälkeen vain yksittäisinä vuosina tutkimusta on tehty enemmän Yhdysvalloissa kuin Euroopassa ja Kanadassa. Aineiston kokonaismäärä ja yksittäisinä vuosina julkaistujen tutkimuksien määrät ovat kuitenkin niin pieniä, ettei johtopäätöksiä esim. alueellisten tutkimusintressien muutoksista voi tehdä vain määrällisen tarkastelun perusteella.

Kuva 7: Nimikkeiden määrät aineistossa julkaisuajankohdan ja alueen mukaan

Tutkimuksen kirjoittajissa on merkittävästi hajontaa, eikä tarkastellusta aineistosta löytynyt kuin muutamia selvästi toistuvia nimiä. Yli kaksi kertaa aineistossa toistuvia kirjoittajia on neljä kappaletta. Stephen J. Blankin tutkimuksia valittiin aineistoon kuusi (6) kappaletta. Blank on kokenut yhdysvaltalainen tutkija, jonka erityisalaan kuuluvat Neuvostoliiton ja Venäjän, Yhdysvaltojen sekä Aasian ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset²⁵⁰. Valikoituneissa tutkimuksissa hän käsittelee hyvin laajalti eri Venäjän uhkakäsitykseen liittyviä poliittisstrategisia ja sotilasstrategisia kysymyksiä, kuten niin kutsuttua *informaatiosotaa* sekä ydinasestrategioita²⁵¹. Hänen tutkimuksensa ajoittuvat aineistossa vuosien 2000 ja 2013 välille.

Toinen aineistossa toistuva kokenut yhdysvaltalainen turvallisuuspolitiikan tutkija on Stephen J. Cimbala, kenen tutkimuksia valikoitui aineistoon niin ikään kuusi (6)

²⁵⁰ Foreign Policy Research Institute: *Stephen Blank*. [<https://www.fpri.org/contributor/stephen-blank/>], luettu 23.2.2023.

²⁵¹ Esim. Blank, Stephen J.: *Threats to Russian Security: The View from Moscow*, Strategic Studies Institute, US Army War College 2000, [<http://www.jstor.org/stable/resrep11828>], luettu 23.2.2023; Blank, Stephen: Russian Information Warfare as Domestic Counterinsurgency, *American Foreign Policy Interests* vsk. 35, nro 1 (2013), s. 31–44; Blank, Stephen: Threats to and from Russia: An Assessment, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 21, nro 3 (2008), s. 491–526.

kappaletta. Nämä tutkimukset käsittelevät hyvin pitkälti erilaisia ydinaseisiin ja ohjuspuolustukseen liittyviä kysymyksiä, joissa monissa hän tarkastelee myös venäläisen sotataidollisen ajattelun historiallista kontekstia²⁵². Hänen tutkimuksensa ajoittuvat aineistossa vuosien 2002 ja 2016 välille.

Kolmas kuusi kertaa aineistossa toistuva kirjoittaja on suomalainen Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntija Katri Pynnöniemi. Valikoituneen aineiston osalta hänen tutkimuksensa on julkaistu kokonaisuudessaan vuodesta 2013 eteenpäin. Pynnöniemen tutkimuksessa käsitellään laajasti Venäjän uhkanarratiiveja ja uhka-ajattelua esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin suojaamisen, kansallisten turvallisuusstrategioiden ja venäläisen kansalliskonservatiivisen filosofin Ivan Iljinin ajatusten kontekstissa²⁵³.

Viimeinen yli kaksi kertaa aineistossa toistuva kirjoittaja on Yhdysvalloissa San Diego State Universityssa professorina toimiva Mikhail Alexseev, joka esiintyy kirjoittajana aineistossa viisi (5) kertaa²⁵⁴. Hänen tutkimuksensa aineistossa keskittyy siirtolaisuuteen, maahanmuuttoon ja etnisyyteen liittyviin asenteisiin sekä pelkoihin mm. Venäjän Kauko-Idän kiinalaissiirtolaisuuden näkökulmasta²⁵⁵. Hänen tutkimus ajoittuu aineistossa vuosien 2003 ja 2011 välille.

Edellisestä selviää, että yksittäisillä aktiivisilla tutkijoilla on merkitystä siihen, miten aineistona käytetty tutkimus alueellisesti jakautuu. Esimerkiksi Pynnöniemen tutkimukset kattavat puolet Suomeen luokitellusta tutkimuksesta, samoin edellä mainitun kolmen yhdysvaltalaisen tutkijan 17 tutkimusta kattaa lähes puolet 40 Yhdysvaltoihin luokitellusta tutkimuksesta. Yksittäisten tutkijoiden panosta voi pitää siten merkittävänä, minkälaiseksi tutkimusintressit Venäjän uhkakäsityksestä ovat alueellisesti kehittyneet.

Kirjoittajien tapaan myös julkaisijoissa esiintyi paljon hajontaa. Tieteellisistä aikakausjulkaisuista kuitenkin selvästi eniten aineistossa esiintyy *The Journal of Slavic Military Studies*, joka on vuodesta 1988 saakka ilmestynyt Keski- ja Itä-Euroopan maiden sekä Venäjän sotilaskysymyksiin ja historiaan erikoistunut aikakausjulkaisu. Lehdessä julkaistut artikkelit muodostavat yhteensä noin 16 % koko aineistosta. Tämän perusteella

²⁵² Esim. Cimbala, Stephen J.: The Initial Period of War: Russia's Soviet Heritage, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 15, nro 2 (2002), s. 59–88; Cimbala, Stephen J.: Russian Threat Perceptions and Security Policies: Soviet Shadows and Contemporary Challenges, *The Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies*. *Pipss.org*, nro Issue 14/15 (2013).

²⁵³ Esim. Pynnöniemi, Katri, & Irina Busygina: Critical Infrastructure Protection and Russia's Hybrid Regime, *European Security* vsk. 22, nro 4 (2013), s. 559–575; Pynnöniemi, Katri: Russia's National Security Strategy: Analysis of Conceptual Evolution, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 31, nro 2 (2018), s. 240–256; Pynnöniemi (2021).

²⁵⁴ San Diego State University -verkkosivut: *Mikhail Alexseev* [<https://ou-politicalscience.sdsu.edu/people/alexseev.aspx>], luettu 23.2.2023.

²⁵⁵ Esim. Alexseev, Mikhail A., & C. Richard Hofstetter: Russia, China, and the Immigration Security Dilemma, *Political Science Quarterly* vsk. 121, nro 1 (2006), s. 1–32; Alexseev, Mikhail A.: Majority and Minority Xenophobia in Russia: The Importance of Being Titulars, *Post-Soviet Affairs* vsk. 26, nro 2 (2010), s. 89–120.

julkaisua voi pitää merkittävänä alustana tutkimusilmiöstä käydylle tieteelliselle keskustelulle. Tämä vahvistaa myös asiantuntijakyselyn tulosta, jossa julkaisu mainittiin vastauksissa aikakausijulkaisuista useimmin²⁵⁶. Muita yli kaksi kertaa aineistossa toistuvia aikakausijulkaisuja ovat puolustuskysymyksiin erikoistunut *Comparative Strategy* ja entisten Neuvostotasavaltojen yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin erikoistunut *Post-Soviet Affairs*. Yleisesti aineistossa toistuvat joko puolustuskysymyksiin ja strategiaan erikoistuneet julkaisut, tai alueellisesti Venäjälle ja Euraasiaan keskittyneet julkaisut.

Muista julkaisijoista ei noussut esille yhtään merkittävästi erottuvaa tahoja. Tutkimuslaitoksista ja ajatuspajoista kaksi kertaa tai sen yli toistuvia julkaisijoita ovat puolalainen erityisesti entisen Neuvostoliiton alueen yhteiskunnalliseen tutkimukseen keskittynyt *OSW* (eng. *Centre for Eastern Studies*) sekä puolustusalan tutkimukseen keskittyneet norjalainen FFI (eng. *Norwegian Defence Research Establishment*) ja ruotsalainen FOI (eng. *Swedish Defence Research Agency*).

Taulukko 11: Eniten aineistossa esiintyvät julkaisijat ja JUFO-luokka (yli yksi otsikko)²⁵⁷

Julkaisija	Otsikoiden määrä	JUFO-luokka
The Journal of Slavic Military Studies	14	1
Comparative Strategy	5	1
OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich)	4	Tuntematon
Post-Soviet Affairs	4	2
Helsinki University Press*	3	1
RAND	2	1
Political Science Quarterly	2	1
Media, War & Conflict	2	Tuntematon
Contemporary Politics	2	1
FFI (Forsvarets forskningsinstitut)	2	Tuntematon
Defense & Security Analysis	2	Tuntematon
Journal of Peace Research	2	3
European Conference on Information Warfare and Security, ECCWS	2	Tuntematon
Orbis	2	1
European Security	2	1
Problems of Post-Communism	2	1
Europe-Asia Studies	2	2
FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut)	2	Tuntematon

* Kaikki kolme otsikkoa yhdestä teoksesta

²⁵⁶ Kolmessa vastauksessa kuudesta, ks. taulukko 4 s. 50.

²⁵⁷ Julkaisufoorumi (JUFO) on suomalaisen tiedeyhteisön ylläpitämä tutkimuksen laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Julkaisufoorumi luokittelee julkaisut neliportaisella asteikolla niiden laadun perusteella, joista 0 on alin (ei täytä perustason kriteerejä) ja 3 on korkein (korkein taso). Tasoa 1 pidetään perustasona. Tiedot on haettu JUFO-portaalista [<https://jfp.csc.fi/>] 14.11.2022.

MIKÄ VENÄJÄÄ UHKAA? – LÄNSIMAISEN TUTKIMUSKENTÄN METANARRATIIVIT JA TULKINNAT

A inestoksi valikoituneesta 87 tutkimuksesta löytyi neljä erilaista tutkimuksellista näkökulmaa, joista kukin sisältää omanlaisensa metanarratiivin Venäjän uhkakäsityksestä: poliittisstrateginen, sotilasstrateginen, historiallinen ja sosiologinen. Nämä näkökulmat muodostivat toisistaan eroavat käsitteelliset, teoreettiset, metodiset ja aineistolliset kokonaisuudet.

Tutkimuksista löydettiin lisäksi kaksi avainulottuvuutta, jotka sisältyivät valtaosaan tutkimuksista niiden näkökulmasta riippumatta: Venäjän suhde länteen ja Yhdysvaltoihin, sekä Venäjän uhkanarratiivien motiivit. Näiden ulottuvuuksien osalta tutkimuksesta ei löydetty merkittävää hajontaa, joka olisi ollut perusteltavissa erilaisilla tutkimuksellisilla näkökulmilla. Ennemmin tutkimuksen kysymyksenasetteluja, kiinnostuksenkohteita ja teemoja vaikuttivat selittävän globaalissa turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset sekä ajankohtaiset poliittiset kysymykset.

Venäjän suhteesta länteen tutkimuksesta löydettiin kolme ajallista kokonaisuutta. Vuosien 1999–2007 välillä tutkimuskenttä kuvaa suhteita Venäjän ja lännen syvenevänä yhteistyönä, johon liittyy kuitenkin paljon varauksellisuutta Venäjän puolelta. Vuosien 2007–2014 tutkimuksesta piirtyy kuva kriisiytyvistä suhteista, jossa Venäjä kehystää länttä yhä enemmän uhkana sille. Viimeisessä vuosien 2015–2021 ajanjaksoissa länsimainen tutkimuskenttä pyrkii selvästi ymmärtämään konfliktiksi muuttuneita suhteita, sekä kontekstoimaan Venäjän vihamielisiä narratiiveja Yhdysvalloista ja lännestä. Valtaosa tutkimuksesta läpi tarkastelujakson suhtautuu kriittisesti Venäjän uhkanarratiivien motiiveihin ja vaikuttimiin. Venäjän uhkakäsitystä kuvataan liioitteluksi ja todellisuudelle vieraaksi. Syiksi tälle katsotaan olevan esimerkiksi tarve Venäjän poliittisen eliitin valta-aseman turvaamiselle tai oman sisä- ja ulkopoliittisen toiminnan legitimoimiselle.

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tarkemmin edellä mainittuja näkökulmia ja avainulottuvuuksia. Ensin esitellään neljä metodisiin näkökulmiin perustuvaa metanarratiivia, ja esitetään niiden alle luetuista tutkimuksista löytyneitä teemoja, käsitteitä, teorioita, menetelmiä ja aineistoja. Tämän jälkeen tarkastellaan kolmea tutkimuksesta löytynyttä ajallista kokonaisuutta sekä tutkimuksen kriittistä kuvausta Venäjän uhkanarratiivien motiiveista ja käytöstä.

6.1. Näkökulmat Venäjän uhkakäsityksien tulkitsemiselle

Tutkimusten metodologisista perusteista hahmoteltiin neljä erilaista näkökulmaa, joiden kautta Venäjän uhkakäsityksiä on tarkasteltu. Poliittisstrategisen näkökulman tutkimus katsoo, että *Venäjän uhkakäsitys on johdateltavissa julkituoduista diskursseista, viesteistä ja toimista*, kun sotilasstrateginen näkökulma näkee uhkakäsityksen perustuvan *sotilaallisiin suorituskykyihin ja niiden tasapainoon*. Historiallinen näkökulma sisältää paljon yhtäläisyyksiä kahden edellisen näkökulman kanssa, mutta näkee *menneet tapahtumat ja historiallisen itseymmärryksen* keskeisenä uhkakäsitykselle. Sosiologinen näkökulma eroaa metodologisesti selkeimmin kolmesta edellisestä, ja katsoo uhkakäsityksen ilmenevän *kansalaisten ja eliitin asenteissa, mielipiteissä, normeissa ja arvoissa*.

Taulukko 12: Tutkimukselliset näkökulmat Venäjän uhkakäsityksen tulkitsemiselle

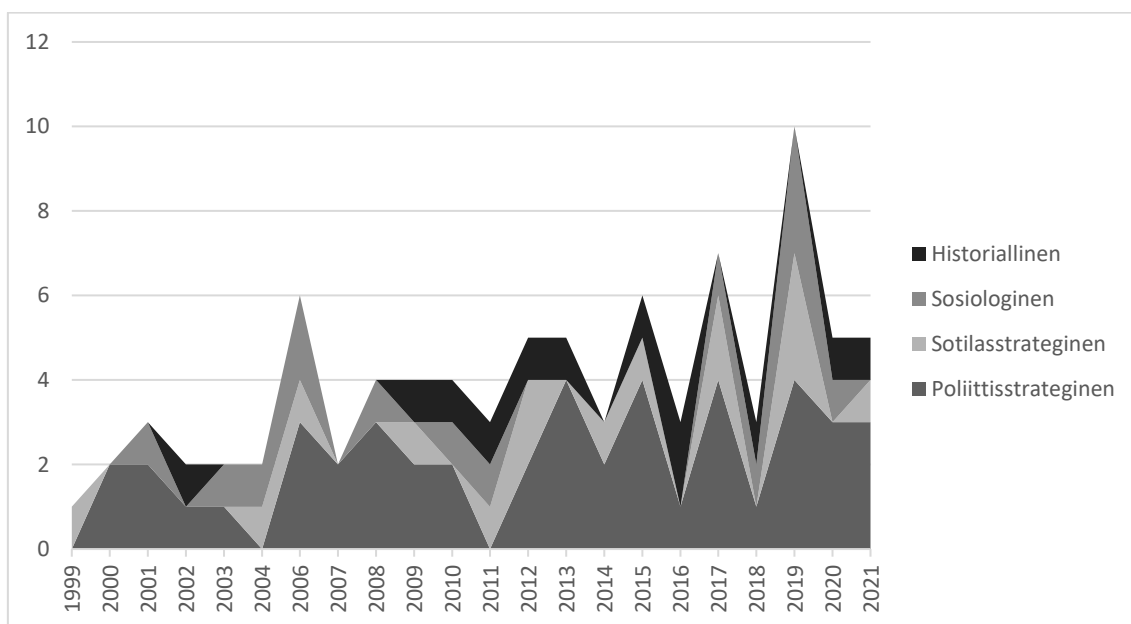
	NÄKÖKULMAT			
	Poliittisstrateginen	Sotilasstrateginen	Historiallinen	Sosiologinen
Määritelmä	Uhkakäsityksiä tarkastellaan merkittävien tekstiaineistojen kuten päätöksentekijöiden julkilausumien ja virallisasiakirjojen perusteella	Uhkakäsityksiä tarkastellaan eri sotilaallisten suorituskykyjen ja niiden tasapainon kautta esim. laadullisesti, määrällisesti ja maantieteellisesti	Uhkakäsityksiä tarkastellaan erilaisiin historiallisiin tapahtumiin ja käsitäisiin perustuen	Uhkakäsityksiä tarkastellaan selvittämällä eri ihmisryhmien ja yksilöiden käsityksiä uhasta.
Metodologiset erityispiirteet	Tulkinnallinen, luova ja kriittinen tutkimusote, tekstianalyysi ja erilaiset julkiset tekstiaineistot	Sotilaallisten suorituskykyjen laadullinen ja määrällinen analysointi myös suhteessa maantieteeseen, ennakointiin pyrkivät menetelmät	Tulkinnallinen, luova ja kriittinen tutkimusote, tekstianalyysi ja historialliset tekstiaineistot sekä tapahtumat	Määrällinen ja selittävä tutkimusote, deduktiivinen ja vertaileva analyysi
Metanarratiivi Venäjän uhkakäsityksestä	Venäjän uhkakäsitys on johdateltavissa julkituoduista diskursseista, viesteistä ja toimista	Venäjän uhkakäsitys perustuu sotilaallisiin suorituskykyihin ja niiden tasapainoon	Venäjän uhkakäsitys rakentuu menneiden tapahtumien ja historiallisen itseymmärryksen perusteella	Venäjän uhkakäsitys näkyy kansalaisten ja eliitin asenteissa, mielipiteissä, normeissa ja arvoissa
Esimerkki	Skak, Mette: <i>Russian strategic culture: the role of today's chekisty</i> (2016)	Cimbala, Stephen: <i>Missile Defense Malpractice: U.S.-Russian Relations and Nuclear Fallacy</i> (2012)	Parpei, Kati: <i>Enemy Images in the Russian National Narrative</i> (2021)	Sherlock, Thomas: <i>Russian Society and Foreign Policy: Mass and Elite Orientations After Crimea</i> (2020)

Erilaiset näkökulmat sisältävät paljon yhtäläisyyksiä ja yksi tutkimus saattaa sisältää analyysiä useampaa näkökulmaa hyväksikäyttäen. Siksi näkökulmien erottelua ei voi pitää yksiselitteisenä. Näkökulmien on kuitenkin tarkoitus ennemmin kuvata tutkimusten metodologisia metanarratiiveja, kuin toimia yksiselitteisinä yläluokkina aineistolle. Tästä huolimatta aineisto on pyritty luokittelemaan näiden näkökulmien mukaan. Tällä pyrittiin varmistamaan, ettei aineistosta jäänyt löytymättä jotain näistä

selkeästi eroavia näkökulmia. Luokittelun avulla pystytään myös tarkastelemaan, millä tavoin eri näkökulmat ovat ilmenneet tutkimuskentässä tarkastelujakson aikana. Luokittelu on tehty kunkin tutkimuksen kohdalla vain yhteen luokkaan, vaikka moni tutkimus saattoi sisältää analyysiä eri näkökulmista.

Poliittisstrateginen näkökulma esiintyy aineistossa selvästi eniten. Tutkimuksista 46 eli noin 53 % luokiteltiin tämän näkökulman alle. Myös monet muihin näkökulmiin luetuista tutkimuksista käytti poliittisstrategisen näkökulman metodologisen kehyksen osia vähintään aiheen taustoitukseen. Sitä voi siksi pitää perustellusti merkittävimpänä Venäjän uhkakäsitystä tulkinneena näkökulmana länsimaisessa tutkimuksessa tällä tarkastelujaksolla.

Myös muut näkökulmat esiintyvät suhteellisen tasaisesti aineistossa koko tarkastelujakson ajan. Sotilasstrategisen näkökulman sisältäväksi tutkimukseksi luettiin 15 tutkimusta, historiallisen näkökulman 13 tutkimusta ja sosiologisen näkökulman samoin 13 tutkimusta. Siksi olisikin väärin sanoa, että poliittisstrateginen näkökulma olisi yksin ollut tutkimuksen vallitsevana paradigmana. Tätä näkemystä vahvistaa myös se, että eri näkökulmia on tutkimuskentässä esiintynyt kohtalaisen tasaisesti koko tarkastelujaksolla.

Kuva 8: Näkökulmien ilmaantuvuus vuosittain

Merkille pantavana voi kuitenkin pitää historiallisen näkökulman tutkimusten painotumista vuoden 2008 jälkeiseen aikaan ja sosiologisen tutkimuksen puuttumista vuosien 2011 ja 2017 välillä. Historiallisen näkökulman ajoittumista voi selittää historiallisen kontekstoinnin lisääntynyt tarve tulkitessa Venäjän ja lännen uudelleen kriisiytyneitä suhteita vuoden 2008 jälkeen. Sosiologiselle näkökulmalle voi nähdä tulleen entistä suurempi tarve vuoden 2014 jälkeen sen selvittämiseksi, kuinka hyväksyttävänä

Venäjällä kansalaiset pitivät hallinnon aggressiivista ulkopoliittikkaa ja millainen tuki sille oli. Toisaalta tutkimusten kokonaismäärä on niin pieni, ettei asiasta pysty tekemään kovin varmoja johtopäätöksiä tämän tutkimuksen puitteissa.

6.1.1. Uhkakäsitys diskursseina ja viesteinä

Poliittisstrateginen näkökulma käyttää politiikan tutkimukselle tyypillistä metodologista kehystä. Näkökulman sisältävä tutkimus keskittyy päätöksentekijöiden, erilaisten eliittien ja muiden vaikuttavien tahojen julkituotujen viestien tulkitsemiseen, sekä erilaisten poliittisten prosessien tuottamien asiakirja-aineistojen tutkimiseen. Siksi näkökulman omaavan tutkimuksen voidaan ymmärtää katsovan, että *Venäjän uhkakäsitys on johdateltavissa julkituoduista diskursseista, viesteistä ja toimista*.

Erilaiset julkaistut tekstiaineistot ovat siksi merkittäviä poliittisstrategiselle näkökulmalle. Aineistot eivät tutkimuksissa ole useinkaan kovin koherentteja, vaan moni tutkimus käyttää monia erilaisia aineistotyyppisiä argumentointiinsa²⁵⁸. Venäjän uhkakäsityksen tapauksessa yksi käytetty aineisto on poliittisen ja sotilaallisen eliitin puheet sekä lausunnot²⁵⁹. Näiden aineistojen käytön voi nähdä perustuvan politiikan tutkimukselle yleiseen olettamukseen, jossa *puheet ovat tekoja*. Tässä kontekstissa esiintyy käsitteitä ja teorioita, kuten *strateginen kommunikaatio* ja *strateginen narratiivi*, jotka tarkoittavat esimerkiksi valtiojohdon tavoitteellista ja koordinoitua viestintää sekä kertomuksia²⁶⁰.

Toinen merkittävä aineistoluokka ovat erilaiset poliittisten prosessien synnyttämät julkisasiakirjat, mihin kuuluvat esimerkiksi erilaiset turvallisuuspolitiikan ohjausasiakirjat sekä lainsäädäntö. Venäjän uhkakäsityksiä tulkitessa yksi käytetyimmistä aineistoista ovat väliajoin päivitettävät ohjausasiakirjat, kuten Venäjän *sotilasdoktriinit* sekä *kansallisen turvallisuuden strategiat ja konseptit*, joiden analysoinnin voi katsoa muodostavan tutkimusilmion sisällä oman tutkimushaaransa²⁶¹. Lainsäädäntöä tarkastellaan esimerkiksi kybertoimintaympäristön säätelyn ja energiaturvallisuuden kehyksissä²⁶². Kolmas

²⁵⁸ Ks. esim. Blank (2008), s. 491–526.

²⁵⁹ Esim. Pynnöniemi (2021); Laine, Veera: Evolution of Russia's 'Others' in Presidential Discourse in 2000–2020 teoksessa *Nexus of patriotism and militarism in Russia: a quest for internal cohesion*. Pynnöniemi, K. (ed.) Helsinki University Press, 2021, s. 49–80; Sjøstedt, Roxanna: Exploring the Construction of Threats: The Securitization of HIV/AIDS in Russia, *Security Dialogue* vsk. 39, nro 1 (2008), s. 7–29.

²⁶⁰ Esim. Pynnöniemi (2021); Claessen, Eva: The Making of a Narrative: The Use of Geopolitical Othering in Russian Strategic Narratives during the Ukraine Crisis, *Media, War & Conflict*, 2021, s. 1–18; Khaldarova, Irina: Brother or 'Other'? Transformation of Strategic Narratives in Russian Television News during the Ukrainian Crisis, *Media, War & Conflict* vsk. 14, nro 1 (2021), s. 3–20.

²⁶¹ Esim. Haas, Marcel de: An Analysis of Soviet, CIS and Russian Military Doctrines 1990–2000, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 14, nro 4 (2001), s. 1–34; Schneider, Mark: The Nuclear Forces and Doctrine of the Russian Federation, *Comparative Strategy* vsk. 27, nro 5 (2008), s. 397–425; Dimitrakopoulou, Sophia, & Dr Andrew Liaropoulos: RUSSIA'S NATIONAL SECURITY STRATEGY TO 2020: A GREAT POWER IN THE MAKING?, *Caucasian Review of International Affairs* vsk. 4, nro 1 (2010), s. 35–42, s. 8; Pynnöniemi (2018), s. 240–256. Esimerkiksi sotilasdoktriinin roolista Venäjän sotilaspolitiikassa ks. Forsström (2016), s. 1–6.

²⁶² Esim. Bruusgaard, Kristin Ven: *Protecting the Energy Weapon – New Tasks for the Russian Armed Forces?* FFI, 2007 [<https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgegearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/1987/07-00141.pdf>], luettu 21.11.2022; Kari, Martti: Protecting the besieged cyber

merkittävä aineistoluokka ovat erilaiset julkaisut, joissa esimerkiksi merkittävät venäläiset tieteen tekijät ja ajattelijat esittävät ajatuksiaan, sekä käyvät keskustelua tutkimusilmistöön liittyvistä aiheista²⁶³.

Poliittisstrateginen näkökulma tarkastelee näitä tekstiaineistoja erilaisin tekstianalyysin keinoin. Tutkimusote on yleisesti hermeneuttinen ja tulkitseva, jossa tekstiaineistoista, kuten puheista ja julkisiasiakirjoista pyritään havaitsemaan erilaisia merkityssisältöjä. Tulkintaa tehdään esimerkiksi ajankohtaisten poliittisten kysymysten ja turvallisuusympäristön kontekstissa. Analyysiä voi pitää siksi pääosin abduktiivisena, joskin esimerkkejä myös induktiivisen ja deduktiivisen analyysin soveltamisesta löytyy aineistosta²⁶⁴. Myös historiallista analyysiä käytetään hyväksi argumentaatioissa, jossa analyysiä sidotaan toteutuneisiin havaittavissa oleviin tapahtumiin, kuten sotiin²⁶⁵.

Näkökulma keskittyy aineistonsa puolesta yleisesti ajankohtaisiin poliittisiin kysymyksiin. Vuosituhannen alussa yksi selvästi hallitseva teema oli terrorismi, separatismi ja terrorismin vastainen sota. Tutkimuksessa esiintyy globaali islamistinen terrorismi sekä Venäjän sisäinen separatismi, etenkin Tšetšenian kysymys²⁶⁶. Merkittävä läpi tutkimuksen ilmenevä teema on suurvaltasuhteet ja tässä kehityksessä etenkin Venäjän suhtautuminen länsimaihin. Vuosituhannen alussa tutkimuksessa käsiteltiin etenkin Venäjän suhtautumista Naton laajentumiseen ja Naton roolin muuttumiseen Jugoslavian vuoden 1999 tapahtumien kontekstissa²⁶⁷. Myös terrorismi, sen vastainen yhdysvaltalaisjohtoinen sota sekä sen varjolla toteutetut operaatiot Irakissa ja Afganistanissa linkittyvät näiden käsitysten tulkitsemiseen²⁶⁸. Myöhemmin suhteiden kehityksessä Venäjän uhkakäsityksiä tarkastellaan paljon esimerkiksi Eurooppaan suunnitellun

fortress: Russia's response to cyber threats. teoksessa *ECCWS 2019: Proceedings of the 18th European Conference on Cyber Warfare and Security*. T. Cruz, & P. Simoes (eds.). 2019, s. 685–691.

²⁶³ Esim. Kaczmarek, Marcin et al.: *The Bear Watches the Dragon: The Russian Debate on China*. Ośrodek Studiów Wschodnich, 2013, [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_31_en_net.pdf], luettu 17.2.2023.; Tsypkin, Mikhail: Russian Politics, Policy-Making and American Missile Defence, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* vsk. 85, nro 4 (2009), s. 781–799.

²⁶⁴ Induktiivinen analyysi Grounded Theorya hyödyntäen ks. Kari (2019) ja Deduktiivinen analyysi ks. esim. Bock, Andreas M, Ingo Henneberg, & Friedrich Plank: "If you compress the spring, it will snap back hard": The Ukrainian crisis and the balance of threat theory, *International Journal* vsk. 70, nro 1 (2015), s. 101–109.

²⁶⁵ Esim. Blank, Stephen: An Ambivalent War: Russia's War on Terrorism, *Small Wars & Insurgencies* vsk. 14, nro 1 (2003), s. 127–150.

²⁶⁶ Esim. Blank (2003); Oldberg, Ingmar: *The War on Terrorism in Russian Foreign Policy*, FOI 2006, [<https://foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--2155—SE>], luettu 21.11.2022; Andréen, Rolf-Inge Vogt: *Terrorism and Organised Crime in Post-Soviet Russia*, FFI 2001, [<https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/2452/01-03417.pdf>], luettu 21.11.2022.

²⁶⁷ Blank (2000); de Haas (2001), s. 1–34. Aineistossa käytetään pääosin Naton laajentumisesta termiä "enlargement" ja "expansion". Suomenkielistä käsitettä "laajentuminen" voi pitää osaltaan ongelmallisena puhuttaessa Naton tai EU:n kaltaisista liittoumista. Sen kautta saattaa saada väärän kuvan liittouman aktiivisesta roolista, vaikka tosiasiaa näihin järjestöihin hakeudutaan, eikä jouduta pakonomaisesti Suomen kieleen käsite on kuitenkin vakiintunut kuvaamaan järjestöjen uusien jäsenien hyväksymistä (myös EU:n kohdalla), eikä suomessa ole englannin kielelle vastaavaa vivahde-eron omaavaa synonyymiä (vrt. *enlargement* ja *expansion*). Siksi en koe mielekkäänä jonkun muun käsitteen käyttöä.

²⁶⁸ Oldberg (2006); Cross, Sharyl: Russia's Relationship with the United States/NATO in the US-Led Global War on Terrorism, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 19, nro 2 (2006), s. 175–192.

ohjuspuolustusjärjestelmän sekä Ukrainan kysymyksen kautta²⁶⁹. Myös Venäjän suhdetta Kiinaan tarkastellaan tutkimuksessa²⁷⁰.

Venäjän ja länsimaiden suhteeseen linkittyy myös kaksi keskeistä tutkimuksesta esille nousevaa käsitettä tai teemaa, joilla Venäjä on käsitteellistänyt omia uhkakäsityksiään etenkin 2010-luvulta alkaen. Nämä ovat *informaatiosota* ja *väri vallankumous*. Kumpaankin käsitteeseen liittyy ajatus ulkoisten ja sisäisten uhkien synteestistä, jossa ulkoiset vihamieliset voimat uhkaavat Venäjää sisältä käsin²⁷¹. Niiden voidaan tulkita olevan osiltaan samaa ilmiötä.

Informaatiosodasta (ven. информационная война) käytetään myös käsitettä informaatiokamppailu (ven. информационное противоборство tai информационная борьба)²⁷². Informaatiosota sisältää sekä teknisen että psykologisen ulottuvuuden ja ajatus siitä perustuu 2000-luvun informaatioteknologian kehitykselle. Informaatiosotaa kuvataan venäläiseen keskusteluun ja asiakirjoihin perustuen ei-aseellisena sodankäynnin tai kamppailun muotona, jonka tavoitteena on vaikuttaa haitallisesti kohteensa tietoinfrastruktuuriin sekä kansalaisten ja eliittien mieliin. Informaatiosota nähdään Venäjällä keskeisenä osana nykyaikaista sodankäyntiä ja keskeiseksi osaksi länsimaista keinovalikoimaa Venäjää vastaan. Ensimmäisen kerran käsite esiintyi tutkimuksessa jo vuonna 2000.²⁷³

Väri vallankumous (ven. цветная революция) on toinen ulkoisen ja sisäisen uhkan yhdistelevä tutkimuksessa toistuva käsite. Sen juuret juontavat 2000-luvun alkupuolella tapahtuneisiin vallankumouksiin Georgiassa, Ukrainassa ja Kirgisiassa. Tutkimus kuvaa sitä, kuinka venäläisessä ajattelussa väri vallankumoukset esitetään länsimaiden sodankäynnin tai geopoliittisen kilpailun keinoksi, jolla maata sisältäpäin epävakauttamalla saadaan kohdemaan valta vaihtumaan aseettomasti itselle myötämieliseksi²⁷⁴.

Yksi merkittävä poliittisstrategisen tutkimuksen kiinnostuksenkohde on myös

²⁶⁹ Esim. Cimbala, Stephen J.: Missile Defenses and the Russian-United States Reset: Reflexive Confusion? *Comparative Strategy* vsk. 31, nro 5 (2012a), s. 443–452; Wilson, Andrew: The Ukraine Crisis Brings the Threat of Democracy to Russia's Doorstep, *European View* vsk. 13, nro 1 (2014), s. 67–72.

²⁷⁰ Kaczmarek ym. (2013); Jackson, William D.: Encircled Again: Russia's Military Assesses Threats in a Post-Soviet World, *Political Science Quarterly* vsk. 117, nro 3 (2002), s. 373–400.

²⁷¹ Esim. Meister, Stefan: Domestic and foreign policy nexus: domestic politics, threat perception and Russian security strategy, *Routledge Handbook of Russian Security*. Routledge, Abingdon, Oxon 2019, s. 75–85.

²⁷² Jonsson (2019), s. 95.

²⁷³ Ensimmäinen havainto käsitteistä artikkelissa Blank (2000), s. 26. Ks. lisää Blank (2013), s. 31–44; Darczewska, Jolanta: *The Devil Is in the Details: Information Warfare in the Light of Russia's Military Doctrine*. Óródek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, 2015 [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_50_ang_the-devil-is-in_net.pdf], tallennettu 21.11.2022; Lilly, Bilyana, & Joe Cheravitch: The Past, Present, and Future of Russia's Cyber Strategy and Forces, *2020 12th International Conference on Cyber Conflict (CyCon)*. IEEE, Estonia 2020, s. 129–155.

²⁷⁴ Ks. esim. German, Tracey: Harnessing Protest Potential: Russian Strategic Culture and the Colored Revolutions, *Contemporary Security Policy* vsk. 41, nro 4 (2020), s. 541–563; Duncan, Peter J. S.: Russia, the West and the 2007–2008 Electoral Cycle: Did the Kremlin Really Fear a 'Coloured Revolution'?, *Europe-Asia Studies* vsk. 65, nro 1 (2013), s. 1–25.

Venäjän kansalaisten, eliittien ja päätöksentekijöiden maailmankuva ja ontologia. Tämänkaltainen tutkimus on valtavirtaa aineistossa etenkin vuoden 2015 jälkeen. Tutkimus keskittyy niiden ajatusrakenteiden kuvaamiseen, joille venäläinen uhka-ajattelu rakentuu. Yksi näkökulma tutkimuksessa tähän on identiteettiin perustuvan *toisen* kuvaaminen ja viholliskuvan rakentaminen Venäjällä, jota käytetään esimerkiksi kuvaessa Venäjän suhtautumista länteen ja Ukrainaan²⁷⁵. Toinen näkökulma uhka-ajatteluun perustuu Venäjän ja sen eri toimijoiden erilaisten kulttuuristen erityispiirteiden tarkasteluun. Nämä tutkimukset viittaavat usein *strategisen kulttuurin* teoriaan²⁷⁶. Tässä kehyksessä tarkastellaan esimerkiksi Venäjän poliittisen eliitin tulkintoja länsimaiden toiminnasta ja yleisesti maailmanjärjestyksestä²⁷⁷.

Teorian rooli poliittisstrategisessä tutkimuksessa on kaksijakoinen. Toisaalta valtaosa tutkimuksien argumentaatiosta ja analyysistä on teoreettista, mikä on luonnollista tutkittavien ilmiöiden luonteesta johtuen. Toisaalta varsinaiset yksittäiset ja aukikirjoitetut teorit toimivat tutkimuksien viitekehyksinä vaihtelevasti. Edellä mainitun strategisen kulttuurin teorian lisäksi tutkimuksessa viitataan satunnaisesti eri kansainvälisten suhteiden teorioihin, kuten uhkatasapainoteoriaan ja neorealismiin, kun tutkimuksissa tarkastellaan uhkaa systeemisellä tasolla²⁷⁸. Myös turvallistamisteoria esiintyy tutkimuksessa, ja sen vaikutusta voi pitää laajana uhkanarratiivien rakentumista ja käyttöä tarkastelevassa tutkimuksessa, vaikka teoriaa ei olisi suoraan tutkimuksissa mainittukaan²⁷⁹.

Edellä esitettyyn perustuen voidaan todeta, että iso osa poliittisstrategisen näkökulman omaavasta tutkimuksesta perustuu konstruktivistiselle tieteenfilosofiselle perinteelle, missä uhkakäsitysten kuvataan olevan rakentuneita sosiaalisessa kanssakäymisessä, kuten poliittisissa prosesseissa. Uhan ja uhkakäsityksen tulkintakehyksiä käytetään tutkimuksessa laajasti. Kansainvälisiä suhteita ja suurvaltakilpailua tarkasteltiin systeemisellä tasolla, ja etenkin esiintuodut venäläiset narratiivit viittasivat tähän tulkintakehykseen²⁸⁰. Institutionaalinen näkökulma on havaittavissa tutkimuksissa, joissa

²⁷⁵ Claessen (2021); Darczewska, Jolanta & Piotr Żochowski: *Russophobia in the Kremlin's Strategy: A Weapon of Mass Destruction*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2015 [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_56_ang_russophobia_net.pdf], tallennettu 21.11.2022; Khaldarova (2021), s. 3–20; Laine (2019).

²⁷⁶ Strategisesta kulttuurista ks. esim. Kajanmaa (2021), s. 88–89.

²⁷⁷ Ks. esim. Babayan, Nelli: The Return of the Empire? Russia's Counteraction to Transatlantic Democracy Promotion in Its near Abroad, *Democratization* vsk. 22, nro 3 (2015), s. 438–458; Boulegue, Mathieu: The Russia-NATO Relationship Between a Rock and a Hard Place: How the 'Defensive Inferiority Syndrome' Is Increasing the Potential for Error, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 30, nro 3 (2017), s. 361–380; Kari, Martti J. & Katri Pynnöniemi: Theory of Strategic Culture: An Analytical Framework for Russian Cyber Threat Perception, *Journal of Strategic Studies*, 2019, s. 1–29; Skak, Mette: Russian Strategic Culture: The Role of Today's *Chekisty*, *Contemporary Politics* vsk. 22, nro 3 (2016), s. 324–341; Cimbala (2012a), s. 443–452; Tsyppin (2009), s. 781–799.

²⁷⁸ Bock, Henneberg, & Plank (2015), s. 101–109; McAllister, Brad: Framing U.S.-Russian Security Cooperation: Neorealist and Neoliberal Alternatives to Navigating the New Security Terrain, *Demokratisatsiya* vsk. 15, nro 3 (2007), s. 277–292.

²⁷⁹ Esim. Sjöstedt (2008), s. 7–29; Lutz, Carol: Considering Ukraine's Ethnic Minorities and Their Influence on Russian Foreign Policy, *Orbis* vsk. 61, nro 3 (2017), s. 369–380.

²⁸⁰ Esim. Bock, Henneberg, & Plank (2015), s. 101–109; Blank (2000).

nostetaan esille erilaisia yhteistyöfoorumeita ja sopimuksia, kuten Nato-Venäjä neuvosto²⁸¹. Kognitiivista ja ontologista kehystä käytetään tutkimuksessa selittäessä, miksi Venäjä tulkitsee esimerkiksi lännen toimintaa kuten se tulkitsee²⁸². Konstruktivistinen tulkintakehys ilmenee tutkimuksessa laajalti, kun kuvataan uhkanarratiiveja osana venäläistä keskustelua ja Venäjän poliittisia prosesseja²⁸³.

6.1.2. Uhkakäsitys sotilaallisina suorituskykyinä

Sotilasstrategisella näkökulmalla on paljon käsitteellisiä, teoreettisia, metodisia ja aineistollisia yhtäläisyyksiä poliittisstrategisen näkökulman kanssa. Näiden kahden näkökulman ero on häilyvä, eikä joidenkin tutkimusten osalta luokittelu vain toiseen näkökulmista ollut täysin selvää. Keskeiseksi erottavaksi tekijäksi näkökulmien välillä katsottiin sotilasstrategisen näkökulman kiinnostus sotilaallisia suorituskykyjä kohtaan. Siksi sotilasstrateginen näkökulma katsoo, että *Venäjän uhkakäsitys perustuu sotilaallisiin suorituskykyihin ja niiden tasapainoon*.

Sotilasstrategisen näkökulman analyysi perustuu isoilta osin poliittisstrategisen tutkimuksen tapaan erilaisiin tekstiaineistoihin, kuten julkilausumiin, ohjausasiakirjoihin ja tiettyjen merkkihenkilöiden julkaisuihin²⁸⁴. Näkökulmassa sotilaalliset suorituskyvyt ovat näiden lisäksi merkittävä analyysin perusta. Tutkimuksessa aineistona käytettiin mm. joukkojen sijoittelua ja tehtäviä, asejärjestelmien ulottuvuuksia sekä asejärjestelmien määrää²⁸⁵. Toinen poliittisstrategisesta tutkimuksesta eroava aineistoluokka on esimerkiksi Daniel Gouren tutkimuksessaan käyttämät sotaharjoitukset, joiden toimeenpanoa analysoimalla voidaan tehdä arvioita, millaisia uhkia vastaan joukkoja on tarkoitus käyttää²⁸⁶.

Näkökulma analysoi tekstiaineistoja poliittisstrategisen tutkimuksen tapaan²⁸⁷. Sotilasstrategiselle näkökulmalle tyypillisiä ovat lisäksi erilaiset voimavara-analyysit, joilla vertaillaan eri osapuolten materiaalista potentiaalia ja niiden suhteita²⁸⁸. Siten

²⁸¹ Ks. esim. Kanet & Larivé (2012).

²⁸² Esim. Boulegue (2017), s. 361–380; Cimbala (2012a), s. 443–452; German (2020), s. 541–563; Skak (2016), s. 324–341.

²⁸³ Esim. Pynnöniemi, Katri, & Minna Jokela: Perceptions of Hybrid War in Russia: Means, Targets and Objectives Identified in the Russian Debate, *Cambridge Review of International Affairs* vsk. 33, nro 6 (2020), s. 828–845; Duncan (2013), s. 1–25; Khaldarova (2021), s. 3–20.

²⁸⁴ Ks. esim. Bouldin, Matthew: The Ivanov Doctrine and Military Reform: Reasserting Stability in Russia, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 17, nro 4 (2004), s. 619–641; Goure, Daniel: Moscow's Visions of Future War: So Many Conflict Scenarios So Little Time, Money and Forces, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 27, nro 1 (2014), s. 63–100.

²⁸⁵ Esim. Blank, Stephen: The Chinese and Asian Impact on Russian Nuclear Policy, *Defense & Security Analysis* vsk. 28, nro 1 (2012), s. 36–54; Cimbala, Stephen J.: Missile Defense Malpractice: U.S.-Russian Relations and Nuclear Fallacy, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 25, nro 3 (2012b), s. 269–283. Frederick, Bryan et al.: *Assessing Russian Reactions to U.S. and NATO Posture Enhancements*. RAND Corporation 2017, [https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1879.html], tallennettu 21.11.2022.

²⁸⁶ Goure (2014), s. 63–100.

²⁸⁷ Esim. Cimbala, Stephen J., & Roger N. McDermott: A New Cold War? Missile Defenses, Nuclear Arms Reductions, and Cyber War, *Comparative Strategy* vsk. 34, nro 1 (2015), s. 95–111.

²⁸⁸ Esim. Blank (2012), s. 36–54; Veebel, Viljar: Why It Would Be Strategically Rational for Russia to Escalate in Kaliningrad and the Suwalki Corridor, *Comparative Strategy* vsk. 38, nro 3 (2019), s. 182–197.

näkökulmalla on yhteys myös selittävään ja määrälliseen tieteentraditioon. Lisäksi tutkimuksessa oli esimerkkejä tulevaisuustutkimukselle sekä tiedusteluanalyysille ominaisesta ennakointiin pyrkivästä analyysistä, kuten skenaariotutkimuksesta ja peliteorian hyödyntämisestä analyysissä. Näillä keinoilla tutkimuksessa pyrittiin ennakoimaan esimerkiksi Venäjän asevoimien joukkorakenteiden muutosta uhkakäsitysten kautta, maan johdon reagointia Naton joukkorakenteen muutoksiin, sekä arvioimaan Venäjän ilmaisemien pelkojen todenmukaisuutta²⁸⁹.

Näkökulmaan luettavat analyysit keskittyvät paljolti Venäjän suhtautumiseen Natoon ja Yhdysvaltoihin. Tutkimuksella on myös tiettyjä erityisiä alueellisia intressejä, kuten Kaukasia, Kiina, Arktis ja Baltia²⁹⁰. Esimerkiksi Arktikseen liittyvät Pavel Baevin sekä Michel Petersenin ja Rebecca Pincusin tutkimukset painottuvat tarkastelujakson loppupuolelle. Niissä esitetään perusteluita venäläisestä keskustelusta maan lisääntyneeseen sotilaalliseen läsnäoloon arktisella alueella, esimerkkinä alueen luonnonvarojen hallinnan turvaaminen²⁹¹.

Ydinaseisiin liittyvä tutkimus keskittyy pitkälti Venäjän käsityksiin ydinasepariteetista Yhdysvaltojen kanssa. Tässä kehityksessä tarkastellaan esimerkiksi Yhdysvaltojen Eurooppaan rakentamaa ohjuspuolustusjärjestelmää (Ballistic Missile Defense System), joka oli merkittävä Yhdysvaltojen ja Venäjän välinen kiistakysymys 2000- ja 2010-lukujen vaihteessa²⁹². Tutkimuksessa käsitteenä esiintyy myös *Prompt Global Strike* (PGS), joka on Yhdysvaltojen ohjelma, jonka tavoitteena oli saada tunnin globaali iskukyky konventionaalisin ballistisin ohjuksin²⁹³. Tutkimus kuvaa sitä, kuinka Venäjä kokee tai viestii kokevansa uhaksi Yhdysvaltoihin verrattavan ydinasepelotteen menettämisen, tai sen neutralisoinnin edellä mainituin järjestelmin ja konseptein. Toisaalta tutkimus pyrkii perustelemaan näiden huolien aiheettomuutta²⁹⁴.

Teoria on näkökulmassa hyvin samankaltaisessa asemassa kuin poliittisstrategisessa

²⁸⁹ Bouldin (2004), s. 619–641; Cimbala (2012), s. 269–283; Frederick ym. (2017); Veebel (2019), s. 182–97.

²⁹⁰ Baev, Pavel K.: Threat Assessments and Strategic Objectives in Russia's Arctic Policy, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 32, nro 1 (2019), s. 25–40; Petersen, Michael B., & Rebecca Pincus: Arctic Militarization and Russian Military Theory, *Orbis* vsk. 65, nro 3 (2021), s. 490–512; Saradzhyan, Simon: Russia: Grasping the Reality of Nuclear Terror, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* vsk. 607 (2006), s. 64–77; Blank (2012), s. 36–54; Veebel (2019), s. 182–197.

²⁹¹ Baev (2019), s. 25–40; Petersen, & Pincus (2021), s. 490–512.

²⁹² Bartles, Charles K.: Russian Threat Perception and the Ballistic Missile Defense System, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 30, nro 2 (2017), s. 152–169; Forss, Stefan: *Russian Military Thinking and Threat Perception: A Finnish View*, SSRN Scholarly Paper, 2009, [https://papers.ssrn.com/abstract=2314909], tallennettu 21.11.2022.; Podvig, Pavel: INSTRUMENTAL INFLUENCES: Russia and the 2010 Nuclear Posture Review, *The Nonproliferation Review* vsk. 18, nro 1 (2011), s. 39–50; Thornton, Rod: Countering Prompt Global Strike: The Russian Military Presence in Syria and the Eastern Mediterranean and Its Strategic Deterrence Role, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 32, nro 1 (2019), s. 1–24; Cimbala (2012b), s. 269–283; Cimbala, & McDermott (2015), s. 95–111.

²⁹³ Podvig (2011), s. 39–50; Bartles (2017), s. 152–169; Thornton (2019), s. 1–24; Prompt Global Strikesta ks. lisää Woolf, Amy F.: Conventional Prompt Global Strike and Long-Range Ballistic Missiles: Background and Issues, Congressional Research Service 2021, [https://sgp.fas.org/crs/nuke/R41464.pdf], luettu 2.3.2023.

²⁹⁴ Esim. Forss (2009); Cimbala (2012b), s. 269–283.

näkökulmassa. Yksittäisiä teorioita ei tuoda tutkimuksessa kovin voimakkaasti esille, mutta analyysi ja argumentaatio ovat lopulta hyvin teoreettisia. Tutkimuksessa käytetyistä käsitteistöistä ja kysymyksenasetteluista on pääteltävissä muutamia keskeisiä teoreettisia viitekehyksiä. Yksi näistä on pelotteoria, sillä valtaosassa tutkimusta käsitellään Venäjän uhkakäsityksiä joko sen oman tai Yhdysvaltojen pelotteen kautta²⁹⁵. Pelotteeseenkin liittyen voimatasapainoteoria on keskeinen osa analyysiä, jonka perusteella oletetaan sotilaallisten suorituskykyjen epäsuhtaan luovan edellytykset uhan kokemukselle²⁹⁶. Myös turvallisuusedilemma nostetaan tutkimuksessa esille²⁹⁷.

Sotilasstrategiselle näkökulmalle erityispiirteinä on edelliseen teoria- ja menetelmäpohjaan viitaten systeeminen ja materialistinen tulkintakehys uhille. Uhkaa tarkastellaan arvioimalla sotilaallisten kyvykkyyksien tasapainoa: millaisia välineitä ja kuinka paljon osapuolilla on käyttää toisen vahingoittamiseen, sekä millaisia kykyjä on niiden vaikutukselta puolustautumiseen²⁹⁸. Tutkimus kuvaa valtioiden ja liittoumien toimintaa voiman tasapainon kautta, jossa esimerkiksi Venäjän kokemus sotilaallisesta alemmuudesta tai sen mahdollisuudesta Yhdysvaltoihin nähden on keskeinen osa sen uhkanarratiivia²⁹⁹. Monissa ydinasekysymyksiin liittyvissä tutkimuksissa on näiden lisäksi myös institutionaalinen tulkintakehys, jossa eri aserajoitussopimukset ovat keskeisessä osassa tarkastelua³⁰⁰.

6.1.3. Uhkakäsitys historiallisina kokemuksina ja itseymmärryksenä

Historiallisella näkökulmalla on paljon yhtäläisyyksiä kahden edellisen näkökulman kanssa. Monissa kahteen edelliseen näkökulmaan luettavissa tutkimuksissa on myös elementtejä historiallisesta analyysistä. Erikseen historialliseen näkökulmaan luettiin tutkimus, jonka tulkinnan keskeisessä osassa oli käsitys *Venäjän uhkakäsityksen rakentumisesta menneiden tapahtumien ja historiallisen itseymmärryksen perusteella*. Historiallinen näkökulma käyttää argumentaationsa pohjana laajasti erilaisia historiallisia tekstiaineistoja, kuten kirjoja, puheita, asiakirjoja tai vastaavia, joita yhdistetään esimerkiksi yleisesti tunnettuihin historiallisiin tapahtumiin³⁰¹. Aineiston analyysi tapahtuu isoilta osin kahden edellisen näkökulman tapaan tekstianalyysinä tulkinnallista tutkimusotetta ja abduktiivista analyysiä hyödyntäen. Tästä voidaan puhua myös niin kutsuttuna historiallis-empiirisenä analyysinä³⁰².

²⁹⁵ Esim. Bartles (2017), s. 152–169; Podvig (2011), s. 39–50; Pelotteesta yleisesti ks. esim. Kajanmaa (2021), s. 60–65.

²⁹⁶ Ks. esim. Bartles (2017), s. 152–169; Cimbala (2012b), s. 269–283.

²⁹⁷ Esim. Thornton (2019), s. 21.

²⁹⁸ Esim. Cimbala (2012b), s. 269–283.

²⁹⁹ Esim. Shoumikhin, Andrei: Current Russian Perspectives on Arms Control and Ballistic Missile Defense, *Comparative Strategy* vsk. 18, nro 1 (1999), s. 49–57.

³⁰⁰ Ks. esim. Podvig (2011), s. 39–50; Shoumikhin (1999), s. 49–57;

³⁰¹ Ks. esim. Parppei, Kati: Enemy Images in Russian National Narrative teoksessa *Nexus of patriotism and militarism in Russia: a quest for internal cohesion*. Pynnöniemi, K. (ed.). Helsinki University Press, 2021, s. 23–47; Yakovlev-Golani, Helena: Foreign Policy of the Russian Federation in the Slavic Triangle, *Canadian Slavonic Papers / Revue Canadienne des Slavistes* vsk. 53, nro 2/4 (2011), s. 379–400.

³⁰² Ks. esim. Sipilä & Koivula (2014), s. 49.

Historiallisen näkökulman tutkimus yhdisti usein historiallisen argumentaationsa ajan-kohtaisiin aiheisiin, kuten Naton laajentumiseen tai ohjuspuolustuskykyyn, jolloin aineistossa on myös paljon ajankohtaisia sisältöjä. Näille tutkimuksille on tyypillistä vertaileva tutkimusote, joissa vertaamalla menneitä tapahtumia ajankohtaisiin ilmiöihin pyrittiin tulkitsemaan tai perustelemaan historiallisten tapahtumien vaikutusta Venäjän nykyisiin uhkakäsityksiin ja -narratiiveihin³⁰³.

Tutkimuksissa Venäjän uhkakäsityksiä ja uhka-ajattelua perustellaan esimerkiksi Venäjän historian eri sotien tapahtumiin³⁰⁴. Esimerkiksi Stephen Cimbala viittaa useasti Venäjän kokemukseen natsi-Saksan Neuvostoliittoa vastaan toteuttaman operaatio Barbarossan yllätyksenomaisuudesta. Cimbala väittää, että muun muassa kokemus tästä johti neuvostoliittolaisessa sotataidossa sodan ensihetkien merkityksen korostamiseen, jolla hän näkee olevan vaikutuksia myös Venäjän 2000-luvun ydinasestrategioihin ja ensi-iskun korostamiseen³⁰⁵. Venäläistä pessimististä suhtautumista länsimaihin ja Yhdysvaltoihin selitetään muun muassa kylmän sodan perinnöllä ja neuvostoliittolaisella turvallisuusajattelulla, missä ulkopuoliset pyrkivät hyödyntämään maan sisäisiä haavoittuvuuksia päästäkseen käsiksi esimerkiksi maan luonnonvaroihin³⁰⁶.

Venäläistä historiallista itseymmärrystä ja identiteettiä käytetään venäläisen uhka-ajattelun selittämiseen. Esimerkiksi Kati Parpei esittää artikkelissaan näkemyksen, jonka mukaan venäläinen käsitys vihollisesta tai toisesta perustuu osiltaan ortodoksikristilliseen dualistiseen maailmankuvaan³⁰⁷. Frank Grüner käsittelee tutkimuksessaan anti-kosmopolitanistisia ja anti-sionistisia narratiiveja tsaarin Venäjän äärioikeistossa ja stalinistisessä ideologiassa. Hänen mukaansa Venäjällä on ollut kautta aikain tyypillistä rakentaa kansallista identiteettiä korostamalla venäläistä erityislaatuisuutta ja torjumaalla *venäläiselle luonnolle vieraita* ulkomaalaisia vaikutteita³⁰⁸.

Historiallisen näkökulman tutkimuksessa ei viitata mihinkään yksittäisiin teorioihin strategisen kulttuurin teoriaa lukuun ottamatta³⁰⁹. Strategisen kulttuurin teorian ajatus kansakunnan historiallisen toiminnan, kansanluonteen ja kansallisen identiteetin

³⁰³ Esim. Aliyev, Nurlan: Determinants of Russia's Political Elite Security Thought: Similarities and Differences between the Soviet Union and Contemporary Russia, *Problems of Post-Communism* vsk. 67, nro 6 (2020), s. 467–477; Yakovlev-Golani (2011), s. 379–400.

³⁰⁴ Esim. Eitelhuber, Norbert: The Russian Bear: Russian Strategic Culture and What it Implies for the West, *Connections* vsk. 9, nro 1 (2009), s. 5.

³⁰⁵ Cimbala (2002), s. 59–88; Cimbala (2013); Cimbala, Stephen J., & Roger N. McDermott: Putin and the Nuclear Dimension to Russian Strategy, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 29, nro 4 (2016), s. 535–53. Cimbala perustaa analyysinsä sodan ensivaiheen (eng. *initial period of war*, ven. *начальный период войны*) merkityksestä venäläiselle sotataidolle esimerkiksi armeijakenraali Semyon Ivanovin vuonna 1974 aiheesta tehtyyn tutkimukseen, ks. lisää Ivanov, Semyon (eng. The United States Air Force): *Initial Period of War: A Soviet View*. 1974, [<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA168483.pdf>], luettu 4.3.2023.

³⁰⁶ Aliyev (2020), s. 467–477.

³⁰⁷ Parpei (2021).

³⁰⁸ Grüner, Frank: 'Russia's Battle against the Foreign': The Anti-Cosmopolitanism Paradigm in Russian and Soviet Ideology, *European Review of History: Revue Européenne d'histoire* vsk. 17, nro 3 (2010), s. 445–472.

³⁰⁹ Eitelhuber (2009), s. 1–28.

keskeisyydestä vaikuttaa kuitenkin olevan hallitseva ajatus historiallisen näkökulman tutkimuksen parissa³¹⁰. Kuten kahdessa aikaisemmassakin vahvasti laadullisen ihmistieteen perinteeseen nojaavassa näkökulmassa, ovat argumentaatio ja analyysi pääosin teoreettisia.

Historiallisen näkökulman tutkimuksessa kognitiivinen, ontologinen ja konstruktiiivinen tulkintakehys uhista ovat analyysin keskiössä. Vaikka tarkasteltaisiin systeemita-son ilmiöitä, kuten valtioidenvälistä sotaa tai ydinasepariteettia, analyysi perustuu yksilöiden tai yhteisöjen kokemusmaailman ja identiteettien merkityksen arviointiin uhkakäsityksen muodostumisessa. Esimerkiksi uskonnollisella identiteetillä, historiallisilla tapahtumilla ja historiallisilla uhkakäsityksillä selitetään sitä, miten venäläinen pää-
töksentekijä tai yhteiskunta uhkaympäristöään tarkastelee.³¹¹

6.1.4. Uhkakäsitys kansalaisten ja eliittien asenteina

Sosiologinen näkökulma muodostaa selkeimmin muista näkökulmista eroavan metodologisen kokonaisuuden. Sosiologisissa tutkimuksissa tarkastellaan Venäjän kansalaisten ja eliittien käsityksiä Venäjään kohdistuvista uhista. Siksi näkökulma perustuu metanarratiiville, jonka mukaan *Venäjän uhkakäsitys näkyy kansalaisten ja eliitin asenteissa, mielipiteissä, normeissa ja arvoissa*.

Sosiologinen tutkimus perustuu muista edellä esitetyistä näkökulmista poiketen pääosin määrällisiin metodeihin sekä deduktiiviseen analyysiin³¹². Näissä tutkimuksissa saatetaan hyödyntää laadullista analyysiä esimerkiksi tutkimuksen taustoittamiseen ja kontekstointiin, mutta analyysi perustuu paljolti edellä mainittuihin periaatteisiin³¹³. Myös vertailevaa tutkimusotetta hyödynnettiin monissa tutkimuksissa³¹⁴.

Deduktiivisessä analyysissä korostuu teorian merkitys tutkimuksen lähtökohtana. Siksi monessa sosiologisen näkökulman omaavassa tutkimuksessa teorian ovat keskeisessä asemassa ja muodostavat tutkimuksille lähtökohtahypoteesin³¹⁵. Tutkimuksessa esitetään teorioita kuten uskomusjärjestelmät, skeemateoria ja yhteisöllinen

³¹⁰ Strategisesta kulttuurista esim. Kajanmaa (2021), s. 88.

³¹¹ Esim. Cimbala (2002), s. 59–88; Kanet, Roger E., & Maxime Henri André Larivé: NATO and Russia: A Perpetual New Beginning, *Perceptions* vsk. 17, nro 1 (2012), s. 75–96; Parpei (2021).

³¹² Esim. Lussier, Danielle N.: Ideology among Russian Elites: Attitudes toward the United States as a Belief System, *Post-Soviet Affairs* vsk. 35, nro 5–6 (2019), s. 433–449.

³¹³ Esim. Sherlock, Thomas: Russian Society and Foreign Policy: Mass and Elite Orientations After Crimea, *Problems of Post-Communism* vsk. 67, nro 1 (2020), s. 1–23.

³¹⁴ Esim. Sherlock (2020), s. 1–23; Alexseev, Mikhail A.: Ballot-Box Vigilantism? Ethnic Population Shifts and Xenophobic Voting in Post-Soviet Russia, *Political Behavior* vsk. 28, nro 3 (2006), s. 211–240; Zimmerman, William: Survey Research and Russian Perspectives on NATO Expansion, *Post-Soviet Affairs* vsk. 17, nro 3 (2001), s. 235–261.

³¹⁵ Esim. Alexseev, Mikhail A: Societal security, the security dilemma, and extreme anti-migrant hostility in Russia, *Journal of Peace Research* vsk. 48, nro 4 (2011), s. 509–523; Nuñez-Mietz, Fernando G.: Resisting Human Rights through Securitization: Russia and Hungary against LGBT Rights, *Journal of Human Rights* vsk. 18, nro 5 (2019), s. 543–563; Schlueter, Elmar, Peter Schmidt, & Ulrich Wagner: Disentangling the Causal Relations of Perceived Group Threat and Outgroup Derogation: Cross-National Evidence from German and Russian Panel Surveys, *European Sociological Review* vsk. 24, nro 5 (2008), s. 567–581.

turvallisuus, mutta yhdenkään ei havaittu toistuvan useammassa tutkimuksessa³¹⁶. Teoria on monissa tutkimuksissa ongelmanasettelun keskiössä, jolloin analyysi ja keskeisimmät johtopäätökset saattavat keskittyä tuloksiin suhteessa teoriaan, eikä niinkään venäläiseen uhkakäsitykseen tai uhka-ajatteluun³¹⁷. Kuitenkin tutkimuksien tulokset kertovat siitä, millaisia ilmiöitä venäläiset kokevat uhkana.

Sosiologisen näkökulman omaavassa tutkimuksessa keskeisin aineisto on erilaiset mielipidetutkimukset, joiden alkuperä on hyvin kirjava. Toistuvia kyselyaineistoja ovat esimerkiksi *Survey of Russian Elites* sekä *European Social Survey*³¹⁸. Erityyppisen aineiston käytöstä esimerkki on Fernando Nuñez-Mietzin asenteita seksuaalivähemmistöoikeuksista kartoittava tutkimus, jossa aineistoa on täydennetty haastatteluin, sekä Mikhail Alexseevin äänestyskäyttäytymistä analysoiva tutkimus³¹⁹.

Sosiologisen näkökulman tutkimuksessa toistuu kaksi merkittävää pääteemaa. Ensimmäinen liittyy etnisyyteen, siirtolaisuuteen ja maahanmuuttoon. Näihin kysymyksiin tutkimuksissaan keskittyy etenkin Mikhail Alexseev³²⁰. Tässä kehyksessä tarkastellaan esimerkiksi venäläisten asenteita suhteessa kiinalaiseen siirtolaisuuteen Venäjän Kauko-Idässä³²¹. Tutkimuksesta syntyy käsitys, jonka mukaan läpi tarkastelujakson etnisesti venäläinen valtaväestö suhtautuu hyvin kielteisesti maahanmuuttoon ja siirtolaisuuteen, mutta pääasiassa uhan kokemus liittyy sosioekonomisiin ja väestörakenteellisiin tekijöihin³²². Toisaalta Anastasia Gorodzeisky ja Anya Glikman esittävät, että etninen venäläinen enemmistö liittyy maahanmuuton yleisemmin valtion ja sen identiteetin haavoittuvuuteen kuin etniset vähemmistöt³²³.

Toinen pääteema liittyy venäläisen eliitin ja kansan käsityksiin geopolitiikasta sekä siihen liittyvistä ajankohtaisista tapahtumista. Aihetta tutkitaan mielipidekyselyiden kautta. Esimerkiksi William Zimmerman ja Danielle Lussier analysoivat tutkimuksissaan eliittien ja kansalaisten suhtautumista geopolitiittisiin tapahtumiin sekä Yhdysvaltoihin³²⁴. Nämä tutkimukset osoittavat, että koko tarkastelujakson ajan tiedustelupalveluiden ja asevoimien eliitit suhtautuivat muita eliittejä ja kansalaisia kriittisemmin

³¹⁶ Alexseev (2011), s. 509–523; Lussier (2019), s. 433–49; Tkacheva, Olesya: Digital Media and Perceptions of the United States among the Russian Elite, 2004–2016, *Post-Soviet Affairs* vsk. 35, nro 5–6 (2019), s. 393–405.

³¹⁷ Esim. Schlueter, Schmidt & Wagner (2008), s. 567–581.

³¹⁸ Esim. Gorodzeisky, Anastasia, & Anya Glikman: Two Peoples – Two Stories: Anti-Immigrant Attitudes in Post-Socialist Russia, *Social Problems*, 2017, s. 1–21. Lussier (2019), s. 433–449; Sherlock (2020), s. 1–23; Tkacheva (2019), s. 393–405.

³¹⁹ Alexseev (2006), s. 211–240; Nuñez-Mietz (2019), s. 543–563.

³²⁰ Alexseev, Mikhail A.: Economic Valuations and Interethnic Fears: Perceptions of Chinese Migration in the Russian Far East, *Journal of Peace Research* vsk. 40, nro 1 (2003), s. 85–102; Alexseev (2006), s. 211–240; Alexseev (2011), s. 509–523; Alexseev (2010), s. 89–120; Alexseev, & Hofstetter (2006), s. 1–32.

³²¹ Esim. Alexseev (2003), s. 85–102; Alexseev, & Hofstetter (2006), s. 1–32; Gorodzeisky, & Glikman (2017).

³²² Alexseev (2003), s. 85–102; Alexseev, & Hofstetter (2006), s. 1–32; Alexseev (2011), s. 509–523.

³²³ Gorodzeisky, & Glikman (2017).

³²⁴ Lussier (2019), s. 433–449; Zimmerman (2001), s. 235–261.

Yhdysvaltoihin. Erik Nisbet, Olga Kamenchuk ja Aysenur Dal sekä Olesya Tkacheva tutkivat artikkeleissaan, kuinka mediankäyttö on ollut yhteydessä kansalaisten käsityksiin Yhdysvalloista ja internetin sensuurista³²⁵. Nämä artikkelit osoittavat, kuinka perinteisen median, kuten television kuluttaminen korreloi positiivisesti kielteiseen suhtautumiseen Yhdysvaltoja kohtaan, samoin kuin internetsensuuriin myönteisesti suhtautumiseen.

Sosiologisessa näkökulmassa uhkaa ja uhkakäsityksiä tulkitaan historiallisen näkökulman tavoin yksilö ja yhteisötasoon keskittyen kognitiivisessa, ontologisessa ja konstruktivistisessä kehyksessä. Analyysi perustuu kuitenkin hyvin erilaisille epistemologisille oletuksille. Kun historiallinen näkökulma perustuu oletukselle, jonka mukaan yksilöiden ja yhteisöjen käsitystä pystyy tarkastelemaan historiallisiin tapahtumiin ja itseymmärrykseen perustuen, sosiologinen näkökulma katsoo niiden tarkastelun olevan mahdollista *bavainnoimalla* tutkimuskohteita heidän mielipiteitään analysoimalla. Edellisessä esimerkissä tulee hyvin ilmi ymmärtämään ja selittämään pyrkivän tieteenfilosofisen perinteen ero, ja miksi sosiologinen näkökulma eroaa niin merkittävästi kolmesta edellisestä näkökulmasta.

6.2. Tulkinnat Venäjän uhkakäsityksestä – länsisuhteiden paradigma

Ensimmäinen valtaosaa tutkimusta yhdistänyt avainulottuvuus on Venäjän ja lännen suhteet, jonka kehyksessä Venäjän uhkakäsityksiä usein tarkasteltiin. Länsi saattoi olla esimerkiksi kuvattu Venäjän narratiiveissa uhan aiheuttajana tai tutkimuksen ongelmanasettelu oli rakennettu suhteiden tarkastelemiseksi uhkakäsitysten kautta. Vaikka tutkimuksissa saatettiin puhua yleisesti *lännestä* tai esimerkiksi Natosta, Yhdysvalloilla oli sekä kuvatuissa venäläisissä uhkanarratiiveissa että tutkimuksien kysymyksenasetteluissa erityisasema. Tästä ulottuvuudesta selvästi poikkeavat tutkimukset olivat joko sosiologisen näkökulman omaavia maahanmuuttoa tai siirtolaisuutta tarkastelleita tutkimuksia, tai Venäjän sisäisiä turvallisuusongelmia tarkastelleita tutkimuksia³²⁶. Kyseiset tutkimukset ajoittuivat kokonaisuudessaan 2000-luvulle.

Vuosien 1999–2007 välillä tutkimuskentän johtopäätöksistä on hahmoteltavissa narratiivi, jonka mukaan Venäjän uhkakäsityksissä kamppailevat perinteisemmät pessimistiset Yhdysvaltoihin keskittyvät näkemykset sekä *uudet uhat*, jotka nähdään parhaimmillaan yhteistyön alustana lännen ja Venäjän välillä. Esimerkiksi terrorismia

³²⁵ Nisbet, Erik C., Olga Kamenchuk, & Aysenur Dal: A Psychological Firewall? Risk Perceptions and Public Support for Online Censorship in Russia, *Social Science Quarterly* vsk. 98, nro 3 (2017), s. 958–975; Tkacheva (2019), s. 393–405.

³²⁶ Alexseev (2003), s. 85–102; Alexseev (2006), s. 211–240; Alexseev (2010), s. 89–120; Alexseev, & Hofstetter (2006), s. 1–32; Falkowski, Maciej & Mariusz Marszewski: *The 'Tribal Areas' of the Caucasus. The North Caucasus – an enclave of 'alien civilisation' within the Russian Federation*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2010, [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_34_1.pdf], tallennettu 17.2.2023.; Kjölstad, Henrik: *White Russia - Xenophobia, Extreme Nationalism and Race radicalism as Threats to Society*. FOI 2009 [<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNumber=FOI-R--2592--SE>], tallennettu 17.2.2023; Saradzhyan (2006), s. 64–77; Schlueter, Schmidt, & Wagner (2008), s. 567–581.

käsitellään Yhdysvaltojen ja Venäjän yhteisenä vihollisena, mutta toisaalta myös Yhdysvaltojen läsnäolon lisäämisen verukkeena Venäjän intressipiiriin katsomalla alueella.

		Poliittisstrateginen	Sotilasstrateginen	Historiallinen	Sosiologinen
1999	"VARAUKSELLINEN YHTEISTYÖ"	Yhdysvallat Nato Terrorismi Tšetšenia Rikollisuus Kumouksellisuus	"Ivanovin doktriini" Ydinasepelote	Yllätyshyökkäys	Siirtolaisuus Naton laajentuminen
2000					
2001					
2002					
2003					
2004					
2005					
2006					
2007					
2008	"KRIISIYTYVÄT SUHTEET"	Väri vallankumous Yhdysvallat Ydinasepelote Informaatio sota	Ohjuspuolustus Ydinasepariteetti Turvallistaminen	Yllätyshyökkäys Ontologia Yhdysvallat Anti- kosmopolitanismi	Siirtolaisuus Toiseuttaminen
2009					
2010					
2011					
2012					
2013					
2014					
2015	"KONFLIKTI"	Toiseuttaminen Strateginen kulttuuri Informaatio sota Kyberavaruus Hybridisota Väri vallankumous Länsi Ukraina	Ydinasepelote Nato Arktis Baltia	Yllätyshyökkäys Yhdysvallat Nato Arktis Identiteetti	Siirtolaisuus Media Toiseuttaminen
2016					
2017					
2018					
2019					
2020					
2021					

Taulukko 13: Venäjän uhkakäsitys suhteessa länsisuhteisiin sekä tutkimuksen teemat

Vuosien 2007–2014 välillä on havaittavissa narratiivi, jossa etenkin Venäjän ja Yhdysvaltojen suhteiden on nähty kriisiytyvän. Tällä aikakaudella tutkimus käsittelee paljon maiden välisten suhteiden kiistakysymyksiä, kuten Euroopan ohjuspuolustusta. Tutkimusta alkaa hallitsemaan Venäjän uhkakäsityksen tarkastelu suurvaltakilpailun viitekehyksessä. Vuoden 2015 jälkeen tutkimusta hallitsee tematiikka, joka pyrkii selittämään Venäjän aggressiivisia toimia Ukrainaa ja länsimaita kohtaan, sekä kontekstioimaan Venäjän toimia perustelevia uhkanarratiiveja. Seuraavissa alaluvuissa esitellään tutkimuskentän kuvauksia Venäjän uhkakäsityksestä länsisuhteiden kehyksessä aikausittain.

6.2.1. Varauksellinen yhteistyö 1999–2007

Vuosituhaan vaihteessa Vladimir Putinin valtaannousun aikaan venäläistä uhkakäsittelemä ja länsimaista tutkimusta siitä hallitsivat hyvin eri vivahteiset näkökulmat. Venäjällä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeinen monilla tavoin epävakaa 1990-luku näkyi siinä, miten Venäjää kohdistuvia uhkia tarkastellaan. Esimerkiksi Jakub Godzimirskin mukaan vuosien 1997 ja 2000 Venäjän kansallisen turvallisuuden konseptien uhkakuvauksissa painottuivat Venäjän yhteiskunnan sosioekonomiset haasteet, kuten

rikollisuus, eriarvoistuminen ja taloudellinen kehittymättömyys³²⁷. Vuosien 1994 ja 1997 välillä käydyin ensimmäisen Tšetšenian sodan myötä Pohjois-Kaukasian separatismi sekä muut etniset konfliktit nähdään merkittävinä turvallisuusuhkina, jonka lisäksi myös järjestäytynyt rikollisuus luo merkittävää väkivaltaisuuksien potentiaalia³²⁸. Sisäiset uhat kuten separatismi näkyvät voimakkaasti myös 1990-luvun sotilaspolitiikan ohjausasiakirjoissa³²⁹.

William Zimmermanin tutkimuksen mukaan geopolittiset kysymykset, kuten entisten Varsovan liiton maiden liittyminen Natoon, eivät olleet merkittäviä huolen tai keskustelun aiheita Venäjän kansalaisten keskuudessa vuosituhaten vaihteessa ja 1990-luvulla³³⁰. Syyskuun 11. päivän 2001 terrori-iskut ja niiden myötä Yhdysvaltojen aloittama *terrorismin vastainen sota* loivat luontevan yhteistyön alustan Yhdysvaltojen ja Venäjän välille³³¹. Vuosituhannen alussa valtaan astunutta poliittista eliittiä ja federaation presidenttiä Vladimir Putinia kuvataan yhteistyöhaluiseksi ja jopa länsisuuntautuneeksi:

*...President Putin sought to represent the event as a 'global Chechnya' and that 9-11 provided the occasion for the development of an innovative geopolitical script that asserted the identity opposition 'civilised/barbarian' as a fundamental axis in world politics, (re)located Russia within the West as a 'civilised power' and gave Russian geoeconomic interests priority over traditional territorial geopolitic.*³³²

Toisaalta tutkimuksessa tuodaan vahvasti esille, että Venäjä tarkastelee globaalia terrorismia pääosin omasta näkökulmastaan, jossa se yhdistää ilmiön Pohjois-Kaukasian muslimienemmistöisistä tasavalloista, kuten Tšetšeniasta, lähtöisin olevaan maan sisäiseen separatismiin³³³.

Uuden uhkaympäristön kuvataan vaikuttavan myös siihen, miten Venäjän asevoimia ja muita turvallisuusviranomaisia kehitettiin. Stephen Blank ja Matthew Bouldin esittelevät tutkimuksissaan, miten voimaviranomaisia kehitettiin varautumaan pääasiassa sisäisiä tai lähialueiden paikallisia uhkia vastaan³³⁴. Tutkimuksessa esitetään muun muassa Venäjällä vuosituhaten alussa toimineen puolustusministerin Sergei Ivanovin mukaan nimetty vuonna 2003 laadittu niin kutsuttu *Ivanovin doktriini*, joka Bouldinin

³²⁷ Godzimirski, Jakub M.: Russian National Security Concepts 1997 and 2000: A Comparative Analysis, *European Security* vsk. 9, nro 4 (2000), s. 81–85.

³²⁸ Andrésen (2001).

³²⁹ de Haas (2001), s. 1–34.

³³⁰ Zimmerman (2001), s. 235–261.

³³¹ McAllister (2007), s. 277–292; Cross (2006), s. 175–192; Oldberg (2006).

³³² O'Loughlin, John, Gearóid Ó Tuathail, & Vladimir Kolossov: A "Risky Westward Turn"? Putin's 9-11 Script and Ordinary Russians, *Europe-Asia Studies* vsk. 56, nro 1 (2004), s. 4.

³³³ Blank (2003), s. 127–150; Cross (2006), s. 175–192; Oldberg (2006).

³³⁴ Blank, Stephen: Russia's Project 2008: Reforming the Military and Preparing a Coup, *World Affairs* vsk. 169, nro 2 (2006), s. 65–79; Bouldin (2004), s. 619–641.

tulkinnan mukaan eroaa luonteeltaan selvästi vuoden 2000 sotilasdoktriinista. Hänen mukaansa, kun vuoden 2000 sotilasdoktriinissa Yhdysvallat ja Nato nähtiin vielä keskeisinä haastajina, Ivanovin doktriinista käsitys tästä on korvautunut yhteistyövaraisuudella³³⁵. Asiakirjassa uhkina ja asevoimien rakentamisen perustana ovat maan sisäinen separatismi ja erilaiset konfliktit Venäjän lähialueilla³³⁶.

Tutkimuksesta on havaittavissa kuitenkin toinen selvästi tästä kehyksestä eroava, geopolitiittista kilpailua sekä Yhdysvaltojen ja Naton uhkaa korostava narratiivi. Zimmermanin mukaan eri Venäjän eliitin jäsenet, eritoten asevoimissa, suhtautuivat kriittisesti jo vuoden 1999 Naton laajentumiskierrokseen sekä erityisesti Naton interventioon Kosovoon 1999³³⁷. Myös William Jackson havaitsee, että etenkin asevoimien johdossa sekä Venäjän kommunistisessa oppositiossa korostettiin geopolitiittisia uhkia³³⁸. Eliittien ja kansalaisten asenteiden perusteella Putinin syyskuun 11. päivän 2001 terroriiskujen jälkeistä länsimielistä politiikkaa ja lähentyvää yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa pidetään jopa sisäpoliittisena riskinä³³⁹.

Pessimismi kylmän sodan aikaisia vihollisia kohtaan on havaittavissa jo vuosituhannen alun sotilasdoktriinin ja kansallisen turvallisuuden konseptin ulkoisten uhkien kuvauksissa. Niissä esille nostetaan muun muassa sotilasliittoutumien laajentuminen Venäjän lähialueille sekä asevoimien käyttö Venäjälle ystävällismielisillä alueilla ilman YK:n tai ETYJ:n valtuutusta³⁴⁰. Edelliset voi nähdä selvinä viittauksina Kosovon interventioon sekä Naton itälaajentumiseen. Tässä valossa myös terrorismin vastainen sota nähdään sekä eliittien että kansalaisten keskuudessa pessimistisesti korostaen Yhdysvaltojen lisääntyvää läsnäoloa ja vaikutusvaltaa Venäjän intressipiirikseen katsomillaan alueilla Keski-Aasiassa³⁴¹.

Stephen Blankin mukaan vuonna 2000 Venäjä tarkastelee maailmaa ja uhkaympäristöään edelleen suurvaltaidentiteettinsä ja intressiensä kautta. Tässä valossa Venäjä kokee uhaksi kaiken sen, mikä uhkaa sen Yhdysvaltoihin verrattavaa valta-asemaa³⁴². Hän tunnistaa virallisiasiakirjoista ja venäläisestä keskustelusta neuvostoperintöä olevan kokonaisvaltaisen uhka-ajattelun, jossa sisäiset ja ulkoiset uhat linkittyvät toistensa kanssa³⁴³. Tarkkanäköisesti hän arvioi, että nämä tekijät tekevät todennäköisesti mahdolliseksi Venäjän todellisen demokratiakehityksen, viitaten esimerkiksi ajan sotilaspoliittisiin ohjausasiakirjoihin:

³³⁵ Bouldin (2004), s. 629–630.

³³⁶ Ibid. Kriittisesti tarkastellen asiakirjan kiinnostuksen alueellisiin konflikteihin Venäjän alueella voi nähdä myös perusteluna asevoimien rakentamiseksi hallita Venäjän intressipiirikseen kokemaansa aluetta, mihin viittaa myös myöhemmin Venäjän asevoiman käyttö Georgiaa vastaan 2008.

³³⁷ Zimmerman (2001), s. 235–261.

³³⁸ Jackson (2002), s. 373–400.

³³⁹ O’Loughlin, Tuathail & Kolossov (2004), s. 3–34.

³⁴⁰ Ks. esim. Godzimirski (2000), s. 84–85; de Haas (2001), s. 8–10.

³⁴¹ Blank (2003), s. 127–50; Cross (2006), s. 175–192; O’Loughlin, Tuathail & Kolossov (2004), s. 3–34.

³⁴² Blank (2000), passim.

³⁴³ Blank (2000), s. 29–31.

First of all, these documents and policies reinforce the bitter truth that there has been no military reform and little or no democratization of the entire edifice of defense policy including its cognitive structures. A government that could start internal wars three times in 6 years and do so, as in the most recent case, mainly to win elections and give the General Staff a larger share of control over defense policy is a permanent threat to its own people, even more than to its neighbors and interlocutors.³⁴⁴

Tarkastellun tutkimuksen mukaan myös Venäjän ydinasestrategioista on edelleen hahmotettavissa geopoliittisen suurvaltakeskeisen turvallisuusajattelun vaikutus. Andrei Shoumikhin kuvaa artikkelissaan, kuinka Venäjä perustaa Yhdysvaltoihin vertaamansa suurvalta-aseman yhä ydinasepelotteeseen. Hänen mukaansa Venäjä kokee ohjuspuolustusjärjestelmien kehityksen ja taloudellisten resurssien uhkaavan sen ydinasepelotetta sekä sitä myötä Venäjän globaalia asemaa³⁴⁵. Stephen Cimbala ja Mark Schneider näkevät neuvostoaikaisen ydinaseen ensikäytön vastaisesta doktriinista luopumisen olevan vastaus sen konventionaalisen asevoiman suhteellisen heikentymiseen Yhdysvaltoihin verrattuna³⁴⁶.

Tutkimuskentästä on selvästi havaittavissa näiden kahden uhkanarratiivin välinen konflikti, jossa toisaalta yhteiset uhat globaalista terrorismista nähdään potentiaalisena kylmän sodan kilpakumppanien yhteistyön alustana. Toisaalta kuitenkin uhaksi nähdään myös Yhdysvaltoihin verrattun suurvalta-aseman lopullinen menettäminen. Tarkastellussa tutkimuksessa esitetyistä aineistoista on todettavissa, että kahden erilaisen uhkaorientaation konflikti on ollut olemassa tutkimuskohteessa, ainakin venäläisen keskustelun ja julkisiasiakirjojen perusteella. Toisaalta voidaan myös pohtia, onko sama *traditionalistisen* ja *uuden* turvallisuusorientaation konflikti ollut käynnissä myös tutkimuskentässä. Edellä kuvatun perusteella Venäjän suhtautumisesta Yhdysvaltoihin on saanut hyvin erilaisen kuvan riippuen siitä, onko asiaa tarkasteltu *perinteisempien* uhkien, kuten ydinaseiden, vai *uusien* uhkien, kuten terrorismin teemaa näkökulmana käyttäen.

6.2.2. Kriisiytyvät suhteet 2008–2014

Vladimir Putinin vuoden 2007 Münchenin turvallisuuskonferenssissa pidettyä puhetta on yleisesti pidetty länsimaisessa julkisessa keskustelussa käännekohtana Venäjän suhtautumisessa länteen. Puheessaan Putin nostaa kritiikin kohteeksi yhdysvaltalaisjohtoisen yksinapaisen maailmanjärjestyksen ja toteaa muun muassa:

³⁴⁴ Blank (2000), s. 39.

³⁴⁵ Shoumikhin (1999), s. 49–57.

³⁴⁶ Cimbala (2002), s. 59–88; Schneider (2008), s. 397–425.

*We are seeing a greater and greater disdain for the basic principles of international law. And independent legal norms are, as a matter of fact, coming increasingly closer to one state's legal system. One state and, of course, first and foremost the United States, has overstepped its national borders in every way. This is visible in the economic, political, cultural and educational policies it imposes on other nations. Well, who likes this? Who is happy about this?*³⁴⁷

Kuten edellisestä alaluvusta on todettavissa, sekä venäläinen keskustelu että länsimainen tutkimus ovat käsitelleet puheessa esitettyjä pessimistisiä geopolittiseen kilpailuun liitettyjä teemoja jo paljon tuota hetkeä aiemmin. Aineistona tarkastellun tutkimuksen luonteesta kuitenkin huomaa, että tulkinnat Venäjän uhkakäsityksistä muuttuvat länsisuhteiden osalta pessimistisempään suuntaan vuosikymmenen vaihdetta kohti. Tälle jaksolle osuu suhteiden kriisejä, kuten Venäjän hyökkäys Georgiaan 2008 sekä Euroopan ohjuspuolustuskiista.

Tutkimusintressiksi on tällä jaksolla noussut kysymys, miksi Venäjä on suhtautunut niin kriittisesti länsimaiden harjoittamaan politiikkaan. Tutkimuksessa nousee aikaisempaa vahvemmin suurvaltaidentiteetti Venäjän sisä- ja ulkopolitiikkaa selittävänä tekijänä³⁴⁸. Venäjä tarkastelee itseään verrannollisena Yhdysvaltoihin ja näkee siten kaikki toimenpiteet tämän aseman kiistämiseksi tai heikentämiseksi uhkina³⁴⁹. Tähän liittyy vahvasti käsitys venäläisestä erityislaatuudesta, jolla tehdään pesäeroa länsimaalaiseen kulttuuriseen hegemoniaan³⁵⁰.

Historiallinen näkökulma nousee tällä ajanjaksolla aiempaa vahvemmin esille. Tutkimuksessa tunnistetaan Venäjän toiminnasta ja narratiiveista yhä enemmän kylmästä sodasta ja toisesta maailmansodasta juontuvia ajattelumalleja tai asenteita. Norbert Eitelhuberin mukaan länsimaat olivat epäonnistuneet tulkitsemaan Venäjän toimintaa, koska eivät ymmärtäneet Venäjän strategista kulttuuria. Hänen mukaansa Venäjän toiminta perustui historialliselle ymmärrykselle ulkoisen hyökkäyksen ja sisäisen hajanuksen uhasta, sekä reaali- ja voimapolitiikan ensisijaisuudelle³⁵¹. Tämä teki Venäjän ulkopolitiikasta erityisen herkän reagoimaan länsimaiden toimintaan. Myös Roger Kanet ja Maxime Larivé selittävät Naton aseman Neuvostoliiton vihollisena vaikuttaneen edelleen siihen, kuinka se tulkitsee Naton toimintaa pessimistisimmällä mahdollisella tavalla, kuten sen toimintakentän laajentamista alueellisen puolustuksen ulkopuolelle³⁵².

³⁴⁷ Vladimir Putinin puhe Münchenin turvallisuuskonferenssissa 2007 (Kremlin englanninkielinen käännös) "Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy", [<http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034>], luettu 6.3.2023.

³⁴⁸ Esim. Sjöstedt (2008), s. 7–29.

³⁴⁹ Esim. Tsytkin (2009), s. 781–799; Blank (2008), s. 491–526.

³⁵⁰ Esim. Grüner (2010), s. 445–472.

³⁵¹ Eitelhuber (2009), s. 9–12.

³⁵² Kanet & Larivé (2012), s. 75–96.

Historiallisella pelolla lännen hyökkäyksestä perustellaan myös Venäjän kielteistä suhtautumista Yhdysvaltojen tavoitteisiin rakentaa Eurooppaan ohjuspuolustusjärjestelmä³⁵³. Yhdysvallat irtautuivat vuonna 2001 ohjuspuolustusjärjestelmiä rajoittavasta ABM-sopimuksesta³⁵⁴. Järjestelmän rakentamista on perusteltu Iranin kaltaisten niin kutsuttujen *roistovaltioiden* Yhdysvalloille ja sen liittolaisille luomalla uhalla. Venäjä kuitenkin viesti sen olevan suunnattu sitä vastaan, ja järjestelmästä muodostui Venäjän ja Yhdysvaltojen välille merkittävä kiistakysymys. Tarkastellusta tutkimuksesta useat käsittelevät aihetta ja monien ongelmanasettelut liittyvät siihen, miten Venäjä kokee ohjuspuolustuksen uhaksi ja miksi³⁵⁵.

Tutkimuksessa esitetään, kuinka ohjuspuolustusjärjestelmiä ja sotilaallisen läsnäolon lisääntymistä Venäjän lähialueilla kehystetään uhaksi Venäjän ydinasepelotteelle ja Yhdysvaltoihin verrattavissa olevalle strategiselle asemalle, mikäli sillä kiistettäisiin Venäjän kyky iskeä ydinasein Yhdysvaltoja ja sen liittolaisia vastaan³⁵⁶. Tutkimuksessa toisaalta väitetään, että suunnitellut järjestelmät eivät kykene pelotetta täysin tai edes osittain kiistämään³⁵⁷. Perustelut kehystetäänkin ennemminkin poliittisiksi, kulttuurisiksi ja ontologisiksi kuin todellisiin suorituskykyihin perustuviksi³⁵⁸. Mikhail Tsyppkinin mukaan ohjuspuolustusjärjestelmän uhan yliarvioiminen johtuu esimerkiksi uhkien yliarvioimiseen taipuvaisesta tiedustelukulttuurista, Yhdysvaltojen toiminnan peilailmisesta omaan toimintakulttuuriin sekä alemmuuden tunteesta esimerkiksi teknologioissa³⁵⁹.

Stephen Blank esittää artikkelissaan vuonna 2008, ettei Venäjä tarkastele ohjuspuolustusjärjestelmää tai muuta länsimaiden sotilasinfrastruktuuria lähialueillaan välttämättä välittömänä uhkina, vaan niiden muodostavan pitkän aikavälin potentiaalisen sotilaallisen voimatasapainon muuttumiselle³⁶⁰. Myös hänen havainnoistaan 2008 on tunnistettavissa Venäjän herkkyyden järjestelmille, jotka se kokee uhkaavan voimatasapainoa Yhdysvaltojen kanssa³⁶¹. Edellisessä alaluvussa esitelty Blankin arvio Venäjän sisäisten ongelmien turvallisemmaksi uhiksi näyttää havaintojen perusteella olevan edelleen ongelmana. Tämän Blank näkee olevan esteenä Naton ja Venäjän suhteiden positiivisemmalle kehitykselle³⁶².

³⁵³ Esim. Cimbala (2012), s. 443–452.

³⁵⁴ Yle Uutiset: *Bush: Yhdysvallat irtautuu ABM-sopimuksesta*, 12.12.2001, [<https://yle.fi/a/3-5116657>], luettu 6.3.2023.

³⁵⁵ Tsyppkin (2009), s. 781–799; Cimbala (2012), s. 443–452; Forss (2009),.

³⁵⁶ Blank (2008), s. 491–526; Cimbala (2012a), s. 443–452; Cimbala (2012b), s. 269–283; Forss (2009); Podvig (2011), s. 39–50.

³⁵⁷ Cimbala (2012b), s. 269–283.

³⁵⁸ Esim. Forss (2009); Tsyppkin (2009), s. 781–799; Tsyppkin, Mikhail: *Russia, America and Missile Defense*, *Defense & Security Analysis* vsk. 28, nro 1 (2012), s. 55–64.

³⁵⁹ Tsyppkin (2009), s. 781–799; Tsyppkin (2012), s. 55–64.

³⁶⁰ Blank (2008), s. 516–520.

³⁶¹ Blank (2008), s. 491–526.

³⁶² Blank (2008), s. 518–520.

Informaation ja sisäisen kumouksellisuuden kautta tapahtuva vaikuttaminen kehystetään sekä venäläisessä keskustelussa että tutkimuksen tulkinnoista siitä informaatio-sodan ja väri vallankumouksen käsitteiden alle. Blank tulkitsee Venäjän poliittiselle ja sotilaalliselle eliitille informaatio-sodan olevan länsimaista informaatio-operaatioiden käsityksestä poiketen osa laajempaa geopoliittista kamppailua, jonka se näkee uhaksi Venäjän sisäiselle vakaudelle ja poliittiselle järjestelmälle³⁶³. Käsitys ulkopuolelta masinoidusta kumouksellisuudesta tai väri vallankumouksesta liittyy vallitsevan poliittisen järjestelmän haastamiseen. Peter Duncan väittää tutkimuksensa perusteella, että ainakin osassa Venäjän poliittista eliittiä vaikuttaa olleen todellista pelkoa Ukrainan, Georgian ja Kirgisian tapaisille väri vallankumouksille vuosien 2007–2008 vaalien alla³⁶⁴. Helena Yakolev-Golanin mukaan kyseisten vallankumouksien jälkeen Venäjä alkoi yhä enemmän näkemään esimerkiksi Ukrainan pyrkimykset länsi-integraatioon osaksi geopoliittista kamppailua ja pyrkimykseksi erottaa Ukraina Venäjän vaikutuspiiristä³⁶⁵.

Tämä tulkinta geopoliittisesta kamppailusta johtaa helposti pessimistiseen näkemykseen, jonka mukaan kaikki Venäjän hallitsevaa poliittista järjestelmää uhkaava tai sen intressejä kiistävä nähdään geopoliittisena valtakamppailuna, ellei jopa ei-aseellisenä sodankäyntinä. Stephen Blank esimerkiksi toteaa:

*We may believe we are at peace with Russia, but Russian leaders do not share this view and, as long as this inherited Leninist threat paradigm, updated with the new methods of information technology, prevails, from Moscow's standpoint insofar as the United States and the West are concerned, if Russia is not actually at war with them, then, at best, it is in a state of neither war nor peace—or, at best, peaceful coexistence.*³⁶⁶

Tutkimuksesta on havaittavissa edelliseen ajanjaksoon verrattuna, että yhteistyöperustaisuus länsisuhteissa on katoamassa, ja geopoliittiseen vastakkainasetteluun perustuvat näkökulmat ovat tulleet valtavirraksi muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta³⁶⁷. Venäjän toiminnan kääntyminen kohti kylmän sodan aikaista vastakkainasettelua nähdään uhaksi globaalille turvallisuudelle, mikäli lännen ja Venäjän yhteiset nimittäjät unohdetaan³⁶⁸. Muutosta voi selittää sekä tutkimuskohteella että tutkimukseen valikoituneilla näkökulmilla. Tutkimuksissa esitetyistä aineistoista on huomattavissa Venäjän poliittisen ja sotilaallisen johdon pessimistisyyden lisääntyneen Yhdysvaltoja ja länsimaita kohtaan. Niistä ei ole juurikaan havaittavissa enää edellisessä luvussa kuvattua debattia niin kutsuttujen *perinteisien* ja *uusien* uhkien välillä. Tämä on ristiriidassa

³⁶³ Blank (2008), s. 491–526; Blank (2013), s. 31–44.

³⁶⁴ Duncan (2013), s. 1–25.

³⁶⁵ Yakovlev-Golani (2011), s. 388–391.

³⁶⁶ Blank (2013), s. 42.

³⁶⁷ Ks. esim. Bruusgaard (2007), s. 35; Pynnöniemi, & Busygina (2013), s. 559–575; Falkowski & Marszewski (2010).

³⁶⁸ Esim. Kanet & Larivé (2012), s. 90.

esimerkiksi Olli-Matti Mikkolan väitöskirjassa esitetyn diskurssin kanssa, jossa vielä oli tunnistettavissa kyseinen debatti vuosien 2008 ja 2012 välillä³⁶⁹. Se kertoo ehkä siitä, että myös ilmiötä tarkasteleva länsimainen tutkimuskenttä oli jo omaksunut pessimistisen oletuksen lännen ja Venäjän suhteiden kehittymisestä.

6.2.3. Konflikti 2015–2021

Viimeistään vuodesta 2015 alkaen tarkastellun tutkimuksen näkökulmiin on vaikuttanut vuoden 2014 Venäjän ja länsimaiden suhteiden romahdus Ukrainassa tapahtuneen länsimielisen vallankumouksen, Venäjän sotilasvoimin toteuttaman Krimin valtauksen sekä Itä-Ukrainassa Venäjän provosoiman sodan alkamisen myötä. Tuolloin Venäjän toiminnan vaikuttimien ymmärtäminen nousi länsimaissa merkittäväksi kysymykseksi. Miksi Venäjä valitsi konfliktin lännen kanssa ja miten se sen oikeuttaa? Tarkasteltu tutkimus tällä ajanjaksolla etsii kysymyksiin vastauksia venäläisien uhkakäsitteiden ja uhka-ajattelun kautta.

Venäjän toimintaa pyritään ymmärtämään venäläisellä strategisella kulttuurilla sekä perustavaa laatua olevilla maailmankuvallisilla eroilla. Venäjän strategista kulttuuria kuvataan uhkakeskeiseksi, jossa Venäjä on vihollisten *piirittämä linnake*, jota uhataan sekä ulkoa että sisältä käsin³⁷⁰. Mette Skakin mukaan tämä kulttuuri juontaa Venäjän hallinnossa vaikuttavien turvallisuuspalveluissa palvelleiden pessimistiselle ja vainoharhaiselle maailmankuvalle³⁷¹. Tämän vuoksi Venäjällä esimerkiksi niin kutsuttuja väri vallankumouksia tulkitaan ulkoapäin masinoiduiksi, ja omaa kohtaloa peilataan esimerkiksi Ukrainan tapahtumiin vuonna 2014 sekä Arabimaiden kumoukselliseen liikehdintään vuodesta 2010 eteenpäin³⁷².

Venäläistä maailmankuvaa kuvataan länsimaisesta liberaalista ja yhteistyövaraisesta maailmankuvasta poikkeavaksi sekä taipuvaiseksi pessimismiin, konservatiiviseen nationalismiin ja kilpailulliseen nollasummapeliin³⁷³. Esimerkiksi Katri Pynnöniemi tarkastelee federaation presidentin puheita suhteessa venäläisen nationalistis-konservatiivisen filosofin Ivan Iljinin viholliskuvauksiin. Hän löytää puheista muun muassa maailmanjärjestyksen kilpailullista luonnetta korostavan narratiivin, jonka mukaan ulkoiset voimat pyrkivät käyttämään hyväksi Venäjää tavalla tai toisella³⁷⁴. Myös Nurslan Aliyev havaitsee artikkelissaan Venäjän poliittisen eliitin turvallisuusajattelussa Neuvostoliitosta peräisin olevan ajatusmallin, jossa ulkopuoliset yrittävät hyödyntää valtion taloudellisia, alueellisia, väestöllisiä ja sosiopoliittisia haavoittuvuuksia päästäkseen käsiksi maan luonnonvaroihin³⁷⁵.

³⁶⁹ Ks. luku 1.1, s. 6–7. Mikkola (2014), s. 92–105.

³⁷⁰ Esim. German (2020), s. 541–563; Kari, & Pynnöniemi (2019), s. 1–29; Skak (2016), s. 324–341.

³⁷¹ Skak (2016), s. 324–341.

³⁷² German (2020), s. 541–563; Skak (2016), s. 324–341.

³⁷³ Esim. Radin, Andrew, & Clint Reach: *Russian Views of the International Order*. RAND Corporation 2017 [http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1826.html], tallennettu 21.11.2022.

³⁷⁴ Pynnöniemi (2021).

³⁷⁵ Aliyev (2020), s. 467–477.

Tutkimuksessa kuvataan sitä, että edellisen kaltaisen pessimismin kautta tarkastellaan eritoten länsimaiden, Yhdysvaltojen ja Naton toimintaa³⁷⁶. Mathieu Boulegue näkee tämän yhdistettynä puolustukselliseen alemmuudentunteeseen johtavan siihen, että Venäjä kokee Naton uhaksi sille. Andrei Tsygankov viittaa myös aiemmin tutkimuksessa esitettyyn historialliseen pelkoon lännen hyökkäyksestä, jonka kautta länsimaiden toimintaa tarkastellaan:

Russia's fear of NATO has roots in history of the country's relations with the West and the Western nations' post-Cold War decisions that served to deepen the historically rooted mistrust and fear of the alliance... Several rounds of NATO's enlargement, military intervention in Yugoslavia, deployment of MDS elements in Eastern Europe, as well as the West's political support for regime changes in Eurasia – all worked to turn the Kremlin to its traditional fear of the alliance.

Kati Parpei tarkastelee artikkelissaan venäläisiä viholliskuvia pidemmässä historiallisessa perspektiivissä. Hän esittää, kuinka venäläisessä ajattelussa vihollisista näkyy ortodoksikristillisyydelle tyypillinen dualistinen *hyvän ja pahan* sävyttämä maailmankuva. Tässä kehyksessä Venäjä kuvataan oikeaa uskoa ja oikeita arvoja vaalivaksi, joka on historiansa aikana taistellut aina vääräuskoisia ja pakanallisia vastaan³⁷⁷. Puhtaiden ortodoksikristillisten ja perinteisten venäläisten arvojen vaarantumisella perustellaan esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen oikeuksia rajoittavaa lainsäädäntöä³⁷⁸.

Myös muissa tutkimuksissa kiinnostuksenkohteeksi nousee se, millä tavoin esimerkiksi Ukrainaa ja länsimaita kehystetään Venäjään nähden *toisina* ja *vihollisina*. Esimerkiksi Irina Khaldarova kuvaa tutkimuksessaan, kuinka Venäjän televisiossa kuvaukset Ukrainasta ja ukrainalaisista muuttuivat vuosien 2012 ja 2014 välillä eri käsitteiden ilmaantuvuuden perusteella. Hallitseva narratiivi ukrainalaisista *veljeskansana* muuttui lopulta *pettureiden* kautta *vihollisiksi* Maidanin vallankumouksen jälkeen vuonna 2014³⁷⁹. Eva Cleassenin tutkimuksen mukaan myös Kremlin strateginen narratiivi EU:sta muuttui Euromaidanin ja Krimin kansanäänestyksen aikoihin, joiden jälkeen EU esitettiin toisena merkittävästi aikaisempaa useammin³⁸⁰. Veera Laine tarkastelee artikkelissaan, millä tavoin presidentin puheissa on kuvattu *toista* tällä vuosituhanella. Hänen mukaansa niissä kuvataan maan sisäisiä ja ulkoisia ulkoryhmiä, joissa esiintyvät esimerkiksi korruptoituneet virkamiehet sekä kehittynyt läntinen maa, jonka arvot ovat perustavaa laatua ristiriidassa venäläisten kanssa³⁸¹. Itseään Venäjä asettaa uhrin

³⁷⁶ Esim. MacFarlane, S. Neil: *Kto Vinovat? Why Is There a Crisis in Russia's Relations with the West?*, *Contemporary Politics* vsk. 22, nro 3 (2016), s. 342–358.

³⁷⁷ Parpei (2021).

³⁷⁸ Nuñez-Mietz (2019), s. 543–563.

³⁷⁹ Khaldarova (2021), s. 3–20.

³⁸⁰ Claessen (2021), s. 1–18.

³⁸¹ Laine (2021).

asemaan, kuvaamalla itseään esimerkiksi perusteettoman *russofobian* uhrina³⁸².

Muun muassa edellisiin tekijöihin viitaten, venäläistä käsitystä maailmanjärjestyksestä kuvataan pessimismiin nojaavana kokonaisvaltaisena geopolittisena kilpailuna³⁸³. Tämä käsitys ilmenee esimerkiksi Venäjän kansallisen turvallisuuden strategioista³⁸⁴. Katri Pynnöniemi ja Minna Jokela kuvaavat, kuinka tähän kehykseen on liitetty myös ajanjaksolla länsimaissa tunnettu *hybridisodan* käsite, jonka kautta venäläisessä sotatieteellisessä keskustelussa kuvataan länsimaiden uhkaavan Venäjän geopolittista statusta, kulttuurista ja poliittista järjestelmää³⁸⁵. Tässä valossa länsimaiden tuki Venäjän naapurimaiden demokratiakehitykselle sekä kansalaisjärjestöille nähdään Venäjällä uhkana. Esimerkiksi Andrew Wilsonin mukaan Venäjän ajurina Ukrainan tilanteeseen puuttumiseen vuonna 2014 oli sen demokratiakehitys, jonka Putinin hallinto näki itselleen uhkana³⁸⁶. Myös Nelli Babayan esittää tutkimuksessaan, että Venäjä kokee lähialueidensa demokratiakehityksen uhaksi sen suurvaltastatukselle ja yhdistää siksi sen geostrategiseen kilpailuun lännen kanssa³⁸⁷.

Ajanjaksolla informaatio- ja kyberympäristöön liittyvät teemat nousevat selvästi aiempaa vahvemmin esille. Kysymyksiin liittyy venäläisen ajattelun suuntaisesti sekä teknisiä että psykologisia näkökulmia. Martti Kari tarkastelee eri artikkeleissaan Venäjän suhtautumista kybertoimintaympäristöön esimerkiksi asiaan liittyvien ohjausasiakirjojen ja lainsäädännön kautta³⁸⁸. Karin mukaan Venäjä tarkastelee kyberympäristöä uhkalähtöisen strategisen kulttuurinsa kautta, ja se pyrkii hakemaan eri operatiivisin, teknisin ja lainsäädännöllisin toimenpitein *digitaalista suvereniteettia*³⁸⁹. Informaatioympäristön turvallistamisella ja internetin kuvaamisella uhaksi Venäjän hallinnon tulkitaan pyrkivän hallitsemaan informaatioympäristöä sille epäedullisen informaation ja narratiivien leviämisen estämiseksi sekä omien narratiivien saavutettavuuden varmistamiseksi³⁹⁰.

Ei-sotilaallisiin uhkiin painottuvasta trendistä huolimatta tutkimuksesta nousee esille myös tällä ajanjaksolla ydinasepelotteeseen ja ydinasepariteettiin liittyvät kysymykset.

³⁸² Darczewska & Żochowski, (2015).

³⁸³ Esim. German (2020), s. 541–563; MacFarlane (2016), s. 342–58; Radin & Reach (2017).

³⁸⁴ Pynnöniemi (2018), s. 240–256.

³⁸⁵ Pynnöniemi & Jokela (2020), s. 828–845. Tämä on länsimaiseen keskusteluun verrattuna päinvastainen asetelma, jossa *hybridisodan* ja *hybridivaikuttamisen* käsitteillä on pyritty selittämään venäläistä sodankäynnin tapaa. Hybridisodan ja hybridivaikuttamisen käsitteiden käytettävyyttä venäläisen ajattelun ja sotataidon kuvaamisessa on kuitenkin kyseenalaistettu monien Venäjä-tutkijoiden toimesta, sillä siihen länsimaaisessa keskustelussa liitetty valtava määrä erilaisia ilmiöitä, ja sillä yritetään selittää venäläistä ajattelua länsimaisella käsitteistöllä. Ks. esim. Jonsson (2019), s. 8–11; Raitasalo, Jyri: Hybridisota ja hybridiuhat – paljon vanhaa...onko mitään uutta? *Tiede ja ase*, nro Vol 76 (2018), s. 27–53.

³⁸⁶ Wilson (2014).

³⁸⁷ Babayan (2015), s. 438–458.

³⁸⁸ Kari, Martti J. & Rauno Kuusisto: Russia: A cyber fortress besieged. In *ECCWS 2017: Proceedings of the 16th European Conference on Cyber Warfare and Security*. M. Scanlon, & N.-A. Le-Khac (Eds.). 2017, s. 593-601; Kari (2019); Kari, & Pynnöniemi (2019), s. 1–29.

³⁸⁹ Kari (2019).

³⁹⁰ Darczewska (2015); Lilly, & Cheravitch (2020), s. 129–155; Nisbet, Kamenchuk, & Dal (2017), s. 958–975.

Stephen Cimbala ja Robert McDermott korostavat jo aiemmin tutkimusilmion piirissä esiin nostettua havaintoa, jonka mukaan historiallinen kokemus lännen yllättävästä hyökkäyksestä, viitaten esimerkiksi operaatio Barbarossaan, aiheuttaa venäläisen pelotteen nojautumisen etupainoiseen ydinaseen käyttöön. Aiempaa vahvemmin nostetaan esille yhdysvaltalainen PGS-konsepti Venäjän ydinasepelotetta uhkaavana tekijänä, jolla perustellaan esimerkiksi Venäjän osallisuutta Syyrian sisällissotaan³⁹¹. Charles Bartlesin mukaan Venäjän strategiaa suhteessa länteen ohjaa edelleen enemmän kysymys ydinasepariteetista kuin esimerkiksi Ukrainan kysymys:

Russia does not fear the United States and NATO rolling across its borders; Russia fears a United States, with an admittedly much more powerful conventional military, that is not constrained by the threat of Russian nuclear capabilities. Russia believes that the only thing deterring the United States from more involvement in the Ukraine is Russian nuclear weapons and the strategic deterrence they provide. Despite Russia's recent adventures in the Crimea and Eastern Ukraine and use of 'indirect and asymmetric methods' of war, or 'hybrid warfare', as dubbed by the West, Russian efforts to maintain strategic deterrence have much more to do with future threats derived from the Ballistic Missile Defense System and Prompt Global Strike programs started in the previous decade than with current events in Ukraine.³⁹²

Pääasiassa ajanjakson tutkimusta Venäjän uhkakäsityksestä vaikuttaa hallitsevan ei-aseelliset ja ei-sotilaalliset teemat. Tätä voi osaltaan selittää vuoden 2014 jälkeisellä Venäjän toiminnan aiheuttamalla länsimaisen sodankuvan muutoksella, jossa painotuivat nämä teemat³⁹³. Tutkimuksien oletukset ja kysymyksenasettelut, joissa korostuivat esimerkiksi Venäjän toiminnan ymmärtäminen maailmankuvan kautta, suhtautuivat jo lähtökohtaisesti pessimistisesti suhteisiin ja niiden mahdolliseen kehittymiseen. Tämän tutkimusilmion pessimismiin nähden on mielenkiintoista, kuinka pitkälle talouspakotteista huolimatta länsi normalisoi suhteitaan Venäjään nähden aina vuoteen 2022 saakka. Tämä asettaa kyseenalaiseksi ainakin tähän ilmiöön liittyvän tutkimuksen vaikuttavuuden poliittiseen päätöksentekoon.

6.3. Venäjän uhkanarratiivien vaikuttimet ja motiivit – kriittinen paradigma

Valtaosassa tarkastellusta tutkimuksesta tutkimusote Venäjän uhkanarratiiveihin ja niiden perusteisiin oli kriittinen. Tutkimuksessa tuotiin esille paljon erilaisia vaikuttimia sekä motiiveja, jotka tutkimus näkee perusteina ja ajureina Venäjän uhkakäsityksille. Monesti niiden ilmaistiin olevan selvästi toissijaisia julkituotuihin narratiiveihin nähden, tai niiden katsottiin vääristävän oleellisella tavalla Venäjän johdon ja kansalaisten tulkintaa todellisuudesta.

³⁹¹ Bartles (2017), s. 152–169; Cimbala, & McDermott (2015), s. 95–111; Thornton (2019), s. 1–24.

³⁹² Bartles (2017), s. 168.

³⁹³ Ks. esim. Raitasalo (2018) s. 27–53.

Tutkimusten perusteella venäläiseen ajatteluun vaikuttaa oleellisessa määrin historiallinen kokemus uhattuna olemisesta eritoten lännen toimesta. Kylmän sodan ajan kapitalismin ja kommunismin ideologinen kamppailu sekä sen varjolla rakennetut viholliskuvat lännestä vaikuttavat edelleen ajatteluun, vaikka ideologiat ovat vaihtuneet³⁹⁴. Tällä vuosituhanella kamppailu on kehystetty länsimaisen liberaalidemokratian ja ortodoksikristillisyyteen yhdistyvien perinteisten konservatiivisten arvojen kamppailuksi³⁹⁵. Näiden ulottuvuuksien avulla länsi pystytään kuvaamaan ulkoryhmänä, toisena ja jopa vihollisena, jonka avulla Venäjä pystyy rakentamaan omaa kansallista identiteettiään³⁹⁶.

Venäjä rakentaa lännen avulla myös kuvaa itsestään suurvaltana. Tutkimuksesta käy ilmi, että Venäjä perustaa asemansa voimaan ja Yhdysvaltoihin verrattavissa olevaan ydinasepelotteeseen, jolloin kaikkeen kyseistä tasapainoa uhkaavaan suhtaudutaan erityisellä herkkyydellä³⁹⁷. Venäjä liittää suurvaltaidentiteettinsä suvereniteettiin kansainvälisessä ja alueellisessa turvallisuusjärjestelmässä. Tämän vuoksi erityisesti sen vaikutusvallan heikkeneminen ja Yhdysvaltojen vaikutusvallan kasvaminen entisissä neuvostotasavalloissa länsi-integraation ja demokratiakehityksen myötä koetaan uhkaksi Venäjän asemalle³⁹⁸. Venäjän katsotaan oletettavan, että sen intressit suurvaltana otetaan huomioon Yhdysvaltojen tavoin kansainvälisessä järjestelmässä ja erityisesti sen *intressipiirissä*, jolloin sen ohittaminen esimerkiksi naapurimaidensa turvallisuusratkaisuissa koetaan sen aseman haastamiseksi³⁹⁹.

Muun muassa tämän perusteella Venäjän kuvataan tarkastelevan maailmaa intressiperustaisen reaali politiikan ja sotilaalliseen voimaan perustuvan voimapolitiikan kautta⁴⁰⁰. Tässä kehyksessä tarkastellaan myös muita toimijoita, kuten Yhdysvaltoja. Siten Venäjän nähdään sortuvan peilausharhaan, jossa muiden toimintaa peilataan omaan ajatteluun ja toimintakulttuuriin väärinä kuvaa todellisuudesta ja muiden toimijoiden tarkoituksista⁴⁰¹. Demokratian ja kansalaisyhteiskunnan edistämistä ei tällöin nähdä itseisarvoisesti myönteisenä asiana, vaan suurvaltakilpailijan vaikutusvallan lisäämisestä oman aseman kustannuksella⁴⁰². Samoin asevoiman käyttö esimerkiksi humanitaarisen intervention varjolla olisi pohjimmiltaan vain Yhdysvaltojen intressien edistämistä asevoimaa käyttämällä, joka viimekädessä uhkaa myös Venäjää ja sen

³⁹⁴ Esim. Aliyev (2020), s. 467–477; Kanet, & Larivé (2012), s. 75–96; Tsygankov, Andrei P.: The Sources of Russia's Fear of NATO, *Communist and Post-Communist Studies* vsk. 51, nro 2 (2018), s. 101–111.

³⁹⁵ Esim. Laine (2021); Nuñez-Mietz (2019), s. 543–63; Parpei (2021).

³⁹⁶ Claessen (2021), s. 1–18; Grüner (2010), s. 445–472; Khaldarova (2021), s. 3–20.

³⁹⁷ Bartles (2017), s. 152–169; Cimbala, & McDermott (2015), s. 95–111; Shoumikhin (1999), s. 49–57 Thornton (2019), s. 1–24.

³⁹⁸ Babayan (2015), s. 438–58; Blank (2000); Radin, & Reach (2017); Shoumikhin (1999), s. 49–57.

³⁹⁹ Esim. Babayan (2015), s. 438–458.

⁴⁰⁰ Eitelhuber (2009), s. 1–28.

⁴⁰¹ Eitelhuber (2009), s. 1–28; Tsygankov (2009), s. 781–799.

⁴⁰² Babayan (2015), s. 438–458; MacFarlane (2016), s. 342–358; Radin, & Reach (2017); Wilson (2014).

liittolaisia⁴⁰³.

Tutkimuksessa esitetään, kuinka Venäjän tiedustelupalveluilla ja asevoimilla on läpi tarkastelujakson muita toimijoita pessimistisempi käsitys Yhdysvaltojen ja Naton toiminnasta⁴⁰⁴. Tätä selitetään edellä mainittujen tekijöiden lisäksi myös viranomaisten oman olemassaolon oikeuttamisena ja yleisenä perinteenä liioitella uhkia oman asemansa ja resurssiensa turvaamiseksi⁴⁰⁵. Nämä tekijät vääristävät Venäjän strategisen päätöksenteon perusteita ja selittävät osaltaan Venäjän pessimististä suhtautumista lännen toimintaan.

Laajimmin jaettu käsitys tutkimuksella on Venäjän uhkanarratiivien merkityksestä Venäjän valtaeliitin aseman turvaamisessa. Tutkimuksessa esimerkiksi kuvataan, kuinka ulkoisilla uhilla perustellaan valtaeliitin asemaa Venäjän valtion olemassaolon turvaajina, ja toisaalta kehystetään hallinnon asemaa kiistävät ajatukset ja toimenpiteet vieraiden vihamielisten ulkovaltojen provosoimaksi toiminnaksi⁴⁰⁶. Siten hallinnon kritisoiminen, demokratian ja moniäänisyyden edistäminen sekä yleinen kansalaisyhteiskunnan toiminta pystytään esittämään vihollisuutena Venäjän kansakuntaa kohtaan⁴⁰⁷. Informaatiotilan hallinnan menettämisen ja väri vallankumouksen pelko yhdistetään maan hallinnon aseman turvaamiseen⁴⁰⁸. Venäjän uhkanarratiivit kyseenalaistetaan tutkimuksessa sen perusteella, onko todellisuudessa kysymys Venäjän kansakunnan tai valtion, vaiko valtaeliitin selviytymisestä.

Viimekädessä julkituodut uhkanarratiivit ovat aina myös vaikuttamista, joilla pyritään ohjaamaan erilaisia yleisöjä. Venäjän strategisessa viestinnässä esiintyvillä uhkanarratiiveilla on sekä sisäinen että ulkoinen yleisö. Esimerkiksi Stephen Cimbala kuvaa uhkanarratiiveja ohjuspuolustusjärjestelmästä refleksiivisenä kontrollina, jolla pyritään saamaan Venäjän kansalaisia asettumaan hallinnon politiikan tueksi, ja esimerkiksi Yhdysvaltoja toimimaan Venäjän tavoitteiden kannalta edullisella tavalla⁴⁰⁹. Myös Carol Lutz väittää, että Venäjän esittämä narratiivi Ukrainan sorretusta venäläisvähemmistöstä toimii vain näennäisenä perusteluna Venäjän toimien oikeutukselle Ukrainassa, joissa viimekädessä on kysymys omien intressien edistämisestä ja vaikutusvallan turvaamisesta⁴¹⁰. Etenkin tässä valossa on helppo kyseenalaistaa Venäjän uhkanarratiivit. Kiinnostavaksi kysymykseksi muodostuu silloin se, kuinka uhkanarratiivit kuvastavat Venäjän päätöksenteon todellisia ajureita, ja miten ne ovat osa suunnitelmallista vaikuttamista Venäjän intressien edistämiseksi.

⁴⁰³ Esim. Kanet, & Larivé (2012), s. 75–96.

⁴⁰⁴ Jackson (2002), s. 373–400; Lussier (2019), s. 433–449; Sherlock (2020), s. 1–23; Zimmerman (2001), s. 235–261.

⁴⁰⁵ Esim. Jackson (2002), s. 373–400.

⁴⁰⁶ Blank (2013), s. 31–44; German (2020), s. 541–563; Goure (2014), s. 63–100; Meister (2019), s. 75–85; Pynnöniemi (2018), s. 240–256; Skak (2016), s. 324–341.

⁴⁰⁷ Babayan (2015), s. 438–458; Wilson (2014).

⁴⁰⁸ Ks. esim. Duncan (2013), s. 1–25; Lilly, & Cheravitch (2020), s. 129–155.

⁴⁰⁹ Cimbala (2012), s. 443–452.

⁴¹⁰ Lutz (2017), s. 369–380.

YHTEENVETO

Länsimaisen englanninkielisen vuosina 1999–2021 julkaistun tutkimuksen kuva Venäjästä muistuttaa hobbeslaista *Leviathania*, jonka olemassaolo ja asema maailmassa perustuu erilaisiin eksistentiaalsiin uhkiin⁴¹¹. Ulkoiset ja sisäiset kansakunnan olemassaoloa uhkaavat uhat ovat keskeinen osa valtaelittien ja viranomaisten toiminnan oikeutusta. Asemaansa vahvistaakseen tai intressiensä oikeuttamiseksi ne rakentavat erilaisia uhkanarratiiveja sisäisille ja ulkoisille yleisöille. Venäläinen käsitys erityislaatuisesta, rikkaasta ja oikeamielisestä suurvallasta, jonka ulkoiset viholliset ovat vuosisatoja halunneet alistaa, nähdään edullisena alustana näiden uhkanarratiivien hyväksymiselle.⁴¹²

Tutkimuksissa esiteltyjä venäläisiä uhkanarratiiveja hallitsevat kokemus Yhdysvalloista ja lännestä keskeisimpinä Venäjän olemassaoloa ja kukoistusta uhkaavina vihollisina. Venäjä kehystää itsensä joko uhrina, joka on jatkuvan poliittisen, taloudellisen ja moraalisen hyökkäyksen kohteena tai suurvaltana, jonka legitiimit intressit ja oikeudet on kiistetty vihollistensa toimesta.⁴¹³

Tutkimus etenee globaalien turvallisuuskysymysten sekä lännen ja Venäjän suhteiden mukaisesti. Historiallisesti tarkasteltuna Venäjän uhkakäsityksiä tarkastellut tutkimus on onnistunut löytämään suhteiden kannalta keskeisiä haasteita ja onnistunut jopa ennakoimaan suhteiden kehitystä⁴¹⁴. Tarkastellusta tutkimuksesta on löydettävissä suhteiden osalta selkeä historiallisessa perspektiivissä hahmotettava kehityskaari, jossa varauksellisesta yhteistyöstä liikutaan kohti epäluottamusta ja lopulta konfliktiin. Tässä valossa on nähtävissä, että Venäjän käsitykset ja narratiivit sitä kohtaan kohdistuvista uhista ovat toimineet keskeisinä ajureina tai perusteluina sen sotilas- ja ulkopoliittiselle toiminnalle etenkin suhteessa länteen.

Tarkastellusta tutkimuksesta oli havaittavissa neljä erilaista näkökulmaa Venäjän uhkakäsitysten tulkitsemiselle: poliittisstrateginen, sotilasstrateginen, historiallinen ja sosiologinen näkökulma. Poliittisstrategisella näkökulmalla on tutkimuksessa erityisasema, mutta sitä ei voi pitää yksin hallitsevana paradigmana. Humanistiset ja laadulliset näkökulmat, joihin voi lukea ainakin historiallisen ja osin myös sotilasstrategisen

⁴¹¹ Ks. luku 3.3. ja Hobbes (1999), passim.

⁴¹² Ks. luku 6.3.

⁴¹³ Ks. luvut 6.2. ja 6.3.

⁴¹⁴ Esim. Blank (2000); Eitelhuber (2009), s. 1–28.

näkökulman, olivat selvästi tutkimuksen valtavirtaa. Nämä kolme näkökulmaa lomit-
tuivat usein toistensa kanssa. Edellisiä näkökulmia voi pitää odotettuina ja luonnolli-
sina, kun tarkastellaan Venäjän uhkakäsityksen kaltaista abstraktia ilmiötä. Sosiologi-
nen näkökulma oli selkeimmin metodologisilta perusteiltaan eroava suuntaus tämän
tutkimusilmiön *normaalitieteestä*, mutta osa myös sen tutkimuksellisista kiinnostuksen-
kohteista tai teemoista oli yhteneviä muun tutkimuskentän kanssa.

Näkökulmilla on omat vahvuutensa ja ongelmansa, mutta ne pystyvät hyvin täyden-
tämään toisiaan. Poliittisstrategisessa näkökulmassa on ongelmana sen keskittyminen
julkisiin ulostuloihin ja narratiiveihin. Ilman kriittistä otetta niiden perusteella uh-
kanarratiivien todelliset syyt ja tavoitteet saattavat jäädä selviämättä. Viesteihin sisältyy
myös retorisia keinoja, jolla uhkia voidaan esimerkiksi yliladata kulloinkin viestin ta-
voitteen mukaisesti. Sotilasstrategisen näkökulman keskittyminen sotilaallisiin suori-
tuskykyihin ja materiaalsiin tekijöihin saattaa taas antaa väärän kuvan uhkaympäris-
töstä, jollei niitä kontekstoida esimerkiksi valtioiden välisiin suhteisiin. Historiallinen
näkökulma pystyy taustoittamaan esimerkiksi poliittisstrategisessa näkökulmassa
esiintyviä käsitteitä ja kysymyksiä, sekä selittämään eri toimijoiden toimintalogiikkaa.

Esimerkiksi liittyen Venäjän pelkoon Yhdysvaltojen ohjuspuolustusjärjestelmiä koh-
taan tutkimuksesta löytyi hyviä esimerkkejä, joilla eri näkökulmat pystyivät täyden-
tämään toisiaan. Sotilasstrategisella materiaalsiin suorituskykyihin liittyvällä tarkastelulla
pystyttiin haastamaan Venäjän uhkaretorikkaa osoittamalla, että sen viestimät uhat
vaikuttivat pitkälle liioitelluilta⁴¹⁵. Historiallisella tarkastelulla pystyttiin taas pohtimaan
sitä, mistä tapa tulkita pessimistisesti lännen toimintaa ja tarkoituksena saattoi joh-
tua⁴¹⁶. Sosiologisella näkökulmalla pystytään yhdistämään uhan tarkastelutasoja ja ha-
vainnoimaan esimerkiksi yksilöiden käsityksiä systeemitason uhista. Tässä tapauksessa
tutkimuksella on pyritty esimerkiksi tarkastelemaan, kuinka eri ryhmät jakavat Venäjän
valtiojohdon uhkatodellisuuden ja uhkanarratiivit, sekä mitkä tekijät siihen vaikutta-
vat⁴¹⁷.

Aineisto ei painottunut tiettyihin tutkijoihin, mutta alueellisesti tutkimus painottui sel-
västi Yhdysvaltoihin⁴¹⁸. Tämä on toisaalta luonnollista kielellisen rajauksen takia,
mutta saattaa kertoa myös kylmän sodan ajalta periytyvästä tarpeesta tulkita toisen
ydinasevallan toiminnan ajureita ja omaa toimintaa suhteessa niihin. Ehkä siksi myös
ydinasekysymykset ovat pysyneet merkittävässä roolissa Venäjän uhkakäsityksistä pu-
huttaessa koko tarkastelujakson ajan, mitä ne eivät välttämättä muussa turvallisuustut-
kimuksessa ole enää olleet.

⁴¹⁵ Cimbala (2012b), s. 269–283; Forss (2009).

⁴¹⁶ Esim. Kanet, & Larivé (2012), s. 75–96; Cimbala (2012a), s. 443–452.

⁴¹⁷ Esim. O’Loughlin, Tuathail, & Kolossov (2004), s. 3–34; Tkacheva (2019), s. 393–405.

⁴¹⁸ Ks. luku 5.3.

Venäjän uhkakäsityksistä tehty tutkimus on onnistunut poimimaan venäläisestä keskustelusta käsitteitä ja ilmiöitä, jotka ovat tulleet länsimaisen keskustelun valtavirtaan vasta myöhemmin. Näitä ovat venäläiset käsitykset esimerkiksi informaationsodasta ja informaatiokamppailusta, joita myöhemmin on käytetty selittämään Venäjän toimintaa Ukrainan ja lännen suhteen⁴¹⁹. Tarkasteltu tutkimus osaltaan vahvistaa Oscar Jonssonin kirjassaan *The Russian Understanding of War* esittämää johtopäätöstä siitä, että Venäjän 2010-luvulla soveltama laajaan keinovalikoimaan perustuva sodankäynnin tai kamppailun muoto ei niinkään ole venäläisestä sotataidollisesta perinteestä juontuvaa. Sen voi ymmärtää perustuvan pikemminkin venäläiseen käsitykseen nykyaikaisesta ei-aseellisesta *kontrolloidulla kaaoksella* käytävästä sodasta, jolla Venäjä on kokenut lännen heitä ja liittolaisiaan uhkaavan⁴²⁰.

Venäjän uhkakäsityksiin keskittyvä tutkimus painottuu geopoliittista vastakkainasettelua jollain tavalla tarkastelemaan tutkimukseen. Tätä voi mahdollisesti selittää kolmella tekijällä. Ensimmäinen on itse tutkimuskohde. Tutkimuksissa käytetyistä aineistosta käy ilmi, että venäläisessä keskustelussa ja ajattelussa on 2000-luvun aikana siirrytty selvästi geopoliittista vastakkainasettelua ja Yhdysvaltojen uhkaa painottavaan suuntaukseen. Toinen selittävä tekijä on sitä tulkinnut tutkimus, joka on pyrkinyt eri tavoin ymmärtämään, miksi Venäjä on valitsemassa tai on valinnut vastakkainasettelun yhteistyövaraisuuden sijaan. Kolmas on tämän tutkimuksen ongelmanasettelu, jossa tarkastelukulmaksi on valittu valtioon kohdistuvat uhat sekä yleisesti uhkaan liittyvät käsitteet. Nämä ovat tarkastelukulmina ehkä ominaisempia poliittiseen realismiin ja geopoliittisiin kysymyksiin taipuvaiselle tutkimusperinteelle⁴²¹.

Uhan positivistiset ja jälkipositivistiset tulkintatavat esiintyvät tutkimuksessa eri tavoin. Venäjän uhkanarratiiveissa painottuu systeeminen ja materialistinen näkemys uhista, joihin liittyy monesti geopoliittinen kamppailu ja esimerkiksi ydinasepariteetti⁴²². Tätä kautta nämä tarkastelutavat tulevat tavalla tai toisella ilmiöitä tarkastelemaan tutkimukseen. Systeemistä tarkastelutapaa, jossa Venäjän uhkaympäristöä tarkasteltaisiin esimerkiksi puhtaasti rakenteellisen realismin tai vastaavien positivististen teorioiden kautta, ei voi pitää mitenkään yleisenä tämän tutkimusilmiön piirissä⁴²³. Kuitenkin sotilasstrategiset tarkastelutavat omaavat liittymäpintaa tähän ja eritoten materialistiseen tarkastelutapaan⁴²⁴. Myös institutionaalisella selitysmallilla on sijansa tutkimuksessa, kun vuosituhannen alkupuolella tarkasteltiin erilaisia yhteistyön muotoja suurvaltojen välillä yhteisiä vihollisia vastaan, ja kun myöhemmin pohdittiin tämän yhteistyön epäonnistumisen syitä⁴²⁵.

⁴¹⁹ Esim. Blank (2008), s. 491–526; Blank (2013), s. 31–44.

⁴²⁰ Jonsson (2019), s. 152–160.

⁴²¹ Ks. luku 3.

⁴²² Esim. Radin, & Reach (2017).

⁴²³ Esimerkki tästä Bock, Henneberg, & Plank (2015), s. 101–109.

⁴²⁴ Esim. Thornton (2019), s. 1–24.

⁴²⁵ Ks. esim. McAllister (2007), s. 277–292; MacFarlane (2016), s. 342–358.

Tarkastellussa tutkimuksessa kognitiivinen, ontologinen ja konstruktivistinen tulkintakehys uhista lomittuivat käytännössä toistensa kanssa keskenään. Kognitiivisilla tarkastelutavoilla pyrittiin selittämään, millä tavoin Venäjän päätöksentekijät, eliitit tai kansalaiset mahdollisesti ovat tulkinneet tai tulkitsevat ympäristössään tapahtuvia ilmiöitä⁴²⁶. Ontologisella tulkintakehyksellä pyritään ymmärtämään, miksi tämä tulkinta tapahtuu ja miksi ne vaikuttavat Venäjän toimintaan kuten vaikuttavat⁴²⁷. Konstruktivistinen tulkintakehys yhdistää uhat yhteiskuntaan sekä poliittisiin prosesseihin ja diskursseihin.

Edelliset kolme tulkintatapaa olivat tarkastellun tutkimuksen valtavirtaa. Tätä voi selittää yleisesti turvallisuuden ja kansainvälisten suhteiden tutkimuksen trendeillä tarkastelujaksolla⁴²⁸. Tutkimuksen ongelmanasettelussa keskeisessä osassa on käsite *käsitys*, jolloin liittymäpintaa näihin tulkintakehyksiin voi olla vaikea välttää. Viimeisenä selityksenä on tutkijoiden mahdollinen näkemys Venäjästä erityislaatuisena ja uniikkina toimijana, jonka toiminnan tulkitsemisessa sen yhteiskunnallisten ontologisten ja kognitiivisten erityispiirteiden ymmärtäminen on avainasemassa.

Relativistinen näkökulma ei näy tutkimuksessa jyrkimmillään siinä mielessä, että siinä olisi kyseenalaistettu kokonaisuudessaan tarkasteltavat käsitteet ja ilmiöt. Tulkintakehys on kuitenkin läsnä tutkimuksessa läpi tarkastelujakson kriittisenä otteena, kun tarkastellaan Venäjän toimintaa ja uhkanarratiiveja, sekä niiden perusteluita ja ajureita. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta länsimainen tutkimuskenttä on tämän tutkimusilmion piirissä onnistunut kontekstoimaan Venäjän toimintaa ja narratiiveja kriittisesti. Ainakaan siinä mielessä tämä ei vahvista yhdessä asiantuntijakyselyn vastauksessa esiintynyttä huolta siitä, että akateeminen tutkimus olisi erityisen altis Venäjän informaatiovaikuttamiselle⁴²⁹.

7.1. Tutkimuksen luotettavuus ja kritiikki

Metanarratiivisen kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on löytää laajojen tutkimusilmioiden sisältä erilaisia paradigmoja ja tutkimusperinteitä, jotka omaavat erilaisia metodologisia oletuksia ja narratiiveja⁴³⁰. Tässä tutkimuksessa tutkimusilmiötä oli rajattu monella tapaa tutkimukseen käytössä olleiden resurssien ja alkuperäisen kiinnostuksen kohteen vuoksi. Tutkimuksessa haluttiin keskittyä erityisesti *uban* käsittämiseen valtion viitekehyksessä. Kuten edellä pohdittiin, tutkimustuloksiin nähden voi pitää mahdollisena, että jo kyseinen ongelmanasettelu ja käytetty käsitteistö ovat johtaneet tiettyjen tutkimusperinteiden korostumiseen aineistossa. Tähän nähden metanarratiivisen menetelmän soveltamiseen näin kapeaan tutkimusilmioon voi suhtautua

⁴²⁶ Esim. Frederick et al. (2017).

⁴²⁷ Esim. Parppei (2021).

⁴²⁸ Ks. luku 2.

⁴²⁹ Ks. s. 55.

⁴³⁰ Ks. luku 2.3.

kriittisesti. Oliko valtiotason tarkastelu liian kapea, tai olisiko tarkasteltava käsite voinut olla *uhan* sijasta *turvallisuus*? Näillä kysymyksillä olisi saatu ehkä laajempi käsitys niistä tutkimusperinteistä, joiden kehyksessä Venäjän turvallisuutta on tarkasteltu⁴³¹. Lopulta kuitenkin aineisto oli niin suuri tutkimuksen laajuuteen nähden, että sen laajentaminen ei olisi ollut mahdollista.

Opinnäytetyön luonteen takia aineiston valikoimiseksi toteutettu prosessi suoritettiin yksin kirjoittajan toimesta. Esimerkiksi kahden tutkijan ristiin suorittama prosessi olisi lisännyt valikoituneen aineiston objektiivisuutta. Tutkimusilmiön ja aineiston laadun takia valikoinnissa jouduttiin käyttämään paljon subjektiivista arviointia valintakriteereihin nähden. Tutkimusilmiöön liittyvä tutkimus oli hyvin kirjavaa ja siksi esimerkiksi osa metodisista perusteista oli kirjoitettu vain osin auki. Siksi myös näiden hahmottamisessa jouduttiin käyttämään osin kirjoittajan omaa tulkintaa. Systemaattisempi lähestymistapa tämänkaltaisilla ongelmanasetteluilla ja aineistoilla olisi tuskin ollut mahdollinen. Tämän vuoksi sekä aineiston valikoimiseksi suoritettu prosessi että analyysin pohjana oleva aineisto on pyritty esittämään mahdollisimman avoimesti. Tutkimuksen tuloksiin tulee kuitenkin suhtautua enemmän tämän otannan perusteella tehtynä tulkintana, kuin yleisenä totuutena.

Analyysissä ei otettu kantaa eri tutkimuksien vaikuttavuuteen. On selvää, että tietyt näkökulmat ovat vaikuttaneet muuhun tutkimukseen enemmän kuin toiset, eikä siitä pysty tekemään johtopäätöksiä vain tutkimuksissa esiintyvien teemojen ja kysymyksenasettelujen ilmaantuvuuden perusteella. Esimerkiksi sitaattianalyysi nyt tarkastellusta aineistosta olisi saattanut antaa jotain viitteitä eri tutkimuksien vaikuttavuudesta. Tämän tutkimuksen rajoissa ei pysty tekemään kovin pitäviä johtopäätöksiä siitä, kuinka vaikuttavaa tutkimus on ollut koko tutkimuskenttään tai esimerkiksi poliittiseen päätöksentekoon nähden.

Englanninkielisen rajauksen perusteena oli sekä kirjoittajan kielitaito että sen erityisasema tieteellisessä keskustelussa. Tämän perusteella aineisto väistämättä painottuu tietyille alueille, joissa englannin kielen käyttö tieteellisessä tutkimuksessa on yleisempää. Esimerkiksi ranskalaista ja saksalaista tutkimusta ilmiöstä kartoitettiin ennakoitua vähemmän. Siksi voi olla osaltaan harhaanjohtavaa puhua *länsimaisesta käsityksestä*, vaikka esimerkiksi Yhdysvalloilla suhteessa Venäjään onkin perustellusti erityisen merkittävä asema.

7.2. Jatkotutkimustarpeet

Tarkastellun tutkimuksen perusteella Venäjän uhanarratiivit ovat usein olleet perusteluina tai ajureina Venäjän käytännön sotilas- ja ulkopoliittiseen toimintaan. Siksi venäläisen uhkakäsityksen, uhanarratiivien sekä uhka-ajattelun selitysvoimaa voi pitää

⁴³¹ Vrt. Heusala, Pyykkönen & Kivinen (2016).

merkittävänä ymmärtäessä tai ennakoidessa Venäjän toimintaa. Tästä näkökulmasta esimerkiksi Venäjän Suomesta viestimien uhkanarratiivien ja venäläisen uhkiin liittyvän sotatieteellisen keskustelun seuraaminen on tärkeää, koska ne voivat antaa viitteitä Venäjän nykyisestä tai tulevasta asemoitumisesta Suomea kohtaan.

Edellä esitettiin kritiikkiä metanarratiivisen kirjallisuuskatsauksen menetelmän soveltuvuudesta tämän tutkimuksen tutkimusongelmaan. Laajempi metanarratiivinen kirjallisuuskatsaus esimerkiksi *Venäjän turvallisuudesta* tehdystä tutkimuksesta saattaisi antaa paremman kuvan siitä, miten uhkakäsitysten tutkiminen asemoituu laajemmin tutkimuskentässä, ja mitkä paradigmat ovat yleisemmin hallinneet Venäjä-tutkimusta tällä vuosituhanella.

Vuodesta 1993 aina 2000-luvun alkuun saakka tutkimusta Venäjän uhkakäsityksistä kartoitettiin vain vähän ja se jäi lopulta tutkimuksen rajauksen ulkopuolelle. Tämän aikakauden länsimaisten käsitysten tutkiminen edellyttäisi todennäköisesti laajemman aineistokirjon käyttöä, kuten asiantuntijahaastatteluja. Kuva Venäjän uhkakäsityksistä ja sen vaikuttamista vuosituhanen vaihteessa saa tämän tutkimuksen perusteella ristiriitaisen kuvan. Tarkempi tutkimus tuon ajan venäläisestä keskustelusta ja ajatuksista saattaisi avata syitä sille, miksi lännen kanssa vastakkainasetteluun perustuva uhka-ajattelu sai lopulta vallan venäläisessä ajattelussa. Sen valossa voisi pohtia, olisiko toisenlainen kehitys ollut mahdollinen, tai olisiko länsimaiden toisenlaisella toiminnalla voinut olla asiaan tosiasiallista merkitystä.

Kokonaiskuvan saaminen länsimaisista tulkinnoista edellyttäisi vastaavan katsauksen tekemistä myös muilla merkittävillä eurooppalaisilla kielillä, kuten ranskaksi, saksaksi, italiaksi ja espanjaksi. Tämänkaltaisen tutkimus saattaisi antaa mielenkiintoisia näkökulmia siitä, eroavatko näissä maissa käytetyt näkökulmat ja oletukset tässä tutkimuksessa kartoitettuihin, ja onko niillä selitysvoimaa tarkastellessa esimerkiksi Saksan suhtautumista Venäjään 2000-luvulla?

Venäjän sotilaallisten uhkien käsityksestä löytyi vain hyvin vähän alueellisia ja konventionaaliseen asevoimaan keskittyneitä tarkasteluita⁴³². Esimerkiksi Venäjän Itämeren ja Arktiksen alueen uhka-arvion tarkastelu sekä sen muutos noussee merkittäväksi tutkimusintressiksi Suomen ja Ruotsin mahdollisen Nato-jäsenyyden myötä. Tämän tarkastelu on oleellista mahdollisimman tehokkaan pelotteen rakentamiseksi Venäjää vastaan, sillä tämän edellytyksenä on myös vastapuolen käsitysten ja mahdollisten vastatoimien arvioiminen omaan toimintaan nähden. Muutenkin ydinasekysymykset vaativat enemmän tutkimusta turvallisuusympäristön muutoksen sekä Venäjän sotilaallisen aseman ja voiman muutosten myötä.

⁴³² Poikkeuksia esim. Veebel (2019), s. 182–197; Frederick et al. (2017). Tämän kaltaisia tarkasteluita voivat löytyä enemmän asevoimien ja tiedusteluviranomaisten ei-julkisista arvioista, jotka eivät ole tämän tutkimuksen piirissä.

7.3. Pohdinta

Tunnettu kansainvälisen politiikan tutkija ja rakenteellisen realismin koulukunnan edustaja John Mearsheimer syytti vuonna 2014 länttä kriisistä Ukrainassa. Hän perustaa argumenttinsa pitkälle samoihin teeseihin Naton laajentumisesta ja lännen tukemista väri vallankumouksista, joita Venäjä oli siihen saakka ja on siitä lähtien toistanut perusteluina toiminnalleen:

The taproot of the trouble is NATO enlargement, the central element of a larger strategy to move Ukraine out of Russia's orbit and integrate it into the West. At the same time, the EU's expansion eastward and the West's backing of the pro-democracy movement in Ukraine—beginning with the Orange Revolution in 2004—were critical elements, too. Since the mid-1990s, Russian leaders have adamantly opposed NATO enlargement and in recent years, they have made it clear that they would not stand by while their strategically important neighbour turned into a Western bastion.⁴³³

Myös tässä tutkimuksessa käsiteltyjen Venäjän uhkakäsitysten ja -narratiivien näkökulmasta lännen ja Venäjän suhteiden kiristymistä sekä sotaa Ukrainassa ei voi pitää yllätyksinä. Venäjä on pikemminkin toiminut loogisesti viestimänsä uhkanarratiivin mukaisesti. Näiden narratiivien ja Venäjän käytännön toimien perusteella Mearsheimerin artikkelissaan esittelemää johtopäätöstä poliittisen realismin selitysvoimasta Venäjän toimintaa ymmärtäessä voi olla siksi vaikeaa kiistää. Myös osa tässä tutkimuksessa käsitellystä aineistosta jakaa tämän käsityksen⁴³⁴.

Tämä ei tarkoita sitä, etteikö voisi pitää perustellusti Venäjän uhkanarratiiveja ja niiden perusteita kyseenalaisina, jopa valheellisina. Tällä ei välttämättä oteta kantaa myöskään siihen, onko toiminta todelliseen uhan kokemukseen perustuvaa, vai onko omaa toimintaa vain perusteltu uhrin asemalla. Venäjän uhkanarratiivien selitysvoiman hyväksyminen saattaa kuitenkin edesauttaa sen toiminnan ymmärtämistä ja ennakoimista. Yksi keskeisin Mearsheimerin kritiikki liittyykin siihen, että länsimainen päätöksenteko ei suostunut ottamaan tosissaan oman liberaalin maailmankuvansa ja käsitystensä kanssa ristiriidassa olevia viestejä tosissaan⁴³⁵.

Tämänkaltainen tarkastelu ohittaa kuitenkin merkittäviä kysymyksiä, joita esimerkiksi onnistuneen strategian rakentaminen Venäjän suhteen edellyttää. Kuten tarkastellusta tutkimuksesta käy ilmi, Venäjän vaikuttimet saattavat olla julkituomille huolilleen hyvinkin toissijaisia ja pelot paljonkin liioiteltuja. Julkituotuihin strategisiin narratiiveihin

⁴³³ Mearsheimer, John J.: Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault, *Foreign Affairs* vsk. Vol. 93, nro No. 5 (2014), s. 77.

⁴³⁴ Esim. Bock, Henneberg, & Plank (2015), s. 101–109; Boulegue (2017), s. 361–380; Eitelhuber (2009), s. 1–28.

⁴³⁵ Mearsheimer (2014), s. 77–89.

tulee suhtautua aina viesteinä, jotka ovat suunnattu tietyille yleisöille tietyllä tarkoituksella. Pelkkä systeemitason analyysi tai pelkkien julkituotujen narratiivien pohjalta tehty arvio saattaa johtaa ansaan, jossa toimitaan tiedostamatta itselle haitallisella tavalla omaa toiminnanvapautta rajoittaen. On myös aivan toinen fundamentaalinen poliittinen kysymys, haluammeko toimia Venäjän uhkanarratiivien mukaisesti ja hyväksyä niiden taustalla olevan maailmankuvan, jossa kansainvälinen järjestys perustuu voimaan ja etupiirijakoon. Tämänkaltaisessa maailmanjärjestyksessä esimerkiksi Suomen kaltaisen pienen valtion liikkumavara olisi hyvin pieni.

Jos Venäjän uhkanarratiiveja tarkastellaan pyrkimyksenä vaikuttaa sisäisiin ja ulkoisiin yleisöihin, miten siinä on onnistuttu? Venäjän sisäisesti Vladimir Putin ja hänen lähipiirinsä ovat 2010-luvun aikana onnistuneet vakiinnuttamaan asemansa, ja ovat käytännössä kyenneet uhkanarratiiveja hyödyntäen kitkemään kaiken vastustuksen. Ulkoisille yleisöille suunnattujen uhkanarratiivien tehokkuuden voi kuitenkin kyseenalaistaa. Jos ne olisivat toimineet Venäjän tavoitteiden mukaisesti siten, että esimerkiksi länsimaat olisivat suostuneet sen vaatimukseen joulukuussa 2021 Naton ovien sulkemisesta, olisiko Venäjä aloittanut laajamittaista hyökkäystään Ukrainaan keväällä 2022?

Tutkimuksista käy hyvin ilmi se, että Venäjän kaltaisen suurvallaksi itsensä mieltävän valtion uhka-ajattelu on hyvin erilainen esimerkiksi Suomeen verrattuna. Uhat voivat liittyä selviämisen lisäksi sen intressien ja vaikutusvallan kiistämiseen. Venäjä on myös hyvä esimerkki siitä, miten autoritaarisessa järjestelmässä kansakunnan ja valtion selviäminen linkitetään hallitsevan valtaeliitin selviämiseen. Tällöin hallinnon vastustaja ei ole uhka vain hallitsijalle, vaan valtiolle ja kansakunnalle.

Tutkimuksien perusteella Venäjä luottaa ydinasepelotteeseensa sotilaallisten uhkien torjunnassa ja oman globaalín asemansa turvaamisessa⁴³⁶. Pelotteensa kiistämiseen Venäjä suhtautuu erityisen herkästi, mikä vaikuttaa myös aikaisempaa enemmän Suomeen mahdollisen Nato-jäsenyyden myötä, maan tullessa sen ydinasepelotteen piiriin. Tämän tekijän tunnistaminen on oleellista, kun suunnitellaan sitä, millaiseksi Naton pelotetta ja joukkorakennetta Venäjää vastaan tulevaisuudessa rakennetaan Itämeren ja Arktiksen alueella.

Kirjoitushetkellä Venäjä käy edelleen sotaa Ukrainaa vastaan ja on menettänyt merkittävän osan konventionaalista asevoimaansa. Tässä kehyksessä Venäjä tulee lähitulevaisuudessa nojaamaan entistä enemmän ydinasepelotteeseensa. Sota on luonut tilanteen, jossa Venäjän johtajien käsitys eksistentiaalisesta uhasta ja selviämisestä ovat avainasemassa esimerkiksi Ukrainan ja länsimaiden strategiassa. Mitkä ovat Venäjän johdon näkökulmasta eksistentiaalisia uhkia? Ollaanko Venäjällä niiden uhkien torjumiseksi valmiita käyttämään maksimaalisia keinoja? Ja jos ollaan, missä menee

⁴³⁶ Ks. esim. Bartles (2017), s. 152–169; Cimbala, & McDermott (2015), s. 95–111.

punaiset viivat ydinasepelotteen demonstroinnille ja äärimmäisessä tapauksessa ydinaseen käytölle?

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Kyselyt

Russia's Threat Perceptions – Interpretations and Their Change in Western Studies 1991-2021. Kysely Venäjän turvallisuuspolitiikan asiantuntijoille. Kesäkuu–syyskuu 2022. Aineisto kirjoittajalla.

1.2 Muut

Kofman, Michael: *Russia's armed force in action: lessons from spring 2022.* Luento Helsingin yliopistossa 6.9.2022, muistinpänot kirjoittajalla.

JUFO-portaali [<https://jfp.csc.fi/>], tiedot julkaisuista haettu 14.11.2022.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Kirjallisuuskatsaukseen valittu aineisto

Alexseev, Mikhail A.: Economic Valuations and Interethnic Fears: Perceptions of Chinese Migration in the Russian Far East, *Journal of Peace Research* vsk. 40, nro 1 (2003), s. 85–102.

Alexseev, Mikhail A.: Ballot-Box Vigilantism? Ethnic Population Shifts and Xenophobic Voting in Post-Soviet Russia, *Political Behavior* vsk. 28, nro 3 (2006), s. 211–240.

Alexseev, Mikhail A.: Majority and Minority Xenophobia in Russia: The Importance of Being Titulars, *Post-Soviet Affairs* vsk. 26, nro 2 (2010), s. 89–120.

Alexseev, Mikhail A.: Societal security, the security dilemma, and extreme anti-migrant hostility in Russia, *Journal of Peace Research* vsk. 48, nro 4 (2011), s. 509–523.

Alexseev, Mikhail A., & C. Richard Hofstetter: Russia, China, and the Immigration Security Dilemma, *Political Science Quarterly* vsk. 121, nro 1 (2006), s. 1–32.

Aliyev, Nurlan: Determinants of Russia's Political Elite Security Thought: Similarities and Differences between the Soviet Union and Contemporary Russia, *Problems of Post-Communism* vsk. 67, nro 6 (2020), s. 467–477.

- Andrésen, Rolf-Inge Vogt: *Terrorism and Organised Crime in Post-Soviet Russia*, FFI 2001, [<https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/2452/01-03417.pdf>], luettu 21.11.2022.
- Babayan, Nelli: The Return of the Empire? Russia's Counteraction to Transatlantic Democracy Promotion in Its near Abroad, *Democratization* vsk. 22, nro 3 (2015), s. 438–458.
- Baev, Pavel K.: Threat Assessments and Strategic Objectives in Russia's Arctic Policy, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 32, nro 1 (2019), s. 25–40.
- Bartles, Charles K.: Russian Threat Perception and the Ballistic Missile Defense System, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 30, nro 2 (2017), s. 152–169.
- Blank, Stephen J.: *Threats to Russian Security: The View from Moscow*, Strategic Studies Institute, US Army War College 2000, [<http://www.jstor.org/stable/resrep11828>], luettu 23.2.2023.
- Blank, Stephen: An Ambivalent War: Russia's War on Terrorism, *Small Wars & Insurgencies* vsk. 14, nro 1 (2003), s. 127–150.
- Blank, Stephen: Russia's Project 2008: Reforming the Military and Preparing a Coup, *World Affairs* vsk. 169, nro 2 (2006), s. 65–79.
- Blank, Stephen: Threats to and from Russia: An Assessment, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 21, nro 3 (2008), s. 491–526.
- Blank, Stephen: The Chinese and Asian Impact on Russian Nuclear Policy, *Defense & Security Analysis* vsk. 28, nro 1 (2012), s. 36–54.
- Blank, Stephen: Russian Information Warfare as Domestic Counterinsurgency, *American Foreign Policy Interests* vsk. 35, nro 1 (2013), s. 31–44.
- Bock, Andreas M, Ingo Henneberg, & Friedrich Plank: "If you compress the spring, it will snap back hard": The Ukrainian crisis and the balance of threat theory, *International Journal* vsk. 70, nro 1 (2015), s. 101–109.
- Bouldin, Matthew: The Ivanov Doctrine and Military Reform: Reasserting Stability in Russia, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 17, nro 4 (2004), s. 619–641.

Boulegue, Mathieu: The Russia-NATO Relationship Between a Rock and a Hard Place: How the 'Defensive Inferiority Syndrome' Is Increasing the Potential for Error, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 30, nro 3 (2017), s. 361–380.

Bruusgaard, Kristin Ven: *Protecting the Energy Weapon – New Tasks for the Russian Armed Forces?* FFI, 2007 [<https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/1987/07-00141.pdf>], tallennettu 21.11.2022.

Cimbala, Stephen J.: The Initial Period of War: Russia's Soviet Heritage, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 15, nro 2 (2002), s. 59–88.

Cimbala, Stephen J.: Missile Defenses and the Russian-United States Reset: Reflexive Confusion?, *Comparative Strategy* vsk. 31, nro 5 (2012a), s. 443–452.

Cimbala, Stephen J.: Missile Defense Malpractice: U.S.-Russian Relations and Nuclear Fallacy, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 25, nro 3 (2012b), s. 269–283.

Cimbala, Stephen J.: Russian Threat Perceptions and Security Policies: Soviet Shadows and Contemporary Challenges, *The Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies*. *Pipss.org*, nro Issue 14/15 (2013).

Cimbala, Stephen J., & Roger N. McDermott: A New Cold War? Missile Defenses, Nuclear Arms Reductions, and Cyber War, *Comparative Strategy* vsk. 34, nro 1 (2015), s. 95–111.

Cimbala, Stephen J., & Roger N. McDermott: Putin and the Nuclear Dimension to Russian Strategy, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 29, nro 4 (2016), s. 535–553.

Claessen, Eva: The Making of a Narrative: The Use of Geopolitical Othering in Russian Strategic Narratives during the Ukraine Crisis, *Media, War & Conflict*, 2021, s. 1–18.

Cross, Sharyl: Russia's Relationship with the United States/NATO in the US-Led Global War on Terrorism, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 19, nro 2 (2006), s. 175–192.

Darczewska, Jolanta: *The Devil Is in the Details: Information Warfare in the Light of Russia's Military Doctrine*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa, 2015 [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_50_ang_the-devil-is-in_net.pdf], tallennettu 21.11.2022

Darczewska, Jolanta & Piotr Żochowski: *Russophobia in the Kremlin's Strategy: A Weapon of Mass Destruction*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2015 [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_56_ang_russophobia_net.pdf], tallennettu 21.11.2022.

Dimitrakopoulou, Sophia, & Dr Andrew Liaropoulos: RUSSIA'S NATIONAL SECURITY STRATEGY TO 2020: A GREAT POWER IN THE MAKING?, *Caucasian Review of International Affairs* vsk. 4, nro 1 (2010), s. 35–42.

Duncan, Peter J. S.: Russia, the West and the 2007–2008 Electoral Cycle: Did the Kremlin Really Fear a 'Coloured Revolution'?, *Europe-Asia Studies* vsk. 65, nro 1 (2013), s. 1–25.

Eitelhuber, Norbert: The Russian Bear: Russian Strategic Culture and What it Implies for the West, *Connections* vsk. 9, nro 1 (2009), s. 1–28.

Falkowski, Maciej & Mariusz Marszewski: *The 'Tribal Areas' of the Caucasus. The North Caucasus – an enclave of 'alien civilisation' within the Russian Federation*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2010, [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_34_1.pdf], tallennettu 17.2.2023.

Flake, Lincoln E.: Forecasting Conflict in the Arctic: The Historical Context of Russia's Security Intentions, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 28, nro 1 (2015), s. 72–98.

Forss, Stefan: *Russian Military Thinking and Threat Perception: A Finnish View*, SSRN Scholarly Paper, 2009, [<https://papers.ssrn.com/abstract=2314909>], tallennettu 21.11.2022.

Frederick, Bryan et al.: *Assessing Russian Reactions to U.S. and NATO Posture Enhancements*. RAND Corporation 2017, [https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1879.html], tallennettu 21.11.2022.

German, Tracey: Harnessing Protest Potential: Russian Strategic Culture and the Colored Revolutions, *Contemporary Security Policy* vsk. 41, nro 4 (2020), s. 541–563.

Godzimirski, Jakub M.: Russian National Security Concepts 1997 and 2000: A Comparative Analysis, *European Security* vsk. 9, nro 4 (2000), s. 73–91

Gorodzeisky, Anastasia, & Anya Glikman: Two Peoples – Two Stories: Anti-Immigrant Attitudes in Post-Socialist Russia, *Social Problems*, 2017, s. 1–21.

Goure, Daniel: Moscow's Visions of Future War: So Many Conflict Scenarios So Little Time, Money and Forces, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 27, nro 1 (2014), s. 63–100.

Grüner, Frank: 'Russia's Battle against the Foreign': The Anti-Cosmopolitanism Paradigm in Russian and Soviet Ideology, *European Review of History: Revue Européenne d'histoire* vsk. 17, nro 3 (2010), s. 445–472.

Haas, Marcel de: An Analysis of Soviet, CIS and Russian Military Doctrines 1990–2000, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 14, nro 4 (2001), s. 1–34.

Jackson, William D.: Encircled Again: Russia's Military Assesses Threats in a Post-Soviet World, *Political Science Quarterly* vsk. 117, nro 3 (2002), s. 373–400.

Kaczmarski, Marcin et al.: *The Bear Watches the Dragon: The Russian Debate on China*. Ósrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa, 2013, [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_31_en_net.pdf], luettu 17.2.2023.

Kanet, Roger E., & Maxime Henri André Larivé: NATO and Russia: A Perpetual New Beginning, *Perceptions* vsk. 17, nro 1 (2012), s. 75–96.

Kari, Martti: Protecting the besieged cyber fortress: Russia's response to cyber threats. teoksessa *ECCWS 2019: Proceedings of the 18th European Conference on Cyber Warfare and Security*. T. Cruz, & P. Simoes (eds.), 2019, s. 685–691.

Kari, Martti J. & Katri Pynnöniemi: Theory of Strategic Culture: An Analytical Framework for Russian Cyber Threat Perception, *Journal of Strategic Studies*, 2019, s. 1–29.

Kari, Martti J. & Rauno Kuusisto: Russia: A cyber fortress besieged. In *ECCWS 2017: Proceedings of the 16th European Conference on Cyber Warfare and Security*. M. Scanlon, & N.-A. Le-Khac (Eds.). 2017, s. 593-601.

Khaldarova, Irina: Brother or 'Other'? Transformation of Strategic Narratives in Russian Television News during the Ukrainian Crisis, *Media, War & Conflict* vsk. 14, nro 1 (2021), s. 3–20.

Kjölstad, Henrik: White Russia - Xenophobia, Extreme Nationalism and Race radicalism as Threats to Society. FOI 2009, [https://www.foi.se/rappporter/rapportsammanfattning.html?reportNumber='FOI-R--2592--SE'], tallennettu 17.2.2023.

Laine, Veera: Evolution of Russia's 'Others' in Presidential Discourse in 2000-2020 teoksessa *Nexus of patriotism and militarism in Russia: a quest for internal cohesion*. Pynnöniemi, K. (ed.) Helsinki University Press, 2021.

Lilly, Bilyana, & Joe Cheravitch: The Past, Present, and Future of Russia's Cyber Strategy and Forces, *2020 12th International Conference on Cyber Conflict (CyCon)*. IEEE, Estonia 2020, s. 129–155.

Lussier, Danielle N.: Ideology among Russian Elites: Attitudes toward the United States as a Belief System, *Post-Soviet Affairs* vsk. 35, nro 5–6 (2019), s. 433–449.

Lutz, Carol: Considering Ukraine's Ethnic Minorities and Their Influence on Russian Foreign Policy, *Orbis* vsk. 61, nro 3 (2017), s. 369–380.

MacFarlane, S. Neil: *Kto Vinovat?* Why Is There a Crisis in Russia's Relations with the West?, *Contemporary Politics* vsk. 22, nro 3 (2016), s. 342–358.

McAllister, Brad: Framing U.S.-Russian Security Cooperation: Neorealist and Neoliberal Alternatives to Navigating the New Security Terrain, *Demokratizatsiya* vsk. 15, nro 3 (2007), s. 277–292.

Meister, Stefan: Domestic and foreign policy nexus: domestic politics, threat perception and Russian security strategy teoksessa *Routledge Handbook of Russian Security*. Kanet, Roger (ed.). Routledge, Abingdon, Oxon 2019, s. 75–85.

Nisbet, Erik C., Olga Kamenchuk, & Aysenur Dal: A Psychological Firewall? Risk Perceptions and Public Support for Online Censorship in Russia, *Social Science Quarterly* vsk. 98, nro 3 (2017), s. 958–975.

Nuñez-Mietz, Fernando G.: Resisting Human Rights through Securitization: Russia and Hungary against LGBT Rights, *Journal of Human Rights* vsk. 18, nro 5 (2019), s. 543–563.

O'Loughlin, John, Gearóid Ó Tuathail, & Vladimir Kolossov: A "Risky Westward Turn"? Putin's 9-11 Script and Ordinary Russians, *Europe-Asia Studies* vsk. 56, nro 1 (2004), s. 3–34.

Oldberg, Ingmar: The War on Terrorism in Russian Foreign Policy, FOI 2006, [<https://foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--2155—SE>], luettu 21.11.2022.

Parpei, Kati: Enemy Images in Russian National Narrative teoksessa *Nexus of patriotism and militarism in Russia: a quest for internal cohesion*. Pynnöniemi, K. (ed.). Helsinki University Press, 2021, s. 23–47.

Petersen, Michael B., & Rebecca Pincus: Arctic Militarization and Russian Military Theory, *Orbis* vsk. 65, nro 3 (2021), s. 490–512.

Podvig, Pavel: INSTRUMENTAL INFLUENCES: Russia and the 2010 Nuclear Posture Review, *The Nonproliferation Review* vsk. 18, nro 1 (2011), s. 39–50.

Pynnöniemi, Katri: Russia's National Security Strategy: Analysis of Conceptual Evolution, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 31, nro 2 (2018), s. 240–256.

Pynnöniemi, Katri: Ivan II'in and the Kremlin's Strategic Communication of Threats – Evil Worthy and Hidden Enemies teoksessa *Nexus of Patriotism and Militarism in Russia: A Quest for Internal Cohesion*. Pynnöniemi, Katri (ed.). Helsinki University Press, Helsinki 2021, s. 81–110.

Pynnöniemi, Katri, & Irina Busygina: Critical Infrastructure Protection and Russia's Hybrid Regime, *European Security* vsk. 22, nro 4 (2013), s. 559–575.

Pynnöniemi, Katri, & Minna Jokela: Perceptions of Hybrid War in Russia: Means, Targets and Objectives Identified in the Russian Debate, *Cambridge Review of International Affairs* vsk. 33, nro 6 (2020), s. 828–845.

Radin, Andrew, & Clint Reach: *Russian Views of the International Order*. RAND Corporation 2017 [http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1826.html], tallennettu 21.11.2022.

Saradzhyan, Simon: Russia: Grasping the Reality of Nuclear Terror, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* vsk. 607 (2006), s. 64–77.

Schlueter, Elmar, Peter Schmidt, & Ulrich Wagner: Disentangling the Causal Relations of Perceived Group Threat and Outgroup Derogation: Cross-National Evidence from German and Russian Panel Surveys, *European Sociological Review* vsk. 24, nro 5 (2008), s. 567–581.

Schneider, Mark: The Nuclear Forces and Doctrine of the Russian Federation, *Comparative Strategy* vsk. 27, nro 5 (2008), s. 397–425.

Sherlock, Thomas: Russian Society and Foreign Policy: Mass and Elite Orientations After Crimea, *Problems of Post-Communism* vsk. 67, nro 1 (2020), s. 1–23.

Shoumikhin, Andrei: Current Russian Perspectives on Arms Control and Ballistic Missile Defense, *Comparative Strategy* vsk. 18, nro 1 (1999), s. 49–57.

Sjöstedt, Roxanna: Exploring the Construction of Threats: The Securitization of HIV/AIDS in Russia, *Security Dialogue* vsk. 39, nro 1 (2008), s. 7–29.

Skak, Mette: Russian Strategic Culture: The Role of Today's *Chekisty*, *Contemporary Politics* vsk. 22, nro 3 (2016), s. 324–341.

Thornton, Rod: Countering Prompt Global Strike: The Russian Military Presence in Syria and the Eastern Mediterranean and Its Strategic Deterrence Role, *The Journal of Slavic Military Studies* vsk. 32, nro 1 (2019), s. 1–24.

Tkacheva, Olesya: Digital Media and Perceptions of the United States among the Russian Elite, 2004–2016, *Post-Soviet Affairs* vsk. 35, nro 5–6 (2019), s. 393–405.

Tsygankov, Andrei P.: The Sources of Russia's Fear of NATO, *Communist and Post-Communist Studies* vsk. 51, nro 2 (2018), s. 101–111.

Tsyppkin, Mikhail: Russian Politics, Policy-Making and American Missile Defence, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* vsk. 85, nro 4 (2009), s. 781–799.

Tsyppkin, Mikhail: Russia, America and Missile Defense, *Defense & Security Analysis* vsk. 28, nro 1 (2012), s. 55–64.

Veebel, Viljar: Why It Would Be Strategically Rational for Russia to Escalate in Kaliningrad and the Suwalki Corridor, *Comparative Strategy* vsk. 38, nro 3 (2019), s. 182–197.

Wilson, Andrew: The Ukraine Crisis Brings the Threat of Democracy to Russia's Doorstep, *European View* vsk. 13, nro 1 (2014), s. 67–72.

Yakovlev-Golani, Helena: Foreign Policy of the Russian Federation in the Slavic Triangle, *Canadian Slavonic Papers / Revue Canadienne des Slavistes* vsk. 53, nro 2/4 (2011), s. 379–400.

Zimmerman, William: Survey Research and Russian Perspectives on NATO Expansion, *Post-Soviet Affairs* vsk. 17, nro 3 (2001), s. 235–261.

2.2 Kirjallisuus

- Berger, Peter L., & Thomas Luckmann: *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Open Road Integrated Media, Inc. 1967.
- Boland, Angela, M. G. Cherry, & R. Dickson (toim.): *Doing a Systematic Review: A Student's Guide*. SAGE, Los Angeles 2014.
- Booth, Ken: *Theory of World Security*. Cambridge University Press, Cambridge 2007.
- Buzan, Barry: *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2nd ed Harvester Wheatsheaf, Hemel Hempstead, Herts 1991.
- Buzan, Barry, & Lene Hansen: *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge University Press, Cambridge 2009
- Buzan, Barry, Ole Waever, & Jaap de Wilde: *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colo.; London 1998.
- Cohen, Raymond: *Threat Perception in International Crisis*. Madison, WI 1979.
- Feyerabend, Paul: *Against Method*. 3rd ed Verso, London; New York 1993.
- Fink, Arlene: *Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to Paper.*, 3rd ed Sage Publications, Thousand Oaks, California 2010.
- Galeotti, Mark: *The Weaponisation of Everything: A Field Guide to the New Way of War*. Yale University Press, New Haven 2022.
- Giles, Keir (suom. Ilkka Rekiaro): *Moskovan opit: mikä saa Venäjän vastustamaan länttä*. Docendo, Jyväskylä 2020.
- Haaparanta, Leila, & Ilkka Niiniluoto: *Johdatus tieteelliseen ajatteluun.*, Uudistettu painos Gaudeamus, Helsinki 2016.
- Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara: *Tutki ja kirjoita*. 15. uud. p. Tammi, Helsinki 2009.
- Hobbes, Thomas (suom. Tuomo Aho): *Leviathan, eli, kirkollisen ja valtiollisen yhteiskunnan aines, muoto ja valta*. Vastapaino, Tampere 1999.

Jervis, Robert: *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton University Press, Princeton (N.J.) 1976.

Jonsson, Oscar: *The Russian Understanding of War: Blurring the Lines between War and Peace*. Georgetown University Press, Washington, DC 2019.

Juntunen, Alpo: *Venäjäjän imperiumin paluu*. 2. uud. p. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2012.

Kajanmaa, Petteri: *Sotilasstrategia: yksinkertainen, vaikea sota*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2021

Kuhn, Thomas S.: *The Structure of Scientific Revolutions*. 2d ed. University of Chicago Press, Chicago 1970.

Locke, John. *Two Treatises of Government and a Letter Concerning Toleration*. Edited by Ian Shapiro, Yale University Press, 2003. *ProQuest Ebook Central*, [<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=3420119>], luettu 8.2.2022.

Morgenthau, Hans J., Kenneth W. Thompson, & W. David Clinton: *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 7th ed. McGraw-Hill Higher Education, Boston 2006.

Noponen, Martti: *Politiikka tutkimuksen kohteena.*, 6. uud. laitos WSOY, Porvoo; Helsinki; Juva 1992.

Raatikainen, Panu: *Ihmistieteet ja filosofia*. Gaudeamus, Helsinki 2004.

Ripsman, Norrin M., Jeffrey W. Taliaferro, & Steven E. Lobell: *Neoclassical Realist Theory of International Politics*. Oxford University Press, New York, NY 2016.

Rousseau, David L.: *Identifying Threats and Threatening Identities: The Social Construction of Realism and Liberalism*. Stanford University Press, Stanford, California 2006.

Sipilä, Joonas, & Tommi Koivula: *Kuinka strategioita tutkitaan* (2. uud. p.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014.

Sirén, Torsti, & Otto Pekkarinen: *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu -tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017.

Thukydides & Holger Thesleff (suom. J. A. Hollo): *Peloponnesolaissota. 1: Kirjat I-IV*. WSOY, Porvoo; Helsinki 1964.

Tuomi, Jouni, & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018.

Schmitt, Carl & George Schwab: *The Concept of the Political*. Expanded ed. University of Chicago Press, Chicago 2007.

Walt, Stephen M.: *The Origins of Alliances*. Cornell University Press, Ithaca, N.Y 1987.

Waltz, Kenneth N.: *Theory of International Politics*. Repr Waveland Press, Long Grove (Ill.) 2010.

Wendt, Alexander: *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press, Cambridge 1999.

2.3 Artikkelit

Balzacq, Thierry et al.: What kind of theory – If any – Is securitization? *International Relations* vsk. 29 (2014), s. 96–196

Baumeister, Roy F. & Mark R. Leary: Writing Narrative Literature Reviews, *Review of General Psychology* vsk. 1, nro 3 (1997), s. 311–320.

Bruce, Christine Susan: Research students' early experiences of the dissertation literature review, *Studies in Higher Education* vsk. 19, nro 2 (1994), s. 217–229.

Dalsjö, Robert, Michael Jonsson, & Johan Norberg: A Brutal Examination: Russian Military Capability in Light of the Ukraine War, *Survival* vsk. 64, nro 3 (2022), s. 7–28.

De Spiegeleire, Stephan ym.: (Russian) Deterrence, We Hardly Know Ye..., teoksessa *Russian concept of deterrence in contemporary and classic perspective* (Vol. 2). Forström, Pentti (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2021. [<https://www.doria.fi/handle/10024/182133>], luettu 18.8.2022.

Doyle, Michael W.: Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, *Philosophy & Public Affairs* vsk. 12, nro 3 (1983), s. 205–235.

Emmers, Ralf: Securitization teoksessa *Contemporary Security Studies*. Alan Collins (ed.) 2nd ed. Oxford University Press 2010, s. 136–151.

Greenhalgh, Trisha et al.: Storylines of Research in Diffusion of Innovation: A Meta-Narrative Approach to Systematic Review, *Social Science & Medicine* vsk. 61, nro 2 (2005), s. 417–430

Heusala, Anna-Liisa: Venäjän turvallisuuspolitiikan tutkimus taitekohdassa? teoksessa *Professori Juha Mäkisen 50-vuotisjuhlakirja*. Mutanen, Arto, & Otto Pekkarinen (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014.

Herz, John H.: Idealist Internationalism and the Security Dilemma, *World Politics* vsk. 2, nro 2 (1950), s. 157–180.

Jervis, Robert: Cooperation Under the Security Dilemma, *World Politics* vsk. 30, nro 2 (1978), s. 167–214; Jervis (1976).

Kerttunen, Mika: Johdanto teoksessa *Uudet uhkat?*. Kerttunen, Mika (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu 2007, s. 1–9.

Knorr, Klaus: Threat Perception teoksessa *Historical Dimensions of National Security Problems*. Knorr, Klaus (toim.). University Press of Kansas, Lawrence (Kan.) 1976, s. 78–119.

Koivula, Tommi, & Petteri Kajanmaa: Strategian tutkimus näkökulmana suomalaisen turvallisuuden tutkimukseen, *Kosmopolis. Rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti* vsk. 52, nro 2 (2022), s. 131–141.

Limnell, Jarno: Uhkakuvat ohjaavat turvallisuuspolitiikkaa teoksessa *Näkökulmia puolustuskyvyn uskottavuuteen*. Puolustusministeriö 2012, s. 5–33.

Mearsheimer, John J.: Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault, *Foreign Affairs* vsk. Vol. 93, nro No. 5 (2014), s. 77–89.

Moravcsik, Andrew: Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics, *International Organization* vsk. 51, nro 4 (1997), s. 513–553.

Morgan, Patrick: Liberalism teoksessa *Contemporary Security Studies*. Collins, Alan (toim.), 2nd ed Oxford University Press, Oxford; New York 2010, s. 34–48.

Pae, Chi-Un: Why Systematic Review Rather than Narrative Review?, *Psychiatry Investigation* vsk. 12, nro 3 (2015).

Powell, Robert: Anarchy in International Relations Theory: The Neorealist-Neoliberal Debate, *International Organization*, vsk. 48, nro 2 (1994), s. 313–344.

Raitasalo, Jyri: Hybridisota ja hybridiuhat – paljon vanhaa...onko mitään uutta? *Tiede ja ase*, Vol 76 (2018), s. 27–53.

Raitasalo, Jyri, & Joonas Sipilä: Reconstructing War after the Cold War, *Comparative Strategy* vsk. 23, nro 3 (2004), s. 239–261.

Rose, Gideon: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy, *World Politics*, vsk. 51, nro 1 (1998), s. 144–172.

Schweller, Randall L.: Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing, *International Security* vsk. 29, nro 2 (2004), s. 159–201.

Smith, Steve: 1. Positivism and beyond teoksessa *International Theory: Positivism and Beyond*. Smith, Steve, Marysia Zalewski, & Ken Booth (ed.) Cambridge University Press, Cambridge 1996, s. 11–44.

Sillanpää, Antti, & Tommi Koivula: Mapping Conflict Research: A Bibliometric Study of Contemporary Scientific Discourses, *International Studies Perspectives* vsk. 11, nro 2 (2010) s. 148–171.

Singer, J. David: Threat-Perception and the Armament-Tension Dilemma, *The Journal of Conflict Resolution* vsk. 2, nro 1 (1958), s. 90–105.

Sivonen, Pekka: Tulevaisuuden ennakointi strategian tutkimuksen kohteena, teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Sivonen, Pekka (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 127–148.

Sutton, Anthea et al.: Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements, *Health Information & Libraries Journal* vsk. 36, 2019, s. 202–222.

Vuori, Juha A.: Luomisen Hurmaa? Konstruktivistinen Tiede Kansainvälisten Suhteiden Tutkimuksessa teoksessa *Tieteenteoriat Ja Kansainvälisten Suhteiden Oppialan Kehitys*. Hakovirta, Harto & Juha A. Vuori (toim.). 2008. [https://www.academia.edu/14683909/Luomisen_hurmaa_Konstruktivistinen_tiede_kansainv%C3%A4listen_suhteiden_tutkimuksessa], luettu 8.7.2022.

Wendt, Alexander: Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics, *International Organization* vsk. 46, nro 2 (1992), s. 391–425.

Wong, Geoff et al.: RAMESES Publication Standards: Meta-Narrative Reviews, *BMC Medicine* (2013), 11:20.

Wæver, Ole: Securitization and Desecuritization teoksessa *On Security*. Lipschutz, Ronnie D. (toim.). New York. Columbia University Press, s. 46–86.

2.4 Tutkimusraportit ja opinnäytteet

Blombergs, Fred: *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990–2012: Euroopan vakaus rakenteellisen, uusklassisen ja hegemonisen realismin näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013.

Eerikkilä, Niklas: *Strategian alalta tehdyt Pro gradu -opinnäytetyöt Maanpuolustuskorkeakoululla*, Sotatieteiden maisteriopiskelijan pro gradu, Maanpuolustuskorkeakoulu 2020.

Forsström, Pentti: *Venäjän sotilasdoktriinien kehittyminen Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2016.

Forsström, Pentti: *Venäjän sotilasstrategia muutoksessa: tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

Heusala, Anna-Liisa, Emilia Pyykkönen, & Markku Kivinen: *Venäjän turvallisuuspolitiikka – tutkimus Suomessa ja kehitystrendit Venäjällä*. Valtioneuvoston kanslia, 2016. [<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79596>], luettu 4.9.2022.

Limnell, Jarno: *Suomen ubkakuva politiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu 2009.

Mikkola, Olli-Matti: *Sotilaspolitiikka Kremlin Olympoksella. Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008–2012*. Turun yliopisto, Turku 2014.

Voiman Venäjä. Tutkimusraportti, puolustusministeriö 2019. [<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161438>], luettu 18.8.2022.

Pynnöniemi, Katri, & James Mashiri: *Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa: Nykyinen versio viritettiin kriisiajan taajuudelle*. Ulkopoliittinen instituutti, Helsinki 2015.

Raitasalo, Jyri, & Joonas Sipilä: *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkaku-
vapolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu,
Helsinki 2007.

Salminen, Ari: *Mikä kirjallisuuskatsaus?: jobdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja ballin-
totieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto 2011.

Snyder, Jack L.: *The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations*.
RAND Corporation, 1977. [<https://www.rand.org/pubs/reports/R2154.html>], lu-
ettu 17.5.2022.

Stucki, Max: *Refleksiivinen kontrolli: systemaattinen kirjallisuuskatsaus*. Pro gradu
tutkielma, Jyväskylän yliopisto 2022.

Vandepier, Charles: *Rethinking threat: intelligence analysis, intentions, capabilities, and the
challenge of non-state actors*. The University of Adelaide, 2011.

Vuori, Juha A: *How To Do Security With Words - A Grammar of Securitisation in the Peo-
ple's Republic of China*, Turun Yliopisto, 2011.

2.5 Muut lähteet

Foreign Policy Research Institute: *Stephen Blank*. [[https://www.fpri.org/contribu-
tor/stephen-blank/](https://www.fpri.org/contributor/stephen-blank/)], luettu 23.2.2023.

Heinikoski, Ursula: *LibGuides: Tieteellisen Tiedonbankinnan Opas: Boolean Operaattorit OR,
AND, NOT* [[https://libguides oulu.fi/tieteellinentiedonhankinta/Boolean_operaat-
torit](https://libguides oulu.fi/tieteellinentiedonhankinta/Boolean_operaat-
torit)], luettu 10.8.2022.

Ivanov, Semyon (eng. The United States Air Force): *Initial Period of War: A Soviet
View*. 1974, [<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA168483.pdf>], luettu 4.3.2023.

Jyväskylän yliopiston Koppa: *Menetelmäpolku*. [[https://koppa.jyu.fi/avoii-
met/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/menetelmapolku](https://koppa.jyu.fi/avoii-
met/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/menetelmapolku)], luettu 8.7.2022.

Kennan, George: *Long Telegram* -sähke, 1946. [[https://nsarchive2.gwu.edu/cold-
war/documents/episode-1/kennan.htm](https://nsarchive2.gwu.edu/cold-
war/documents/episode-1/kennan.htm)], luettu 8.3.2023.

Kielitoimiston sanakirja: *uhka* [[https://www.kielitoimistonsa-
nakirja.fi/#/uhka?searchMode=all](https://www.kielitoimistonsa-
nakirja.fi/#/uhka?searchMode=all)], luettu 10.3.2022.

New World Encyclopedia: *Metanarrative*. [[https://www.newworldencyclope-
dia.org/entry/Metanarrative](https://www.newworldencyclope-
dia.org/entry/Metanarrative)], luettu 8.3.2023.

Raatikainen, Panu: *Ymmärtäminen vs. selittäminen ihmistieteissä*, tuni.fi/alustalehti, 20.1.2015, [<https://www.tuni.fi/alustalehti/2015/01/20/ymmartaminen-vs-selittaminen-ihmistieteissa/>], luettu 8.7.2022.

San Diego State University -verkkosivut: *Mikhail Alexseev* [<https://ou-politicalscience.sdsu.edu/people/alexseev.aspx>], luettu 23.2.2023.

Seppälä, Pekka: *Uhka käsitteenä*, Maanpuolustuskorkeakoulu 2011 [<https://www.doria.fi/handle/10024/74127>], luettu 14.3.2022.

Tynkkynen, Vesa: Sata vuotta uhkalähtöistä puolustussuunnittelua, *Kylkirauta 2/2018*, [https://kylkirauta.fi/wp-content/uploads/2020/01/kr2_18.pdf], luettu 14.3.2022.

Vladimir Putinin puhe Münchenin turvallisuuskonferenssissa 2007 (Kremlin englanninkielinen käännös) "Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy", [<http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034>], luettu 6.3.2023.

Woolf, Amy F.: Conventional Prompt Global Strike and Long-Range Ballistic Missiles: Background and Issues, Congressional Research Service 2021, [<https://sgp.fas.org/crs/nuke/R41464.pdf>], luettu 2.3.2023.

LIITE 1: ASIANTUNTIJAKYSELY

Russia's Threat Perceptions – Interpretations and Their Change in Western Studies 1991-2021

1. How long have you studied Russia's security politics?

- less than 5 years
- over 5 years but less than 10 years
- over 10 years

2. How many academic publications have you published relating to Russia's security politics?

- less than 5
- over 5 but less than 10
- over 10

3. Your nationality/nationalities

4. Country, where you mainly work today

5. Name maximum 10 publication channels (academic journals/serials or conferences) dealing with Russia's security politics, which you think to be the most relevant in this issue

1	<input type="text"/>
2	<input type="text"/>
3	<input type="text"/>
4	<input type="text"/>
5	<input type="text"/>

6	
7	
8	
9	
10	

6. Name maximum five institutions (research institutions/think tanks) researching Russia's security politics, which you think to be the most relevant in this issue

1	
2	
3	
4	
5	

7. Name maximum five published books dealing with Russia's threat assessments or threat perceptions, which you think to be the most relevant

1	
2	
3	
4	
5	

8. Name maximum five experts in Russia's security politics, which you think to have best expertise on Russia's threat assessments or threat perceptions

1	
2	
3	
4	
5	

9. Which of these you prefer the most relevant source on Russian threat assessments or threat perceptions? You can argue your stand below.

- Academic journals
- Reports from reasearch institutes or think tanks
- Research literature

10. Argue your stand to the previous question if you like.

LIITE 2: TIEDOTE

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

FACULTY OF INFORMATION
TECHNOLOGY

6.6.2022

RESEARCH NOTIFICATION

Name of study and controller

“Russia’s Threat Perceptions – Interpretations and Their Change in Western Studies 1991-2021”

Controller: Marko Ruokolainen

Request to participate in a study.

You are requested to participate in a study where aim is to perform systematic review on Western studies about Russia’s threat perceptions between years 1991-2021. You are requested to participate in the study to discover the main distribution channels dealing with the topic. I am performing this inquiry to senior researchers studying Russia’s security politics. This notification describes the study and participation in it. The appendix includes a description of the processing of personal data.

In total, approx. thirty research subjects will be requested to participate the survey.

Voluntariness

*Participating in this study is voluntary. You can refuse to participate in this study or cancel your participation at any time. **Answering to the survey is viewed as a consent to participate to the study.***

Progress of the study

With this survey, my aim is to discover main distribution channels and experts dealing with Russia’s security politics and threat perceptions or threat assessments. Based on the survey’s results, I will perform searches on the discovered channels to gain material to do systematic review. My main research question is how the Western studies have interpreted Russia’s threat perceptions between 1991-2021. My sub-questions are:

- 1. By whom and when the research about Russia’s threat perception have been published?*
- 2. With what kind of presumptions, materials, and methodologies the studies have been made?*

3. *With what kind of themes and events the Russia's threat perceptions and their stability or change have been linked to?*
4. *What kind of conclusions the studies have made about Russia's threat perceptions?*

It take's approx. 10 minutes to answer to the survey. The study will be finished during March 2023.

Research costs

No fee will be paid for participating in the study.

Research results and their announcement

The results of the research will be published as a part of the researcher's master's thesis during the year 2023. Thesis will be published in Finnish, but at least abstract of the results will be published in English. The results will be distributed to the research participants.

The study will be used in scientific theses and seminar presentations.

Contact details for obtaining additional information

LIITE 3: TIETOSUOJASELOSTE

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

FACULTY OF INFORMATION
TECHNOLOGY

6.6.2022

A description of the processing of personal data for scientific research purposes (privacy notice; Articles 13, 14 and 30 of Regulation (EU) 2016/679)

1. Personal data processed in study “Russia’s Threat Perceptions – Interpretations and Their Change in Western Studies 1991-2021”

My main research question is *how the Western studies have interpreted Russia’s threat perceptions between 1991-2021*. My sub-questions are:

1. By whom and when the research about Russia’s threat perception have been published?
2. With what kind of presumptions, materials, and methodologies the studies have been made?
3. With what kind of themes and events the Russia’s threat perceptions and their stability or change have been linked to?
4. What kind of conclusions the studies have made about Russia’s threat perceptions?

As a part of my thesis, I’m performing this inquiry to discover the main distribution channels and experts dealing with the topic. I’m performing this inquiry to senior researchers studying Russia’s security politics.

The following personal data will be collected from you: **name, email address, and survey responses.**

This privacy notice has been attached to invitation email send to the research subjects.

2. Legal grounds for the processing of personal data for research/archiving purposes

Processing is necessary for scientific or historical research purposes or statistical purposes, and it is correctly proportional in relation to the goal in accordance with public interest (section 4.1(3) of the Finnish data protection act)

Transferring personal data outside the EU/EEA

During this study, your personal data will not be transferred outside the EU/EEA.

Protection of personal data

In this study, the processing of personal data is based on a proper research plan, and a responsible person has been appointed for the study. Your personal data will only be used and disclosed for purposes of conducting historical or scientific research or for other similar purposes

(statistics), and it is otherwise ensured that no data about you is disclosed to unauthorised parties.

Prevention of identifiability

Data will be anonymised when it is generated (all identifiers will be fully removed so that no persons can be identified from the data, and no new data can be merged with the data)

Personal data used in the study will be protected by means of

username password registered use access control (physical facilities)

The processing of personal data *after* the study

The research register will be anonymised, i.e. all identifiers will be fully removed so that no persons can be identified from the data, and no new data can be merged with the data.

Controller(s) and researchers

The controller and person in charge for this study:

Rights of data subjects

Withdrawal of consent (Article 7, GDPR)

You have the right to withdraw your consent if the processing of personal data is based on consent. Withdrawing consent does not have any impact on the lawfulness of processing based on consent carried out before the withdrawal.

Right to access data (Article 15, GDPR)

You have the right to obtain information about whether your personal data is processed, and which personal data is processed. If required, you can request a copy of the personal data processed.

Right to have data rectified (Article 16, GDPR)

If there are any inaccuracies or errors in the processing of your personal data, you have the right to request your personal data to be rectified or supplemented.

Right to have data erased (Article 17, GDPR)

You have the right to request your personal data to be erased in certain situations. However, the right to have data erased does not exist if the erasure prevents the purpose of processing from being fulfilled for scientific research purposes or makes it much more difficult.

Right to the restriction of processing (Article 18, GDPR)

You have the right to restrict the processing of your personal data in certain situations, such as if you deny the accuracy of your personal data.

Right to have personal data transferred from one system to another (Article 20, GDPR)

You have the right to obtain the personal data you have given in a structured, commonly used and machine-readable format, and the right to transmit that data to another controller if possible, and if processing is automated.

Right to object (Article 21, GDPR)

You have the right to object to the processing of your personal data if processing is based on public or legitimate interest. As a result, the university cannot process your personal data unless it can prove that processing is based on a significantly important and justified reason which supersedes your rights.

Derogation from the rights of data subjects

Derogation from the aforementioned rights is possible in certain individual situations on the basis of the GDPR and the Finnish data protection act, insofar as the rights prevent scientific or historical research purposes or statistical purposes being fulfilled or make it much more difficult. The need for derogation must always be assessed separately in each situation.

Profiling and automated decision making

In this study, your personal data will not be used in automated decision making. In this study, the purpose of the processing of personal data is not to assess your personal characteristics, i.e. profiling. Instead, your personal data and characteristics will be assessed from the perspective of broader scientific research.

Executing the rights of data subjects

If you have any questions about the rights of data subjects, please contact the controller named previously.

You have the right to file a complaint with the supervisory authority of your permanent place of residence or employment if you consider that the processing of personal data is in breach of the GDPR. In Finland, the supervisory authority is the Office of the Data Protection Ombudsman.

Contact for Office of the Data Protection Ombudsman: <https://tietosuoja.fi/en/home>

LIITE 4: TOTEUTETUT HAUT JA NIIDEN TULOKSET

Lähde	Haettu	Hakulauseke	Kohdennus	Osumat
Taylor & Francis	8.9.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")	articles	1967
ProQuest	14.9.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")	not: RUSSIA, scholarly journals, full text. Peer reviewed	1797
SAGE Journal	7.10.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")	research article	369
JSTOR	14.9.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")	Journals	1598
OpenEdition-Journals	14.9.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		0
ScienceDirect	14.9.2022	russia AND security AND ("threat assessment" OR "threat perception" OR "enemy image")	research articles	214
ProjectMuse	14.11.2022	russia AND security AND ("threat perception" OR "threat assessment" OR "enemy image")	Journals, Articles	176
Scopus	8.9.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		732
PONARS	15.9.2022	threat		14
RUSI	15.9.2022	threat	not: commentary; region: russia, russia & eurasia	97
RAND	15.9.2022	russia, AND security, AND threat	content-type:"journal article" OR content-type:periodical OR content-type:report OR content-type:"research brief"	105

FOI	15.9.2022	russia		156
NUPI	15.9.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		6
CSIS	6.10.2022	threat	Publications, Russia and Eurasia, Russia	168
SWP	6.10.2022	threat	research area: Russia, E. Europe, Central Asia; language: English; region: Russian Federation	93
FFI	6.10.2022	russia threat		28
OSW	15.10.2022	threat	Russia, Reports	17
CNA	15.10.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		25
FMSO	15.10.2022	threat russia		59
ICDS	6.10.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		48
CHATHAM HOUSE	6.10.2022	threat	Russia, Article	128
FIIA	15.9.2022	Venäjä		254
War on the rocks	6.10.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		57
Jamestown	6.10.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		205
US Army War College	6.10.2022	russia AND (threat perception OR threat assessment OR enemy image) AND security	keywords: russia, to be supplied	50
IISS	6.10.2022	russia* AND security AND ("threat assessment*" OR "threat perception*" OR "enemy image*")		17
YHTEENSÄ				8380

*Googlen ohjelmoitu haku

LIITE 5: KIRJALLISUUSKATSAUSTAULUKKO

Kirjoittaja(t)	Otsikko	Vuosi	Julkaisija	Alue	Kuvaus	Johtopäätös	Näkökulma
Alexseev, M. A.	Societal security, the security dilemma, and extreme anti-migrant hostility in Russia	2011	Journal of Peace Research	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, miten äärimmäistä maahanmuuttovastaisuutta pystytään selittämään yhteisöllisen turvallisuuden teorian ja "maahanmuuton turvallisuuskäsitteen" kautta Venäjällä	Venäjällä äärimmäinen maahanmuuttovastaisuus oli enemmän yhteydessä epävarmuuden kokemukseen yhteiskunnan sosioekonomisesta kantokyvystä kuin yhteisön tai identiteetin selviytymiseen	Sosiologinen
Alexseev, M. A.	Majority and Minority Xenophobia in Russia: The Importance of Being Titulars	2010	Post-Soviet Affairs	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin Venäjän eri etniset ja uskonnolliset ryhmät suhtautuvat siirtolaisuuteen	Etnisellä venäläisyydellä, itsehallintoalueella asumisella ja islaminuskaisuudella havaittiin olevan positiivinen korrelaatio siirtolaisvastaisiin asenteisiin	Sosiologinen
Alexseev, M. A.	Ballot-Box Vigilantism? Ethnic Population Shifts and Xenophobic Voting in Post-Soviet Russia.	2006	Political Behavior	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin muukalaisvihamielisen liberaalidemokraattisen puolueen kannatus on linkittynyt eri alueiden väestörakenteeseen ja sen kehitykseen 1989–2003	Muukalaisvihamielinen äänestyskäyttäytyminen oli yhteydessä pidempiaikaiseen väestörakenteen muutokseen kuin ajankohtaisiin tapahtumiin, sillä oli vahva yhteys väestörakenteen muutokseen ja alueilla, jossa valtaväestö oli suhteessa pienimmillään, äänestettiin muukalaisvihamielisimmin	Sosiologinen
Alexseev, M. A.	Economic Valuations and Inter-ethnic Fears: Perceptions of Chinese Migration in the Russian Far East	2003	Journal of Peace Research	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan taloudellisen hyödyn kokemuksen suhdetta siirtolaisvastaisuuteen ja vihamielisyyteen tarkastelemalla Venäjän Kauko-Idässä asuvien slaavien ja kiinalaisten suhtautumista toisiinsa	Venäjän Kauko-Idässä valtaväestö kokee kiinalaisen siirtolaisuuden Venäjälle olevan välitön uhka esim. väestörakenteen muutoksen ja aluevaatimusten kautta. Taloudellisen hyödyn kokemus kuitenkin vähensi uhan kokemusta.	Sosiologinen

Alexseev, M. A. & C. Hofstetter	Russia, China, and the Immigration Security Dilemma.	2006	Political Science Quarterly	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin venäläinen väestö suhtautuu kiinalaisten maahanmuuttoon Venäjän Kauko-Itään	Kiinalainen maahanmuutto koettiin uhaksi - väestörakenteen pitkän aikavälin muutoksen vuoksi - maahanmuuttajien arvioitujen aluevaatimusten vuoksi - arvioidun valtaväestön sosioekonomisen aseman heikkenemisen vuoksi	Sosiologinen
Aliyev, N.	Determinants of Russia's Political Elite Security Thought: Similarities and Differences between the Soviet Union and Contemporary Russia	2020	Problems of Post-Communism	Puola	Artikkelissa tutkitaan, miten Venäjän poliittisen eliitin turvallisuusajattelu on muuttunut Neuvostojohdossa verrattuna	Nykyisen Venäjän turvallisuusajattelu perustuu Neuvostoajatteluun, jossa ulkopuoliset yrittävät hyödyntää valtion taloudellisia, alueellisia, väestöllisiä ja sosio-poliittisia haavoittuvuuksia hajottaakseen maan ja päästäkseen käsiksi luonnonvaroihin. Venäjä pyrkii Neuvostoliiton tavoin luomaan puskurivyöhykkeen. Erona ideologia	Historiallinen
Andersen, R.	Terrorism and organised crime in post-Soviet Russia	2001	FFI	Norja	Raportissa tarkastellaan terroristista toimintaa Neuvostoliiton jälkeisellä Venäjällä	Merkittävimmän terrorismin uhkan Venäjällä aiheuttavat järjestäytyneen rikollisuuden väkivallanteot sekä etninen separatismi kuten Tshetsheniassa	Poliittisstrateginen
Babayan, N.	The return of the empire? Russia's counteraction to transatlantic democracy promotion in its near abroad	2015	Democratization	Saksa	Artikkelissa tutkitaan Venäjän vastatoimia ja syitä siihen naapurussuhteissaan tapahtuvalle demokratiakehitykselle	Venäjä kokee demokratiakehityksen lähialueillaan uhaksi sen suurvaltastatukselle, vaikutusvallalleen alueilla sekä muille intresseilleen. Venäjä yhdistää demokratiakehityksen geostrategiseen kilpailuun länsimaiden kanssa	Poliittisstrateginen
Baev, P. K.	Threat Assessments and Strategic Objectives in Russia's Arctic Policy	2019	The Journal of Slavic Military Studies	Norja	Artikkelissa tutkitaan Venäjän Arktisen politiikan ja sotilaallisen läsnäolon vaikuttimia	Venäjä perustelee läsnäolonsa lisäämistä Arktisella alueella Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten muodostamalla uhalla. Venäjä viestii kokevansa uhaksi US ydinaseet Norjassa, heidän ydinpelotteensa kiistämisen sekä kilpailun alueen luonnonvaroista lännen kanssa	Sotilasstrateginen

Bartles, C. K.	Russian Threat Perception and the Ballistic Missile Defense System	2017	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa esitetään, millä tavoin Venäjä suhtautuu ja vastaa Yhdysvaltojen PGS sekä BMDS ohjelmiin	Venäjä kokee Yhdysvaltojen PGS ja BMDS-ohjelmat uhkaksi ydinasepelotteelleen ja siten uhkaksi strategiselle pidäkkeelleen. Artikkelin mukaan Venäjän toimintaa suhteessa länteen määrittää enemmän kokemus tästä kuin esimerkiksi Ukrainan kysymys	Sotilasstrateginen
Blank, S.	Russian Information Warfare as Domestic Counterinsurgency	2013	American Foreign Policy Interests	Yhdysvallat	Artikkelissa kuvaillaan, millä tavoin venäläinen sotilaallinen ja poliittinen eliitti käsittää informaatio-sodan tai "informaatiokamppailun"	Venäjällä informaatiokamppailu nähdään osana laajempaa poliittista sodankäyntiä sekä geopolittista kamppailua, joka uhkaa Venäjän sisäistä vakautta ja poliittisen eliitin asemaa	Poliittisstrateginen
Blank, S.	The Chinese and Asian impact on Russian nuclear policy	2012	Defense & Security Analysis	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan, millä tavoin Kiinan voiman kasvu on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan Venäjän ydinstrategiaan	Venäjä kokee Kiinan taloudellisen ja sotilaallisen voimistumisen uhaksi Kauko-Idässä, eikä koe kykenevänsä vastamaan uhkaan muuten kuin ydinasepelotteellaan	Sotilasstrateginen
Blank, S.	Threats to and from Russia: An Assessment	2008	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän poliittisen ja sotilaallisen eliitin kuvauksia Venäjään kohdistuvista uhista	Uhan tasapaino Yhdysvaltojen ja Venäjän välillä painottuu selvästi Venäjälle. Vaikka sotilasinfrastruktuuri Venäjän lähialueilla ei aiheuta välitöntä uhkaa, se kokee potentiaalisen uhaksi. Venäjä kokee itselleen keskeiseksi uhaksi myös informaatio-sodan, jossa Venäjän sisäistä vakautta ja poliittista järjestelmää voidaan horjuttaa ei-sotilaallisilla keinoilla informaatiolla.	Poliittisstrateginen
Blank, S.	Russia's Project 2008: Reforming the Military and Preparing a Coup	2006	World Affairs	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan ajureita Venäjän asevoimien ja muiden viranomaisten joukkorakenteiden sekä toiminnan	Tshetshenialaisen terrorismin ja vallanvaihdosta aiheutuvan systeemisen kriisin pelko toimivat ajureina, minkä vuoksi Venäjän asevoimia ja turvallisuusviranomaisia kehitetään vastaamaan sisäisiin turvallisuuskysymyksiin.	Poliittisstrateginen

Blank, S.	An ambivalent war: Russia's war on terrorism	2003	Small Wars & Insurgencies	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän strategiaa ja narratiivia terrorismin vastaisesta taistelusta Tshetshenian ja Keski-Aasian viitekehyksessä.	Venäjän käsitys ja tavoitteet terrorismin vastaisesta taistelusta linkittyy vahvasti sisäiseen separatismiin (Tshetshenia) ja valta-aseman turvaamiseen entisissä neuvostotasavalloissa Keski-Aasiassa. Globaalin terrorismin vastaisen taistelun narratiivia se käyttää hyväkseen omien tavoitteiden ajamiseen.	Poliittisstrateginen
Blank, S.	THREATS TO RUSSIAN SECURITY: THE VIEW FROM MOSCOW	2000	US ARMY WAR COLLEGE	Yhdysvallat	Raportissa tarkastellaan 1999 julkaistujen puolustusdoktriinin ja kansallisen turvallisuuden konseptin luonnoksien uhkakuvauksia.	Venäjä tarkastelee maailmaa ja uhkaympäristöään suurvaltaidentiteettinsä ja intressiensä kautta. Sen myötä Venäjä kokee uhaksi kaiken sen, joka uhkaa sen alueellista ja globaalia Yhdysvaltoihin verrattavaa suurvalta-asemaa. Uhkakuvastossa yhdistyvät sisäiset ja ulkoiset tekijät. Nämä yhdessä tekevät mahdolliseksi Venäjän rakentaa demokraattista yhteiskuntaa ja hallita siihen kohdistuvia todellisia uhkia.	Poliittisstrateginen
Bock, A. M., I. Henneberg, F. Plank	"If you compress the spring, it will snap back hard": The Ukrainian crisis and the balance of threat theory	2015	International Journal	Saksa	Artikkelissa pohditaan Ukrainan kriisiä sekä Venäjän ja lännen vastakkainasettelua uhkatasapainoteorian kautta	Epävakauttamalla lähialueitaan kuten Ukrainaa Venäjä tasapainottaa lännestä esimerkiksi Naton laajenemisen ja ohjuspuolustusjärjestelmän myötä koemaansa uhkaa	Poliittisstrateginen
Bouldin, M.	The Ivanov Doctrine and Military Reform: Reasserting Stability in Russia	2004	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan nk. "Ivanovin doktriinia" ja millaisia kehitysnäkymiä sen perusteella on pääteltävissä Venäjän asevoimien ja strategisen aseman kehityksessä	Doktriinissa korostettiin sisäisiä ja rajoja ylittäviä uhkia kuten terrorismia, riikollisuutta ja sisäistä separatismia. Doktriinissa Naton ja Yhdysvaltojen roolia uhkana selvästi väheksyttty.	Sotilasstrateginen
Boulegue, M.	The Russia-NATO Relationship Between a Rock and a Hard Place: How the 'Defensive Inferiority Syndrome' Is Increasing the Potential for Error	2017	The Journal of Slavic Military Studies	Ranska	Artikkelissa esitetään Venäjän ja Naton huonojen suhteiden syitä sekä Venäjän strategiaa Natoa vastaan	Perustavaa laatua oleva ero Naton ja Venäjän maailmankuvassa ja narratiivissa sekä tunne "defensiivisestä alemmuudesta" johtaa Naton toiminnan kokemiseen uhkaavana	Poliittisstrateginen

Bruusgaard, K.	Protecting the energy weapon – new tasks for the Russian armed forces?	2007	FFI	Norja	Raportissa tarkastellaan Venäjän energiainfrastruktuurin turvallisuutta ja eri toimijoiden toimenpiteitä sen turvaamiseksi	Venäjä kokee energiainfrastruktuurinsa prioriteeteissa korkealle. Etenkin energialogistiikkaan kohdistuu uhkia valtiolisten ja ei-valtiolisten toimijoiden toimesta, mikä uhkaa energiantoimituksia. Näitä uhkia vastaan ei ole selvää säädösperustaa, mutta Venäjä tulee yhtä enemmän käyttämään asevoimia ja muita turvallisuusviranomaisia energiainfrastruktuurin turvaamiseen.	Poliittisstrateginen
Busygina, I. & K. Pynnöniemi	Critical infrastructure protection and Russia's hybrid regime	2013	European Security	Suomi	Artikkelissa tarkastellaan vuoden 2010 metsäpalojen tapauksen ja "hybridihallinnon" teorian kautta kriittisen infrastruktuurin turvaamista Venäjällä	Venäjällä länsimaiden tapaan kriittinen infrastruktuuri ja sitä myöten kansalaisten elämisen edellytysten turvaaminen on nostettu kansallisen turvallisuuden kysymykseksi.	Poliittisstrateginen
Cimbala, S. J.	Russian Threat Perceptions and Security Policies: Soviet Shadows and Contemporary Challenges	2013	The Journal of Power Institutions of Post-Soviet Societies	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan venäläisen uhkakäsityksen historiallisia perusteita sekä sen vaikutuksia nykyiselle uhka-ajattelulle	Venäläinen käsitys yllätyshyökkäyksen uhasta juontaa toisen maailmansodan kokemuksiin. Yllätyshyökkäyksen pelko yhdistettynä heikkoihin konventionaaliin asevoimiin aiheuttaa etupainoiseen ydinaseen käyttöön nojaavan strategian. Poliittisen eliitin aseman turvaaminen linkittyy ulkoihin uhkiin.	Historiallinen
Cimbala, S. J.	Missile Defenses and the Russian-United States Reset: Reflexive Confusion?	2012	Comparative Strategy	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän suhtautumista Yhdysvaltojen ohjuspuolustusjärjestelmiin Euroopassa ja globaalisti	Venäläinen pessimismi liittyy historiallisiin kokemuksiin uhatuksi tulemisesta. Venäjä kokee Yhdysvaltojen ohjuspuolustuksen uhkaavan ydinasepelotettaan ja viestii sitä voimakkaasti refleksiivisen kontrollin hengessä ulkoiselle ja sisäiselle yleisölle (valta-asemaa voimistaakseen).	Poliittisstrateginen

Cimbala, S. J.	Missile Defense Malpractice: U.S.-Russian Relations and Nuclear Fallacy	2012	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan eri skenaarioita Yhdysvaltojen ja Venäjän välisessä ydinsodassa sekä miten ohjuspuolustusjärjestelmä Euroopassa vaikuttaisi siihen	Kaikissa skenaarioissa molemmilla osapuolilla olisi ensi iskun jälkeen selvinnyt riittävä määrä kyvykkyyksiä merkittävän vastaiskun toteuttamiseen, myös ohjuspuolustusjärjestelmä huomioon ottaen. Siksi ohjuspuolustusjärjestelmän uhaksi kokemisen perusteet ovat enemmän poliittisia kuin materiaalsiin kyvykkyyksiin perustuvia	Sotilasstrateginen
Cimbala, S. J.	The initial period of war: Russia's Soviet heritage	2002	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin neuvostoajan sotatieteellinen ajatus sodan ensivaiheen merkityksestä näkyy venäläisessä sotataidossa.	Neuvostoliiton kokemukset 2. maailmansodasta ja kylmästä sodasta painottavat yllätyshyökkäyksen uhkaa sekä sodan ensivaiheen merkitystä. Sen vuoksi Venäjän strategia ydinaseiden käytön suhteen on etupainoinen, etenkin konventionaalisten joukkojen heikkouden vuoksi.	Historiallinen
Cimbala, S. J. & R. N. McDermott	Putin and the Nuclear Dimension to Russian Strategy	2016	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa käsitellään ydinaseiden merkitystä Venäjän strategialle	Venäjä kokee strategisen historiansa (esim. operaatio Barbarossan) vuoksi yllätyshyökkäyksen lännestä olevan sille uhka, jonka ehkäisemisessä ydinpelotteetta on keskeinen merkitys	Historiallinen
Cimbala, S. J. & R. N. McDermott	A New Cold War? Missile Defenses, Nuclear Arms Reductions, and Cyber War	2015	Comparative Strategy	Yhdysvallat	Yhdysvaltojen ja Venäjän suhteiden kehittymistä tarkastellaan ohjuspuolustuksen, aseriisunnan ja kybertoimintaympäristön näkökulmasta	Venäjä kokee uhaksi sen ydinasepelotteen tulevaisuuden esimerkiksi ohjuspuolustusjärjestelmien ja PGS-konseptin vuoksi	Sotilasstrateginen
Claessen, E.	The making of a narrative: The use of geopolitical othering in Russian strategic narratives during the Ukraine crisis	2021	Media, War & Conflict	Belgia	Tutkitaan Ukrainan konfliktin kehityksessä, miten Venäjä on käyttänyt "geopoliittista toiseuttamista" suhteessa EU:hun strategisessa narratiivissaan	EU:n esittäminen "toisena" lisääntyi merkittävästi Euromaidanin ja Krimin kansanäänestyksen aikaan Venäjän strategisessa narratiivissa	Poliittisstrateginen

Cross, S.	Russia's Relationship with the United States/NATO in the US-led Global War on Terrorism	2006	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa vertaillaan Venäjän ja Yhdysvaltojen suhtautumista terrorismiin sekä pohditaan mahdollisia yhteisiä intressejä.	Venäjä pitää islamistista terrorismia Yhdysvaltojen tavoin globaalina uhkana, mutta yhdistää sen voimakkaammin sisäiseen separatismiin. Venäjä näkee yhteistyön mahdollisuuksia terrorismin torjunnassa Yhdysvaltojen kanssa, mutta on varauksellinen sen perusteella vaikutusvallan lisääntymiseen.	Poliittisstrateginen
Darczewska, J.	The devil is in the details. Information warfare in the light of Russia's military doctrine	2015	OSW	Puola	Raportissa tarkastellaan vuoden 2014 Venäjän sotilasdoktriinin kuvausta informaatioympäristöstä	Venäjä on militarisoinut informaatioympäristön, koska se kokee muuten sen sisäistä järjestystä ja intressejä voitavan uhattavan sen kannalta epäedullisella informaatiolla ja narratiiveilla	Poliittisstrateginen
Darczewska, J.; Żochowski, P.	Russophobia in the Kremlin's strategy. A weapon of mass destruction	2015	OSW	Puola	Raportissa tarkastellaan, millä tavoin "russofobian" liittyvää narratiivia hyödynnetään Venäjän strategisessa narratiivissa	"Russofobia" -termin käytöllä on Venäjällä historiallinen perinne, jolla on pyritty rakentamaan omaa identiteettiä, rakentamaan vihollisia (toisia) ja perustelemaan omaa toimintaa asettamalla Venäjä uhrin asemaan.	Poliittisstrateginen
de Haas, M.	An analysis of Soviet, CIS and Russian military doctrines 1990-2000	2001	The Journal of Slavic Military Studies	Alankomaat	Artikkelissa tarkastellaan Neuvostoliiton, IVY:n Venäjän sotilasdoktriinien tai niiden luonnosten sisältöä 1990–2000.	Sisäisinä uhkina nähdään etenkin viimeisissä doktriineissa perustuslaillisen järjestyksen kumoaminen ja separatismi. Ulkoisissa uhkissa toistuvat mm. aseellisen voimapotentialin kasvaminen Venäjän lähialueilla, sotilasliittoumien laajeneminen sekä venäläisten ja venäjänkielisten oikeuksien sorto "lähiulkomailla".	Poliittisstrateginen

Dimitrakopoulou, S. & A. Liaropoulos	RUSSIA'S NATIONAL SECURITY STRATEGY TO 2020: A GREAT POWER IN THE MAKING?	2010	Caucasian Review of International Affairs	Kreikka	Artikkelissa tulkitaan Venäjän Kansallista turvallisuusstrategiaa (2009) suhteessa edeltäneen vuosikymmenen turvallisuuspolitiikkaan sekä tulevaisuuden trendeihin	Kansallisessa turvallisuusstrategiassa uhiksi osoitetaan mm. - riippuvuuden tuonnista ja ulkomaisista teknologioista - Luonnonvarojen hallinnan menettäminen - sotilaallisen voiman käyttö ja sotilaallisen infrastruktuurin rakentaminen lähi-alueille - rajaturvallisuuden heikkeneminen - väestökato Strategiassa ei nimetä suoraan Natoa tai Yhdysvaltoja	Poliittisstrateginen
Duncan, P. J. S.	Russia, the West and the 2007-2008 Electoral Cycle: Did the Kremlin Really Fear a 'Coloured Revolution	2013	Europe-Asia Studies	Iso-Britannia	Artikkelissa tarkastellaan, perustuiko 2007–2008 Venäjällä käyty keskustelu väri vallankumouksista todelliseen pelkoon vai hallintoa tukevan narratiivin vahvistamiseen	Venäjän poliittisessa eliitissä oli 2007–2008 vaalien aikaan todellista pelkoa lännen tukeman väri vallankumouksen toteuttamisesta Venäjällä, eikä se perustunut vain vallan vahvistamiseen	Poliittisstrateginen
Eitelhuber, N.	The Russian Bear: Russian Strategic Culture and What it Implies for the West	2009	Connections	Saksa	Artikkelissa esitetään käsitys venäläisestä strategisesta kulttuurista ja sen merkityksestä suhteessa länteen	Historiallinen käsitys ulkoisen hyökkäyksen kohteena olemisesta ja sisäisestä hajaannuksesta vaikuttaa tämpäiväisiin käsityksiin uhkaympäristöstä. Venäjällä tarkastellaan maailmaa realismin ja voimapolitiikan kautta. Venäjä kokee uhkaksi erityisesti sisäisen yhtenäisyytensä horjuttamisen sekä Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten vaikutusvallan ja läsnäolon lisääntymisen lähi-alueillaan	Historiallinen

Falkowski, M. & M. Marszewski	The 'Tribal Areas' of the Caucasus. The North Caucasus – an enclave of 'alien civilisation' within the Russian Federation	2010	OSW	Puola	Raportissa tarkastellaan Pohjois-Kaukasuksen muslimialueiden turvallisuustilanteen kehitystä ja sen ajureita	Militantti islamismi ja alueiden eriytyminen saattavat pitkällä tähtäimellä aiheuttaa alueella levottomuutta, joiden tavoitteina on irrottautuminen Moskovan vaikutusvallasta. Tämän uhan ehkäisemiseksi Moskova tukee ja rahoittaa Moskova-mielisiä toimijoita alueella	Poliittisstrateginen
Flake, L. E.	Forecasting Conflict in the Arctic: The Historical Context of Russia's Security Intentions	2015	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän suhtautumista Arktiseen turvallisuuskysymyksenä historiallisessa kontekstissa	Venäjän toiminta Arktiksella on historiallisesti perusteltavissa ja kokemat uhat Arktiksella liittyvät enemmän luonnonvarojen hyödyntämiseen kuin geopoliittiseen ja sotilaalliseen vastakkainaseteluun, jolloin yhteistyö Arktiksella on mahdollista	Historiallinen
Forss, S.	Russian Military Thinking and Threat Perception: A Finnish View	2009	SSRN	Suomi	Artikkelissa tarkastellaan laajasti Venäjän sotilaallisiin uhkiin liittyviä narratiiveja kylmän sodan jälkeen	Venäjän narratiivit sotilaallisista uhista (esim. ohjuspuolustusjärjestelmiin liittyen) ovat pitkälle liioiteltuja ja jopa teknisesti mahdottomia. Uhkakäsitys perustuu enemmän poliittisiin ambitiioihin kuin materiaalsiin realiteetteihin.	Sotilasstrateginen
Frederick, B., M. Povolock, S. Watts, M. Priebe, E. Geist	Assessing Russian Reactions to U.S. and NATO Posture Enhancements	2017	RAND	Yhdysvallat	Raportissa pyritään arvioimaan, millä tavoin Venäjä reagoisi Naton ehdotettuihin läsnäolon muutoksiin itäisessä Euroopassa	Venäjän johto kokee Naton uhaksi intresseilleen pitkällä tähtäimellä, jos sen vaikutusvalta lähialueillaan jatkaa kasvamistaan. Venäjä kokee Yhdysvaltojen ja muun Naton olevan valmiita puolustamaan liittolaisiaan. Venäjän toimintaan vaikuttaa myös merkittävästi Venäjän vallassa olevan eliitin kokema uhka omalle asemalleen.	Sotilasstrateginen
German, T.	Harnessing protest potential: Russian strategic culture and the colored revolutions	2020	Contemporary Security Policy	Iso-Britannia	Artikkelissa tutkitaan Venäjän käsitteitä väri vallankumouksen uhasta strategisen kulttuurin käsitteiden kautta	Venäjä kokee ei-sotilaallisten epävaikuttavat keinot (ml. väri vallankumous) strategisten oletustensa kautta kilpailijoiden (Yhdysvallat, länsi) pyrkimyksenä ajaa omia intressejään Venäjän kustannuksella.	Poliittisstrateginen

Godzimirski, J. M.	Russian national security concepts 1997 and 2000: A comparative analysis	2000	European Security	Norja	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän kansallisen turvallisuuden konseptteja vuosilta 1997 ja 2000 jonka perusteella pohditaan Venäjän suhtautumista ulkomaailmaan	Konsepteissa valtaosa uhkakuivista liitetään maan sisäiseen epävakauteen ja taloudelliseen kehitykseen. Vuoden 2000-konsepti on ulkoisten uhkien osalta pessimistisempi ja mainitsee esimerkiksi Naton itälaajentumisen sekä Naton sotilaallisen voiman käytön sen alueen ulkopuolella uhkina.	Poliittisstrateginen
Gorodzeisky, A. & A. Glikman	Two Peoples – Two Stories: Anti-Immigrant Attitudes in Post-Socialist Russia	2018	Social Problems	Israel	Artikkelissa tutkitaan, kuinka maahanmuuttovastaisia etninen enemmistö ja etniset vähemmistöt ovat 2006-2012 mielipidekyselyjen perusteella	Venäjän etnisen enemmistön (venäläisten) maahanmuuttovastaisuus liittyy vahvasti kollektiivin tai valtion haavoittuvuuden kokemukseen	Sosiologinen
Goure, D.	Moscow's Visions of Future War: So Many Conflict Scenarios So Little Time, Money and Forces	2014	The Journal of Slavic Military Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan, millaisia erilaisia uhkamalleja ja vastauksia niihin venäläinen politiikan ja turvallisuuden eliitti on esittänyt ja miten ne ovat ilmenneet esim. strategisissa sotaharjoituksissa	Venäjän täytyy korostaa ulkoisia uhkia legitimoidakseen Putinin hallinnon ja muun poliittisen eliitin valtaa. Sillä ei ole kuitenkaan pitkällä tähtäimellä resursseja hakeutua lännen kanssa verrannolliseen asemaan.	Sotilasstrateginen
Grüner, F.	Russia's battle against the foreign: the anti-cosmopolitanism paradigm in Russian and Soviet ideology	2010	European Review of History	Saksa	Artikkelissa tarkastellaan "anti-kosmopolitanistista" ja anti-sionistista paradigmaa tsaarinajan äärioikeistolaisessa ja stalinistisessä narratiivissa	Kosmopolitanismin ja sionismin vastustaminen ovat säilyneet venäläiselle itseyttämykselle tyypillisenä tähän päivään saakka. Tämä on yhdistetty etenkin juutalaisuuteen ja länsimaalaisuuteen. Anti-kosmopolitanismilla pyritään korostamaan venäläistä erityislaatuisuutta ja siihen yhdistetään kaikki "venäläiselle luonnolle vieraat" ulkomaalaiset vaikutteet	Historiallinen

Jackson, W. D.	Encircled Again: Russia's Military Assesses Threats in a Post-Soviet World.	2002	Political Science Quarterly	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan sotatieteellisen keskustelun uhkanarratiivia Venäjällä Neuvostoliiton hajotamisesta lähtien	Venäjän sotatieteellinen eliitti on taipuvainen korostamaan perinteisiä sotilaallisia uhkia sekä Naton/Yhdysvaltojen luomaa uhkaa institutionaalisen valta-asemansa turvaamiseksi sekä ideologisen taustan vuoksi (geopoliittinen ja siviilisaatiollinen näkökulma). Nämä uhkakäsitykset saattavat olla ristiriidassa poliittisen eliitin tavoitteiden kanssa, jonka tavoitteena on suhteiden lähentäminen lännen kanssa. Muita esiin nostettuja uhkia: - separatismi, rikollisuus - Kiina	Poliittisstrateginen
Kaczmarek, M.	The bear watches the dragon. The Russian debate on China	2013	OSW	Puola	Raportissa tarkastellaan venäläistä keskustelua nousevan Kiinan ja Venäjän keskinäisistä suhteista	Optimistisemmat näkevät Kiinan ja Venäjän välisen yhteistyön vaihtoehtona lännen ylivallelle, kun pessimistit näkevät, että Venäjä uhkaa joutua Kiinan raaka-ainetoimittajaksi, kun voimatasapaino maiden välillä jatkaa epäedullista kehittymistä. Myös Kauko-Idän alueiden tosiasiallinen hallinnan menettäminen nähdään uhkana.	Poliittisstrateginen
Kanet, R. E. & M. H. A. Larivé	NATO and Russia: A Perpetual New Beginning	2012	Perceptions	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan Venäjän ja Naton suhteiden kriisiytymisen syitä sekä kehitysnäkymiä	Historiallinen kylmän sodan ajan kokemus Natosta vihollisena on johtanut siihen, että Naton kylmän sodan jälkeinen laajentuminen, roolin muuttuminen aktiiviseksi turvallisuustoimijaksi oman alueen ulkopuolella (esim. Balkanilla) sekä ohjuspuolustusjärjestelmän rakentaminen koetaan Venäjällä uhaksi sen intresseille.	Historiallinen

Kari, M. J.	Protecting the besieged cyber fortress: Russia's response to cyber threats	2019	European Conference on Information Warfare and Security, EC-CWS	Suomi	Artikkelissa tutkitaan, minkälaisia uhkia Venäjä tunnistaa kyberympäristössä ja millä tavoin se pyrkii vastaamaan niihin.	Venäjän kyberuhista on hahmoteltavissa sama "piiritetyn linnakkeen" narratiivi, joka on hahmotettavissa myös muista maan uhka-arvioista. Uhat Venäjän kriittiseen informaatioinfrastruktuuriin on esim. vihamielisten länsimaiden, terroristien ja rikollisten aiheuttamia. Vastatakseen uhkiin, Venäjä käyttää operatiivisia, teknisiä ja lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla se pyrkii taavoittelemaan "digitaalista itsenäisyyttä"	Poliittisstrateginen
Kari, M. J. & K. Pynnöniemi	Theory of strategic culture: An analytical framework for Russian cyber threat perception	2019	Journal of Strategic Studies	Suomi	Artikkelissa tutkitaan Venäjän strategisen kulttuurin teorian soveltuvuutta selittää Venäjän toimintaa kyberavaruudessa	Venäjän strategisen ajattelun perusteita ja sen narratiiveja "piiritetystä linnakkeesta", jatkuvasta sodasta ja teknologisestä alemmuudesta voidaan käyttää selittämään Venäjän toimintaa kyberavaruudessa	Poliittisstrateginen
Kari, M. J. & R. Kuusisto	Russia: A cyber fortress besieged	2017	European Conference on Information Warfare and Security, EC-CWS	Suomi	Artikkelissa tarkastellaan, millä tavoin eri ohjausasiakirjoissa ja puheissa kuvataan Venäjään kohdistuvia kyberuhkia.	Venäjä kokee uhkia kyberavaruudessa muiden valtioiden (tai lännen), terroristien, ekstremistien ja rikollisten toimesta Venäjän strategisille intresseille, informaatioresursseille, informaatioinfrastruktuurille ja asevoimille.	Poliittisstrateginen
Khaldarova, I.	Brother or 'Other'? Transformation of strategic narratives in Russian television news during the Ukrainian crisis	2019	Media, War & Conflict	Suomi	Artikkelissa tutkitaan Venäjän televisiossa esitettyä narratiivia ja sen muutosta Ukrainasta sekä ukrainalaisista 2012–2014 välillä eri käsitteiden ilmaantuvuutta tarkastelemalla	Venäjän televisiossa esitetty narratiivi ukrainalaisista muuttui "veljeskansasta" ensin "petolliseksi" ja lopulta "viholliseksi" 2013–2014 aikana	Poliittisstrateginen

Kjölstad, H.	White Russia - Xenophobia, Extreme Nationalism and Race radicalism as Threats to Society	2009	FOI	Ruotsi	Raportissa tarkastellaan muukalaisviihamielisyyttä, rasismia ja rodullista ekstremismia Venäjällä	Rasismi ja äärikansallismielisyys on todettu poliitikkojen puolesta uhaksi kansalliselle turvallisuudelle, mutta puuttumiseksi siihen ei ole tehty toimenpiteitä vaan päinvastoin, valtion korostama nationalismi luo edellytyksiä muukalaisviihamielisyydelle.	Poliittisstrateginen
Kolossov, V., G. O Tuathail, J. O'Loughlin	A 'Risky Westward Turn'? Putin's 9-11 Script and Ordinary Russians	2004	Europe-Asia Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin venäläiset suhtautuvat Yhdysvaltojen johtamaan "terrorismin vastaiseen sotaan", Venäjän tuelle sille sekä Yhdysvaltoihin yleisesti	Venäläiset tukevat valittua Yhdysvaltoja tukevaa politiikkaa, mutta suhtautuvat hyvin varauksellisesti Yhdysvaltojen läsnäolon lisääntymiseen Keski-Aasiassa sekä vastustavat sodan levittämistä muihin maihin. Poliittinen ja sotilaallinen eliitti suhtautuvat hyvin kriittisesti Yhdysvaltoihin.	Sosiologinen
Laine, V.	Evolution of Russia's 'Others' in Presidential Discourse in 2000-2020 teoksessa <i>Pynnöniemi, K. (toim.): Nexus of patriotism and militarism in Russia : a quest for internal cohesion</i>	2021	Helsinki University Press	Suomi	Artikkelissa tarkastellaan, millä tavoin Venäjän presidentin puheissa on kuvattu itselle vierasta "toista" 2000–2020.	Puheista on hahmotettavissa kolme eri narratiivia "toisesta". Sisäinen "toinen", joka on kelvoton poliitikko tai myöhemmin korruptoitunut virkamies, ulkoinen "toinen" taloudellisesti vahvempi kehittynyt läntinen maa sekä "toinen", jonka arvot ovat perustavaa laatua erilaiset kuin "itsellä"	Poliittisstrateginen
Lilly, B. & J. Cheravitch	The Past, Present, and Future of Russia's Cyber Strategy and Forces	2020	International Conference on Cyber Conflict, CYCON	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan kyberhyökkäysten roolia Venäjän turvallisuusstrategiassa ja sen vaikutuksia Venäjän kybersuorituskykyihin.	Venäläinen ymmärrys informaatioympäristön uhista käsittää sekä teknisen että psykologisen aspektin. Informaatiokamppailu ja -sota käsitetään keskeiseksi osaksi nykyaikaista sodankäyntiä. Psykologisella puolella uhkaksi nähdään etenkin sisäisen vakauden horjuttaminen sekä teknisellä puolella yhteiskunnan kriittiseen infrastruktuuriin ja tietoon kohdistuvat iskut.	Poliittisstrateginen

Lussier, D. N.	Ideology among Russian elites: attitudes toward the United States as a belief system	2019	Post-Soviet Affairs	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan, millaisia ideologisia "uskomusjärjestelmiä" Venäjän ulkopoliittisesta eliitistä löytyy	Venäjän eliitissä on vain vähän ideologista koherenssia. Kaksi tutkimuksessa löytynyttä rakenteellista uskomusjärjestelmää käsittelevät suhtautumista Yhdysvaltoihin sekä toinen suhtautumista poliittisiin ja taloudellisiin instituutioihin. Turvallisuus- ja sotilaseliitit olivat muita eliittejä enemmän reformeja ja Yhdysvaltoja vastaan.	Sosiologinen
Lutz, C.	Considering Ukraine's Ethnic Minorities and Their Influence on Russian Foreign Policy	2017	Orbis	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin Ukrainan venäläisvähemmistöä on käytetty Venäjän ulkopoliittikan välineenä.	Narratiivi sorretusta venäläisestä vähemmistöstä Ukrainassa toimi perusteena Venäjän sekaantumiselle Ukrainaan, vaikka todellisuudessa kyse oli sen intressien ajamisesta ja lännestä koetun uhan patoamisesta	Poliittisstrateginen
MacFarlane, S. N.	Kto Vinovat? Why is there a crisis in Russia's relations with the West?	2016	Contemporary Politics	Iso-Britannia	Artikkelissa esitetään syytä Naton ja Venäjän huonontuneille suhteille	Venäjän eliitti lukee lännen toimia kuten Naton laajenemista ja demokratian edistämistä pessimistisimmällä tavalla Venäjän poliittisen kulttuurin ja järjestelmän vuoksi kokee nämä uhkaksi reigimilleen	Historiallinen
McAllister, B.	Framing U.S.-Russian Security Cooperation: Neorealist and Neoliberal Alternatives to Navigating the New Security Terrain	2007	Demokratizatsiya	Yhdysvallat	Artikkelissa käsitellään Venäjän ja Yhdysvaltojen eri yhteistyön mahdollisuuksia	Uusi turvallisuusympäristö, jossa uhkina molemmille suurvalloille ovat joukkotuhooiset ja uskonnollinen terrorismi tarjoaa yhteistyön mahdollisuuksia	Poliittisstrateginen
Meister, S.	Domestic and foreign policy nexus: domestic politics, threat perception and Russian security strategy teoksessa <i>Kanet R. (toim.): Routledge Handbook of Russian Security</i>	2019	Routledge	Saksa	Artikkelissa tarkastellaan, millä tavoin Venäjän sisäpolitiikka ja ulkopoliitiikka linkittyvät toisiinsa uhkakuvien kautta	Ulkoiset uhat kuten konflikti lännen kanssa on keskeinen Putinin ja vallassa olevien eliittien vallan legitimoija	Poliittisstrateginen

Nisbet, E. C., O. Kamenchuk, A. Dal	A Psychological Firewall? Risk Perceptions and Public Support for Online Censorship in Russia	2017	Social Science Quarterly	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin Venäjän hallinto on pyrkinyt saamaan kansalaisten tuen internet-sensuurille	Venäjän hallinto pyrkii turvaamaan valta-asemansa kuvaamalla internetistä turvallisuusuhan. Venäjän televisiouutisten kuluttaminen lisäsi vastaajien kokemaa uhkaa internetistä ja lisäsi sensuurin tukea	Sosiologinen
Nuñez-Mietz, F. G.	Resisting human rights through securitization: Russia and Hungary against LGBT rights	2019	Journal of Human Rights	Kanada	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän, Unkarin ja LGBT-oikeuksien kontekstissa, millä tavoin rajat ylittäviä normeja pyritään vastustamaan ja niiden omaksuminen estämään	Venäjällä valtion ja ortodoksisen kirkon toimesta LGBT-oikeudet on turvallistettu kuvaamalla niitä länsimaiden provosoimaksi toiminnaksi, joka uhkaa venäläisiä ja ortodoksisia arvoja sekä yhteiskunnallista vakautta. Turvallistamisen vuoksi on mm. säädetty LGBT-oikeuksia rajoittavaa lainsäädäntöä.	Sosiologinen
Oldberg, I.	The War of Terrorism in Russian Foreign Policy	2006	FOI	Ruotsi	Raportissa tarkastellaan terrorismia ja terrorismin vastaista sotaa osana Venäjän ulkopoliittikkaa	Venäjä näkee globaalien terrorismin uhan etenkin Tshetshenian kysymyksen kautta. Vaikka terrorismi on ollut suhteessa Yhdysvaltoihin merkittävä yhteinen nimittäjä, suhtautuu Venäjä epäilevästi sen varjolla lisääntyneeseen Yhdysvaltojen läsnäoloon Keski-Aasiassa.	Politiisstrateginen
Parpei, K.	Enemy Images in the Russian National Narrative teoksessa Pynnöniemi, K. (toim.): <i>Nexus of patriotism and militarism in Russia : a quest for internal cohesion</i>	2021	Helsinki University Press	Suomi	Artikkelissa pyritään asettamaan venäläinen narratiivi ulkoisista uhista historialliseen kontekstiin.	Venäläisessä ajattelussa "toisesta" on vahva ortodoksis-kristillistä perää oleva dualistinen narratiivi oikeaa uskoa ja arvoja vaalivasta "itsestä" sekä pakanallisuudesta, vääräuskoisesta ja pahasta arkkivihollisesta tai "toisesta".	Historiallinen
Petersen, M. B. & R. PinCUS	Arctic Militarization and Russian Military Theory	2021	Orbis	Yhdysvallat	Artikkelissa tutkitaan, minkälaisia sotilasstrategisia ja geoeconomisia perusteita venäläinen (sota)tiede esittää Arktiksen militarisoinnille	Venäjä militarisoi Arktista vastatakseen kokemaansa Yhdysvaltojen hyökkäyksen uhkaan Arktiksella olevaa kaupallista ja sotilaallista kriittistä infrastruktuuria vastaan.	Sotilasstrateginen

Podvig, P.	INSTRUMENTAL INFLUENCES. Russia and the 2010 Nuclear Posture Review	2011	The Nonproliferation Review	Sveitsi	Artikkelissa tarkastellaan, miten Yhdysvaltojen ydinasepolitiikka on vaikuttanut Venäjän ydinasestrategiaan	Venäjä kokee uhaksi sen strategisen ydinasepelotteen kiistämisen ohjuspuolustusjärjestelmillä tai konventionaalisilla kyvykkyyksillä. Venäjä näkee kuitenkin uhan laskeneen Yhdysvaltojen aseriisuntapolitiikan myötä	Sotilasstrateginen
Pynnöniemi, K.	Ivan II'in and the Kremlin's Strategic Communication of Threats teoksessa <i>Pynnöniemi, K. (toim.): Nexus of patriotism and militarism in Russia : a quest for internal cohesion</i>	2021	Helsinki University Press	Suomi	Artikkelissa tarkastellaan Kremlin strategista viestintää presidentin puheisiin perustuen filosofi Ivan II'in kuvaamiin viholliskuvauksiin peilaten	Presidentin puheista on hahmoteltavissa kolme eri uhkanarratiivia: systemisen selviytymisen narratiivi, joka korostaa uhkia kansalliseen yhtenäisyyteen ja vakauteen. Toinen narratiivi korostaa maailmanjärjestyksen voimistuvaa kilpailullista luonnetta, jossa muut yrittävän hyötyä Venäjästä. Viimeisessä narratiivissa "pahasta" kuvaa suoraa uhkaa joka yhdistetään esim. terrorismiin ja ydinasevarusteluun.	Poliittisstrateginen
Pynnöniemi, K.	Russia's National Security Strategy: Analysis of Conceptual Evolution	2018	The Journal of Slavic Military Studies	Suomi	Artikkelissa esitetään intressien, turvallisuuden ja uhkien käsitteellistä kehitystä Venäjän turvallisuusstrategisissa ohjausasiakirjoissa	Venäjän strategisissa ohjausasiakirjoissa maan nähdään olevan kokonaisvaltaisen poliittisen, taloudellisen, sotilaallisen ja informatiivisen pakottamisen kohteena, jota toteutetaan heikentämällä eri tavoin Venäjää ja sen lähialueen ystävällismielisiä maita sisältäkin.	Poliittisstrateginen
Pynnöniemi, K.	Russian thinking in the Ukraine crisis: From drawing a line of defence to seeing a threat to national security	2014	FIHA	Suomi	Raportissa tarkastellaan tunnetun venäläisen ulkopoliittisen analytiikon Sergei Karganovin esseitä liittyen Ukrainaan liittyviin kysymyksiin vuoden 2014 aikana	Ukrainan kysymys on esseissä kehystetty välittömästi Krimin valtauksen jälkeen "Kylmän sodan lopun aluksi", mutta myöhemmin Ukrainan konfliktin eskaloituminen täysimittaiseksi sodaksi nähdään uhkana Venäjän kansalliselle turvallisuudelle	Poliittisstrateginen

Pynnöniemi, K. & Jokela M.	Perceptions of hybrid war in Russia: means, targets and objectives identified in the Russian debate	2020	Cambridge Review of International Affairs	Suomi	Artikkelissa tutkitaan, miten hybridisodasta on kirjoitettu venäläisissä sotilasaikakausilehdissä	Hybridisota nähdään Lännen keinona uhata Venäjän geopoliittista asemaa, kulttuuria ja poliittista systeemiä. Keskustelu heijastaa Venäjän virallista retoriikkaa uhista.	Poliittisstrateginen
Radin, A. & C. Reach	Russian Views of the International Order	2017	RAND	Yhdysvallat	Raportissa tarkastellaan Venäjän käsityksiä nykyistä kansainvälistä järjestystä kohtaan	Venäjä kokee Yhdysvaltojen johtaman maailmanjärjestyksen ja sen myötä edistettävät liberaalit sekä demokraattiset arvot uhaksi omille intresseilleen ml. Lähialueensa sekä sisäiselle vakaudelleen	Poliittisstrateginen
Saradzhyan, S.	Russia: Grasping the Reality of Nuclear Terror	2006	The Annals of the American Academy of Political and Social Science	Yhdysvallat	Artikkelissa kuvataan joukkotuhoasein toteutettavan terrorismin uhkaa Venäjällä	Tshetsheeni-separatisteilla on korkea tahto sekä auttava kyky toteuttaa joukkotuhoasein suoritettava tai niihin kohdistuva terrori-isku Venäjällä. Kyvyn vuoksi todennäköisyys on pieni, mutta ei poissuljettava, kunnes Venäjä parantaa ydinturvallisuuttaan	Sotilasstrateginen
Schlueter, E., P. Schmidt, U. Wagner	Disentangling the Causal Relations of Perceived Group Threat and Outgroup Derogation: Cross-National Evidence from German and Russian Panel Surveys	2008	European Sociological Review	Saksa	Artikkelissa tarkastellaan "group threat theorya" empiiriseen aineistoon perustuen Saksasta ja Venäjältä	Venäjän tapauksessa aineisto vahvisti käsitystä siitä, että "toisen" (etnisen vähemmistön) kokeminen uhkana omalle viiteryhmälle edeltää "ulkoryhmän" erottelua	Sosiologinen
Schneider, M.	The Nuclear Forces and Doctrine of the Russian Federation	2008	Comparative Strategy	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan, missä roolissa ydinaseet ovat olleet Venäjän strategiaa ja doktriineita 1990- ja 2000-luvun vaihteessa.	Vaikka virallisissa korkean tason julkilausumissa ei nimetty vihollisia ja väheksyttiin ydinsodan todennäköisyyttä, Nato ja Yhdysvallat säilyivät merkittävimpänä vihollisena, mikä vahvistui etenkin 1999 Kosovon kampanjan aikana. Venäjän ydinaseiden ja niiden käyttöperiaatteet (mm. ensi-iskustrategia) voidaan nähdä kohdistuvan suoraan Yhdysvaltoja ja sen liittolaisia vastaan.	Poliittisstrateginen

Sherlock, T.	Russian Society and Foreign Policy: Mass and Elite Orientations After Crimea	2020	Problems of Post-Communism	Yhdysvallat	Artikkelissa vertaillaan kansalaisten ja poliittisen eliitin mielipiteitä Venäjän ulkopoliitikasta Kremlin uhkanarratiiveihin	Kansalaiset ja eliitit näkevät sosioekonomisia ja sisäpoliittisia kysymyksiä ja uhkia merkittävimpinä poiketen Kremlin ulkoisia uhkia korostavasta narratiivista	Sosiologinen
Shoumikhin, A.	Current Russian perspectives on arms control and ballistic missile defense	1999	Comparative Strategy	Yhdysvallat	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän suhtautumista asevalvontaan ja ohjuspuolustusjärjestelmiin ydinaseiden osalta	Venäjällä koetaan uhkana strategisen Yhdysvaltoihin verrattavan asementtämisen joko ohjuspuolustusjärjestelmien kehittymisen tai taloudellisten resurssien puutteen myötä	Sotilasstrateginen
Sjöstedt, R.	Exploring the construction of threats: The securitization of HIV/AIDS in Russia	2008	Security Dialogue	Ruotsi	Artikkelissa HIV:n ja AIDS:n käsitteitä uhkina sekä turvallistamista kansalliseksi turvallisuushaksi Venäjällä	Venäjän kansallinen suurvaltaidentiteettiin ja Venäjän erityislaatuisuuteen perustuva omakuva sekä sairauksien leimaaminen vähemmistöjen sekä muiden "toisten" sairaudeksi hidasti HIV:n ja AIDS:n sisäistämistä kansalliseksi turvallisuushaksi	Poliittisstrateginen
Skak, M.	Russian strategic culture: the role of today's chekisty	2016	Contemporary Politics	Tanska	Artikkelissa käsitellään, kuinka Venäjän turvallisuuspalvelutaustaisen poliittisen eliitin strateginen kulttuuri vaikuttaa siihen, millä tavoin se suhtautuu "väri vallankumouksiin"	Venäjän hallinnon uhkakäsitys perustuu turvallisuuspalveluissa palvelleiden (chekisty) strategiselle kulttuurille. Venäjä kokee ulkopuolisten toimijoiden uhkaavan hallintoa sisältä päin, ja näkee sisäisen levottomuuden (tai väri vallankumoukset) siksi ulkopuolelta masinoituina yrityksinä kaataa niille epämieluisa hallinto. Venäjän hallinto assosioi itsensä esim. Ukrainassa ja Arabimaissa tapahtuneisiin vallankumouksiin	Poliittisstrateginen

Thornton, R.	Countering prompt global strike: The Russian military presence in Syria and the eastern mediterranean and its strategic deterrence role	2019	The Journal of Slavic Military Studies	Iso-Britannia	Artikkelissa kuvataan, mitkä tekijät vaikuttavat Venäjän sotilaalliseen läsnäoloon itäisellä Välimerellä ja Syyriassa	Venäjän kokema uhka Yhdysvaltojen PGS-konseptista ja sen pyrkimys luoda sille vastaiskukyky sekä pidäke edellyttävät Venäjän sotilaallista läsnäoloa Syyriassa ja itäisellä Välimerellä	Sotilasstrateginen
Tkacheva, O.	Digital media and perceptions of the United States among the Russian elite, 2004-2016	2019	Post-Soviet Affairs	Belgia	Artikkelissa tutkitaan, miksi digitaalisen median käyttö Venäjän eliitissä on yhteydessä Amerikkamyönteisyyteen ja perinteisen median kuluttaminen anti-amerikkalaisuuteen 2004–2016	Enemmän verkkomediaa kuluttavat venäläisen eliitin jäsenet kokivat Yhdysvallat vähemmän uhkaavana kuin vähemmän verkkomediaa kuluttavat	Sosiologinen
Tsygankov, A. P.	The sources of Russia's fear of NATO	2018	Communist and Post-Communist Studies	Yhdysvallat	Artikkelissa selitetään, mistä Venäjän kokema uhka Natoa kohtaan johtuu	Venäjän kokema uhka Natosta perustuu historialliseen narratiiviin lännestä Venäjälle suuntautuvasta eksistentiaalisesta uhasta, jota Naton toiminta kuten itälaajentuminen, Jugoslavian hajoamisotien interventiot ja yhteistyö entisten neuvostotasavaltojen kanssa kylmän sodan jälkeen on vahvistanut	Historiallinen
Tsygkin, M.	Russia, America and missile defense	2012	Defense & Security Analysis	Yhdysvallat	Artikkelissa kuvataan tekijöitä, jotka vaikuttavat Venäjän pessimistiseen suhtautumiseen Yhdysvaltojen ohjuspuolustusjärjestelmää kohtaan	Venäjä yliarvioi sille Yhdysvaltojen ohjuspuolustusjärjestelmästä kohdistuvaa uhkaa seuraavista syistä: - asevoimien ja tiedusteluviranomaisten taipumus uhkainflaatioon - teknologisen alemmuuden tunne - lännen toiminnan tulkinta salaliitonomaisesti ja peilaten omaan yhteiskuntaan Uhan tulkitsemisen perusteet ovat enemmän kulttuurisia ja ontologisia kuin teknisiä	Poliittisstrateginen

Tsyarkin, M.	Russian Politics, Policy-Making and American Missile Defence	2009	International Affairs	Iso-Britannia	Artikkelissa esitetään Venäjän sisäpoliittisia syitä sen kriittiselle suhtautumiselle Yhdysvaltojen ohjuspuolustusjärjestelmiä vastaan.	Venäjän pessimististä suhtautumista ohjuspuolustukseen selittää mm.: - ymmärrys ydinasepelotteen merkityksestä Venäjän suurvalta-aseman ja suvereniteetin takaajana - sisäpoliittinen paine - uhan yliarvioimiseen taipuva tiedustelukulttuuri - Yhdysvaltojen ja Venäjän keskinäinen ymmärtämättömyys sekä peilausharha - Tuntemus Venäjän nöyryytyksestä sekä alemmuudesta - Vainoharhainen kuva Yhdysvaltojen pyrkimyksistä	Poliittisstrateginen
Veebel, V.	Why it would be strategically rational for Russia to escalate in Kaliningrad and the Suwalki corridor	2019	Comparative Strategy	Viro	Artikkelissa tarkastellaan peliteoreettisen mallin avulla Venäjän strategisia vaihtoehtoja Baltiassa	Venäjä pyrkii turvallistamalla Kaliningradin aluetta perustelemaan voiman kasvattamisen ja eskalaation, millä se pyrkii patoamaan länttä omien voimasuhteiden kannalta edullisella alueella	Sotilasstrateginen
Wilson, A.	The Ukraine crisis brings the threat of democracy to Russia's doorstep	2014	European View	Iso-Britannia	Artikkelissa tarkastellaan Venäjän vaikuttimia sen toiminnalle Ukrainaa kohtaan 2014	Venäjä perusteli Ukrainan tilanteeseen sekaantumista ukrainalaisen nationalismin uhalla, vaikka tosiasiaa näkee uhaksi Ukrainan demokratiakehityksen myötä Putinin hallinnon selviämisen	Poliittisstrateginen

Yakovlev-Golani, H.	Foreign Policy of the Russian Federation in the Slavic Triangle	2011	Canadian Slavonic Papers	Kanada	<p>Artikkelissa tutkitaan, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet Venäjän politiikkaan suhteessa Ukrainaan ja Valko-Venäjään Boris Jeltsinin ja Vladimir Putinin kausilla</p>	<p>Jeltsinin kaudella Venäjä koki uhakseen entisten neuvostotasavaltojen (ENT) sisäisten konfliktien leviämisen Venäjälle, sen sotilaallisten kyvykkyyksien hallinnan ENT-alueilla, niiden kansallistamisyrietykset ko. maissa sekä sotilasliittoumien laajenemisen heidän lähialueilleen. Putinin kaudella uhan kokemukset ovat liittyneet "värvällankumouksiin" sekä Naton laajentumiseen.</p> <p>Näiden lisäksi Venäjän politiikkaan on vaikuttanut geopolittisen ympäristön lukeminen sen valta-aseman kautta sekä kokemus historiasta mm. slaavilaisten kansojen yhteydestä ja Neuvosto-imperiumin hajoamisen traumasta.</p>	Historiallinen
Zimmerman, W.	Survey Research and Russian Perspectives on NATO Expansion	2001	Post-Soviet Affairs	Yhdysvallat	<p>Artikkelissa tutkitaan, millä tavoin kansalaiset ja eliitin jäsenet ovat suhtautuneet Naton laajentumiseen sekä muuten yleisesti Venäjän ulkopolitiikkaan.</p>	<p>Naton laajentuminen ei ollut huolen tai puheen aiheena kansalaisten keskuudessa kuin jossain määrin 1999 Serbian pommitusten jälkeen. Eliitit suhtautuivat kysymykseen varauksellisemmin, joista sotilaallinen eliitti kielteisemmin</p>	Sosiologinen